

AJPPA

AJPPA

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 Vol. 7 No. 4 July - August 2025

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ACADEMIC JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 Vol. 7 No. 4 July - August 2025

ISSN Print: 2822-065X, ISSN Online: 2822-0676

AJPPA

Academic Association on the
Political Science and Public Administration

- สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- สำนักงานวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 093-6359515

- Office:
The Office Academic Journal of
Political Science And Public Administration
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม 2568

จำนวนพิมพ์ : 10 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน

บรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
kietsn@hotmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิณัยรส, รศ.ดร.
psbud@hotmail.com
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ
raphind@yahoo.com
ธีรโชติ เกิดแก้ว
tongin2000@gmail.com
บุษกร วัฒนบุตร
busaaiey2516@gmail.com

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

ปฐุมปรัชญ์ คณินพศุตยั	สาขาวิชาศึษาศาสตรั มหาวิทยาลัยสุโขทยัธรรมาธราช,
jpkhaninphasut@gmail.com	ประเทศไทย
วันชัย สุกตาม	คณะมนุษยศาสตรัและสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
wanchai2526@sru.ac.th	ประเทศไทย
วันทนา เนาว์วัน	คณะวิทยการจัตการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรึอยุธยา,
wanthana_nt@hotmail.com	ประเทศไทย
สายชล ปัญญชิต	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
saicholpa@g.swu.ac.th	ประเทศไทย
อนันต์ อุปสอด	คณะมนุษยศาสตรัและสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ananupsod9541@gmail.com	ประเทศไทย

กองจัตการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

พระมหาสมชาย ขนตีสรณ	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั,
	ประเทศไทย
สุภัทรชัย สีสะใบ	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั,
	ประเทศไทย

คิลปกรรม:

กรกต ชาบัณจิต	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั,
	ประเทศไทย
พระพลวัฒน์ สพล	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั,
	ประเทศไทย

การเงิน:

วรรณทนั สุวรรณจิริไพศาล	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั,
	ประเทศไทย
กขพรรณ บุญเทียน	คณะสังคมศาสตรั มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั,
	ประเทศไทย

พิธีจัญอักษร:

นเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

ดวงจันทร์ แสงอาทิตย์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย**ฝ่ายกฎหมาย:**

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย**สำนักงาน:**

สำนักงานสมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0919691539

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Vol.7 No. 4 July - August 2025

Number of prints: 10 copies

Release Date Is 3 Copies Per Year.

Issue 1 January – February

Issue 2 March - April

Issue 3 May – June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November – December.

Objective:

The journal has a policy to publish high-quality articles in political science and public administration. The target groups are faculty members, students, and researchers both inside and outside the institution.

Editor:

Kiettsak Suklueang
kietsn@hotmail.com

Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com

Graduate School Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Phrapalad Raphin Buddhiso
raphind@yahoo.com

Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew

Faculty of Liberal Arts

tongin2000@gmail.com

Busakorn Watthanabut

busaai2516@gmail.com

Purimpratch Khaninphasut

jpgkhaninphasut@gmail.com

Wanchai Suktam

wanchai2526@srnu.ac.th

Wanthana Nowwan

wanthana_nt@hotmail.com

Saichol Panyachit

saicholpa@g.swu.ac.th

Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

Faculty of Liberal Arts

North Bangkok University, Thailand

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Faculty of Humanities and Social Sciences

Surindra Rajabhat University, Thailand

Faculty of Management Science

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Faculty of Social Sciences

Srinakharinwirot University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Suphattharachai Sisabai

Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano

Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit

Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan

Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Duangchan Saengartid

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Legal Subdivision:**

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Office:**

The Office JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION
Political Science and Public Administration
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.
Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

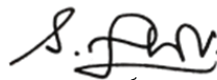
บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์นี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2568 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ)

บรรณาธิการวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(8)
บทความวิจัย :	
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	1
พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุยะพรหม	
พุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลากลายทางการเมืองให้แก่เยาวชนของ สถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์	16
พระมหาพิสุทธิ์ สิทธิเมธี, อนุภูมิ ไชวเกษม, อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	
ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรม จริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล ในประเทศไทย	31
ณรงค์ฤทธิ์ ปริสุทธิกุล	
การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็น พลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	46
สำเริง ราชฉวาง, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง	
รูปแบบการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี	61
พระวิสุทธิวรวิจิ (เสน่ห์ ธมฺมรสี), อนุชา พละกุล, ดาวันภา เกตุทอง	

การสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช <i>ปาริชาติ ชุมพงค์, สุมาลี บุญเรือง, สุรพล สุธะพรหม</i>	74
รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น นครสวรรค์ <i>ทณงค์ศักดิ์ เหมือนเตย</i>	88
บทความวิชาการ : บทบาทของภาครัฐในการสร้างความยั่งยืน: แนวคิดเชิงกลยุทธ์ ในรัฐประศาสนศาสตร์ <i>พิศิษฐ์ อยู่พลี</i>	104
การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพ ผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน <i>พิมพ์ลภัส จิตต์ธรรม</i>	120
สังคมนิยม : วิเคราะห์ในเชิงปรัชญาทางการเมือง <i>ทรงวุฒิ รัตน์ะ</i>	133
ภาวะผู้นำแบบปรับใช้ของผู้บริหารองค์กร <i>กำพล ศรีโท, พระครูปลัดสุวัฒนสิทธิคุณ (กิมก่าย สุตญาโณ), พระชาณรงค์ ประเสริฐศรี</i>	143
ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ : บทบาทของรัฐบาลไทยในสังคมสมัยใหม่ <i>กนกกร อารีรักษ์</i>	157
ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ กับการเมืองเชิงศีลธรรม <i>พระมหาสมค์กร อติภทฺโท, ภาณุชดา พูนสุวรรณ</i>	173
การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต <i>พัฒน์พงศ์ จันทร์เพ็ชรพล</i>	187

การบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังแผ่นดินไหว แนวทางการวางแผน และตอบสนองเชิงป้องกันในประเทศไทย	203
นันทยา รื่นกลิ่น	
ภาคผนวก	218
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	219

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING DEMOCRATIC CITIZENSHIP OF PEOPLE AT BANGKRUI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร), เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุษะพรหม

Phraudomsitthinayok (Kumphol Gunangkaro), Termsak Thong-In,

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phraudomsitthinayok.mal@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ 3. วิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การกล่อมเกลาก่อนการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยการกล่อมเกลาก่อนการเมือง และปัจจัยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ร้อยละ 61.3 และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อ

*Received March 30, 2025; Revised May 16, 2025; Accepted May 21, 2025

ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า มีการกลมเกลียวทางการเมืองผ่านครอบครัว การศึกษา เพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันการเมือง ด้วยการสอนคุณธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีการบูรณาการหลักสุจริต 3 สำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสารอย่างสุภาพ ลดความขัดแย้ง เพิ่มความร่วมมือ และสร้างความเชื่อมั่นในระบบบริหาร การบูรณาการร่วมกับพุทธธรรมอื่นจะช่วยให้ประสิทธิภาพการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ความเป็นพลเมือง; ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To analyze the level of democratic citizenship, 2. To analyze the factors affecting democratic citizenship, and 3. To analyze the use of Buddhist integration to promote democratic citizenship of people at Bangkruai District, Nonthaburi Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research using a questionnaire to collect data from 399 samples. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants using an in-depth-interview script and analyzed the data using content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Political nurturing among people at Bangkruai District, Nonthaburi Province, by overall, was at a moderate level. The promotion of democratic citizenship based on the principle of Sucirata, Honesty, by overall, was at a high level. And democratic citizenship was at a high level. 2. The political nurturing factors and the promotion of democratic citizenship based on the principle of Sucarita, honesty 3 affected democratic citizenship and could together explain 61.3 percent of the variance in democratic citizenship. And 3. Buddhist integration to promote democratic citizenship at Bangkruai District, Nonthaburi Province was found that there was political cultivation through family, education, friends, media, and political institutions by teaching morality and promoting participation. There was the

integration of the Sucarita 3, honest principles to promote participation, polite communication, reducing conflict, increasing cooperation, and building confidence in the administrative system. Integration with other Buddhist doctrines will help increase the efficiency of strengthening citizenship in a democratic regime.

Keywords: Buddhist Integration; Citizenship; Democracy

บทนำ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นปัจจัยสำคัญต่อประชาธิปไตย ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ประชาชนต้องใช้สิทธิเสรีภาพอย่างรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น ความแตกต่าง และกติกาสังคม หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี ประสบความสำเร็จในการปลูกฝังพลเมืองผ่านการศึกษา (Civic Education) จนเป็นแบบอย่างให้ทั่วโลก ปัจจุบัน การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของประชาธิปไตย (วรการณ สามโกเศศ, 2567) ประชาธิปไตยไทยหลัง พ.ศ. 2475 ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเน้นพัฒนาโครงสร้างทางการเมือง เช่น รัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง และองค์กรตรวจสอบอำนาจ แต่ละเลยการสร้างพลเมืองที่มีภาวะผู้นำ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสม ส่งผลให้ประชาธิปไตยไทยมุ่งเน้นรูปแบบ มากกว่าสาระ อุดมการณ์ และจิตวิญญาณของประชาธิปไตยที่แท้จริง

การสร้างหรือส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้แข็งแรงไม่ควรหมายถึงแต่เพียงการสร้างระบบสถาบันขึ้นมาชุดหนึ่ง หรือการสร้างระบบนิติรัฐและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของพลเมืองแต่ละคนด้วยโดยผ่านเครือข่ายของกลุ่ม องค์กร สมาคม และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2558) ผู้ที่มีลักษณะความเป็นพลเมืองจำเป็นต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกลงในตัวของแต่ละคนด้วย โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนทัศน์ใหม่ จากทัศนคติแบบเดิม ๆ และเหมือน ๆ กัน มาสู่ทัศนคติการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ ทัศนคติแบบนี้จะมีส่วนในการมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้นในลักษณะด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง เกิดความรับผิดชอบ และห่วงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2545) การสร้างความเป็นพลเมืองคือการทำให้

ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้กฎหมาย ประชาธิปไตยจะเข้มแข็งได้ต้องมีพลเมืองที่ปกครองตนเองได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมืองยังมีปัญหา ขาดการถ่ายทอดที่ดี รวมถึงการขาดวินัย เคารพกฎหมาย และให้เกียรติผู้อื่น ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า การสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองได้อย่างเต็มที่

ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่นี้มีความเข้าใจและสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย ดังนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่จะนำพาซึ่งความสงบสุขมาสู่สังคมและประเทศชาติได้ จึงจำเป็นต้องนำเอาหลักสุจริต 3 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยหลักสุจริต 3 ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ซึ่งเน้นการกระทำที่ซื่อสัตย์ด้วยกาย วาจา และใจ ซึ่งการกระทำที่ซื่อสัตย์ด้วยกายจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การพูดจาที่ซื่อสัตย์ด้วยวาจาจะช่วยส่งเสริมการอภิปรายที่สร้างสรรค์ และความคิดที่ซื่อสัตย์ด้วยใจจะส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม การบูรณาการหลักสุจริต 3 เข้ากับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลให้ประชาชนมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม การศึกษานี้มีเป้าหมายให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมในการปกครองตามหลักประชาธิปไตย พร้อมทั้ง

พัฒนาแนวทางที่ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธี การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ที่ใช้การออกแบบการวิจัยแบบการวิจัยผสมผสานวิธีแบบเป็นลำดับเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Mixed Methods Design) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสอบถามกลุ่มตัวอย่าง กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 153,937 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานหรือนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติงานหรือกลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ผู้บริหารอำเภอบางกรวย และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในอำเภอบางกรวย โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว จำนวนกลุ่มละ 2 คน รวม 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ประกอบด้วย แบบสอบถามการglomเกลตาทางการเมือง แบบสอบถามพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามหลักสุจริต 3 และแบบสอบถามความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ จากนั้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และ ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน ได้ความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .875

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้าง เพื่อศึกษาการใช้พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยส่งและรับคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ

2. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

3. วิเคราะห์ระดับการglomเกลตาทางการเมือง ระดับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 และระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนด้วยสถิติเชิงอ้างอิงโดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ

5.22. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบผสมของการกำหนดรหัสไว้ก่อนการวิเคราะห์กับการกำหนดรหัสเพิ่มเติมระหว่างการวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบ ประชาธิปไตย	ผลการวิเคราะห์		ระดับ	อันดับ
	(n=399)			
	$\bar{X}$	SD		
1. การกล่อมเกลาทางการเมือง				
1.1 ด้านสถาบันการศึกษา	3.58	0.98	มาก	1
1.2 ด้านสื่อมวลชน	3.55	0.84	มาก	2
1.3 ด้านสถาบันครอบครัว	3.37	0.95	ปานกลาง	4
1.4 ด้านกลุ่มเพื่อน	3.31	0.86	ปานกลาง	5
1.5 ด้านสถาบันทางการเมือง	3.38	0.79	ปานกลาง	3
รวม	3.42	0.88	ปานกลาง	
2. การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3				
2.1 มโนสุจริต	3.80	0.96	มาก	1
2.2 วชิสุจริต	3.55	0.93	มาก	2
2.3 กายสุจริต	3.39	0.97	มาก	3
รวม	3.58	0.95	มาก	
3. ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย				
3.1 ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น	4.62	0.83	มากที่สุด	1
3.2 ด้านเคารพกติกา	4.61	0.78	มากที่สุด	2
3.3 ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม	4.59	0.77	มากที่สุด	3
3.4 ด้านรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้	4.56	0.82	มากที่สุด	4
3.5 ด้านเคารพความแตกต่าง	3.47	0.77	ปานกลาง	5
3.6 ด้านเคารพหลักความเสมอภาค	3.32	0.77	ปานกลาง	6
รวม	3.53	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.88$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้าน

สถาบันการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.98$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสถาบันทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, $SD = 0.79$)

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.95$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มโนสุจริต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.96$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กายสุจริตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.39$, $SD = 0.97$)

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, $SD = 0.79$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, $SD = 0.83$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านเคารพหลักความเสมอภาค อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 0.77$)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ปัจจัยที่ส่งผล	b	SE _B	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	.572	.110	-	5.178	.000
การกล่อมเกลາทางการเมือง	.164	.042	.159	3.956	.000
การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3	.597	.036	.673	16.706	.000

R = .783, R² = .613, Adjusted R² = .611, SE_{est.} = .645, F = 313.920, Sig. .000

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมือง และปัจจัยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยทั้งสองปัจจัยส่งผลทางบวกต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้ร้อยละ 61.3 โดยที่ปัจจัยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 ($b = .597$) ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากกว่าปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมือง

($b = .164$) โดยสามารถเขียนสมการถดถอยและสมการคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ ความ
เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย = $0.572 + 0.164$ การกล่อมเกลາทางการเมือง**
+ 0.597 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3** ความ
เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย = 0.159 การกล่อมเกลาทางการเมือง** + 0.673 การ
ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3**

3. ผลการวิเคราะห์การใช้พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นการอธิบาย
สนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง และการส่งเสริม
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสุจริต 3 เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อ
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า

3.1 การกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัด
นนทบุรี เป็นการดำเนินการผ่าน ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และ
สถาบันทางการเมือง โดยครอบครัวปลูกฝังคุณธรรมและการมีส่วนร่วม สถาบันการศึกษา
จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตย กลุ่มเพื่อนแลกเปลี่ยนความเห็น สื่อมวลชนให้
ข้อมูลที่ถูกต้อง สถาบันการเมืองเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม กระบวนการเหล่านี้เสริมสร้าง
ความรู้ ความรับผิดชอบ และความสามัคคี ส่งผลให้ประชาชนพร้อมเป็นพลเมืองที่ดีใน
ระบอบประชาธิปไตย

3.2 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนใน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้วยการบูรณาการหลักสุจริต 3 เป็นสิ่งที่ควรได้รับการ
ส่งเสริม เนื่องจากกายสุจริต จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การเคารพ
กฎหมาย และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ วาจสุจริต จะทำให้มีการสื่อสารที่สุภาพและ
สร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง สร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหาร ส่วนมโนสุจริต จะช่วย
สร้างจิตใจที่สงบและมีจริยธรรม ลดความเห็นแก่ตัว เพิ่มความร่วมมือและจิตสำนึก
สาธารณะ ผลลัพธ์ของหลักสุจริต 3 จะช่วยสร้างความสามัคคี ความเท่าเทียม และความ
ยั่งยืนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่โปร่งใสและยุติธรรม

3.3 การใช้หลักพุทธธรรมอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 ร่วมกับหลักสุจริต 3
จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ดำเนินการผ่านผู้นำชุมชนและหน่วยงานรัฐ เช่น การพัฒนาความรับผิดชอบและพึ่งพา
ตนเองผ่านการอบรมและโครงการพัฒนาชุมชน หลักความเสมอภาคและการเคารพความ
แตกต่างผ่านการเสวนาและอบรมสิทธิพลเมือง การเคารพสิทธิและกตัญญูผ่านการให้

ความรู้ด้านกฎหมายและการถกเถียงเชิงสร้างสรรค์ ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านกิจกรรมอาสาและจิตสำนึกสาธารณะ ผลลัพธ์คือจิตสำนึกประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวกิม (2564) เรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย พบว่า สื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน โดยมีผลต่อความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และค่านิยมของเยาวชน การรวมกลุ่มและการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อโซเชียล ส่งผลให้เยาวชนมีความต้องการนักการเมืองรุ่นใหม่ที่มีซื่อสัตย์ ปราศจากคอร์รัปชัน และงานวิจัยของกำพล ศรีโท (2566) เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี พบว่า กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมืองจากสถาบันสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษามีอิทธิพลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามหลักสุจริต 3 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชาณรงค์ โชติธมโม (ประเสริฐศรี) (2566) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในกรุงเทพมหานครเป็นกระบวนการที่สำคัญและสามารถทำได้โดยมีการรับผิดชอบและมีความรู้ในหลายด้าน

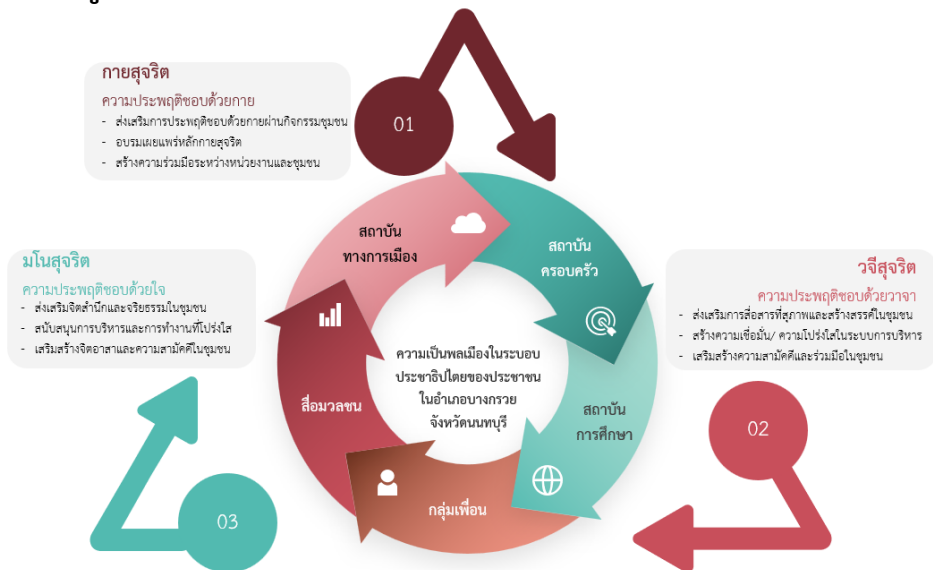
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า ทั้งสองปัจจัยส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถร่วมกันอธิบายได้ถึงร้อยละ 61.3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2564) เรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป พบว่า สถาบันการศึกษาและกลุ่มเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการ

กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในสถาบันการศึกษา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อน ทำให้ประชาชนได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งและระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น และงานวิจัยของพงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ และคณะ (2561) เรื่อง ตัวชี้วัดสุจริตธรรมการปฏิบัติงานที่ปลอดการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน พบว่า การปฏิบัติตามหลักสุจริต 3 ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์กร และงานวิจัยของพระมหาสมคิด สมปนโน และคณะ (2564) เรื่อง การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสุจริต 3 ช่วยพัฒนาศักยภาพทางพฤติกรรม วาจา และจิตใจของนักการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี การกล่อมเกลາทางการเมือง ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระณัฐพงษ์ ญญะวิโส (สุตใจ) (2563) เรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองผาง จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมทางการเมืองในเยาวชนในระดับปานกลาง สนับสนุนผลการวิจัยโดยเน้นว่าครอบครัวมีส่วนในการสนทนาและปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ส่วนหลักสุจริต 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของพระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณโยภาโส) (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอมือง จังหวัดชุมพร พบว่า การสื่อสารข้อมูลการเลือกตั้งที่สุจริตและไม่เอนเอียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชน การใช้วาจาที่สุภาพและมีเหตุผลในการรณรงค์เลือกตั้งช่วยสร้างวินัยประชาธิปไตยให้กับประชาชน ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกติกา และ รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของกรณีฐะ กระจับทุกซ์ (2564) เรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ

ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป การเคารพสิทธิของผู้อื่นช่วยให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสนับสนุนการพัฒนาชาติบ้านเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ การเคารพหลักความเสมอภาค การเคารพความแตกต่าง การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพกติกา และความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม จำเป็นต้องได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองจากสถาบัน/สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม ประกอบด้วย 1. สถาบันครอบครัว สอนคุณธรรม เคารพสิทธิและความรับผิดชอบ พร้อมส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองผ่านการสนทนา การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน เช่น การเลือกตั้งและจิตอาสา ช่วยให้เยาวชนเข้าใจบทบาทพลเมืองที่สำคัญคือ เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการทำให้ดูคือการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด 2. สถาบันการศึกษา เสริมสร้าง จิตสำนึกประชาธิปไตย ผ่านหลักสูตรสิทธิและหน้าที่ กิจกรรมสถานักเรียน และอาสาสมัคร ส่งเสริมความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วม พัฒนาการคิดวิเคราะห์และเปิดพื้นที่แสดงความคิดเห็น ช่วยให้เยาวชนพร้อมเป็นพลเมืองที่ดี 3. กลุ่มเพื่อน ส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ

กิจกรรมร่วมกัน การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นช่วยสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริม การเคารพสิทธิและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน 4. สื่อมวลชน ให้ข้อมูล ถูกต้อง โปร่งใส สร้างความเข้าใจการเมือง สื่อท้องถิ่นและโซเชียลมีเดีย เผยแพร่ กิจกรรมการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพื้นที่ออนไลน์สร้างสรรค์ และ 5. สถาบันทางการเมืองส่งเสริม ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ผ่านเวทีประชาคม พัฒนาท้องถิ่น และ ประชุมสภา เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เสริมสร้าง ความไว้วางใจและ โปร่งใส การบูรณาการหลักธรรม เช่น ซื่อสัตย์และเคารพกฎหมาย ปลุกฝังจิตสำนึกทางการเมืองและความสามัคคียั่งยืน

นอกจากนั้น การบูรณาการหลักสุจริต 3 เพื่อส่งเสริมพลเมืองประชาธิปไตย ด้าน กายสุจริต ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เคารพกฎหมาย และรักษาทรัพยากร ด้านจิตสุจริต เน้น สื่อสารสุภาพ สร้างสรรค์ ลดขัดแย้ง เสริมความเชื่อมั่น และด้านมโนสุจริต สร้างจิตใจสงบ ลดความเห็นแก่ตัว เพิ่มจิตสำนึกสาธารณะ การนำสุจริต 3 ช่วยสร้างสามัคคี เท่าเทียม และ ยั่งยืน ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองโปร่งใส ควรบูรณาการผ่านทุกสถาบันในชุมชน เช่น ครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลร่วมกับสถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรเสริมทักษะพลเมือง เช่น การ เคารพสิทธิและหน้าที่ เพื่อปลุกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมสาธารณะอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลและวัดร่วมจัดอบรมคุณธรรม เช่น หลักสุจริต 3 สำหรับประชาชนใน ชุมชน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมและสนับสนุนสังคมประชาธิปไตย
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. โรงเรียนบูรณาการการเรียนการสอนเรื่องประชาธิปไตยในหลักสูตร เช่น การ จำลองการเลือกตั้ง และฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ เช่น พรหมวิหาร 4 หรือ สังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กรณีฐ ระงับทุกข์. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กำพล ศรีโท. (2566). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณฐมน หมวกฉิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย *Citizenship in Thailand*. เอกสารเผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ วันที่ 22 – 24 มีนาคม 2555. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2545). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- พงศ์พัฒน์ จิตตานรักษ์ และคณะ. (2561). ตัวชี้วัดสุจริตธรรมการปฏิบัติงานที่ปลอดการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2558). ก้าวข้ามกับดักการพัฒนาประชาธิปไตยไทยด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : สู่เส้นทางใหม่ที่ยั่งยืนกว่า. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 32(3), 70-99.

- พระครูศรีธรรมวิเทศ (ประเสริฐ ปณฺญานาโส). (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชาณรงค์ โชติธมฺโม (ประเสริฐศรี). (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐพงษ์ ณัฐวุโส (สุคใจ). (2563). การกล่อมเกลாதางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมคิด สมปนโน และคณะ. (2564). การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น. วารสารมหาจุฬาลงกรณปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 3(5), 40-46.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2567). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. สืบค้น 7 สิงหาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/2nS3T>.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). สถิติประชากรรายอำเภอของจังหวัดนนทบุรี บางกรวย เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567. สืบค้น 3 สิงหาคม 2567, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/2>
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory statistic* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

พุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของ สถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์*

BUDDHIST METHODS FOR STRENGTHENING POLITICAL SOCIALIZATION FOR YOUTH AT EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN PHETCHABUN PROVINCE

พระมหาพิสุทธิ์ สิทธิเมธี, อนุภูมิ โชวเกษม, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

Phramaha Phisut Sitthimethi, Anuphoom Showkasem, Apinyar Chatchorga

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: mahaphisut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษา 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกล่อมเกล่าทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษา และ 3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกล่าทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้หลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ อายุระหว่าง 15 - 17 ปี จำนวนทั้งสิ้น 396 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .936 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองผ่านหลักสูตรและกิจกรรมเสริม เช่น การศึกษาดูงานและค่ายอบรม เพื่อให้เยาวชนเข้าใจระบบการเมืองและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกล่อมเกล่าทางการเมือง ได้แก่ องค์กรทางการเมือง (50.0%) สถาบันการศึกษา (39.6%) และกลุ่มเพื่อน (20.0%) โดยหลักอิทธิบาท 4 มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านจิตตะ (65.7%) และวิริยะ (27.3%) 3. พุทธวิธีส่งเสริม

*Received April 3, 2025; Revised May 1, 2025; Accepted May 5, 2025

การกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจเรียนรู้การเมือง) วิริยะ (ความมุ่งมั่นศึกษา) จิตตะ (สนใจติดตามข่าวสาร) และวิมังสา (ค้นคว้าและเข้าใจความหลากหลายทางการเมือง) เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: พุทธวิธี; การกล่อมเกลາทางการเมือง; สถาบันการศึกษา; เยาวชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To investigate the political socialization of youths in educational institutions; 2. To examine the factors influencing the political socialization of youths in educational institutions, and 3. To propose Buddhist approaches for promoting political socialization among youths in Phetchabun Province. A mixed-methods research design was conducted. The qualitative research conducted by in-depth interviewing 18 key informants and the data were analyzed by descriptive interpretation, alongside a focus group discussion with 9 participants to validate the synthesized knowledge. The quantitative research utilized a questionnaire with reliability coefficient (Cronbach's alpha) of 0.936. to collect data from 396 samples who were youths aged 15–17 years from educational institutions in Phetchabun Province. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1. Educational institutions played a crucial role in instilling knowledge regarding citizens' rights and duties through curricula and supplementary activities, such as educational excursions and training camps, thereby enhancing youths' understanding of political systems and promoting critical thinking skills; 2. Factors influencing political socialization included political organizations (50.0%), educational institutions (39.6%), and peer groups (20.0%). The Buddhist principle of Iddhipada, Path of Accomplishment was found to significantly influence the learning process, particularly through Citta, attention and engagement (65.7%)

and Viriya, perseverance (27.3%); 3. Buddhist methods for promoting political socialization among youths comprised Chanda; desire to learn politics, Viriya; effort to study, Citta; attention to political news, and Vimamsa; critical inquiry and understanding of political diversity, all contributing to the development of responsible and competent citizenship.

Keywords: Buddhist Methods; Political Socialization; Educational Institutions; Youths

บทนำ

การกล่อมเกลாத่างการเมือง ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพื้นฐานความเข้าใจ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบอบประชาธิปไตยในระยะยาว โดยมีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังแนวคิด อุดมการณ์ และค่านิยมทางการเมืองให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคม ผ่านกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะเป็นภายในครอบครัว สถานศึกษา สื่อมวลชน หรือสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ หากกระบวนการกล่อมเกลานี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคม ก็จะช่วยพัฒนาให้ประชาชนมีความตื่นตัว และตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของระบอบประชาธิปไตยอย่างรักก็ตาม ปัญหาที่พบได้บ่อยในบริบทการเมืองไทยคือ การเมืองที่ขาดหลักการและมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งส่งผลให้การเมืองกลายเป็นพื้นที่ของการทุจริตและความไม่โปร่งใส การกระทำเช่นนี้ไม่ได้เพียงบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อระบบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนากระบวนการเมืองให้ก้าวหน้าและเป็นธรรมอย่างแท้จริง ในยุคปัจจุบันเยาวชนไทยเริ่มมีความตื่นตัวและใส่ใจต่อประเด็นทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาของการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นกลไกหลักในการสะท้อนเจตจำนงของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความตื่นตัวนี้เป็นผลมาจากการสนับสนุนและส่งเสริมจากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน เพื่อนฝูง สื่อมวลชน รวมถึงองค์กรภาคประชาสังคมและหน่วยงานของรัฐ ที่ได้พยายามผลักดันให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่อายุยังน้อย (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2525)

กลุ่มเยาวชนไทยที่อยู่ในช่วงอายุ 18–25 ปี ถือเป็นกลุ่มพลังบริสุทธิ์ที่มีศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนการเมืองไทยไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เปิดรับความรู้ใหม่ ๆ และมีความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาแนวทางการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรม

ความบริสุทธิ์ทางการเมืองของเยาวชนกลุ่มนี้หมายถึงความไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง และเปิดโอกาสให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา แม้ว่าในปัจจุบันบทบาทของนิสิตนักศึกษาดูเหมือนจะลดน้อยลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอดีต แต่กระแสของเยาวชนยุคใหม่ยังคงมีความหวังและพลังที่สามารถผลักดันให้เกิดการเมืองที่ดี โปร่งใส และยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ เยาวชนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ควรตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย โดยเริ่มจากการศึกษาทำความเข้าใจในระบบการเมือง การมีสิทธิเลือกตั้งอย่างมีสติ และไม่ตกเป็นเหยื่อของการซื้อเสียงหรือผลประโยชน์ส่วนตนจากนักการเมือง นอกจากนี้ เยาวชนยังสามารถใช้เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ข่าวสาร และแพลตฟอร์มสนทนาออนไลน์ เพื่อแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และสนับสนุนนักการเมืองที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ แม้ประเทศไทยจะอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยมานานกว่า 80 ปี แต่การกล่อมเกลາทางการเมืองยังคงมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเยาวชนยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่เพียงพอ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสถานการณ์นี้ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของแนวทางการกล่อมเกลາทางการเมืองในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้การปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยยังไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร (กัญญรัตน์ เกียรติสุภา, 2567)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมืองว่าควรมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยอย่างไร โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น “หลักอิทธิบาท 4” ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสติปัญญา เสริมสร้างแรงบันดาลใจ และปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้เยาวชนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการกล่อมเกลามีความมั่นคง ยั่งยืน และสามารถนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริงในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 รูปหรือคน

2.2 ประชากร ได้แก่ เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 39 แห่ง ที่มีอายุระหว่าง 15 - 17 ปี จำนวน 35,684 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์, 2564)

2.3 กลุ่มตัวอย่าง หาขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ข้อมูลทั่วไป 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลາทางการเมือง 3.แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ 5. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางพุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการยื่นคำร้องขออนุญาตสัมภาษณ์ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงนัดหมายสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตใช้สถานที่เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และส่งหนังสืออนุญาตไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากนั้น ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามสำหรับการวิจัยกับบุคลากรทางการศึกษา และเยาวชน ตามที่กำหนดไว้ หลังจากได้รับแบบสอบถามคืนครบ 100% ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิดทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า 1. ด้านการเรียนรู้ทางการเมือง สถาบันการศึกษามีบทบาทในการบูรณาการความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในหลักสูตร จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติ เช่น การทำงานร่วมกับชุมชนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองสนับสนุนให้เยาวชนติดตามข่าวสารและพูดคุยเรื่องการเมือง ส่งผลให้เยาวชนมีทักษะความเป็นผู้นำและตระหนักในหน้าที่พลเมือง 2. ด้านการเรียนรู้บุคคลทางการเมือง ด้านการเรียนรู้บุคคลทางการเมือง มีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานและค่ายอบรมเกี่ยวกับการเมือง เยาวชนได้เรียนรู้บทบาทของผู้นำและนักการเมืองที่ดี ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีและแรงบันดาลใจในการมีส่วนร่วมทางสังคม 3. ด้านการมีอุดมการณ์ทางการเมือง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในบรรยากาศที่เปิดกว้าง ครอบครัวและชุมชนร่วมสนับสนุนการอภิปรายและติดตามข่าวการเมือง ช่วยให้เยาวชนมีจุดยืนทางการเมืองบนพื้นฐานของเหตุผลและจริยธรรม 4. การสำนึกความเป็นสถาบันทางการเมือง จัดกิจกรรมเสวนาและศึกษาดูงานในหน่วยงานภาครัฐ เปิดโอกาสให้เยาวชนเรียนรู้จากนักการเมืองและผู้กำหนด

นโยบาย ครอบคลุมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นทางการเมือง ส่งผลให้เยาวชนพัฒนาแนวคิดอย่างมีหลักการ และมีจุดยืนที่มั่นคง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

สมมติฐานที่ 1 สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ด้านสถาบันครอบครัว 2. ด้านสถาบันการศึกษา 3. ด้านองค์กรศาสนา 4. ด้านกลุ่มเพื่อน 5. ด้านองค์กรทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

สถาบันการกล่อมเกลาทางการเมือง	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.050	.106		9.915**	.000
ด้านองค์กรทางการเมือง(SumE)	.292	.021	.500	14.059**	.000
ด้านสถาบันการศึกษา(SumB)	.225	.020	.396	11.166**	.000
ด้านกลุ่มเพื่อน(SumD)	.128	.022	.200	5.704**	.000

Multiple R = .721^c R Square = .519 Adjusted R Square = .515 Std. Error = .293

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านองค์กรทางการเมือง ด้านสถาบันการศึกษา และด้านกลุ่มเพื่อน ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.050 + .292(\text{SumE}) + .225(\text{SumB}) + .128(\text{SumD})$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .500(\text{SumE}) + .396(\text{SumB}) + .200(\text{SumD})$$

สรุปได้ว่า สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าได้ร้อยละ 51.1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านองค์กรทางการเมือง ได้ร้อยละ 50.0 ด้านสถาบันการศึกษา ได้ร้อยละ 39.6 และด้านกลุ่มเพื่อน ได้ร้อยละ 20.0 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์

หลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.095	.074		14.854**	.000
จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น(SumCC)	.348	.016	.657	22.294**	.000
วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น(SumBB)	.154	.018	.273	8.568**	.000
ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น(SumAA)	.042	.016	.087	2.714*	.007
วิมังสา ความหมั่นสอดส่องเหตุผลสิ่งนั้น(SumDD)	.060	.023	.076	2.583*	.010

Multiple R = .850^D R Square = .723 Adjusted R Square = .720 Std. Error = .223

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ด้านวิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น และวิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.095 + .348(\text{SumCC}) + .154(\text{SumBB}) + .042(\text{SumAA}) + .060(\text{SumDD})$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .657(\text{SumCC}) + .273(\text{SumBB}) + .087(\text{SumAA}) + .076(\text{SumDD})$$

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งหมด 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 แสดงว่า ได้ร้อยละ 72.0 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ได้ร้อยละ 65.7 ด้านวิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ได้ร้อยละ 27.3 ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ได้ร้อยละ 8.7 และด้านวิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้นได้ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ

3. พุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการเรียนรู้ทางการเมือง 2. ด้านการเรียนรู้บุคคลทางการเมือง 3. ด้านการมีอุดมการณ์ทางการเมือง 4. ด้านการสำนึกความเป็นสถาบันทางการเมือง โดยมีปัจจัยเพื่อเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดพุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลາทางการเมือง และหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะดังนี้ 1. สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกลາทางการเมือง มีลักษณะดังนี้ ด้านสถาบันครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมแนวคิดทางการเมือง และปลูกฝังทัศนคติประชาธิปไตยให้แก่เยาวชน โดยพ่อแม่ทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทางการเมือง ผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง และส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการตัดสินใจในบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้านสถาบันการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาที่เกี่ยวกับการเมืองเพื่อสร้างความรู้ทางการเมือง กระตุ้นให้เยาวชนสนใจและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองปัจจุบัน ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อหน้าที่พลเมืองและการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านองค์กรศาสนา ปลูกฝังความซื่อสัตย์และยุติธรรมในจิตสำนึกเยาวชน ส่งผลต่อทัศนคติทางการเมือง สอนแนวคิดศาสนาเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและเคารพความเห็นต่างทางการเมือง สนับสนุนกิจกรรมศาสนาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบและบทบาทพลเมืองที่ดี ด้านกลุ่มเพื่อน ส่งเสริมให้สนใจและติดตามข่าวสารทางการเมือง ช่วยให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองที่ดี มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นทางการเมือง ช่วยให้ปรับตัวและเข้าใจการเปลี่ยนแปลง ด้านองค์กรทางการเมือง ให้ข้อมูลและความรู้ทางการเมือง เสริมสร้างความเข้าใจในหน้าที่พลเมือง สนับสนุนให้เข้าใจสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการประชาธิปไตย ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นที่มีผลต่อสังคม 2. หลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะดังนี้ ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) พอใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย สนใจรับการปลูกฝังทัศนคติและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ด้านวิริยะ (ความพากเพียรในสิ่งนั้น) แสวงหาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ มุ่งมั่นเรียนรู้เรื่องการเมืองและกระบวนการประชาธิปไตยต่อเนื่อง พยายามรับการปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยจากสถาบันการศึกษา ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น) สนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและนโยบายพรรคการเมือง ให้ความสำคัญในการ

พิจารณาผู้สมัครและพรรคในการเลือกตั้ง ไตร่ตรองอิทธิพลของสื่อในการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง ด้านวิม้งสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) สนใจค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและระบบการปกครอง ติดตามข่าวสารการเมืองอย่างเป็นกลาง ไม่ยึดติดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เข้าใจความหลากหลายทางความคิดทางการเมืองและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะ ค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อการเมืองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ทางการเมือง การเรียนรู้บุคคลทางการเมือง การสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง และการเสริมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนเข้าใจบทบาทของตนในระบอบประชาธิปไตยอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของพิชิต กันยารวรรณ และธรรมนิตย์ วราภรณ์ (2560) เรื่อง การกล่อมเกลາทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองส่งผลโดยตรงต่อวัฒนธรรมทางการเมือง และมีผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงให้เกิดประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณท์ สายจันดี และคณะ (2565) เรื่อง การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย พบว่า เยาวชนมีการรับรู้ทางการเมืองในระดับสูงกว่าการมีส่วนร่วม และพบความสัมพันธ์ในเชิงบวกของตัวแปรเหล่านี้ โดยมีปัจจัยที่ส่งผล เช่น ความรวดเร็วของการสื่อสาร ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง และอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน

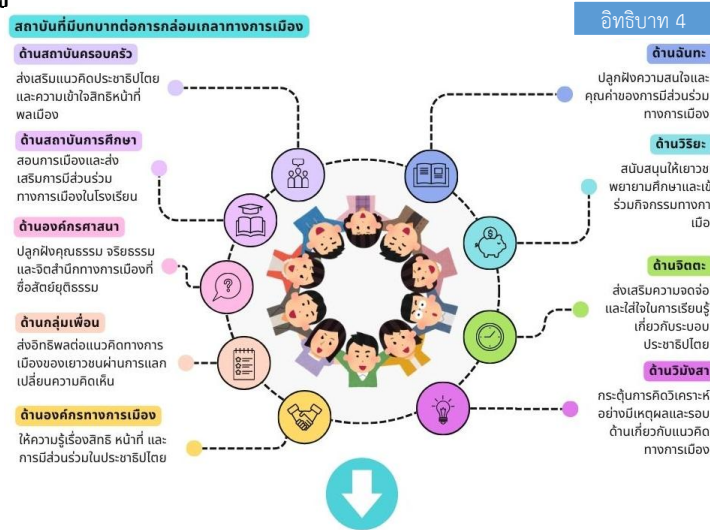
2. ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษา พบว่า สถาบันที่มีบทบาทในการกล่อมเกล่า ซึ่งสามารถทำนายการกล่อมเกล่าทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับความสำคัญได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ องค์การทางการเมือง สถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อน ตามลำดับ โดยองค์การทางการเมืองมีอิทธิพลมากที่สุดในการทำนายพฤติกรรมกรรมการกล่อมเกล่าได้ถึงร้อยละ 50.0 ขณะที่สถาบันการศึกษาทำนายได้

ร้อยละ 39.6 และกลุ่มเพื่อนอยู่ที่ร้อยละ 20.0 ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันภายนอกยังคงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองในกลุ่มเยาวชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศิลาศักดิ์ สุเมโธ และบุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์ (2562) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมือง พบว่า การกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง เช่น จากครอบครัว เพื่อน สถานศึกษา และศาสนา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมือง และมีผลต่อบุคลิกภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยวัฒนธรรมทางการเมืองถูกปลูกฝังผ่านความสัมพันธ์ในสังคมให้กลายเป็นอุดมการณ์ร่วมที่แต่ละสังคมยึดถือ

3. พุทธวิธีส่งเสริมการกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองให้แก่เยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า หลักอภิยาบท 4 ซึ่งประกอบด้วย จิตตะ (ความเอาใจใส่) วิริยะ (ความเพียร) ฉันทะ (ความพอใจ) และวิมังสา (การพิจารณาเหตุผล) มีอิทธิพลต่อการกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถทำนายการกล่อมเกลาก่อนได้ถึงร้อยละ 72.0 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จิตตะ มีอิทธิพลมากที่สุด โดยสามารถทำนายได้ถึงร้อยละ 65.7 สะท้อนให้เห็นว่า ความใส่ใจจริงจังของเยาวชนต่อเรื่องการเมืองเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาแนวคิดประชาธิปไตย ขณะที่ วิริยะ หรือความพยายามในการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ทำนายได้ร้อยละ 27.3 ส่วน ฉันทะ และ วิมังสา แม้จะมีอิทธิพลน้อยกว่า แต่ก็มีส่วนช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมทางการเมืองในเชิงบวกได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลายงานศึกษาที่ผ่านมา เช่น งานของพัชรี ศิลารัตน์ (2557) ซึ่งพบว่า เยาวชนสามารถใช้หลักอภิยาบท 4 เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยได้ในระดับปานกลางถึงสูง ทั้งยังสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และระดับชั้นการศึกษา งานวิจัยของพระบุญเพ็ง สิทธิวิชา (2562) ก็ชี้ให้เห็นถึงการใช้อภิยาบท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรม ความตั้งใจ และการใช้เหตุผล ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเยาวชนได้เช่นกัน ในทำนองเดียวกัน ดอนลาร์ เสนา (2560) ได้นำหลักอภิยาบทมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น และพบว่าเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างยอมรับผิดชอบ ความขยัน และความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีได้ นอกจากนี้พระมหาบรรจง ตีสรรโณ (ศรีสุข) (2560) ได้แสดงให้เห็นว่าหลักอภิยาบท 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของการเรียนรู้ การทำงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างภาพที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้ 1. สถาบันที่มีบทบาทต่อการกล่อมเกลากิจกรรมการเมือง ด้านครอบครัว มีบทบาทเริ่มต้นในการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตย โดยพ่อแม่เป็นแบบอย่างในการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมทางสังคมด้านสถาบันการศึกษา ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเมืองผ่านวิชาเรียนและกิจกรรม เช่น การเลือกตั้งสถานนักเรียนและการโต้วาที ด้านองค์กรศาสนา เน้นปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ด้านกลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลทางความคิดผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนมุมมอง และสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่

ของพลเมือง ด้านองค์การทางการเมือง ให้โอกาสเยาวชนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของสภาเยาวชน โดยรวม สถาบันเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญร่วมกันในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย 2. หลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) เป็นแรงผลักดันให้เยาวชนเกิดความสนใจทางการเมือง เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาสังคมผ่านการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ด้านวิริยะ (ความพากเพียรในสิ่งนั้น) ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนพยายามเรียนรู้ ค้นคว้า และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคหรือปัญหาทางสังคม มีจิตสำนึกที่เข้มแข็ง และมีจุดยืนที่ชัดเจนในการแสดงออกทางการเมืองอย่างเหมาะสม ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) ส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างรอบคอบ การใช้สื่อมวลชนอย่างมีวิจารณญาณ และการตัดสินใจโดยใช้สติ ความเข้าใจ และความรับผิดชอบต่อผลที่ตามมา ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) ช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีวิจารณญาณทางการเมือง รู้จักวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะข่าวจริงข่าวปลอม และใช้หลักเหตุผลในการเข้าใจและประเมินสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองอย่างรอบด้าน 3. การกล่อมเกลາทางการเมืองให้แก่เยาวชนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการเรียนรู้ทางการเมือง โดยสอนเรื่องระบบการปกครองกฎหมายและสิทธิพลเมือง ควบคู่กับกิจกรรมเสริม เช่น เวิร์กช็อป และการจำลองรัฐสภาเยาวชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและประสบการณ์ตรง ด้านการเรียนรู้บุคคลทางการเมือง สนับสนุนให้เยาวชนศึกษาแนวคิดและบทบาทของนักการเมืองที่ดี มีจริยธรรม และเป็นผู้นำที่น่าเคารพ ด้านการมีอุดมการณ์ทางการเมือง ปลุกฝังแนวคิดประชาธิปไตย ความยุติธรรม และการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ด้านการสำนึกความเป็นสถาบันทางการเมือง ส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีจริยธรรม พร้อมตระหนักถึงบทบาทของสถาบันการเมืองในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการควรพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในวิชาสังคมศึกษาและหน้าที่พลเมืองให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ประชาธิปไตย และบทบาทของพลเมืองในสังคม

2. รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานทางการเมืองในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน การเสวนาทางการเมือง และโครงการอบรมผู้นำเยาวชน

3. ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในการพัฒนาโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาแนวคิดทางการเมืองของเยาวชน เช่น การจำลองการประชุมรัฐสภา กิจกรรมไต่สวน หรือการจำลองกระบวนการเลือกตั้ง

2. สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนให้กลุ่มเพื่อนและเครือข่ายเยาวชนมีการตั้งกลุ่มหรือชมรมเกี่ยวกับการเมืองภายในโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนมีพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และฝึกฝนการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

3. สถาบันการศึกษาควรใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ บล็อก หรือวิดีโอสื่อการสอน เพื่อให้เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเมืองได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

2. ควรมีการศึกษาว่าเยาวชนในเขตเมืองและชนบทได้รับการปลูกฝังความรู้ทางการเมืองในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร เพื่อหาวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

3. ควรศึกษาว่าการใช้โซเชียลมีเดียส่งผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมทางการเมืองของเยาวชนอย่างไร เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

กัญญรัตน์ เกียรติสุภา. (2567). บทบาทเยาวชนกับการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย.

สืบค้น 5 มกราคม 2567, จาก <http://www.thailandchonburi.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538788666>.

- ดอนลาร์ เสนา. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2) (ฉบับพิเศษ), 183 - 194.
- พรพรรณนันทน์ สายจันดี และคณะ. (2565). การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลாதางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 6(2), 26-40.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(5), 2460-2480.
- พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 4(7), 50-61.
- พระศิลาคักดิ์ สมโธ (บุญทอง) และบุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่าง การกล่อมเกลาทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมือง. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 4(1), 33-49.
- พัชรี ศิลารัตน์. (2557). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. 2556. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 5(2), 29 – 38.
- พิชิต กันยาวรรณ และธรรมนิธย์ วราภรณ์. (2560). การกล่อมเกลาทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(2), 177-189.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์. (2564). *ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา: ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2564*. เพชรบูรณ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบูรณ์.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรม
จริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล
ในประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOOD GOVERNANCE BASED
ORGANIZATIONAL CULTURE AND THE ETHICAL BEHAVIOR OF
EXECUTIVES LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
AT THE MUNICIPAL LEVEL IN THAILAND

ณรงค์ฤทธิ์ ปริสุทธิกุล

Narongrit Parisutkul

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla university

Corresponding Author E-mail: narongrit.p@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาล ศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากบุคลากรในเทศบาล ด้วยวิธีการสุ่มแบบโควต้า จำนวน 413 กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในเทศบาลในประเทศไทยมีระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลในระดับสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = .59) และผู้บริหารเทศบาลมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .57) ผลทดสอบความสัมพันธ์พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ควร

*Received March 23, 2025; Revised April 29, 2025; Accepted May 4, 2025

ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นหลักความคุ้มค่าและหลักความรับผิดชอบต่อ เพื่อส่งเสริม
พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหาร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร; พฤติกรรมจริยธรรม; ธรรมาภิบาล; จริยธรรมผู้บริหาร;
ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this quantitative research were to study the level of organizational culture among municipal personnel, the integrity of local administrative organization executives, and the relationship between good governance-based organizational culture and the ethical behavior of executives in local administrative organizations at the municipal level in Thailand. This research was quantitative research, Questionnaires were used for data collection from 413 samples who were municipal personnel through a quota sampling method. Statistics, namely, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficients were used for data analysis.

The results revealed that Municipal personnel in Thailand have the highest level of corporate culture emphasizing good governance ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = .59) and municipal executives have the highest level of ethical behavior ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .57). Statistically significant at the .01 level, it should promote an organizational culture that emphasizes the principles of value and responsibility to promote ethical behavior of executives.

Keywords: Organizational Culture; Ethical Behavior; Governance; Executive Ethics; Local Administrative Executives

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีเป้าหมายในการพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญกับประเด็นคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล มุ่งหวังให้ขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว การบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบเทศบาล มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย และ

ส่งเสริมให้ประชาชนในเทศบาล มีโอกาสได้กำหนดนำเสนอ และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเทศบาลด้วยคนในพื้นที่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาล คือ ตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการเลือกตั้งเพื่อมาเป็นตัวแทนในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ปกป้องและรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าด้วยความเรียบร้อยปลอดภัย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงเพียงพอจึงจะได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และเกิดความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2551) สถานการณ์ประเทศไทยในปัจจุบัน องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้สำรวจการรับรู้การทุจริตในปี 2566 พบว่าประเทศไทยอยู่ในระดับ 108 จากจำนวน 180 ประเทศ มีอันดับต่ำกว่าปีที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าในการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใสในการบริหารงานยังคงมีอยู่ในประเทศไทย

รัฐบาลไทยได้มีการวางแผนทางพัฒนาการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และแก้ไขปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใส ด้วยการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 ระบุว่า “รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว” นำมาสู่การกำหนดพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 และประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 นับได้ว่าเป็นการประกาศใช้กฎหมายเพื่อควบคุม (Controlling) การปฏิบัติงานของข้าราชการการเมืองในระดับกลยุทธ์ที่ภาครัฐจัดทำขึ้น (Strategic Control)

ซึ่งประมวลจริยธรรมดังกล่าวเป็นการกำหนดกรอบพฤติกรรมจริยธรรมของข้าราชการการเมือง ที่ต้องปฏิบัติประกอบไปด้วย 7 ด้านดังนี้ 1. ด้านการยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ 2. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 3. ด้านการตัดสินใจและการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง 4. ด้านยึดผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ 5. ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6. ด้านปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ 7. ด้านการครองตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมุ่งหวังให้ผู้ที่มาทำหน้าที่ในการเป็นข้าราชการการเมืองมีพฤติกรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าพฤติกรรมจริยธรรมของข้าราชการการเมือง อยู่ในระดับมาก (พินัย วิธีสวัสดิ์ และคณะ, 2563; สุทธาสินี แม้นญาติ, 2554) ซึ่งยังไม่น่าพึงพอใจ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นให้สูงขึ้น

การส่งเสริมให้การบริหารเทศบาลมีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใสและมีส่วนร่วม นอกจากจะต้องมาจากผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมบุคลากรในเทศบาล ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการ และบุคลากรในเทศบาลให้มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรคือปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการบริหารองค์กรให้ทันสมัย (Jung et al., 2009) วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลคือ วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล ซึ่งธรรมาภิบาลประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 6 ข้อคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า (ธัชชัย ชูกลิน, 2558; พินัย วิธีสวัสดิ์ และคณะ, 2563) เมื่อข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในเทศบาลมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลแล้ว ย่อมมีส่วนในการสนับสนุนส่งเสริม ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา และร่วมรับผิดชอบตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลพบว่าอยู่ในระดับมาก (พินัย วิธีสวัสดิ์ และคณะ, 2563; อัจฉรา ภาณุสานต์ และ อัครวรรณ์ แสงวิภาค, 2565)

ทั้งนี้พบว่ายังมีการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล และพฤติกรรมจริยธรรมในระดับเทศบาลไม่มากในประเทศไทย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดประมวลจริยธรรมเพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการการเมืองในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษา นำไปสู่ความต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลและพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลในประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรม (ธัชชัย ชูกลิน 2558; พินัย วิธีสวัสดิ์ และคณะ, 2563) โดยปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของคนในองค์กร (Kuye, et al., 2013) จึงนำไปสู่ความสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ในระดับใด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรในเทศบาล และพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรคือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในระดับผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าในเทศบาลทั้ง 3 ระดับ ประกอบด้วย เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล เนื่องจากมีการทำงานใกล้ชิดกับผู้บริหารเทศบาล และสามารถให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารเทศบาลได้อย่างชัดเจน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ที่ชูแมคเกอร์ และโลแมกซ์ (Shumacker & Lomax, 2004) ได้เสนอให้ใช้การวิเคราะห์ตัวแปรพหุระดับด้วยขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10-20 คนต่อ 1 ตัวแปร ดังนั้นในงานวิจัยฉบับนี้มี 20 ตัวแปร จึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 กลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบขั้นตอน และเก็บข้อมูลอย่างง่าย ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่องวัฒนธรรมองค์กร ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ (ธัชชัย ชูกลิน, 2558; พินัย วิธีสวัสดิ์ และคณะ, 2563) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่องพฤติกรรมจริยธรรม ผู้วิจัยพัฒนามาจากประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมือง และแบบสอบถามของ (ธัชชัย ชูกลิน, 2558) เป็นแบบสอบถามข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทั้งนี้ได้มีการตรวจคุณภาพเครื่องมือด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านสังกัดหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทั้ง 3 ท่าน ด้วยการให้คะแนนและความคิดเห็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีค่าคะแนน มากกว่า 0.50 ทุกข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งหนังสือไปยังเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลที่ได้ทำการคัดเลือก และมีการรอการตอบกลับเป็นเวลา 30 วัน พบว่าได้รับการตอบกลับจำนวน 413 กลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 413 ชุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งรายละเอียดต่อไปนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง มีเกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ของบาร์ทซ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS งานวิจัยฉบับนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2024-LL-Cm-021 (internal) เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2567

ผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.2 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 42.9 และไม่ประสงค์ระบุ คิดเป็นร้อยละ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 70.2 รองลงมาคือ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 27.4 และ ปริญญาเอกคิดเป็นร้อยละ 10 ทำงานสังกัดเทศบาลในภาคเหนือ คิดเป็น ร้อยละ 27.6 รองลงมาคือภาคตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 18.2 ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 17.9 ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 16.7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 15.7 และภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 3.9 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าฝ่ายสังกัดเทศบาลตำบล คิดเป็นร้อยละ 67.1 รองลงมาสังกัดเทศบาลเมือง คิดเป็นร้อยละ 25.2 และน้อยที่สุด สังกัดเทศบาลนคร คิดเป็นร้อยละ 7.7

ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลจำแนกรายด้าน และความหมายในการอ่านผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 1 ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล

ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านนิติธรรม	4.07	0.79	มาก
ด้านคุณธรรม	4.12	0.69	มาก
ด้านหลักความโปร่งใส	4.50	0.54	มากที่สุด
ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.38	0.64	มากที่สุด
ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.26	0.77	มากที่สุด
ด้านหลักความคุ้มค่า	4.21	0.69	มากที่สุด
รวม(Total)	4.26	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D.=0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยพบว่าระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใสมีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D.=0.54) รองลงมาคือด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.38, S.D.=0.64) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.26, S.D.=0.77) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}$ = 4.21, S.D.=0.69) ด้านคุณธรรม ($\bar{X}$ = 4.12, S.D.=0.69) และน้อยที่สุดคือด้านนิติธรรม ($\bar{X}$ = 4.07, S.D.=0.79)

2. ระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลในประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลในประเทศไทยจำแนกรายด้าน และความหมายในการอ่านผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารระดับเทศบาลในประเทศไทย

พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลในประเทศไทย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.47	0.64	มากที่สุด
ด้านการตัดสินใจและการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง	4.33	0.67	มากที่สุด
ด้านการยึดผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ	4.50	0.60	มากที่สุด
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	4.54	0.57	มากที่สุด
ด้านการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ	4.47	0.68	มากที่สุด
ด้านการครองตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.52	0.68	มากที่สุด
รวม(Total)	4.49	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับพฤติกรรมจริยธรรมวัฒนธรรมของผู้บริหารเทศบาลในประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยพบว่าด้านการยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.=0.55) รองลงมาคือด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ($\bar{X}$ = 4.54, S.D.=0.57) ด้านการครองตนเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X}$ = 4.52, S.D.=0.68) ด้านการยึดผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ($\bar{X}$ = 4.50, S.D.=0.60) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}$ = 4.47, S.D.=0.64) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เลือกปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D.=0.68) และน้อยที่สุดคือด้านการตัดสินใจและการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.33, S.D.=0.67)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลและพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลในประเทศไทยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัยได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย

ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล	ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ (Y_1)	ความซื่อสัตย์สุจริต (Y_2)	ตัดสินใจและการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง (Y_3)	ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ (Y_4)	มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน (Y_5)	ปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เลือกปฏิบัติ (Y_6)	ครองตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Y_7)	รวมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล (Y)
ด้านนิติธรรม (X_1)	0.40**	0.40**	0.45**	0.41**	0.33**	0.44**	0.32**	0.43**
ด้านคุณธรรม (X_2)	0.51**	0.46**	0.55**	0.46**	0.43**	0.49**	0.34**	0.51**
ด้านหลักความโปร่งใส (X_3)	0.62**	0.48**	0.55**	0.45**	0.45**	0.41**	0.34**	0.52**
ด้านหลักการมีส่วนร่วม (X_4)	0.56**	0.50**	0.59**	0.47**	0.46**	0.45**	0.29**	0.52**
ด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม (X_5)	0.55**	0.48**	0.61**	0.46**	0.46**	0.53**	0.33**	0.54**
ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6)	0.56**	0.43**	0.62**	0.47**	0.53**	0.47**	0.29**	0.53**
รวมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล (X)	0.61**	0.53**	0.65**	0.53**	0.51**	0.54**	0.37**	0.59**

*ตารางค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ **P < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทยโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .59$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาปัจจัยรายด้านพบข้อค้นพบที่สนใจคือ ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่าและด้านหลักความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมด้านการตัดสินใจและการกระทำสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษา ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรในเทศบาลในประเทศไทยมีระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานในเทศบาล มีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสนใจข้อมูลการบริหารเทศบาลสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม และตรวจสอบได้ มีกระบวนการรับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน บุคลากรในองค์กรเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วมกับประชาชน จึงทำให้ระดับวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยานิพนธ์ และมณฑล จำปาเหลือง (2561) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่าระดับวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับสูง และงานวิจัยของฉัตรชนก โตวัฒนกุล และธีริน วาณิชเสนี (2559) เรื่อง วัฒนธรรมองค์กรของสมาชิกสโมสรโรตารี (ประเทศไทย) พบว่าระดับวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิกอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเข้ามาเป็นสมาชิกโรตารีเป็นการเข้ามาด้วยจิตสาธารณะ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคม จึงมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับหลักวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล สอดคล้องแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรที่ดีเกิดขึ้นได้ด้วยการที่ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกในองค์กร การให้รางวัลกับบุคลากรผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีการลงโทษต่อผู้ที่ผิดจริยธรรมต่อสมาชิก ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของพนีย วิธิสวัสดิ์ และคณะ (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล

เมืองในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุดนี้อาจเป็นเพราะในช่วงปี พ.ศ. 2563 ที่ทำการศึกษายังไม่มีมีการประกาศใช้ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง จึงทำให้พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลยังไม่มุ่งเน้นเรื่องหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าประมวลจริยธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลครอบคลุมทั้ง 6 ประเด็น

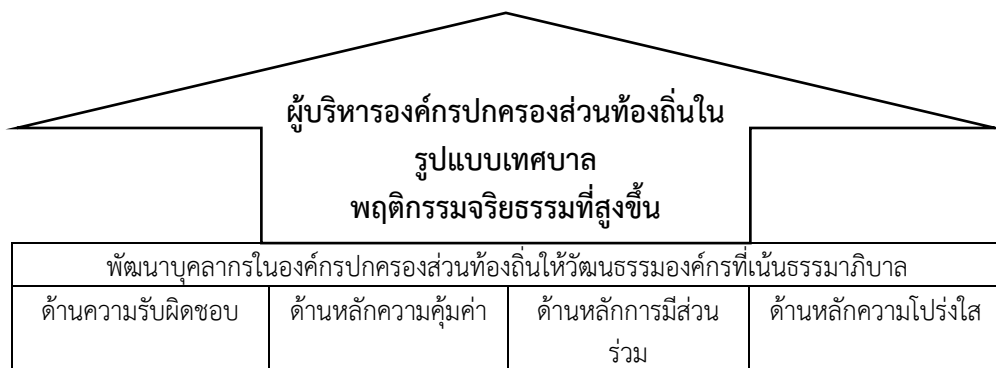
2. จากผลการศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการบริหารเทศบาลด้วยการยึดประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมืองมาปฏิบัติ ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ และบริหารเทศบาลด้วยการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน เนื่องจากประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมืองมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ (2555) ที่กล่าวว่าการจัดการจำเป็นต้องมีการควบคุมระดับกลยุทธ์ (Strategic Control) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูง จำเป็นต้องมีการกำหนดกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติอย่างทั่วถึงในประเทศ การประกาศใช้ประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมือง จึงเป็นการควบคุมระดับกลยุทธ์ที่ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติในกลุ่มข้าราชการการเมืองให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Arunthip Suwannant (2020) เรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารภาครัฐในภาคตะวันออก พบว่า ผู้บริหารภาครัฐมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของพินัย วิธิสวัสดิ์ และคณะ (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะในปีที่ทำการศึกษายังไม่มีมีการประกาศใช้ประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมือง จึงทำให้ระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก และหลังจากการประกาศใช้ประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมืองส่งผลให้ผู้บริหารเทศบาลมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมที่สูงขึ้น

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับระดับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านกับ พฤติกรรมจริยธรรมของ

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย ทั้ง 7 ด้าน พบว่าสัมพันธ์กันทางบวกทุกด้าน และมีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง สอดคล้องกับหลักการบริหารที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ขององค์การสหประชาชาติที่ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ที่กล่าวว่าเราสามารถควบคุมพฤติกรรมของบุคลากรได้ด้วยการเสริมแรงเชิงบวกด้วยการให้รางวัลหรือการเสริมแรงเชิงลบ ด้วยการตั้งกฎ หรือข้อห้าม Skinner, B. F. (2014) ซึ่งการที่บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความรับผิดชอบ เพราะเมื่อบุคลากรมีความกล้ารับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดโดยไม่ยึดประโยชน์ส่วนตน ย่อมทำให้องค์กรมีความสุจริต โปร่งใส ส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติงานตามวัฒนธรรมองค์กรด้วย ส่งผลให้การทำงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพฤติกรรมจริยธรรมที่สูงขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชชัย ชุกกลิ่น (2558) และพินัย วิธิสวส์ดี และคณะ (2563) ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหาร และสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศของ Kuye et al. (2013) และการศึกษาของ Roszkowska & Melé (2021) ที่พบว่าปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่ดีมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมจริยธรรมของคนในองค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย พบว่า ทั้ง 2 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง กล่าวคือ หากมีการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลให้กับบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลให้สูงขึ้น ก็จะส่งผลให้พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลสูงขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ด้านหลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใสในระดับสูง จะส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพฤติกรรมจริยธรรมที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้สามารถอธิบายเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย สามารถนำผลวิจัยที่ได้มาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูงขึ้น นำไปสู่การพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลควรพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลด้าน นิติธรรม อยู่ในระดับมาก ซึ่งน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นหากต้องการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้สูงขึ้น ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในเทศบาลมีโอกาสในการกำหนดมาตรฐานในการทำงานร่วมกัน หรือส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการใช้กฎระเบียบเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมให้มากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมจริยธรรมพบว่า ด้านการตัดสินใจและการกระทำ สิ่งที่ถูกต้อง อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมเรื่องพฤติกรรมจริยธรรมในด้านการตัดสินใจและการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ผู้บริหารเทศบาลควรนำระบบคุณธรรมมาใช้ในการแต่งตั้งผู้สมควรได้รับตำแหน่ง และเมื่อทราบว่ามีผู้ทุจริตหรือสงสัยว่าอาจจะมีการใช้

อำนาจในทางที่ผิด ควรมีการเปิดเผยข้อมูลและดำเนินการตามกฎหมายจะช่วยให้พฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลสูงขึ้น

3. ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาลให้กับบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลให้สูงขึ้นเนื่องจากสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรแล้ว ยังส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจศึกษาศึกษาเรื่องวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นธรรมาภิบาล และพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทย ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาโดยแยกเป็นเทศบาลในแต่ละระดับให้ชัดเจน เช่น ระดับเทศบาลนคร เทศบาลเมือง หรือเทศบาลตำบล

2. ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเพื่อทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อนำผลที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมต่อไป

3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลในประเทศไทยว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการประกาศใช้ประมวลจริยธรรมข้าราชการการเมืองหรือไม่

4. อาจเพิ่มตัวแปรแทรกเช่น ภาวะผู้นำ หรือแรงจูงใจ เพื่อเพิ่มความลึกของโมเดล

5. ใช้สถิติรูปแบบอื่นในการวิเคราะห์เช่น ทดสอบโมเดลด้วยการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (SEM)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ผู้สนับสนุนทุนการวิจัย และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่เสียสละเวลาตอบแบบสอบถามมายัง ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชนก โตวัฒนกุล และ อีริน วาณิชเสนี. (2559). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ

- สมาชิกในองค์กรไม่แสวงหากำไรกรณีศึกษา : สโมสรโรตารี (ประเทศไทย).
วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8(1), 344-361.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 12). นนทบุรี:
ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.
- ธัชชัย ชุกกลั่น. (2558). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระ
บรมราชูปถัมภ์, 10(1), 127-141.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2551). จริยธรรมสำหรับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ. วารสาร
ผู้ตรวจการแผ่นดิน, 1(4), 105-116.
- พินัย วิธีสวัสดิ์ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี.
วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(1), 430-447.
- วิทยา บุญละดี และมณฑา จำปาเหลือง. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของ
ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต
2. Veridian E-Journal, Silapakorn University, 11(3), 2513-2530.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: อีระ
ฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2555). การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
บริษัท จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์ จำกัด.
- สุธาสนี แม้นญาติ. (2554). โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิง
จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัจฉรา ภาณุสานต์ และอัครวรรณ์ แสงวิภาค. (2565). คุณภาพชีวิตในการทำงานและ
วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ
ในอุตสาหกรรมโรงกลั่นน้ำมันนิคมอุตสาหกรรมนิคมแหลมฉบัง. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 42(1), 132-149.

- Arunthip Suwannant. (2020). Ethical behavior of government executives in the Eastern Region of Thailand. *The Journal of Pacific Institute of Management Science of Management Science*, 6(3), 84-90.
- Jung, T., et al., (2009). Instruments for exploring organizational culture: A review of literature. *Public Administration Review*, 69(6), 1087-1096.
- Kuye, O. L., et al., (2013). Organizational culture and ethical behaviour: A strategic standpoint. *Journal of Humanities, Social Science and Creative Arts*, 8(1), 1-12.
- Lee, D. (2020). Impact of organizational culture and capabilities on employee commitment to ethical behavior in the healthcare sector. *Service Business*, 14(1), 47-72.
- Roszkowska, P., & Melé, D. (2021). Organizational factors in the individual ethical behaviour: The notion of the “organizational moral structure”. *Humanistic Management Journal*, 6(2), 187-209.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. New York: Psychology Press.
- Skinner, B. F. (2014). *Contingencies of reinforcement: A theoretical analysis* (Vol. 3). United States of America: BF Skinner Foundation.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็น
พลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING CITIZENSHIP
CONSCIENCE FOR POLITICAL PARTICIPATION
OF PEOPLE IN SURAT THANI PROVINCE

สำเร้ง ราชฉวาง, วชิรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง

Samrerng Ratchawang, Vacharin Chansilp, Sumalee Boonrueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: samreungrachawang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การตรวจสอบความโปร่งใส การออกไปใช้สิทธิ การเข้าร่วมชุมนุม และการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 2. การใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบ การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ การรับรู้ทางการเมือง ความรักความเป็นธรรม และการเคารพกฎหมาย ซึ่งสามารถทำนายแนวโน้ม

* Received March 18, 2025; Revised April 8, 2025; Accepted April 18, 2025

การมีส่วนร่วมได้ 83.1% โดยหลักสารานิยธรรมส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองถึง 92.6% และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น เมตตาการุณยธรรม วชิรธรรม และมโนกรรม ช่วยปลูกฝังความเข้าใจและจิตสำนึกพลเมือง สาธารณโภคีส่งเสริมการแบ่งปัน สีสสามัญญดาเน้นการเคารพกติกา และทิวฐิสามัญญดาสร้างความสามัคคี ทำให้การเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; จิตสำนึกความเป็นพลเมือง; หลักพุทธธรรม

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study public political participation, 2. To examine the factors influencing political participation, and 3 To propose the Buddhadhamma integration for promoting civic conscience for political participation in Surat Thani Province. A mixed-method approach was employed, including qualitative research through in-depth interviews with 18 key informants purposefully selected. Data were analyzed using content descriptive interpretation and a focus group discussion with nine participants to validate the findings. The quantitative research was conducted using a questionnaire distributed to eligible voters in Surat Thani's seven electoral districts, totaling 830,182 individuals. The Taro Yamane formula was applied, resulting in a sample size of 400 respondents. Data was analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1. Public political participation encompassed six key aspects: campaigning, election news engagement, election monitoring, voting, political demonstrations, and political party membership, essential mechanisms for strengthening democracy. 2. Factors influencing participation included responsible use of freedom, prioritization of public interests, awareness of rights and duties, political awareness, commitment to justice and equality, and respect for laws and regulations. These factors predicted political participation by 83.1 percent, while the principle of Saraniyadhamma influenced civic conscience by 92.6 percent. 3.

The integration of Buddhist principles, such as MettaKayaKamma; compassionate actions, Mettavacikamma, compassionate speech, and Metta manokamma, compassionate thoughts, fostered civic awareness. Sadharanabhogi, equitable resource sharing, encouraged local wisdom and cultural preservation, Silasamaññata, observance of common moral discipline, promoted adherence to legal and ethical norms, and Ditthisamaññata, harmonious views, enhanced unity and constructive political participation.

Keywords: Political Participation; Civic Political Conscience; Buddhadhamma Integration

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีสิทธิในการกำหนดอนาคตของประเทศผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (จิราภพ ทวีสูงส่ง, 2566) ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีคุณภาพ จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ จิตสำนึกความเป็นพลเมือง (Civic Consciousness) ซึ่งหมายถึง ความตระหนักรู้ในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมการเมือง (Hoskins, 2006) การมีจิตสำนึกดังกล่าวช่วยให้ประชาชนไม่ได้มีบทบาทแค่ในวันเลือกตั้ง แต่ยังรวมถึงการติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนะเชิงนโยบายได้อย่างสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าประชาชนจำนวนมากยังขาดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระดับที่เข้มแข็ง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังจำกัดอยู่ในรูปแบบที่เป็นเชิงรับ เช่น การรอคอยนโยบายจากรัฐมากกว่าการผลักดันเชิงรุก ปัญหาดังกล่าวมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ การขาดความรู้ทางการเมือง และทัศนคติแบบการเมืองไม่ใช่เรื่องของเรา ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการไม่สนใจการเลือกตั้ง การขายเสียง และความเฉยเมยต่อปัญหาสาธารณะ (ดาวนภา เกตุทอง, 2565) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการออกแบบแนวทางที่สามารถปลูกฝังและฟื้นฟูจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของประชาชนให้มีพลัง และแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจคือ การบูรณาการหลักพุทธธรรม” เข้ากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาจิกรรม เมตตาโมกรรม สาราณโกศิ สีสสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา (พระพรหมคุณาภรณ์

(ป.อ. ปยุตโต), 2552) หลักธรรมเหล่านี้สามารถปลูกฝังคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี เช่น การคิดเพื่อส่วนรวม เคารพกติกา และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งล้วนเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก, 2564)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อออกแบบแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบทไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธี การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีสิทธิเลือกตั้งจาก 7 เขตเลือกตั้ง รวม 18 อำเภอ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 830,182 คน (จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ซึ่งให้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน ที่จะถูกสุ่มเลือกมาให้เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและเป็นตัวแทนที่เหมาะสมของประชากรเป้าหมาย

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย 18 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและรัฐศาสตร์ นักการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ ผู้นำชุมชน และประชาชนที่มีส่วนร่วมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย นอกจากนี้ ยังมีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) จำนวน 9 คน เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงลึกและสะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายหลัก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Guide) ซึ่งได้รับการพัฒนาให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งออกแบบให้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยใช้มาตรวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scale, 1967) แบบสอบถามผ่านการทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) อยู่ที่ 0.935 และทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับมีคุณภาพสูงสุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดวัน เวลา และสถานที่นัดหมายล่วงหน้า และบันทึกเสียงและจดบันทึกเพื่อความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ขออนุญาตใช้สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจก และเก็บแบบสอบถามให้ครบ 100% และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) เชื่อมโยงข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งที่มาหลายแหล่ง (Triangulation)

5.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงแนวโน้มของข้อมูล และ

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ควรมีการรณรงค์อย่างทั่วถึงเพื่อเพิ่มอัตราการใช้สิทธิ 2. ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง ประชาชนควรให้ความสำคัญกับข้อมูลการเลือกตั้ง เพื่อใช้สิทธิอย่างถูกต้องและแสดงออกทางการเมืองภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ การตรวจสอบการเลือกตั้ง การตรวจสอบความโปร่งใสถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย ประชาชนควรมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ตัวแทนที่มีคุณภาพและมีศีลธรรม 3. ด้านการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่ต้องเลือกตัวแทนที่เหมาะสม โดยถือเป็นเสรีภาพพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย 4. ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง-สิทธิในการแสดงออกต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนต่อการเมือง และ 5. ด้านการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ประชาชนสามารถเข้าร่วมพรรคที่มีนโยบายสอดคล้องกับแนวคิดของตน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเมืองของประเทศตามหลักกฎหมาย

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมมติฐานที่ 1 จิตสำนึกความเป็นพลเมือง อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จิตสำนึกความเป็นพลเมือง อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จิตสำนึกความเป็นพลเมือง	B	St. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (constant)	.193	.083		2.315	.021
ด้านใช้เสรีภาพความรับผิดชอบต่อสังคม	.268	.017	.418	16.072	.000
ด้านความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม	.161	.013	.286	12.481	.000
ด้านใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่	.155	.013	.286	12.250	.000
ด้านการรับรู้ทางการเมือง	.233	.018	.325	13.028	.000
ด้านรักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	.116	.015	.164	7.686	.000
ด้านเคารพกฎหมายและกติกา	.002	.046	.005	6.052	.000

Multiple R = .193 R Square = .834 Adjusted R Square = .831 Std. Error = .181

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า จิตสำนึกความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ 6 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านใช้เสรีภาพความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการรับรู้ทางการเมือง ด้านความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม ด้านใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ ด้านรักความเป็นธรรมความเสมอภาค และด้านเคารพกฎหมายและกติกาตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = .193 + .268_{\text{SumF}} + .161_{\text{SumE}} + .155_{\text{SumD}} + .233_{\text{SumB}} + .166_{\text{SumC}} + .002$$

$$Z_y = (.418) Z_{\text{SumF}} + (.325) Z_{\text{SumB}} + (.286) Z_{\text{SumE}} + (.286) Z_{\text{SumD}} + (.164) Z_{\text{SumC}} + (.005) Z_{\text{SumA}}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักสราณียธรรม 6 อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักสราณียธรรม 6 อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

หลักสราณียธรรม 6	B	St. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	397	.055		7.220	.000
ด้านทฤษฎีสัมัญญตา	.381	.012	.622	3.024	.000
ด้านเมตตามโนกรรม	.223	.015	.304	14.572	.000
ด้านศีลสามัญญตา	.182	.018	.202	10.180	.000
ด้านเมตตาวจีกรรม	.089	.013	.105	6.663	.000
ด้านสาธารณโภคี	.038	.011	.072	3.396	.001
ด้านเมตตากายกรรม	.031	.015	.02	2.009	.045

Multiple R เท่ากับ .963 R Square เท่ากับ .927 Adjusted R Square เท่ากับ .926 Std. Error เท่ากับ .121

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสราณียธรรม 6 ส่งผลต่อจิตต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง 6 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้ คือ ด้านทฤษฎีสัมัญญตา ด้านเมตตามโนกรรม ด้านศีลสามัญญตา ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านสาธารณโภคี และเมตตากายกรรม พบว่าส่งผลต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = .397 + .381\text{SumFF} + .223\text{SumCC} + .182\text{SumEE} + .089\text{SumBB} + .038\text{SumDD} + .031\text{SumAA}$$

$$Z_y = (.622) Z\text{SumFF} + (.304) Z\text{SumCC} + (.202) Z\text{SumEE} + (.105) Z\text{SumBB} + (.072) Z\text{SumDD} + (.032) Z\text{SumAA}$$

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1. ด้านเมตตาทายกรรม ดำเนินการให้ความรักความเข้าใจ การน้อมนำหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบูรณาการด้วยการให้ประชาชนได้เข้าใจในความเมตตาทำความดีต่อกันด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ระเบียบวินัย 2. ด้านเมตตาจริกรรม ต้องพูดจาด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อกันให้เข้าใจถึงจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านเมตตาจริกรรม เป็นการส่งเสริมด้านวาจาที่ดี 3. ด้านเมตตาเมโนกรรม การคิดดีทำดี มีความปรารถนาดี เพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อกัน เพื่อให้ประชาชนมองเห็นถึงความสำคัญของคำว่าจิตสำนึก โดยการนำหลักธรรม ด้านเมตตาเมโนกรรม มีความปรารถนาดีต่อการพูดแต่สิ่งที่ดีงามมาบูรณาการ การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม โดยเฉพาะนักการเมืองควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 4. ด้านสาธารณโกศ ได้ดำเนินการด้วยการแบ่งปันโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง คือช่วยส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี และฐานทรัพยากรผ่านระบบการเมืองมีการช่วยเหลือกันอยู่ปกติตามหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 5. ด้านศีลสามัญญตา ได้ดำเนินการด้วยการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิ เสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหงรังแกผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง มีความเคารพต่อกฎหมายระเบียบวินัย ตามหลักศีลสามัญญตา และ 6. ด้านทวิญญูสามัญญตา มีความรับผิดชอบร่วมกันนำไปสู่ความสามัคคี มีความรับผิดชอบร่วมกันนำไปสู่ความสามัคคีไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่เพียงฝ่ายเดียว รู้จักเคารพความคิดเห็น หรือการตัดสินใจของผู้อื่น นับเป็นสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการยึดหลักความคิดเห็นที่ไม่ประกอบด้วยอคติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อภิปรายได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีบทบาทสำคัญในหลายด้าน การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้ง หากมีการรณรงค์อย่างทั่วถึง จะช่วยเพิ่มอัตราการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้ประชาชนมีข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อใช้สิทธิอย่างมีคุณภาพ การตรวจสอบการเลือกตั้ง เป็นสิทธิของประชาชนในการร่วมกันรักษาความโปร่งใสของระบบเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ผู้แทนที่มีคุณธรรมและความสามารถ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องตัดสินใจเลือกตัวแทนที่ดีที่สุด การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ถือเป็นเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย และสุดท้าย การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงกับการกำหนดทิศทางของประเทศ หากประชาชนตระหนักและมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกด้าน จะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของดาวณา เกตุทอง (2565) เรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน 3 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยตรง ติดตามข่าวสาร ใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงความคิดเห็นทางการเมือง เสนอแนวคิดต่อนักการเมือง และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง การมีส่วนร่วมโดยอ้อม แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อโซเชียล ศึกษานโยบายของผู้สมัคร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และ 3. การมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นมหาวิทยาลัย การควบคุมการทำงานของผู้แทนทางการเมือง การกำหนดนโยบายสาธารณะ และการพัฒนาประเทศการส่งเสริมประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสร้างจิตสำนึกพลเมืองในสังคมการเมืองที่ยั่งยืน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อพรรคการเมืองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายได้ว่า จิตสำนึกความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 6 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสูง ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน ใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบ ติดตามข่าวสารการเมือง ใส่ใจ

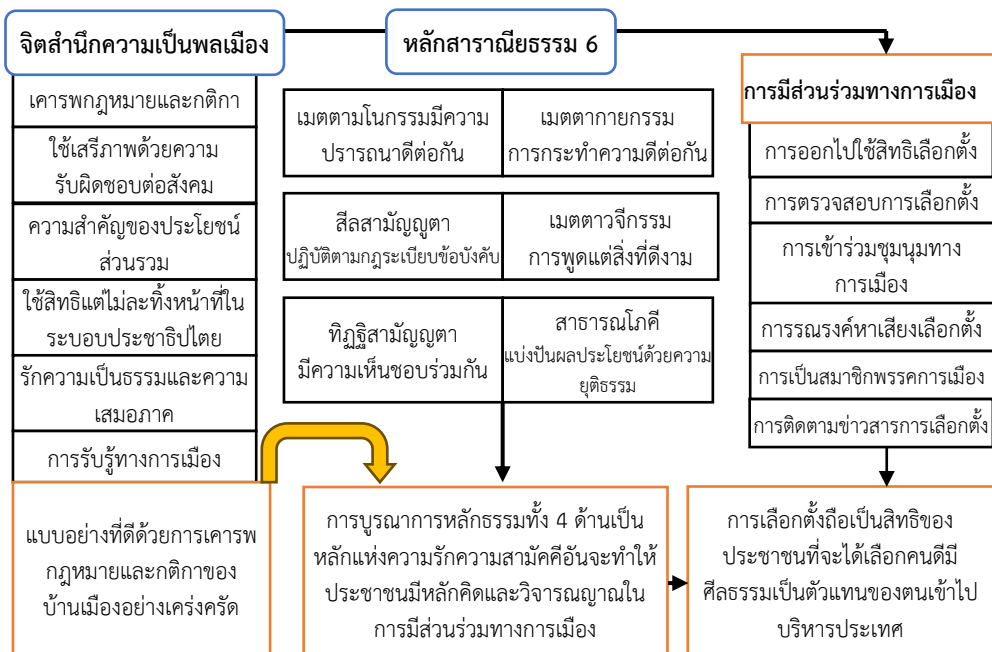

ประโยชน์ส่วนรวม เคารพกฎหมาย และยึดมั่นในความเป็นธรรม ส่งผลให้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ นำไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระประเสริฐ เตชโก (2565) เรื่อง การสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งคือ สภาพเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเมือง หากเศรษฐกิจดี ประชาชนอยู่ดีกินดี ย่อมสะท้อนถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยรอง ได้แก่ รูปแบบการหาเสียง นโยบายพรรค ตัวผู้สมัคร และผลงานในอดีต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ยังช่วยระบุปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมผ่านหลักสารานิยมธรรม 6 ประการ ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในหลายมิติ ดังนี้ 1. เมตตาการุณยธรรม ส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก ความเข้าใจ และเคารพกฎระเบียบ ทำให้การเมืองมีความสงบและเป็นระบบ 2. เมตตาจักรม ช่วยให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมบรรยากาศทางการเมืองที่ดี 3. เมตตาโมกขธรรม ทำให้ประชาชนมีเจตนาที่ดีต่อกัน คิดเชิงบวก สนับสนุนการมีส่วนร่วมที่สุจริตและไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัว 4. สาธารณโภคี ส่งเสริมการแบ่งปันและการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 5. สีสามัญญตา ช่วยให้ประชาชนเคารพกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น ลดปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบและสร้างความยุติธรรมในเมือง และ 6. ทิฏฐิสามัญญตา ทำให้เกิดความสามัคคีทางการเมือง เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และลดอคติในการตัดสินใจทางการเมืองโดยรวมแล้ว หลักพุทธธรรมช่วยปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง และทำให้ประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (2564) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ พบว่า การนำหลักสารานิยมธรรมมาใช้มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงทุกด้าน ด้านทิฏฐิสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงการเปิดกว้างทางความคิดและการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น รองลงมาคือ สีสามัญญตา และสาธารณโภคี ที่เน้นการปฏิบัติอย่างสุจริตและการแบ่งปันข้อมูลที่ต้องการ ส่วนเมตตาการุณยธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนว่าการกระทำที่แสดงออกถึงความเมตตายังมีข้อจำกัด

และจากผลการสัมภาษณ์ระบุว่า นักการเมืองที่มีจิตเมตตา เคารพความคิดเห็นของประชาชน สื่อสารด้วยความสุจริต และให้ข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ มีแนวโน้มที่จะเสริมสร้างความสมานฉันท์ทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม มีองค์ประกอบสำคัญ คือ (การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง + หลักพุทธธรรม = นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จิตสำนึกความเป็นพลเมือง 1. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม – ประชาชนมีสิทธิแสดงออกในระบอบประชาธิปไตย แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2. การรับรู้ทางการเมือง – การตื่นรู้และเข้าใจระบบการเมืองเป็น

สิ่งสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง นักการเมืองและประชาชนต้องตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของตน 3. ความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม – การมีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์สาธารณะช่วยให้ประชาชนปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบ ลดผลกระทบต่อสังคมและเคารพวัฒนธรรมร่วมกัน 4. ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ – สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่พื้นฐานของพลเมือง แต่การไปใช้สิทธิเลือกตั้งควรเกิดจากจิตสำนึกของพลเมือง มากกว่าความเป็นคนไทยเพียงอย่างเดียว 5. รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค – ประชาชนต้องเข้าใจสิทธิ เสรีภาพ และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดใจรับฟังและส่งเสริมประชาธิปไตยที่เป็นธรรม และ 6. เคารพกฎหมายและกติกา – จิตสำนึกพลเมืองต้องมาพร้อมกับการปฏิบัติตามกฎหมาย นักการเมืองควรเป็นแบบอย่างที่ดี เคารพเสียงส่วนใหญ่และรับฟังเสียงส่วนน้อยโดยสรุป การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยการเคารพกฎหมายและกติกาของบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด รวมทั้งหลักการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม มองเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ มีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม ใช้เสรีภาพ

หลักสราณียธรรม 6 เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี และจิตสำนึกของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากถูกนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จะช่วยให้สังคมมีความสุขและเอื้อเฟื้อต่อกัน เมตตาโมกกรรม สนับสนุนให้คิดดี ทำดี มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม เมตตาการุณยธรรม ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา ลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความปรองดองในสังคม เมตตาวิจิตรธรรม ใช้คำพูดอย่างสร้างสรรค์ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และส่งเสริมการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเมือง สีสสามัญญตา เคารพกฎหมาย กติกา และสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามระเบียบวินัยโดยไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ทิฐีสสามัญญตา เปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ลตอคติ และสร้างความสามัคคีทางการเมือง สาธารณโภคี ส่งเสริมการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มุ่งเน้นประโยชน์ของส่วนรวม โดยสรุป การนำหลักสราณียธรรม มาบูรณาการช่วยให้ประชาชนมี หลักคิดและวิจารณญาณ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ หากนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จะช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความสงบสุขในสังคม และทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็งยิ่งขึ้น

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีบทบาทสำคัญในหลายด้าน ได้แก่ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อเลือกตัวแทนที่มีคุณธรรมเข้าสู่ระบบ

การปกครอง การตรวจสอบการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การเลือกตั้งโปร่งใส การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ที่เป็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออก การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ที่ช่วยให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อสนับสนุนนโยบายที่สอดคล้องกับแนวคิดของตน และการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิอย่างมีข้อมูลและมีเหตุผล หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมจิตสำนึกของพลเมือง โดยการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ การรับรู้ทางการเมือง ความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม การใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ ความรักในความเป็นธรรมและความเสมอภาค และการเคารพกฎหมายและกติกาก่อนนำมาบูรณาการกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะช่วยให้ประชาชนมีจิตสำนึกพลเมืองที่เข้มแข็งโดยสรุปการส่งเสริมจิตสำนึก + หลักพุทธธรรม = การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตน ควบคู่กับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ จะนำไปสู่การเมืองที่โปร่งใส ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และส่งเสริมให้ประเทศก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายผ่านคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรณรงค์การเลือกตั้งให้ประชาชนได้รับทราบผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่กิจกรรมสร้างความเข้าใจในทางการเมือง กิจกรรมรณรงค์เลือกตั้งอย่างสุจริตธรรมโดยไม่ซื้อสิทธิขายเสียง เป็นต้น
2. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมอาชีพใตยของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การเมืองภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการของประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยทางตรงมากยิ่งขึ้น
3. รัฐบาลควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ และเสริมสร้างความเข้าใจในทางการเมืองให้กับเยาวชนอย่างตรงไปตรงมา และให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเลือกตั้งให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมทั้งการปลูกจิตสำนึก

ความเป็นพลเมืองให้กับผู้สมัครเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติไม่ให้เกิดการซื้อสิทธิ์ขายเสียง และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างผู้สมัครด้วยกัน

2. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ควรกำหนดนโยบายให้พรรคการเมือง เสนอนโยบายให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดย เน้นนโยบายที่สร้างความอยู่ดีกินดีให้กับประชาชน

3. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ควรเสริมสร้างพลังอำนาจให้ชุมชนมี ความเข้มแข็ง โดยการปลูกฝังให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชนและส่งเสริมด้านข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง เพื่อไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของกลุ่มนักการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้ง เพื่อจะได้นำผลการวิจัย ไป วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ทั้ง ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

2. ควรศึกษาและทำงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจของคนรุ่นใหม่ และการ แสดง ความคิดเห็นต่อระบอบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่ หลากหลายและมีความ ทันสมัย สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบในการสร้างจิตสำนึกของการ เลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ควรศึกษาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อ พัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการในกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็น พลเมืองที่ดีของ ประชาชนในการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2566). การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ.

2566. สืบค้น 25 มกราคม 2567, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

จิราภพ ทวีสูงส่ง. (2566). ทำไม ? “เรา” ต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบ ประชาธิปไตย. สืบค้น 9 มกราคม 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th> /now/content/161

ดาวนภา เกตุทอง. (2565). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบ ประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในจังหวัดพิษณุโลก (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูธรรมธัชบุญเที่ยง พุทธสาวิโก. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิณิติต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระประเสริฐ เตชโก. (2565). การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองในการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิณิติต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Hoskins, B. (2006). *Draft Framework on Indicators for Active Citizenship*. Ispra: CRELL

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

Yamane, T. (1973). *Statistics and introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

รูปแบบการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี*

MODEL FOR PROMOTING THE CREATIVE BUDDHISM DISSEMINATION
BY THE SUB-DISTRICT PEOPLE'S TRAINING UNIT OF THE SANGHA,
PHETCHABURI PROVINCE

พระวิสุทธิวรทิจ (เสนห์ ธมฺมรํสี), อนุชา พละกุล, ดาวนาภา เกตุทอง

Phrawisuttiworakit (Sanae Dhammarungs), Anucha Bhalakula, Dawnapa Kettong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: anucha.bha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรค การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 15 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง นำมาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรค ได้แก่ คณะสงฆ์จัดโครงการธรรมสังเวยร่วมกับภาครัฐ กิจกรรมวัดประชารัฐ-สร้างสุข หมู่บ้านรักษาศีล 5 มอบทุนการศึกษา จัดตั้งหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคคณะสงฆ์บางพื้นที่ไม่ได้ทำงาน ไม่ตอบสนองงานคณะสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงค่านิยม ขาดการรับรองจากราชการ ขาดงบประมาณ และงานซ้ำซ้อนกับภาครัฐ 2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 2. ด้านทัศนคติ สร้างแนวทางการเผยแผ่ที่มีเอกภาพ เพื่อให้คำแนะนำพุทธศาสนิกชน 3. ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางกาย การดูแลสุขภาพ การแต่งตัว บุคลิกภาพ ทักษะทางวาจา การแนะนำสั่งสอนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามหลักของ

* Received April 4, 2025; Revised May 15, 2025; Accepted May 23, 2025

พระพุทธศาสนา และทักษะทางใจ การวางแผน การคิด การมีประสบการณ์ และ 4. ด้านนิสัย บุคลิกของผู้ทำการเผยแผ่ต้องมีความรับผิดชอบตนเองและหมู่คณะ 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ผู้ส่งสาร พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ ต้องศึกษามาย่างถูกต้องทั้งทางธรรมและทางโลก มีวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นประจักษ์ต่อคณะสงฆ์และประชาชน 2. สาร พระนักเทศน์ต้องประยุกต์ต่อผู้รับสารตามประเภท อาทิ เด็ก ผู้ใหญ่ ข้าราชการ 3. สื่อหรือช่องทาง การสื่อสารต้องเป็นข้อเท็จจริง เพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อยอดการเผยแผ่ และ 4. ผู้รับสาร จัดกลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน ประชาชน ข้าราชการ เมื่อเข้าใจกลุ่มบุคคลที่จะสื่อสารที่เหมาะสม

คำสำคัญ: รูปแบบ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; หน่วยอบรมประชาชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study status, problems, causes, and obstacles in disseminating Buddhism, 2. To study components of the development of creative dissemination of Buddhism, and 3. To present a model for creative dissemination of Buddhism of the sub-district public training units, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, data were collected by interviewing 10 key informants and a workshop for 15 people. The research instrument was an in-depth-interview script. Key informants were purposefully selected, analyzed for content, and summarized and written in a descriptive interpretation.

The research results were found that: 1. Status, problems, causes, obstacles; included the Sangha organized the mobile Dharma project in collaboration with the government sector, the Wat, Pracha, Rath Happiness Creating activity. The Five Precepts Observing Village, providing scholarships, and setting up disaster relief units. Problems, causes, and obstacles; Some areas of the Sangha were not working, not responding to the work of the Sangha, changing values, lack of government certification, lack of budget, and duplicating work with the government sector. 2. Components of the development of creative Buddhism dissemination included: 1). Knowledge, promoting higher education for monks and novices. 2. Attitude, creating a

unified approach to dissemination to provide advice to Buddhists. 3. Skills, including physical skills, health care, dressing, personality, verbal skills, teaching only beneficial things according to the principles of Buddhism, and mental skills, planning, thinking, and experience. 4. Habits and personalities of the disseminators must be responsible for themselves and the group. 3. Formats of creative Buddhism dissemination included: 1. Senders, monks who will perform the role of disseminators must have studied correctly both in Dhamma and worldly matters. 2. Message, the preachers must apply to the receivers according to their type, such as children, adults, and government officials. 3. The media or communication channels must be factual to improve and develop the dissemination. 4. Receivers of the message must be divided into groups: the elderly, youth, the public, and government officials to be classified into appropriate group of receivers communicated.

Keywords: Format; Dissemination of Buddhism; Public Training Unit

บทนำ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นความริเริ่มของเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร ป.ธ.9) เจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร โดยมหาเถรสมาคม มีมติจัดตั้ง พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์หลักเมื่อครั้งริเริ่มหาประการ ได้แก่ หนึ่งเพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น สองเพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยราชการ ในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน อาทิ ด้านสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ด้านความรู้ความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการพัฒนาอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามเพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า ที่เป็นประโยชน์เชิงสร้างสรรค์นำมาพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญรุ่งเรือง สี่เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังหมู่บ้านสันติสุข ร่วมกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้าน และห้าเพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารทุกระดับทั้งจากชุมชนและราชการ หากได้รับทราบข้อมูลข่าวสารไม่ถูกต้อง อาจทำให้เข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้อง พรั่ง เจนนธิ, 2546 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จึงอยู่

ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอำนวยการ และผู้อำนวยการ ได้แก่ 1. คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำอำเภอ เรียกชื่อย่อว่า (อ.ป.อ.) มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ 2. คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัด เรียกชื่อย่อว่า (อ.ป.จ.) มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ 3. ผู้อำนวยการอบรมประชาชนประจำภาค มีเจ้าคณะภาคนั้น ๆ เป็นผู้อำนวยการ 4. คณะกรรมการอำนวยการกลาง เรียกชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ อ.ป.ก.” โดยมี ประธาน รองประธาน และกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งโดยมหาเถรสมาคมกับเจ้าคณะใหญ่ทุกหน เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ถือเป็นหน่วยปกครองสูงสุดของหน่วยอบรมประชาชน (ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546, 2567)

พระสงฆ์แสดงบทบาทต่อชุมชน ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสัมมาชีพ ด้านสันติสุข ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านกตัญญู กตเวทิตาธรรม และด้านสามัคคีธรรม แต่ประสบปัญหาเชิงกระบวนการ คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการติดต่อประสานงาน ด้านการสื่อสารและนำเสนอปัญหา และด้านงบประมาณสนับสนุน ไม่สอดคล้องต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ พระสงฆ์ต้องได้รับการยอมรับจากทั้งคณะสงฆ์และประชาชนทุกระดับ มีองค์ความรู้ตามหลักพระธรรมวินัย และความรู้สมัยใหม่อย่างรอบด้าน สามารถบูรณาการต่อชุมชน ผ่านโครงการหรือกิจกรรม คณะสงฆ์ ต้องดำเนินการเป็นประจำและต่อเนื่อง (พระวิสุทธีวรกิจ และคณะ, 2563)

เทคนิควิธีการของผู้ส่งสาร ต้องการนำพุทธธรรมมาประยุกต์กับยุคสมัยใหม่ โดยคงสาระและคุณค่าของพุทธธรรมตามพระไตรปิฎก วิธีการสอนจึงจำเป็นต่อการเผยแผ่ธรรมะ “สื่อ” คือ อุปกรณ์การเผยแผ่และเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสังคม หรือเสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุงชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคม ผู้เผยแผ่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้อง เพราะเป็นบทบาทของนักเผยแผ่ (เสถียรพงศ์ วรรณะปก, 2540)

การวิจัยนี้ต้องการนำเสนอแนวความคิดการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ปัญหา แนวทางแก้ไข และเทคนิคการแสดงบทบาทต่อสังคมของพระสงฆ์เชิงรุก ในสังคมยุคการแข่งขันเชิงทักษะและคุณค่าของบุคคลและองค์กร ให้มีความสำคัญและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 รูป นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 คน พระสงฆ์นักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 4 รูป จำนวน 10 รูปหรือคน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยนิมนต์และเชิญผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ประธานหรือรองประธานหรือกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจังหวัดเพชรบุรี ประธานหรือรองประธานหรือกรรมการชมรมพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี 2. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี 3. ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี และ 4. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ขั้นที่ 1 ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษากิจการกรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ว่าสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดความหลากหลาย ที่มีการร่วมมือกันระหว่างพื้นที่ได้อย่างไร ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนด้วยกิจกรรมกลุ่มที่มีความหลากหลาย ขั้นที่ 2 วิเคราะห์รูปแบบ คือ การประเมินการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ขั้นที่ 3 ออกแบบการเรียนรู้ คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี และสรุปจากประเด็นการศึกษา ขั้นที่ 4 พัฒนากิจกรรม คือ การสังเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ขั้นที่ 5 พัฒนาระบบการและกลไก คือ นำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ขั้นที่ 6 สร้างรูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีกระบวนการ ได้แก่ 1. การประชุมกลุ่ม (Group Meeting) 2. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview Questions) และ 3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ขั้นที่ 7 สรุปรายงานวิจัย โดยจะดำเนินการสรุปผลตามรูปแบบที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ (หนังสือสรุป

องค์ความรู้) และวิถีทัศน์บรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ โดยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งในวัด บ้าน หน่วยราชการ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ด้านจิตใจและศีลธรรม เน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู บ้าน-วัดมีการทำบุญอุทิศ มีการเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคล ด้านสุขภาพอนามัย มีสนามกีฬา-ออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน การควบคุมเรื่องการทานอาหาร งดเว้นอาหารสุก-ดิบ ด้านสัมมาชีพ การทำตาลโตนด การแปรรูปอาหาร เน้นเศรษฐกิจพอเพียง การค้าขายแก่นักท่องเที่ยว ราคาเยาเยา การประมงน้ำจืดและประมงน้ำเค็ม เว้นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสันติสุข มีการรณรงค์ประชาชนรักษาศีล 5 หมู่บ้านรักษาศีล 5 การเจริญพระพุทธมนต์สัจจการ เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุ การจัดอบรมกัมมัฏฐาน การจัดค่ายพุทธบุตร ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งทุนการศึกษา การทอดผ้าป่าการศึกษา การสอนศีลธรรมในสถานศึกษา การเรียนการสอนธรรมศึกษา และส่งเสริมการเรียนบาลีศึกษาของฆราวาส ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการจัดการเผาศพไร้ญาติ การช่วยเหลือการจัดการศพตามสมควร การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ว่างเปล่าของวัดให้ประชาชนใช้ประกอบอาชีพ อาทิ ตลาดนัด การจัดกิจกรรม โดยไม่ขัดต่อศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม จัดพิธีวันแม่แห่งชาติ พิธีวันพ่อแห่งชาติ การขัดเกลาเด็กและเยาวชนมีความกตัญญูและกตเวทิต่อกันพ่อแม่-ครู-อาจารย์ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา อาทิ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันธรรมมัสสวนะ และการบรรพชา-อุปสมบทเพื่อระลึกถึงคุณ และด้านสามัคคีธรรม การเจริญพระพุทธมนต์สัจจการในเขตตำบล มีการแจกทาน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแข่งกีฬาพื้นบ้าน การแข่งวูลานพื้นบ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน วัด ราชการ (บวร) การจัดเวทีเสวนาธรรม

2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านความรู้ มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท. เพชรบุรี) การทำวารสารสิ่งตีพิมพ์ การอาศัยสื่อ เป็นช่องทางเผยแผ่ แต่ยังคงพัฒนาบุคลากรใช้สื่อให้มีความชำนาญในการ

เผยแผ่ ส่งเสริมให้พระภิกษุ-สามเณร มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี รองรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและวิชาการเผยแผ่ศีลธรรมในสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี ด้านทัศนคติ ความคิดเห็นอาจมีการคิดเห็นต่างกันบ้าง แต่แนวทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา “ให้เว้นความชั่ว ทำแต่ความดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ผ่องใส” มีจิตอาสาพัฒนาสังคม มีรูปปั้นและประติมากรรมต่าง ๆ บ่งบอกถึงทัศนคติที่พึงงามเจตนาของศิลปินผู้สร้างศิลปะสอดแทรกคุณธรรม ตามคำว่า “คุณธรรมนำความรู้” หรือ “ความรู้คู่คุณธรรม” การให้คำแนะนำพุทธศาสนิกชน ประชาชนในท้องถิ่นของตน ให้รู้จักสามัคคี รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี ด้านทักษะ ทักษะทางกาย (การดูแลสุขภาพ การแต่งตัว บุคลิกภาพ) ทักษะทางใจ (การวางแผน การคิด การมีประสบการณ์) หากมีทักษะที่ดีแบบนี้ จะช่วยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างดี ผู้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนมากชำนาญในการท่องจำหลักคำสอน ความเข้าใจหลักคำสอน และวิธีการเผยแผ่ยังทันสมัยและเป็นที่น่าสนใจมากนัก ขำนาญ “การสร้างวัดมากกว่าการสร้างศาสนายาหา” การแสดงธรรมส่วนมาก “พุทธศาสนิกชนได้บุญมากกว่าได้ปัญญา” เช่น การเทศน์มหาชาติ การแสดงธรรมในงานศพ การผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างน้อย ความชำนาญในการเผยแผ่ทางโซเชียลยังต้องพัฒนา ความเชี่ยวชาญในหลักคำสอน หรือการประยุกต์การสอนให้เกิดความเข้าใจ และน่าสนใจยังต้องพัฒนาต่อไป และด้านนิสัย บุคลิกของผู้ทำการเผยแผ่มีความสำคัญมาก ปัจจุบันนักเผยแผ่ทั้งรูปแบบพระ (สมณสาธิต) (ทั้งยาม ถือ โทรศัพท์แท่นยาม) ซึ่งเป็นรูปแบบของพระ เทคโนโลยีมีความจำเป็นต่อการเผยแผ่อย่างมาก แต่นักเผยแผ่ไม่ควรทิ้งรูปแบบอันงดงาม ที่บรรพบุรุษพุทธศาสนาสืบทอดกับมาช้านานให้คงอยู่ ความรับผิดชอบตนเองและหมู่คณะ การเสียสละเพื่อส่วนร่วม การแสดงออกทางสังคม นักเผยแผ่บางรูปมีวาทศิลป์ในการเผยแผ่คำสอนไพเราะจับใจ แต่พฤติกรรมส่วนตัวตรงกันข้ามกับการเผยแผ่ (ขาดสมณสาธิต)

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source) การส่งสารในปัจจุบันนิยมคล้อยตามโลกออนไลน์ กลุ่มบุคคลที่นับถือและมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ เยาวชนน้อยมาก การส่งสารทางโลกออนไลน์ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ยังคงต้องใช้เอกสารด้วยถึงจะประสบความสำเร็จ เช่น คณะสงฆ์ปัจจุบันส่งข่าวสารทางไลน์ ปรากฏว่ามีพระสงฆ์บางรูปไม่สนใจในการส่งข่าวสารทางไลน์ สาร (Message) การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจตรงกัน เป็นเรื่องสำคัญของการเผยแผ่ พระนักเทศน์หลายรูปที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ เพราะพูดศัพท์ที่เข้าใจยาก ขาดการประยุกต์หรือการสื่อสารที่

ชัดเจนต่อผู้รับสาร บางครั้งอ้างบาลีมากเกินไป ทำให้ขาดความน่าสนใจ หรือขาดทักษะในการเผยแพร่ ผู้ส่งสารเบื้องต้นต้องคำนึงถึงผู้จะรับสารว่าอยู่ในวัยไหน ประเภทไหน เด็ก ผู้ใหญ่ ข้าราชการ เป็นต้น สื่อหรือช่องทาง (Channel) ผู้ที่จะทำการสื่อหรือใช้ช่องทางสื่อสารต้องเรียนรู้และมีความชำนาญในสื่อ การสื่อสารต้องเป็นข้อมูลที่แท้จริง ไม่เป็นเท็จ และไม่บ่อนทำลายตนและบุคคลอื่น ไม่เอาความคิดเห็นส่วนตัวตัดสินความคิดเห็นของบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดการเผยแพร่ และ ผู้รับสาร (Receiver) จัดอยู่ในกลุ่มไหน กลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน พ่อค้า ประชาชน ข้าราชการ เมื่อเข้าใจกลุ่มบุคคลที่จะสื่อสารแล้วว่า บุคคลกลุ่มนี้ควรจะสื่อสารอย่างไรถึงจะเหมาะสม และเราต้องการให้ผู้รับสารทราบหรือรับสารประเภทใด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรค ได้แก่ คณะสงฆ์ การจัดประชุมงานคณะสงฆ์อำเภอและจังหวัด จัดกิจกรรม จัดโครงการธรรมสังฆาร่วมกับภาครัฐ กิจกรรมวัดประชารัฐ สร้างสุข ดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำเพชรบุรี หมู่บ้านรักษาศีล 5 สนับสนุนรางวัลในงานวันเด็กแห่งชาติ มอบทุนการศึกษาแก่บุตร-หลาน มอบวัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคคณะสงฆ์บางพื้นที่ไม่ได้ทำงาน บุคคลไม่ตอบสนองการทำงานของคณะสงฆ์ ปัญหาจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมค่านิยมไม่เหมาะสม ไม่ได้ได้รับการรับรองจากราชการ ขาดงบประมาณรองรับกรณีเกิดสาธารณภัย ขาดพัสดุ และครุภัณฑ์บางประเภท และการทำงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธีรนนทสิทธิ์ (ธีรปัญญา (มีผดุง)) และคณะ (2567) เรื่อง พลวัตการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอนาน้อยจังหวัดน่าน พบว่า 1. สภาพและปัญหาของการดำเนินการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน 8 ด้าน คือ 1. ด้านความสามัคคี ชุมชนขาดความร่วมมือกัน 2. ด้านสุขภาพอนามัย ไม่มีเงินในการรักษาเพื่อดูแลสุขภาพอนามัย 3. ด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม 4. ด้านส่งเสริมอาชีพ ไม่มีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง 5. ด้านสันติสุข ส่วนใหญ่ชุมชนปรองดองกัน 6. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การช่วยเหลือในด้านการศึกษายังมีน้อย 7. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ขาดการการสนับสนุนช่วยเหลือกันเท่าที่ควร และ 8. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม พ่อแม่ขาดการเคารพจากลูกหลาน เพราะไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสวัสดิ์กาญจนภาส (ทัตพล แผลงปาน) (2567) เรื่อง การขับเคลื่อนหน่วยอบรม

ประชาชนประจำตำบลสู่การสร้างนวัตกรรมชุมชนต้นแบบวิถีพุทธในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผลสังเคราะห์การดำเนินงานพันธกิจทั้ง 8 ด้าน ปัจจุบันนี้ การดำเนินงานพันธกิจทั้ง 8 ด้าน ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสที่เป็นประธานหน่วยว่าจะบริหารจัดการและจัดการอย่างไร คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลไม่มีการประชุม ไม่ปรึกษาวางแผนในการดำเนินงาน ไม่มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน และยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการดำเนินงาน

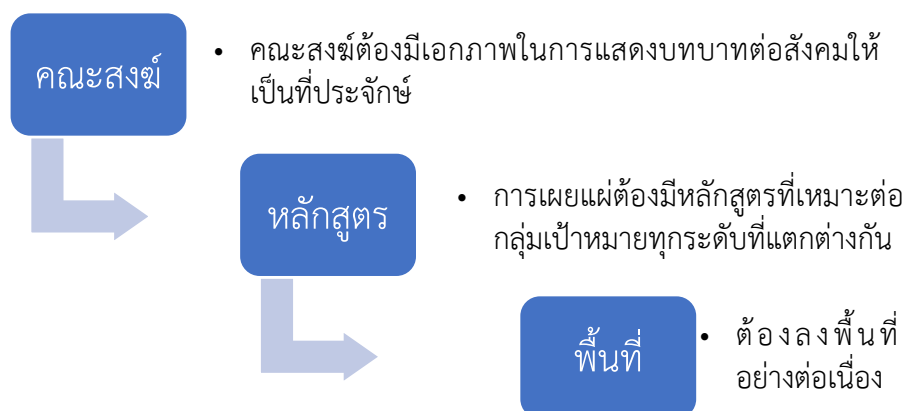
2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ด้านความรู้ พัฒนาบุคลากรใช้สื่อให้มีความชำนาญในการเผยแผ่ ส่งเสริมให้พระภิกษุ-สามเณร มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี 2. ด้านทัศนคติ ความคิดเห็นอาจมีการคิดเห็นต่างกันบ้าง แต่แนวทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้คำแนะนำพุทธศาสนิกชน ประชาชนในท้องถิ่นของตน ให้รู้จักสามัคคี รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี 3. ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางกาย การดูแลสุขภาพ การแต่งตัว บุคลิกภาพ ทักษะทางวาจา การแนะนำสั่งสอนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามหลักของพระพุทธศาสนา และทักษะทางใจ การวางแผน การคิด การมีประสบการณ์ และ 4. ด้านนิสัย บุคลิกของผู้ทำการเผยแผ่มีความสำคัญมาก ต้องมีความรับผิดชอบตนเองและหมู่คณะ การเสียสละเพื่อส่วนร่วม สอดคล้องกับการวิจัยของพระสุธีรัตนบัณฑิต อบอุ่น และสายชล ปัญญชิต (2563) เรื่อง นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคมจากการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ไทย พบว่า การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือได้เริ่มต้นนำเสนอหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เข้าใจหลักการและมีมติรับทราบเกี่ยวกับการผลักดันการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างเป็นทางการ จึงได้สร้างเครือข่ายที่สนับสนุนกลไกการดำเนินงานทั้งระดับประเทศและพื้นที่

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ผู้ส่งสาร (Source) พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ ต้องได้รับการศึกษามาอย่างถูกต้องทั้งทางธรรมและทางโลก มีวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นประจักษ์ต่อคณะสงฆ์และประชาชน 2. สาร (Message) การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจตรงกัน เป็นเรื่องสำคัญของการเผยแผ่ พระนักเทศน์ต้องประยุกต์ที่ชัดเจนต่อผู้รับสารตามประเภท อาทิ เด็ก ผู้ใหญ่ ข้าราชการ 3. สื่อหรือช่องทาง (Channel) การสื่อสารต้องเป็นข้อเท็จจริง ไม่บ่อนทำลายตนและบุคคลอื่น ไม่เอาความคิดเห็นส่วนตัวตัดสินความคิดเห็นของบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดการเผยแผ่ และ 4. ผู้รับสาร (Receiver) จัดกลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน พ่อค้า ประชาชน ข้าราชการ เมื่อเข้าใจกลุ่มบุคคลที่จะสื่อสาร ควรสื่อสารที่เหมาะสม สอดคล้องกับ

พระครูสังฆรักษ์สุเทพ สุเทโว (ชูชีพ) และคณะ (2567) เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า คณะสงฆ์ควรสนับสนุนให้การอบรมพัฒนาบุคลากรและให้ความสำคัญบุคลากรในฐานะทรัพยากรที่ทรงคุณค่า ควรพัฒนางานในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ควรให้การสนับสนุนและพัฒนากลุ่มงานที่มีอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน ควรเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดช่องว่างงานของคนในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี สังเคราะห์องค์ความรู้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี พบประเด็นสำคัญดังนี้ 1. คณะสงฆ์ บางแห่งปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับของชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนและภาครัฐ แต่มีบางพื้นที่ที่ไม่ได้แสดงบทบาทการพัฒนาเชิงรุก ซึ่งขาดการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ ทั้งนี้ ต้องมีเอกภาพในการแสดงบทบาทต่อสังคมให้เป็นที่ประจักษ์ 2. หลักสูตร การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ดำเนินการตามความสามารถส่วนตัว กล่าวคือ ท่านเป็นผู้มีทักษะการเทศน์การสื่อสาร การพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือสังคม แต่ขาดหลักสูตรการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน ที่

เหมาะสมกับการอบรมหรือให้ความรู้กับกลุ่มที่เข้าร่วมที่มีความหลากหลาย 3. พื้นที่ การแสดงบทบาทของพระสงฆ์บางพื้นที่ท่านมีศักยภาพดำเนินการเป็นรูปธรรม ได้รับการยอมรับทั้งจากพระสงฆ์ ประชาชน และภาครัฐที่เกี่ยวข้อง แต่หลายพื้นที่ขาดพระสงฆ์ที่มีภาวะผู้นำหรือนักพัฒนา ทั้งนี้ แต่ละพื้นที่สภาพปัญหาแตกต่างกัน ความต้องการของชุมชนมีความแตกต่าง คณะสงฆ์ขาดอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพร่วมดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และช่องทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทุกรูปแบบ
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ควรมีการเข้าใจ เข้าถึง เข้าใกล้ แสดงบทบาทแนะนำเชิงในหมู่บ้านเป็นคณะโดยเน้น 3 ธรรม ได้แก่ 1. วัฒนธรรม 2. ธรรมชาติ และ 3. คุณธรรม
3. คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ควรพัฒนาพระสงฆ์นักเผยแผ่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่คณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองเมืองขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ต่อการแสดงบทบาททางสังคมให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ต้องประสานงานกับคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองให้เป็นรูปธรรม ต้องประกาศให้ชุมชนนั้นทราบก่อน
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ต้องมีการวางแผนสร้าง Model ในรูปแบบของการเผยแพร่ สร้างเป็น Mind Map เพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินการช่วยกันรักษา ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม รักษากฎหมาย กฎกติกาที่ร่วมกันตั้งขึ้น รักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม รักษาศีล มีเมตตาธรรม มีจิตอาสา
3. คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ควรพัฒนามาบทบาทพระสงฆ์ให้มีคุณภาพตามหลักทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับการแสดงบทบาทต่อชุมชน สังคม และหน่วยงานของรัฐอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาบทบาทพระสงฆ์เพื่อพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นฐานเชิงสร้างสรรค์

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล เพื่อให้ครอบคลุมถึงภารกิจทั้ง 8 ด้าน

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาท้องถิ่นเชิงรุกเพื่อขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจังหวัดเพชรบุรีเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

พระครูธีรนนท์สิทธิ (ธีรปัญญา (มีผดุง)) และคณะ. (2567). พลวัตการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 68-80.

พระครูสวัสดิ์กาญจนภาส (ทัตพล แผลงปาน). (2567). การขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล สู่การสร้างนวัตกรรมชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 1644-1657.

พระครูสังฆรักษ์สุเทพ สุเทโว (ชูชีพ) และคณะ. (2567). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 5(3), 109-222.

พระวิสุทธิวรวิทย์ และคณะ. (2563). *หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) : แนวคิด ปัญหา แนวทางแก้ไขและเทคนิคการแสดงบทบาทต่อสังคมของพระสงฆ์เชิงรุก*. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 (The 3rd National Conference MCU.RK.2020) (หน้า 1). นครปฐม: วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต อ่อน และคณะ. (2563). นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคมจากการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ไทย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(3), 1-10.

พริ้ง เจนนี. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วย อ.ป.ต.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนา.

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546. (2546, 1 กันยายน). สืบค้น 27 ตุลาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/pCJxb>
เสถียรพงศ์ วรรณะปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.

การสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช*
LOCAL POLITICIANS' COMMUNICATION AFFECTING
THE ADMINISTRATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ปาริชาติ ชุมพงศ์, สุมาลี บุญเรือง, สุรพล สุธะพรหม

Parichat Chumpong, Sumalee Boonrueang, Suraphon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: samucknasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาวิธีการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3. นำเสนอแนวทางการสื่อสารที่ส่งต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยประยุกต์หลักพุทธธรรม ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคนแบ่งเป็น 5 กลุ่ม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 คน เพื่อยืนยันองค์ความรู้ ขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,542,158 คน และใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ คำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อสรุปแนวทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า 1. วิธีการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า การสื่อสารที่ชัดเจน ช่วยเสริมความโปร่งใส ลดความคลุมเครือ และเพิ่มความร่วมมือของประชาชน การสื่อสารเชิงโครงสร้างและการสื่อสารเชิงสั่งการ ส่งเสริมการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานระหว่างหน่วยงานและการควบคุมติดตามงาน ช่วยให้การดำเนินงานราบรื่นและมีเป้าหมายที่ชัดเจน 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ สื่อ

* Received March 15, 2025; Revised April 8, 2025; Accepted April 17, 2025

บุคคล และสื่อวิทยุ ซึ่งมีผลต่อแนวโน้มความนิยมทางการเมือง 40.1% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 รวมถึงหลักทฤษฎีสุจริต 4 ได้แก่ อปิสุณาวาจา พูดไม่ส่อเสียด มัททาวาจา พูดพอประมาณ สัจจาจาจา พูดคำสุภาพ และสัจจะวาจา พูดจริง 3. แนวทางการสื่อสารที่ส่งผลต่อการบริหารงาน ได้แก่ สัจจะวาจา สื่อสารโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่น อปิสุณาวาจา ใช้วาจาสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้ง สันทวาจา พูดสุภาพ ส่งเสริมความสามัคคี มนต์ภาษาพูดอย่างมีเหตุผล ลดความขัดแย้ง การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ความร่วมมือ และทำให้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the communication methods of local politicians, 2. To analyze the factors influencing the administration of local administrative organizations, and 3. To propose communication strategies that impacted the administration of local administrative organizations in Nakhon Si Thammarat Province by integrating Buddhist principles. Mixed research methods were conducted. The qualitative research, data were collected by in-depth interviews of 18 key informants and focus group discussions with 9 participants to validate knowledge. The quantitative research was conducted using a survey questionnaire to collect data from 400 samples, derived from eligible voters aged 18 years and older in Nakhon Si Thammarat Province, totaling 1,542,158 people. Using Taro Yamane's formula. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression to derive effective communication strategies for local administrative organizations.

The findings revealed that 1. Communication methods of local politicians play a crucial role in governance. Clear communication enhanced transparency, reduced ambiguity, and fostered public collaboration. Structural and direct communication improved administrative efficiency, while coordination among agencies and monitoring mechanisms ensured smooth operations and goal alignment. 2. Influential factors included

television, online media, interpersonal communication, and radio, which significantly impacted 40.1 percent of political popularity at a 0.01 significant level. Additionally, the four principles of Vacisucarita, righteous speech, namely, Apisukāvacca, moderate speech, Mattavacca, polite speech Sajjavacca, and truthful speech, Sacca-vacca, were statistically significant. 3. Effective communication strategies included truthful speech, Sacca-vacca, to ensure transparency and trust, non-divisive speech, Apisukāvacca, to reduce conflict, polite speech, Sanhavacca, to foster unity, and reasoned speech Mantabhasa, to enhance rational discourse and minimize disputes. Integrating Buddhist principles in communication enhanced transparency, cooperation, and efficiency, contributing to sustainable local administrative administration.

Keywords: Political Communication; Local Politicians; Local Administrative Organizations

บทนำ

ในช่วงเวลาที่มีการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำอย่างต่อเนื่อง นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับการปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การสื่อสารทางการเมืองจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักการเมืองใช้ในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน อีกทั้งยังช่วยให้นักการเมืองสามารถรับรู้และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคที่สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ทำให้การสื่อสารระหว่างนักการเมืองกับประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจากระบบการสื่อสารทางเดียว สู่การสื่อสารสองทาง ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2532) จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2566) พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีนักการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศกว่า 340,000 คน โดยในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นรวมกว่า 2,000 คน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผู้นำทางการเมืองระดับฐานรากที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะสู่ประชาชนโดยตรง

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การคมนาคม และวัฒนธรรมของภาคใต้ ซึ่งส่งผลให้มีการขยายตัวของชุมชนเมืองและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประชาชนในพื้นที่จึงมีความต้องการข้อมูลที่ถูกต้องและโปร่งใสเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าการสื่อสารระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความชัดเจน โปร่งใส และความสามารถในการสร้างความร่วมมือของภาคประชาชน ปัญหานี้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น และประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ธีรยุทธ ชะนิล, 2566) ในบริบทของการสื่อสารที่มีผลต่อการบริหารงานนั้น หลักพุทธธรรม เช่น หลักวจิสุจริต 4 ประการ ได้แก่ สัจจะวาจา พุดจริง อปสุณวาจา พุดไม่ส่อเสียด สันหวาจา พุดคำสุภาพ และมันตภาสา พุดพอประมาณ (ขุ.ชา.จตุกก. 27/235/184) เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารของนักการเมืองเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลและความยั่งยืนในการบริหารท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมุ่งเน้นศึกษาวิธีการสื่อสารที่นักการเมืองใช้ในการนำเสนอนโยบายต่อประชาชน รวมถึงกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากภาคประชาชน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และนำเสนอแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการบริหารที่โปร่งใส มีจริยธรรม และเกิดความไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของนักการเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลถูกคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรง รวมทั้งสิ้น 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 3 รูปหรือคน 2. นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ 3 รูปหรือคน 3. นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารการเมือง 3 คน 4. นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านการปกครองท้องถิ่น 3 คน และ 5. นักการเมืองท้องถิ่น 6 คน นอกจากนี้ ยังมีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน คัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน

2.2 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมจำนวน 1,542,158 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2566)

2.3 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น 3. การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลัก POCCC (Planning, Organizing, Commanding, Coordinating, Controlling) และ 4. การสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นโดยประยุกต์หลักทฤษฎี 4

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยยื่นคำร้องขออนุญาตสัมภาษณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นัดหมายสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก ใช้เครื่องบันทึกเสียง

และจัดบันทึกเพื่อความถูกต้องของข้อมูล ใช้เวลาไม่เกิน 60 นาทีต่อคน ก่อนสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตใช้สถานที่เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และส่งหนังสืออนุญาตไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากนั้นแจกและเก็บแบบสอบถามจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในทั้ง 5 เขตการเลือกตั้งจนครบ 400 คน และตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เชื่อมโยงข้อมูลให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

5.2 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. วิธีการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านการวางแผน การสื่อสารที่ชัดเจนช่วยสร้างความโปร่งใส ลดความคลุมเครือ และเสริมความเข้าใจระหว่างผู้บริหารเจ้าหน้าที่ และประชาชน ส่งผลให้แผนงานมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน 2. ด้านการจัดองค์การ การสื่อสารที่เป็นระบบช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความโปร่งใส ชัดเจน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร ทำให้องค์กรดำเนินงานได้ราบรื่นและประสบความสำเร็จ 3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ผู้นำต้องใช้ภาษาที่ชัดเจน กระชับ และตรงประเด็น พร้อมอธิบายเหตุผลของคำสั่ง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมาย 4. ด้านการประสานงานการสื่อสารที่โปร่งใสผ่านช่องทางที่เหมาะสม เช่น การประชุมและระบบดิจิทัล ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และเสริมความร่วมมือในการดำเนินงานขององค์กร และ 5. ด้านการควบคุม การสื่อสารที่มีโครงสร้างชัดเจนช่วยติดตามผลและควบคุมงานอย่างมีประสิทธิภาพ การประชุมรายงานผลและการใช้เทคโนโลยีช่วยลดความขัดแย้งและทำให้กระบวนการควบคุมเป็นไปอย่างราบรื่น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ
นักการเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

สมมติฐานที่ 1 ช่องทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. ด้าน
สื่อโทรทัศน์ 2. ด้านสื่อวิทยุ 3. ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ 4. ด้านสื่อออนไลน์ และ 5. ด้านสื่อบุคคล
อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด
นครศรีธรรมราช ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ช่องทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการบริหารงานของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของนักการเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่องทางการสื่อสาร ของนักการเมืองท้องถิ่น	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.641	.107		15.287**	.000
ด้านสื่อโทรทัศน์(SumAA)	.291	.028	.496	10.332**	.000
ด้านสื่อออนไลน์(SumDD)	.133	.023	.249	5.680**	.000
ด้านสื่อบุคคล(SumEE)	.124	.034	.158	3.671**	.000
ด้านสื่อวิทยุ(SumBB)	-.078	.022	-.161	-3.486**	.001

Multiple R = .638^d R Square = .407 Adjusted R Square = .401 Std. Error = .328

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ช่องทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นส่งผลต่อการ
บริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของนักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ 4
ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านสื่อ
โทรทัศน์ สามารถทำนาย ได้ร้อยละ 49.6 ด้านสื่อออนไลน์ ได้ร้อยละ 24.9 ด้านสื่อบุคคล
ได้ร้อยละ 15.8 และด้านสื่อวิทยุ ร้อยละ 16.1 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.641 + .291(\text{SumAA}) + .133(\text{SumDD}) + .124(\text{SumEE}) + -.078(\text{SumBB})$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .496(\text{SumAA}) + .249(\text{SumDD}) + .158(\text{SumEE}) + -.161(\text{SumBB})$$

สมมติฐานเกี่ยวกับสมมติฐานที่ 2 หลักจริยสุจริต 4 ประกอบด้วย 1. ด้านสัจจะ
วาจา พูดจริง 2. ด้านอุปสุณาวาจา พูดไม่ส่อเสียด 3. ด้านสันหาวาจา พูดคำสุภาพ 4. ด้าน
มันตภาสา พูดพอประมาณ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นของนักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักวีสัจจิต 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ
นักการเมือง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

หลักวีสัจจิต 4	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.586	.176		9.038	.000
ด้านอุปสุณาวาจา พูดไม่ส่อเสียด(SumB)	.254	.022	.450	11.384*	.000
ด้านมันตภาสา พูดพอประมาณ(SumD)	.213	.026	.330	8.267*	.000
ด้านสันทวาจา พูดคำสุภาพ(SumC)	.159	.030	.209	5.219*	.000
ด้านสัจจะวาจา พูดจริง(SumA)	-.088	.033	-.108	-2.710**	.007

Multiple R = .640^D R Square = .409 Adjusted R Square = .403 Std. Error = .327

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักวีสัจจิต 4 ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของนักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งหมด 4 ด้าน โดย 3 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านอุปสุณาวาจา พูดไม่ส่อเสียด สามารถทำนายได้ร้อยละ 45.0 ด้านมันตภาสา พูดพอประมาณ สามารถทำนายได้ร้อยละ 33.0 และด้านสัจจะวาจา พูดคำสุภาพ สามารถทำนายได้ร้อยละ 20.9 ส่วนด้านสัจจะวาจา พูดจริง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถทำนายได้ร้อยละ 10.8 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.586 + .254(\text{SumB}) + .213(\text{SumD}) + .159(\text{SumC}) + -.088(\text{SumA})$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .450(\text{SumB}) + .330(\text{SumD}) + .209(\text{SumC}) + -.108(\text{SumA})$$

3. แนวทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม พบว่าการนำหลักวีสัจจิต 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ดังนี้ 1. ด้านสัจจะวาจา พูดจริง การสื่อสารที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ และรักษาคำมั่นสัญญา ช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารท้องถิ่น การเผยแพร่นโยบายและผลการดำเนินงานที่เป็นจริง ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างธรรมาภิบาล 2. ด้านอุปสุณาวาจา พูดไม่ส่อเสียด วาจาที่สร้างสรรค์ ปราศจากการโจมตีหรือ

กล่าวรายผู้อื่น ช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน เสริมสร้างความสามัคคี และสร้างบรรยากาศที่ดีภายในองค์กรและสังคม 3. ด้านสันทนาการ พูดคำสุภาพ ให้เกียรติผู้ฟัง ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐและประชาชน ลดความตึงเครียด และสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับองค์กร และ 4. ด้านมนุษยศาสตร์ พูดพอประมาณ การใช้เหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง ช่วยให้การสื่อสารมีความน่าเชื่อถือ ลดความเข้าใจผิด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. วิธีการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อภิปรายได้ว่า 1. ด้านการวางแผน การสื่อสารที่ชัดเจนช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ลดความคลุมเครือ และเพิ่มความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชน ส่งผลให้แผนงานได้รับการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น 2. ด้านการจัดองค์กร การสื่อสารที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่องช่วยให้โครงสร้างการบริหารภายในองค์กรมีความชัดเจนและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง สิ่งนี้ไม่เพียงช่วยลดอุปสรรคในการทำงาน แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือและประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร 3. ด้านการบังคับบัญชา ภาษาที่ชัดเจน กระชับ และตรงประเด็นของผู้นำมีส่วนสำคัญต่อความเข้าใจและการปฏิบัติตามนโยบาย นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ยังช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ 4. ด้านการประสานงาน การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม เช่น การประชุมแบบพบปะและระบบดิจิทัลช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น 5. ด้านการควบคุม โครงสร้างการสื่อสารที่ชัดเจนช่วยให้การติดตามผลและควบคุมงานมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้การประชุมรายงานผลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพัทธล เสวตวรรณ (2565) เรื่อง การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครอง ท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า การพัฒนาทางการเมืองส่งผลต่อการบริหารท้องถิ่น และพบว่าความร่วมมือจากประชาชนยังไม่มากพอ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของนักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายได้ว่า 1. ช่องทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ สื่อบุคคล และสื่อวิทยุ ซึ่งสามารถทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานได้ ร้อยละ 40.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพล สุขะพรหม (2562) เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ) : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560 พบว่า การใช้เทคนิคการสื่อสารที่มุ่งใจ ชัดเจน และตรงไปตรงมา ผ่านสื่อกระแสหลักและสื่อออนไลน์ ช่วยให้สารเข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา นันทวโรภาส (2554) เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย พบว่า การสื่อสารทางการเมืองในไทยพัฒนาไปตามเทคโนโลยี ตั้งแต่สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ จนถึงอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม สื่อกระแสหลักยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐและกองทัพ ทำให้มีผลต่อการกำหนดวาระข่าวสารทางการเมือง ดังนั้น ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น 2. หลักจริยสุจริต 4 มีอิทธิพลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของนักการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพบว่ามี 3 ด้าน ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ อปสุณาวาจา พูดไม่ส่อเสียด มนต์ภาสา พูดพอประมาณ และสันทวาจา พูดคำสุภาพ ขณะที่สัจจะวาจา พูดจริง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี (2561) เรื่อง การใช้วัจสุจริตของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การใช้วัจสุจริตมีผลต่อการบริหารในหลายมิติ ตั้งแต่การบริหารองค์กร การจัดกิจกรรม ไปจนถึงการส่งเสริมจริยธรรมของบุคลากร

3. แนวทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม อภิปรายได้ว่า แนวทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่สามารถประยุกต์ใช้ หลักพุทธธรรม ได้ 2 ประการสำคัญ ได้แก่ 1. สัจจะวาจา พูดจริง และความโปร่งใสในการสื่อสาร ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และสนับสนุนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริ พันธุ์ทา (2559) เรื่อง หลักสุจริตธรรมกับการบริหารองค์การอย่างยั่งยืน พบว่า การบริหารองค์การอย่างยั่งยืนต้องอาศัยหลักสุจริตธรรม

โดยเฉพาะในกระบวนการบริหาร เช่น การวางแผน การบริหารบุคคล และการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ 2. สันหวาจา พุดคำสุภาพ และความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร การใช้ภาษาที่สุภาพ ให้เกียรติ และแสดงความจริงใจมีส่วนสำคัญในการลดความขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ช่องทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น

หลักจริยสุจริต 4

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามหลักการบริหาร POCCC

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดีต้องมีความชัดเจน โปร่งใส มีระบบที่เป็นระเบียบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยทำให้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทางการสื่อสารที่ชัดเจนในกระบวนการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการบริหาร เพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจทิศทางการพัฒนาและสามารถติดตามผลได้อย่างเป็นระบบ
2. นักการเมืองท้องถิ่น ควรใช้การสื่อสารที่สุภาพ ชัดเจน และโปร่งใส ในการสั่งการและประสานงาน เพื่อลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันทุกฝ่าย
3. นักการเมืองท้องถิ่น ควรใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการรายงานผลการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหาร เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและปรับปรุงนโยบายให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่น ควรจัดทำศูนย์ข้อมูลออนไลน์หรือแอปพลิเคชันท้องถิ่น ที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแผนพัฒนา รายงานผล และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แบบเรียลไทม์
2. นักการเมืองท้องถิ่น ควรจัดหลักสูตรฝึกอบรม ด้านการสื่อสารที่สร้างสรรค์ การใช้ภาษาที่สุภาพ และการเจรจาเพื่อสร้างความร่วมมือ เพื่อให้การสั่งการและประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้งในการทำงาน
3. นักการเมืองท้องถิ่น ควรกำหนดช่องทางพบปะระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน เช่น การจัดเวทีเสวนาเป็นประจำ ชี้แจงแผนงาน และรายงานความคืบหน้าของการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ผลกระทบของรูปแบบการสื่อสารต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “วิเคราะห์บทบาทของการสื่อสารที่มีจริยธรรมในการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่น”

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “เปรียบเทียบแนวทางการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย”

เอกสารอ้างอิง

ธีรยุทธ ชะนิล. (2566). การประยุกต์หลักธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นันทนา นันทวโรภาส. (2554). การสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี. (2561). การใช้จิตสุจริตของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14 (ฉบับพิเศษ), 155-161.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2532). ข่าวสารการเมืองของคนไทย 2532. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์.

พระมหาสมคิด สมปนโน และคณะ. (2564). การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น. วารสารมหาจุฬาลงกรณปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 3(5), 40-46.

พัททล เสวตวรรณ. (2565). การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครอง ท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริ พันธทา. (2559). หลักสุจริตธรรมกับการบริหารองค์การอย่างยั่งยืน. *Journal of Modern Learning Development*, 1(1), 1-6.

สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566). จำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุรพล สุยะพรหม. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ) : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560 (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์*

A MODEL FOR DRIVING SOFT POWER THROUGH LOCAL CULTURE
IN NAKHON SAWAN

ทณงค์ดี เหมือนเตย

Tanongsak Mhuentoei

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central

Corresponding Author E-mail: mtanongsak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์องค์ประกอบของการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ 2. สร้างรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ และ 3. ประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 16 คน และกลุ่มตัวอย่างเลือกมาแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น จำนวน 826 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจที่ระดับดีมาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสร้างรูปแบบที่เลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการประเมินคุณภาพรูปแบบที่เลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แนวคำถามการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจการพัฒนาพลังซอฟต์แวร์ 1.2 การสร้างแรงจูงใจ 1.3 การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ 1.4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก 1.5 การสร้างสื่อเทคโนโลยี 1.6 การอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด 1.7 การพัฒนาศักยภาพ

* Received March 20, 2025; Revised May 2, 2025; Accepted May 6, 2025

บุคลากร และ 1.8 การวิจัยพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่เป็นทิศทางของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน เป็นส่วนที่เป็นระบบและกลไกในการขับเคลื่อน และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อน และ 3. คุณภาพของรูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ; การขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์; วัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To analyze the elements that drive the soft power of local culture in Nakhon Sawan. 2. Create a model for driving soft power in Nakhon Sawan by local culture, and 3. To evaluate the quality of the model for driving soft power in Nakhon Sawan by local culture. The key contributors and samples for the analysis consisted of 16 selected key contributors and 826 non-probability selected samples. 9 key contributors for the creation of the selected format, while 9 key contributors for the quality assessment of the selected format. The research tools included interviews, questionnaires, expert seminar questions and assessments. Quantitative data analysis used descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics used exploration component analysis

The research findings revealed that: 1. Eight components were identified in driving soft power through local culture, including: 1.1 vision, goals, and mission development, 1.2 motivation, 1.3 promotion of learning resources, 1.4 collaboration networks and proactive public relations, 1.5 media and technology development, 1.6. cultural preservation and enhancement, 1.7 human resource capacity development, and 1.8 research and development of local wisdom. 2. The developed model consisted of three parts: Part 1; Introduction,

which outlines the model's direction. Part 2; Content and operational guidelines, which detailed the system and mechanisms; and Part 3; Success conditions, which supported implementation. 3 The model demonstrated the highest level of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness.

Keywords: Model; Soft Power Development; Local Culture of Nakhon Sawan

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา ที่มีความหลากหลายอันเป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่ามาแต่โบราณ เป็นที่รู้จักในนาม Thainess หรือ Thai Soft Power และพลังของซอฟต์แวร์นี้ได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศอย่างมาก ทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญและผลักดันให้ซอฟต์แวร์เป็นวาระแห่งชาติ ด้วยการต่อยอดมรดกศิลปวัฒนธรรมในเชิงเศรษฐกิจ ใน 5 ด้านหลัก คือ 1. Food 2. Fashion 3. Film 4. Fighting และ 5. Festival มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์แห่งชาติและคณะกรรมการระดับจังหวัดขับเคลื่อนนโยบาย (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) แต่ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรมมาน้อยแตกต่างกัน ซึ่งย่อมส่งผลต่อรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมในแต่ละจังหวัดด้วย โดยเฉพาะจังหวัดที่มีความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรมน้อย

จังหวัดนครสวรรค์มีความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรมในระดับหนึ่งเมื่อเทียบกับจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของประเทศ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และภูเก็ต ซึ่งส่งผลให้การออกแบบรูปแบบการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ในพื้นที่ต้องอิงบริบทท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า จังหวัดนครสวรรค์มีประชากร ณ ปี 2567 จำนวน 1,014,401 คน มีการผลักดันให้จังหวัดนครสวรรค์เป็นเมืองอัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมชุมชน เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน สนับสนุนให้ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ทุกอำเภอจัดงานประเพณีและเทศกาลประจำปีให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน (จังหวัดนครสวรรค์, 2567) แต่ไม่พบการกำหนดรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ที่ชัดเจน และไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ อีกทั้งพบว่า มีผู้คนจำนวนมากไม่เข้าใจว่าซอฟต์แวร์คืออะไร และมีความสำคัญอย่างไร

ซอฟต์แวร์เป็นแนวคิดในเชิงรัฐศาสตร์ที่ถูกบัญญัติขึ้นโดย Joseph S. Nye (2004) ว่าคือพลังที่เกิดจากความน่าดึงดูดใจของวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้อื่นยอมรับด้วยความเต็มใจ ปราศจากการบังคับขู่เข็ญ และ Nye ได้ย้ำให้เห็นว่า“วัฒนธรรม” คือแหล่งทรัพยากรสำคัญที่รัฐหรือผู้ที่ต้องการสร้างพลังซอฟต์แวร์นำมาจัดการอย่างเหมาะสมก็ จะทำให้อำนาจนี้ทรงพลัง โดยมีหลายประเทศได้นำซอฟต์แวร์ไปสร้างอิทธิพลและ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างมหาศาล เช่น สหรัฐอเมริกาใช้เพลงป๊อป ฮิปปี้ อาหาร ภาพยนตร์ฮอลลีวูด (Repnikova, 2022) ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการใช้ Cool Japan สร้างภาพลักษณ์และเผยแพร่เอกลักษณ์คุณค่าเชิงบวกในวัฒนธรรมของตน (Aruni et al. (2022) และเกาหลีใต้ใช้อุตสาหกรรมบันเทิง K-Pop และภาพยนตร์ซีรีส์ สร้างภาพลักษณ์ สร้างแบรนด์ระดับชาติที่แข็งแกร่ง (Jin, 2024)

จากความสำคัญของซอฟต์แวร์และปัญหารูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในการส่งเสริมเศรษฐกิจ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ของจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งมีความโดดเด่นทาง วัฒนธรรมที่น้อย ควรประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง และรูปแบบการขับเคลื่อนพลัง ซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ควรมีรูปแบบใดที่จะเกิดพลังมาก พอที่จะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น นครสวรรค์
3. เพื่อประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยใช้การ ออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธีหลายระยะ (Multiphase Mixed Methods Design: QUAN→QUAL→QUAN) แบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ 1. การวิเคราะห์องค์ประกอบ

การขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ 2. การสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ และ 3. การประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบประกอบด้วย 1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ เลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้ขับเคลื่อนนโยบายซอฟต์แวร์ จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า จำนวน 8 คน และนักวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน 2. กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ขับเคลื่อนนโยบายฯ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ การท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า นักวิชาการ ประชาชนทั่วไป และนักท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนไม่แน่นอน (Infinite Population) มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ที่ระดับดีมาก (Excellent) ไว้ที่จำนวนไม่น้อยกว่า 500 ตัวอย่าง หรืออย่างน้อย 5-10 เท่าของตัวแปร (Comrey & Lee, 1992) ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 104 ตัวแปรย่อย และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 826 คน คิดเป็น 7.94 เท่าของตัวแปร ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสร้างรูปแบบ เป็นกลุ่มผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นโยบายสาธารณะ ศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ซอฟต์แวร์ และเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ระยะที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการประเมินคุณภาพรูปแบบ ได้แก่ ผู้ขับเคลื่อนนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ การท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า และนักวิชาการด้านซอฟต์แวร์ โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ฯ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ภาษาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการหา

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ทุกข้อ และทำการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยง 0.98 ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ฯ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ร่างรูปแบบฯ แบบตรวจสอบรูปแบบฯ และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบฯ ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ฯ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมิน ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดด้วยแบบสอบถามออนไลน์ และสอบถามด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและมีความสมบูรณ์ครบจำนวน 862 ฉบับ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมาใช้ในการจัดทำรูปแบบและคู่มือ และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและคู่มือ และส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ประเมินคุณภาพรูปแบบและคู่มือไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แบบประเมินกลับคืนและมีความสมบูรณ์ครบจำนวน 30 ฉบับ

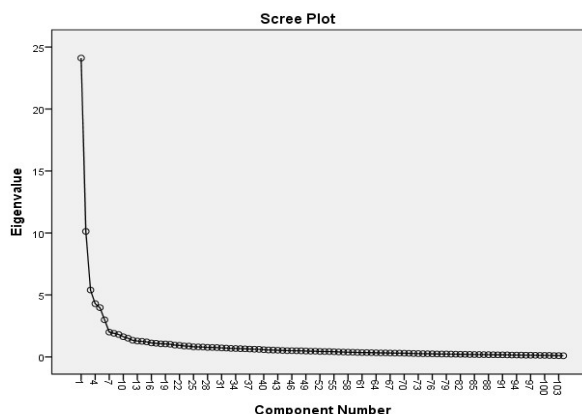
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ฯ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นฯ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบผสมของการกำหนดรหัสไว้ก่อนกับการกำหนดรหัสเพิ่มเติม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อหาระดับพลังซอฟต์แวร์ฯ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อสำรวจและระบุงค์ประกอบร่วมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สามารถสังเกตได้และความเหมาะสมของตัวแปร สกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA) หมุนแกนองค์ประกอบแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่า

น้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (Partially Significant) มีค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1 (Kaiser, 1958) และมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจำนวนตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป (Hair et al., 2010) ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบผสมของการกำหนดรหัสไว้ก่อนกับการกำหนดรหัสเพิ่มเติม และ 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพรูปแบบ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ 1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ พบว่า สามารถวิเคราะห์ตัวแปรได้ทั้งสิ้น 37 ตัวแปร การวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สามารถวิเคราะห์ตัวแปรได้ทั้งสิ้น 38 ตัวแปร และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งสิ้น 32 ตัวแปร รวมทั้งหมดได้ 107 ตัวแปร ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับเอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันจำนวน 104 ตัวแปร นำไปสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และนำผลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจำนวน 104 ข้อคำถาม 1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า ได้องค์ประกอบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ จำนวน 8 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 1 และรายละเอียดขององค์ประกอบดังตารางที่ 1

ภาพที่ 1 แสดง Scree Plot ของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

ชื่อและลำดับองค์ประกอบ	Eigenvalues	ค่าน้ำหนักตัวแปร	จำนวนตัวแปร
องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ การพัฒนาพลังซอฟต์แวร์	10.446	10.044	16
องค์ประกอบที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ	10.297	19.946	14
องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้	8.339	27.963	13
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก	8.339	27.963	13
องค์ประกอบที่ 5 การสร้างสื่อเทคโนโลยี	5.274	39.612	7
องค์ประกอบที่ 6 การอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด	4.280	43.727	7
องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร	2.940	46.554	4
องค์ประกอบที่ 8 การวิจัยพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น	2.813	49.259	4

2. ผลการสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ พบว่า ได้รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่เป็นทิศทางของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน เป็นส่วนที่เป็นระบบและกลไกในการขับเคลื่อน และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความคิดเห็นพ้องกันว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นทั้ง 3 ส่วน มีความเหมาะสม และคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสม

3. ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์

มิติการประเมิน	ผลการประเมิน (n=30)		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ความถูกต้อง	4.82	0.43	มากที่สุด
ความเหมาะสม	4.77	0.46	มากที่สุด
ความเป็นไปได้	4.59	0.55	มากที่สุด
ความเป็นประโยชน์	4.66	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1 พบว่า องค์ประกอบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์มีจำนวน 8 องค์ประกอบ ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ การพัฒนาพลังซอฟต์แวร์ : เป็นองค์ประกอบที่จัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยมีค่า Eigenvalues สูงสุด เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาซอฟต์แวร์และการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nye (2004) ที่เน้นความสำคัญของการระบุเป้าหมายที่ต้องการให้ซอฟต์แวร์นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ และการไม่นำซอฟต์แวร์บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติถือเป็นความผิดพลาดอย่างร้ายแรง และสอดคล้องกับนโยบายซอฟต์แวร์ของรัฐบาลที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์แห่งชาติขึ้นทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ของประเทศ ซึ่งการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ รวมถึงแนวทางการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่ชัดเจน จะเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (วุฒิสภา, ม.ป.ป.)

องค์ประกอบที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ : เป็นการเพิ่มพลังซอฟต์แวร์ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้คนภายในจังหวัดใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ น่าดึงดูดใจ และสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nye (2004) ที่กล่าวว่า ซอฟต์แวร์หมายถึงความสามารถในการได้รับสิ่งที่เราต้องการผ่านการดึงดูดใจมากกว่าการบังคับ และสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติในการใช้มาตรการจูงใจทางภาษีในการผลิตงานสร้างสรรค์บนฐานของศิลปวัฒนธรรมและจูงใจให้ใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง (2566) ที่พบว่าการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์อัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร ต้องกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของซอฟต์แวร์ในท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น : เพื่อกระตุ้น ดึงดูด ให้ประชาชนและเยาวชนเห็นความสำคัญและสนใจเข้าปศึกษาเรียนรู้ท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Christopher (2021) ที่พบว่าศูนย์วัฒนธรรมเป็นรูปแบบที่ประสบความสำเร็จในประสิทธิผลของซอฟต์แวร์ของเกาหลีใต้ โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ ท่องเที่ยว และเผยแพร่วัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการประชาสัมพันธ์เชิงรุก : เป็นการสร้างเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ รวมถึงการใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างสร้างสรรค์ หลากหลายช่องทาง และอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภาพจำให้เกิดขึ้นกับผู้คนในวงกว้างจนเกิดการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติในการใช้กลยุทธ์เชิงรุกสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสื่อมวลชนและบุคคลมีชื่อเสียงในการช่วยประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้ ขยายการเติบโตของซอฟต์แวร์ (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Baker et al. (2024) ที่พบว่าความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้คนซึ่งส่งผลดีต่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวและการค้า

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างสื่อเทคโนโลยี : เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการต่อยอดทางวัฒนธรรม การสร้างวัฒนธรรมใหม่ รวมถึงการใช้สื่อที่ทรงพลังและ Influencer มาช่วยเพิ่มพลังซอฟต์แวร์ สร้างแบรนด์ สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับ

แผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติในการรวบรวมองค์ความรู้มรดกวัฒนธรรมของไทยทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้อย่างเป็นระบบ และนำเสนอด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และภาษาสากล เพื่อเผยแพร่สู่สากล (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jin (2024) ที่พบว่าเกาหลีใต้ใช้สื่อเทคโนโลยีสร้างแบรนด์ระดับชาติที่แข็งแกร่ง

องค์ประกอบที่ 6 การอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด : เป็นการรักษา ดูแล สืบสาน และต่อยอดปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัย สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับงานสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัด สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของไทย พร้อมทั้งนำเสนอออกสู่เวทีโลก (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bakhtyorovna (2023) ที่พบว่าการใช้ซอฟต์แวร์ของเกาหลีใต้มีพื้นฐานอยู่บนการเผยแพร่ ‘คุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมร่วมสมัย’ จุดกระแสความนิยมเกาหลีได้ทั่วโลก

องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร : เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้พัฒนาทักษะบุคลากรที่มีอยู่เดิมและการสร้างบุคลากรรุ่นใหม่เพื่อผลิตงานสร้างสรรค์บนฐานของศิลปวัฒนธรรมให้มีคุณภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติเพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงแห่งชาติ ด้านการสร้างระบบนิเวศ อาทิ การพัฒนาทักษะบุคลากรในการผลิตงานสร้างสรรค์บนฐานของศิลปวัฒนธรรมและระบบภูมิปัญญาของไทย (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kalfas et al. (2024) ที่พบว่าอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงขับเคลื่อนที่ทรงพลังในการพัฒนาภูมิภาคในยุโรป และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะบุคลากรในการผลิตงานสร้างสรรค์บนฐานของศิลปวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 8 การวิจัยพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : เป็นการส่งเสริมการสร้างงานวิจัยและพัฒนาผลงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติเพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงแห่งชาติ กลยุทธ์ที่ 2 การอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของไทย (วุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hsieh et al. (2022) ที่พบว่าผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะบูรณาการร่วมกันจะกลายเป็นกระแสในอนาคต และเสนอให้มีการวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ได้รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ ประกอบด้วย 3 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ความ

เป็นมา แนวคิดและวัตถุประสงค์ และส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ O'Toole (2000) ในเรื่องการจัดการภาครัฐว่าการขับเคลื่อนนโยบายให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย และการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สามารถประสานและบูรณาการการทำงานขององค์กรต่าง ๆ ได้ และส่วนที่ 3 เจาะลึกความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Meter & Horn (1975) ที่กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย โดยองค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 3 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์กันคือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่เป็นทิศทางของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน เป็นส่วนที่เป็นระบบและกลไกในการขับเคลื่อน และส่วนที่ 3 เจาะลึกความสำเร็จ เป็นส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของถวัลย์รัฐวรเทพพิพิงษ์ (2540) ที่กล่าวว่ารูปแบบหมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างขององค์ประกอบในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ในมิติด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะสาระสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดลงไปนั้นเป็นการบูรณาการจากผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในคณะกรรมการและคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์จังหวัดนครสวรรค์และผู้ที่เกี่ยวข้อง และผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญแล้วว่ามีเหมาะสม ซึ่งแนวคิดการประเมินคุณภาพรูปแบบด้วย 4 มิตินี้เป็นผลมาจากการสังเคราะห์และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการประเมินจากนักวิชาการในหลายสาขา โดย มิติด้านความถูกต้องสอดคล้องกับงานของ Scriven (1991) ที่เน้นความสำคัญของการประเมินเชิงคุณค่าและความถูกต้องของข้อมูล มิติด้านความเหมาะสมสอดคล้องกับงานของ Cronbach (1982) ที่เน้นความสำคัญของการประเมินความเหมาะสม มิติด้านความเป็นไปได้สอดคล้องกับงานของ Dunn (2018) ที่เสนอให้ประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และสอดคล้องกับงานของ Kirkpatrick (1994) ที่เน้นมิติของความเป็นประโยชน์ และการใช้ผู้ประเมิน จำนวน 30 คน เป็นขนาดตัวอย่างที่มักถูกอ้างอิงในทางสถิติว่าเป็นขนาดที่พอสมควรที่จะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ที่ได้จากการวิจัยนี้ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่เป็นทิศทางของรูปแบบ ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน เป็นส่วนที่เป็นระบบและกลไกในการขับเคลื่อน และ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ เป็นส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อน โดยรูปแบบนี้พัฒนาจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) โดยได้รับการรับรองความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายเร่งด่วน 1. คณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์จังหวัด จะต้องจัดทำยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ระยะสั้น 1-2 ปี กำหนดทิศทางและเป้าหมายในการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ที่เฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของนครสวรรค์พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจนในด้านเป้าหมาย ตัวชี้วัด และหน่วยงานรับผิดชอบ 2. เร่งรัดการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลและออนไลน์ สร้างสรรค์และเผยแพร่เนื้อหาศิลปวัฒนธรรมนครสวรรค์ที่น่าสนใจผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ 3. สนับสนุนและยกระดับกิจกรรมและเทศกาลทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพให้เป็นที่รู้จักและดึงดูดใจ

2. นโยบายระยะยาว 1. พัฒนายุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์ระยะยาวที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศอย่างเป็นระบบเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับซอฟต์แวร์ 3. ส่งเสริมการศึกษาอบรมและการวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ ลงทุนในการพัฒนาบุคลากรและองค์ความรู้เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การนำรูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ไปปฏิบัติสำหรับหน่วยงานในระดับปฏิบัติ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ส่วนนำ กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนที่ชัดเจน
2. ส่วนเนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน จัดตั้งคณะทำงาน กำหนดแผนงาน โครงการ ขั้นตอน และกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจน มอบหมายความรับผิดชอบ และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น จัดงานเทศกาลทางวัฒนธรรมเป้าหมายขึ้นสู่ระดับชาติและระดับนานาชาติ พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเผยแพร่คอนเทนต์ทางวัฒนธรรมเป้าหมาย และสนับสนุนชุมชน องค์กร และผู้ประกอบการที่มีศักยภาพในซอฟต์แวร์ เป็นต้น
3. ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ สร้างระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวัดความก้าวหน้าและผลลัพธ์ ปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์
2. การพัฒนารูปแบบความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์
3. การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนพลังซอฟต์แวร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นนครสวรรค์โดย Benchmarking

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดนครสวรรค์. (2567). *ข่าวประชาสัมพันธ์*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.nakhonsawan.go.th/joomla/>
- ดวงฤทธิ เบญจจิกุล ชัยรุ่งเรือง. (2566). การขับเคลื่อน Soft Power: อัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(5), 1679-1694.
- วุฒิสภา. (ม.ป.ป.). *แผนกลยุทธ์ การส่งเสริมซอฟต์แวร์แห่งชาติเพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- Aruni, A., et al. (2022). Cool Japan's Role as A Japanese Public Diplomacy Strategy Through the Asia Kakehashi Project in Indonesia. *Eduvest-Journal of Universal Studies*, 2(8), 1587-1596.
- Baker, C., et al. (2024). *Soft power, cultural relations and conflict through Eurovision and other mega-events: a literature review*. British Council. Retrieved June 5, 2024, from https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/eurovision_culture_place_and_partnership_report.pdf
- Bakhtyorovna, K.S. (2023). The Soft Power in the Foreign Policy of the republic of South Korea in Asian Countries. *Journal of Language and Linguistics*, 6(5), 165-170.
- Christopher, E.S. (2021). *A Study on Institutional Mechanisms of Soft Power Effectiveness: Korea's Global, International and Cultural Centers*. Retrieved June 5, 2024, from <https://repository.pknu.ac.kr:8443/handle/2021.oak/1069>
- Comrey, A.L., et al. (1992). *A first course in factor analysis*, Hillsdale. New Jersey: Erlbau.
- Cronbach, L.J. (1982). *Designing evaluations of educational and social programs*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Dunn, W.N. (2018). *Public policy analysis* (6th ed.). London: Routledge.
- Hair, J.F., et al. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hsieh, Y.Y. et al. (2022). The future development trends of Taiwan cultural and creative products from the perspective of industrial design. *Creative Industries Journal*, 17(1), 60–74.
- Jin, D.Y. (2024). The rise of digital platforms as a soft power apparatus in the New Korean Wave era. *Sage Journals*. 9(2), 161–177. <https://doi.org/10.1177/2057047324123420>
- Kaiser, H.F. (1958). The Varimax Criterion for Analytic Rotation in Factor Analysis. *Psychometrika*, 23, 187-240.

- Kalfas, D., et al. (2024). Contribution of the Cultural and Creative Industries to Regional Development and Revitalization: A European Perspective. *Urban Sci.* 8(2), 39; <https://doi.org/10.3390/urbansci8020039>
- Kirkpatrick, D. L. (1994). *Evaluating Training Program: The Four Levels*. San Francisco, CA: Berret-Koehler Publishers, Inc.
- Meter, V. & Horn, V. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. *Administration & Society*, 6(4), 445-488.
- Nye, J.S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: PublicAffairs.
- O'Toole, L.J. (2000). Public management: The state of the field. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 10(1), 1-17.
- Repnikova, M. (2022). *The Balance of Soft Power: The American and Chinese Quests to Win Hearts and Minds*. Retrieved June 5, 2024, from https://www.viet-studies.net/kinhte/BalanceSoftPower_FA.pdf
- Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus* (4th ed.). New York: Sage Publications, Inc.

บทบาทของภาครัฐในการสร้างความยั่งยืน : แนวคิดเชิงกลยุทธ์ ในรัฐประศาสนศาสตร์*

THE ROLE OF THE GOVERNMENT IN ACHIEVING SUSTAINABILITY: STRATEGIC CONCEPTS IN PUBLIC ADMINISTRATION

พิศิษฐ์ อยู่พลี

Pisit Yoooplee

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: article26122567@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของภาครัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในรัฐประศาสนศาสตร์ที่ช่วยให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่ซับซ้อนในยุคปัจจุบัน ภาครัฐถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางในการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากนี้ บทความยังเสนอแนวคิดเชิงกลยุทธ์ เช่น การสร้างระบบที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ การผลักดันนวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของความสำเร็จในระดับนานาชาติ เช่น โครงการพลังงานหมุนเวียนหรือการจัดการทรัพยากรน้ำ แสดงให้เห็นว่าความร่วมมือและการใช้เทคโนโลยีสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม ในมุมมองของผู้เขียน บทบาทของภาครัฐในการสร้างความยั่งยืนไม่ใช่เพียงการแก้ปัญหาปัจจุบัน แต่คือการสร้างระบบที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ บทความนี้มุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานภาครัฐในเชิงรุก การบูรณาการระหว่างภาคส่วน และการกำหนดเป้าหมายระยะยาว เพื่อสร้างสังคมที่มีความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: บทบาทของภาครัฐ; การสร้างความยั่งยืน; แนวคิดเชิงกลยุทธ์

* Received February 20, 2025; Revised April 5, 2025; Accepted April 17, 2025

Abstract

This article explored the critical role of governments in driving sustainable development, emphasizing strategic concepts in public administration to address complex challenges in today's rapidly changing world. Governments are positioned as central agents in balancing economic, social, and environmental dimensions through clear policy formulation, efficient resource management, and fostering collaboration between private sectors, communities, and other stakeholders. The article highlighted that strategic approaches such as building resilient and adaptive systems, promoting technological innovation, and enhancing public participation were key tools to achieve sustainable development goals effectively. Examples of international success, such as renewable energy initiatives and water resource management, demonstrated how collaboration and technology can yield positive outcomes for both society and the environment. From the author's perspective, the role of governments in sustainability extends beyond addressing immediate issues; it involves creating systems that can adapt to future changes. This article underscored the importance of proactive governance, cross-sector integration, and long-term goal setting to foster a balanced and sustainable society in the long run.

Keywords: Role of the Government; Sustainability; Strategic Thinking

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ความยั่งยืนได้กลายเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะภาครัฐซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมทำให้ความยั่งยืนไม่ใช่เพียงตัวเลือก แต่เป็นความจำเป็นที่ทุกประเทศต้องให้ความสำคัญ (สถาพร แสงสุโพธิ์ และเกรียงไกร เจริญผล, 2565) แนวคิดเรื่อง “ความยั่งยืน” ได้พัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดเชิงสิ่งแวดล้อมแบบดั้งเดิม มาเป็นแนวทางการพัฒนาระยะยาวที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างสามมิติหลัก ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างรอบคอบ

เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำลายศักยภาพของคนรุ่นถัดไปในการดำรงชีวิต จากรายงานขององค์การสหประชาชาติ ความยั่งยืนไม่ได้ถูกมองว่าเป็นเป้าหมายรองหรือประเด็นเฉพาะทางอีกต่อไป แต่เป็น “กรอบยุทธศาสตร์หลัก” ที่เชื่อมโยงเข้ากับการวางแผนนโยบายทุกระดับ ตั้งแต่ความมั่นคงทางอาหาร การศึกษา สุขภาพ พลังงาน ไปจนถึงการจัดการเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการเชิงระบบระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างแท้จริง

ภาครัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายมีบทบาทสำคัญในการเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านี้ โดยเฉพาะการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การดูแลความเป็นธรรมทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บทบาทของภาครัฐในด้านนี้ไม่ได้จำกัดเพียงการออกนโยบาย แต่ยังรวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากร การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมแห่งความยั่งยืนในหมู่ประชาชน การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนและการดำเนินกลยุทธ์ที่เหมาะสมจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ภาครัฐสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

นิยามใหม่ของความยั่งยืน : บทบาทภาครัฐในฐานะผู้สร้างอนาคต

ในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน แนวคิดความยั่งยืนได้ขยายขอบเขตไปสู่การบูรณาการมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อศักยภาพของคนรุ่นถัดไป ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติ ผ่านการกำหนดนโยบายและสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์ระยะยาวและความสามารถในการวิเคราะห์แนวโน้มอนาคต เช่น ภูมิอากาศ เทคโนโลยี และโครงสร้างประชากร เพื่อออกแบบนโยบายที่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยโดย Tian (2023) ชี้ว่า ความสนใจของรัฐบาลต่อสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านวัฒนธรรม “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” จะช่วยเพิ่มความไว้วางใจและประสิทธิภาพของนโยบาย โดย Forestier และ Kim (2020) พบว่า ความเท่าเทียมและการลดความเหลื่อมล้ำคือปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอน รัฐต้องปรับบทบาทสู่การเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น เปิดรับการ

เปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร การบูรณาการเป้าหมาย SDGs เข้ากับนโยบายระดับชาติและการจัดตั้งสถาบันใหม่

กล่าวโดยสรุป ความยั่งยืนในปัจจุบันไม่ใช่เพียงเป้าหมาย แต่คือกระบวนการที่ต้องอาศัยการคิดเชิงกลยุทธ์ ความยืดหยุ่น และการบูรณาการอย่างรอบด้าน โดยภาครัฐต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนสังคมสู่อนาคตที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนคืออะไรในมุมมองของรัฐประศาสนศาสตร์

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ในมุมมองของรัฐประศาสนศาสตร์คือกระบวนการที่ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากร การกำหนดนโยบาย และการขับเคลื่อนการพัฒนาที่สมดุลในสามมิติหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชากรในปัจจุบันโดยไม่ทำลายศักยภาพของคนรุ่นอนาคต

ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาที่ยั่งยืนมิได้จำกัดเพียงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เพียงพอ หากแต่หมายรวมถึงพัฒนาระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม โดยภาครัฐต้องทำหน้าที่กำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่มุ่งสู่เป้าหมายระยะยาว ภายใต้หลักการสำคัญสองประการ ได้แก่ การบูรณาการ (Integration) และ การมีส่วนร่วม (Participation)

การบูรณาการ หมายถึงการเชื่อมโยงนโยบาย กลไก และทรัพยากรในทุกระดับและทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ ลดความซ้ำซ้อน และสนับสนุนการพัฒนาอย่างสมดุล โดยเฉพาะการผสานประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อลดปัญหาการจัดการแบบแยกส่วน และเสริมสร้างผลลัพธ์เชิงบวกในระดับประเทศ (ทรงพล โชติกเวชกุล, 2563) ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการนโยบายมีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในเรื่องสาธารณะ ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม เพิ่มความโปร่งใส และเสริมสร้างความไว้วางใจในภาครัฐ (พรเทพ นวลแก้ว, 2565)

โดยสรุป แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในทางรัฐประศาสนศาสตร์ มิใช่เพียงเป้าหมายเชิงนโยบาย หากแต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยระบบบริหารที่มีความยืดหยุ่น ยึดหลักธรรมาภิบาล และเปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม (จารุวรรณ ศรีวัฒนกุล, 2564)

คุณลักษณะสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในมุมมองของรัฐประศาสนศาสตร์

1. ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภาครัฐต้องส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจหมุนเวียน และโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน (พญธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553)
2. การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติต้องอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน โดยมุ่งลดการใช้พลังงานฟอสซิล และสนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนผ่านการวางแผนระยะยาว
3. การสร้างความเป็นธรรมในสังคม รัฐควรลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม พร้อมส่งเสริมการเข้าถึงบริการพื้นฐาน อาทิ การศึกษา สุขภาพ และที่อยู่อาศัย (พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม และพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, 2565)
4. การบริหารที่ยืดหยุ่นและโปร่งใส ภาครัฐต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมดำเนินงานอย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน

ความสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ในกระบวนการพัฒนา

รัฐประศาสนศาสตร์มองว่าภาครัฐมิใช่เพียงผู้กำหนดนโยบาย แต่ยังเป็นกลไกกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม และพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, 2565) บทบาทดังกล่าวต้องอาศัยการบูรณาการนโยบายระยะยาว เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ เช่น การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการวางงบประมาณโดยคำนึงถึงความยั่งยืน

โดยสรุป รัฐในฐานะผู้นำการพัฒนา ต้องสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมออกแบบระบบบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความท้าทายของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ผู้เขียนเห็นว่า ภาครัฐควรยกระดับบทบาทจากผู้กำหนดนโยบาย ไปสู่ผู้นำในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน โดยอาศัยเทคโนโลยีและข้อมูลเป็นเครื่องมือเพิ่มความแม่นยำ โปร่งใส และตรวจสอบได้ในการบริหาร กล่าวโดยสรุป ความยั่งยืนในมุมมองของรัฐประศาสนศาสตร์ คือการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตผ่านกรอบคิดเชิงกลยุทธ์ ที่บูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน โดยภาครัฐต้องเป็นกลไกหลักในการเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนระยะยาว

แนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้ภาครัฐขับเคลื่อนเป้าหมายระยะยาว

แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) เป็นหัวใจของการบริหารภาครัฐที่เน้นเป้าหมายระยะยาว โดยมุ่งเน้นการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกับอนาคต และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยืดหยุ่น ดังนี้:

1. การวิเคราะห์สถานการณ์และการคาดการณ์ (Scenario Planning and Forecasting) รัฐต้องพัฒนาศักยภาพในการคาดการณ์แนวโน้มระยะยาว เช่น ผลกระทบจากเทคโนโลยีหรือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เพื่อจัดทำนโยบายที่ยืดหยุ่นและรองรับความไม่แน่นอน (สถิต นรินทร์น้อย, 2565)

2. การบูรณาการกลยุทธ์ (Strategic Integration) การรวมพลังระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การตั้งหน่วยงานกลางเพื่อประสานงานนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

3. การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) รัฐต้องสามารถปรับโครงสร้างและกระบวนการให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง เช่น การปรับระบบราชการให้รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Public and Stakeholder Engagement) ความร่วมมือจากประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความชอบธรรมในการดำเนินนโยบาย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2563)

5. การใช้เทคโนโลยีและข้อมูล (Leveraging Technology and Data) การใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบข้อมูลแบบเรียลไทม์ ช่วยให้การตัดสินใจของภาครัฐแม่นยำ มีประสิทธิภาพ และโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป แนวคิดเชิงกลยุทธ์ไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการบริหาร แต่คือกรอบความคิดสำคัญที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความท้าทาย และสร้างนโยบายที่ยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

บทบาทสำคัญของภาครัฐ

จากวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ : บทบาทที่เปลี่ยนแปลงของภาครัฐ

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและยั่งยืน การแปลงวิสัยทัศน์เหล่านี้สู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเป็น

สิ่งจำเป็น บทความนี้จะวิเคราะห์บทบาทที่เปลี่ยนแปลงของภาครัฐในการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะ ภาครัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน การวิเคราะห์นโยบายอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาวัตถุประสงค์ ทางเลือก ผลกระทบ และการตัดสินใจที่เหมาะสมเป็นขั้นตอนสำคัญในการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (บดินทร์ธรร บัวรอด, 2562)

2. การบูรณาการและลดความซ้ำซ้อน การบริหารงานภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ บูรณาการการทำงานร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 เน้นการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างรวดเร็วและโปร่งใส (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2562)

3. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของภาครัฐ เพื่อให้การบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การส่งเสริมการประเมินผลกระทบของกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ (Regulatory Impact Assessment: RIA) ช่วยให้การกำหนดนโยบายมีความโปร่งใสและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

4. การเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคม ภาครัฐมีบทบาทในการเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคม โดยการกำหนดนโยบายที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมความเสมอภาค และจัดการทุจริตคอร์รัปชัน นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558–2564 มุ่งเน้นการปกป้องความมั่นคงจากภัยต่าง ๆ และเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ

สรุปได้ว่า บทบาทของภาครัฐในการนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมและความต้องการของสังคม การกำหนดนโยบายที่รอบคอบ การบูรณาการการทำงาน การกระจายอำนาจ และการเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่า ใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่า (Valuable Resource Management) เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางสังคม

กำลังเผชิญกับความกดดันจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มและความสมดุลระหว่างความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต

หลักการจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่า (Valuable Resource Management Principles)

การจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ และสังคมอย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อศักยภาพของคนรุ่นต่อไป ซึ่งสามารถสรุปหลักการสำคัญได้ดังนี้:

1. หลักความยั่งยืน การใช้ทรัพยากรต้องไม่เกินขีดความสามารถในการฟื้นฟูของระบบนิเวศ ครอบคลุมทั้งมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (Osipov, 2019)
2. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรควรลดการสูญเสีย เพิ่มผลผลิต และตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม (McKinsey & Company, 2019)
3. หลักเชิงป้องกัน การบริหารทรัพยากรควรยึดแนวทางที่รอบคอบ คาดการณ์ความเสี่ยง และป้องกันปัญหาก่อนเกิด โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน (CIEL, 2005)
4. หลักการมีส่วนร่วม การจัดการทรัพยากรควรเปิดให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (ResearchGate, 2023)
5. หลักความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้ใช้ทรัพยากรต้องลดผลกระทบเชิงลบและรับผิดชอบต่อความเสียหาย โดยยึดแนวทาง “ผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย” (CIEL, 2005)
6. หลักนวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาดและเศรษฐกิจหมุนเวียนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Nature, 2023)
7. หลักความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร ต้องคำนึงถึงการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (ResearchGate, 2023)

8. หลักความโปร่งใสและธรรมาภิบาลการบริหารจัดการทรัพยากรต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อเสริมความเชื่อมั่นและลดปัญหาคอร์รัปชัน

สรุป การจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่า ต้องยึดหลักการที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้าน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็น ธรรม และยั่งยืนสำหรับทั้งคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต

บทบาทของภาครัฐในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

1. การเปิดเวทีเจรจากับทุกภาคส่วน ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการวางแผนและตัดสินใจ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. การเสริมสร้างความไว้วางใจ ความไว้วางใจเป็นรากฐานของความร่วมมือ ภาครัฐต้องดำเนินงานอย่างโปร่งใส จริงใจ และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการ ทำงานร่วมกัน

3. การส่งเสริมความยินยอมพร้อมใจ ภาครัฐควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความ ร่วมมืออย่างสมัครใจ โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการ ทำงานร่วมกัน

4. การสร้างความเข้าใจร่วม การสื่อสารอย่างชัดเจนและเปิดเผยช่วยลดความ คลาดเคลื่อนทางความคิด สร้างความเข้าใจตรงกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

5. การมุ่งเน้นผลลัพธ์ของความร่วมมือ ภาครัฐควรมุ่งเน้นการดำเนินงานที่เห็น ผลเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจและตอกย้ำคุณค่าของความร่วมมือในสายตาของทุกภาค ส่วน (เดชา พวงงาม และปธาน สุวรรณมงคล, 2563)

สรุป การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ เป็นกลไก สำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยรัฐต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการ ประสานงาน เสริมสร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองประโยชน์ของสังคมในระยะยาว

การวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐในการสร้างความยั่งยืน

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่าน มาตรการและนโยบายต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม บทบาทหลักของภาครัฐในการสร้างความยั่งยืนผู้เขียนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ ภาครัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายและ ยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในประเทศไทย รัฐบาลได้จัดตั้ง

คณะกรรมการระดับชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยสมาชิกจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนแห่งชาติ และรับผิดชอบในการประสานงาน ติดตาม และขับเคลื่อนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

3. การลดการบิดเบือนทางเศรษฐกิจ ภาครัฐมีบทบาทในการลดการบิดเบือนทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมและการผูกขาด โดยการออกมาตรการและกฎหมายที่ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม เช่น การควบคุมการผูกขาดในตลาดที่มีแนวโน้มเกิดการผูกขาดโดยธรรมชาติ เช่น ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร

4. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ภาครัฐควรสร้างโครงสร้างที่เปิดกว้างและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

5. การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ภาครัฐมีหน้าที่จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนโครงการและนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานตามแผนการพัฒนาคัดค้านกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ภาครัฐมีบทบาทหลากหลายในการสร้างความยั่งยืน ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การลดการบิดเบือนทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และการจัดสรรงบประมาณ การดำเนินบทบาทเหล่านี้ อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสร้างสังคมที่มีความสมดุลในทุกมิติ

การประสานความร่วมมือ : บทบาทของภาครัฐในการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชน

การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ประสานงานหลักเพื่อให้การดำเนินงานร่วมกันเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถวิเคราะห์บทบาทได้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและกรอบความร่วมมือ ภาครัฐต้องวางนโยบายและกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางร่วมสำหรับทุกภาคส่วน โดยนโยบายที่เอื้อต่อความร่วมมือจะสร้างความมั่นใจให้ภาคเอกชนและชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ (กฤตยกร ส่งต่าย และวลัยพร รัตนเศรษฐ์, 2564)

2. การสนับสนุนทรัพยากรและการจัดการความขัดแย้ง รัฐควรสนับสนุนทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ และบุคลากร พร้อมทั้งบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยการสร้างความไว้วางใจและระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (พระครูสุตวรธรรมกิจ, 2564)

3. การจัดโครงสร้างที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การออกแบบโครงสร้างบริหารที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เช่น คณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน จะช่วยให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมได้สะดวกและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล, 2564)

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐควรเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจและวางแผนพัฒนา เพื่อให้โครงการตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น และได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

5. การสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใส ความโปร่งใสในการดำเนินงาน การเปิดเผยข้อมูล และการรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

สรุป ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านการกำหนดนโยบาย สนับสนุนทรัพยากร จัดโครงสร้างที่เหมาะสม เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม และสร้างความไว้วางใจ ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้นี้เสนอว่า ภาครัฐสามารถเป็นผู้นำการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง หากสามารถวางกลยุทธ์ได้อย่างกับ “5 เสาหลัก” ที่สอดคล้องกันและเชื่อมโยงในเชิงระบบ ดังนี้

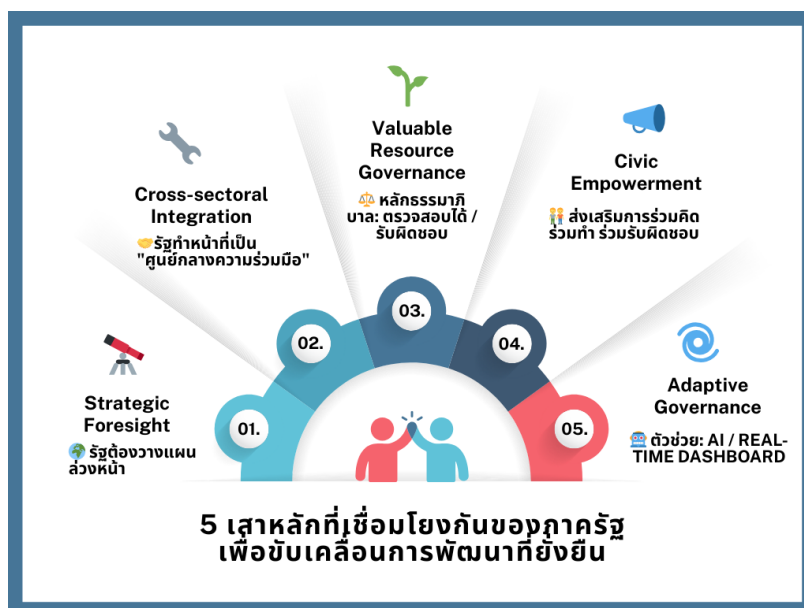
1. การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตบอบนาคต (Strategic Foresight) การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ระยะยาวที่ชัดเจน พร้อมความสามารถในการวิเคราะห์แนวโน้มอนาคตอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เทคโนโลยี หรือโครงสร้างประชากร ซึ่งล้วนส่งผลต่อการกำหนดนโยบายในระยะยาว

2. การบูรณาการแบบข้ามภาคส่วน (Cross-sectoral Integration) ภาครัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้กำหนดนโยบายไปสู่การเป็น “ศูนย์กลางความร่วมมือ” ที่เชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการใช้ทรัพยากร เช่น งบประมาณ ข้อมูล เทคโนโลยี และองค์ความรู้ร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การบริหารทรัพยากรอย่างมีคุณค่า (Valuable Resource Governance) การจัดการทรัพยากรต้องยึดหลักยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วม โดยภาครัฐต้องบริหารงบประมาณ ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนมนุษย์อย่างสมดุล สนับสนุนนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม และดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

4. การเสริมสร้างพลังพลเมือง (Civic Empowerment) ภาครัฐควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรม “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และเสริมสร้างความไว้วางใจผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและตอบสนองต่อข้อเสนอของประชาชนอย่างจริงจัง

5. การสร้างระบบที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ (Adaptive Governance) รัฐต้องพัฒนาเป็นองค์กรที่ปรับตัวได้ดีต่อความไม่แน่นอน ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร และนำเทคโนโลยี เช่น AI และแดชบอร์ดข้อมูล มาใช้ในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และตอบสนองต่อวิกฤตอย่างทันท่วงที

ภาพที่ 1 แนวคิด “5 เสาหลักของภาครัฐเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

สรุป

สำคัญของภาครัฐในฐานะผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย ภาครัฐไม่ได้เป็นเพียงผู้กำหนดนโยบายหรือควบคุมกฎระเบียบ แต่ต้องเป็นผู้สร้างทิศทางที่ชัดเจนและนำพาสังคมให้สามารถปรับตัวและพัฒนาไปในทิศทางที่สมดุลและยั่งยืน การสร้างความยั่งยืนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการเป้าหมายในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน ภาครัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากร เช่น การใช้ข้อมูลดิจิทัลและเทคโนโลยีสีเขียว เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

บทความยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถปรับตัวต่อความไม่แน่นอนในอนาคต แนวทางนี้รวมถึงการสร้างระบบที่ยืดหยุ่น การผลักดันนวัตกรรมเพื่ออนาคต และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงทางสังคมและเพิ่มความน่าเชื่อถือของภาครัฐ ในมุมมองของผู้เขียน บทบาทของภาครัฐในด้านนี้ไม่ได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ยังต้องมีการวางแผนเชิงรุกที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายระยะยาว การสร้างความยั่งยืนในรัฐประศาสนศาสตร์จึงไม่ได้หมายถึงการรักษาทรัพยากรหรือระบบปัจจุบันเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมพร้อมและสร้างสังคมที่มีความสมดุลในทุกมิติ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในอนาคตได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง หากภาครัฐสามารถผสมผสานความคิดเชิงกลยุทธ์ ความร่วมมือข้ามภาคส่วน และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเหมาะสม ก็จะสามารถเป็นผู้นำที่สำคัญในการสร้างความยั่งยืนและผลักดันสังคมไปสู่การพัฒนาที่สมดุลได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กฤตยกร ส่งต่าย และ วลัยพร รัตนเศรษฐ. (2564). ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 10(3), 353-368.

จารุวรรณ ศรีวัฒนกุล. (2564). ธรรมาภิบาลและการบริหารที่ยั่งยืนของภาครัฐไทย : แนวโน้มและความท้าทาย. *วารสารพัฒนาการเมือง*, 9(3), 123-140.

- เดชา พวงงาม และปธาน สุวรรณมงคล. (2563). การสร้างเครือข่ายการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการพัฒนาทุนมนุษย์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 21(2), 157-162.
- ทรงพล โชติกเวทกุล. (2563). รัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้: ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม*, 5(1), 262-271.
- บดินทร์ธ บัวรอด. (2565). การวิเคราะห์นโยบายภาครัฐเพื่อนำไปปฏิบัติ : ผลกระทบจากอดีตถึงปัจจุบัน. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 11(3), 35-44.
- พรเทพ นวลแก้ว. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะเชิงกลยุทธ์. *วารสารบริหารรัฐกิจ*, 18(2), 89-104.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม และพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข. (2565). รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(3), 587-599.
- พระครูสุตวรธรรมกิจ. (2564). ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญผะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารภูมิวิเทศพัฒนาอย่างยั่งยืน*, 2(2), 1-15.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2553). *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล. (2564). การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 7(4), 277-297.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2563). *เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่* (รหัสวิชา 91314). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สถาพร แสงสุโขทัย และเกรียงไกร เจริญผล. (2523). แนวทางการขับเคลื่อนศักยภาพท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. *วารสารภูมิวิเทศพัฒนาอย่างยั่งยืน*, 3(1), 28-40.

- สถิต จันทรน้อย. (2565). การบริหารเชิงกลยุทธ์ นโยบายกับการเมืองและผลกระทบการกระจายอำนาจ ต่อการกำกับดูแลท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสาร มจร เลย์ปริทัศน์*, 3(3), 44-53.
- สันติ บางอ้อ. (2546, 21 มิถุนายน). สภาพพัฒนกับการพัฒนาประเทศ. โพสต์ทูเดย์คอลัมน์. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2562). 7 ประโยชน์ที่หน่วยงานของรัฐจะได้รับ จากพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. สืบค้น 18 มีนาคม 2568, จาก https://www.dga.or.th/documentssharing/article/36223/?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2558). *นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558–2564*. สืบค้น 18 มีนาคม 2568, จาก <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2018/08/policy58.pdf>
- Chen, H. (2023). *The moderating role of green operational innovation. Nature Humanities and Social Sciences Communications*. Retrieved March 18, 2025, from <https://www.nature.com/articles/s41599-025-04417-7>
- CIEL. (2005). *Principles and Approaches of Sustainable Development and Chemicals Management*. Retrieved March 18, 2025, from https://www.ciel.org/Publications/SAICM_PrinciplesStudyFinal_July05.pdf
- Forestier, O. & Kim, R.E. (2020). Explaining the emergence of SDG implementation patterns in European countries. *Ecological Economics*, 177, 106779. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2020.106779>
- McKinsey & Company. (2019). *Five ways that ESG creates value*. Retrieved March 18, 2025, from <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Strategy%20and%20Corporate%20Finance/Our%20Insights/Five%20ways%20that%20ESG%20creates%20value/Five-ways-that-ESG-creates-value.aspx>
- Nature. (2023). *The moderating role of green operational innovation*. Retrieved March 18, 2025, from <https://www.nature.com/articles/s41599-025-04389-8>

- Osipov, V.I. (2019). Sustainable Development: Environmental Aspects. *Her. Russ. Acad. Sci.* 89, 396–404 <https://doi.org/10.1134/S1019331619040087>
- Research Gate. (2023). *Corporate Social Responsibility and Stakeholder Engagement: A Comparative Study of Industry Practices*. Retrieved March 18, 2025, from https://www.researchgate.net/publication/380898861_Corporate_Social_Responsibility_And_Stakeholder_Engagement_A_Comparative_Study_Of_Industry_Practices
- Tian, J. (2023). Does government environmental concern promote carbon reduction? Evidence from China. *arXiv preprint arXiv*, 2306, 13436. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2306.13436>

การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ อย่างยั่งยืน*

TI-SIKKHA PRINCIPLES APPLICATION FOR PROMOTING THE ELDERLY SUSTAINABLE HEALTH ACTIVITIES

พิมพลภัส จิตต์ธรรม

Pimlapas Jittham

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Rajabhat Nakhon Si Thammarat University

Corresponding Author E-mail: pimlapas.j@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน เพื่อนำมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย 5 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อารมณ์ และอดิเรก การดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม (5 อ.) สามารถนำการส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยมีการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพทางกาย เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน กิจกรรมการทำงาน 2. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพทางใจ กิจกรรมทางศาสนา การฟังธรรม การไปวัด การสวดมนต์ 3. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพสังคม กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ กิจกรรมธรรมปฏิบัติ นอกจากการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุทั้ง 3 กิจกรรม ได้นำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. ศีล (การพัฒนาด้านพฤติกรรม) เป็นการฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันควมมีระเบียบวินัยในการดำรงชีวิต 2. สมาธิ (การพัฒนาด้านจิต) เป็นการฝึกฝนพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ การปลูกฝังทางด้านคุณธรรม 3. ปัญญา (การพัฒนาทางด้านปัญญา) เป็นการฝึกหรือพัฒนาในด้านสติปัญญา การรู้ความจริง การมีเหตุผล เพื่อให้เกิดส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักไตรสิกขา; ส่งเสริมกิจกรรม; การพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ

* Received March 13, 2025; Revised April 11, 2025; Accepted April 18, 2025

Abstract

This academic article aimed to study the application of the Ti-sikkha principles to promote activities for sustainable health development of the elderly which consisted of 5A: food, exercise, hygiene, emotions, and hobbies. Holistic care for the elderly (5 A) can use the promotion of activities for health development of the elderly to create true development by promoting activities for health development of the elderly, consisting of 3 activities: 1. Physical health promotion activities, which are activities that occur in daily life, work activities; 2. Mental health promotion activities, religious activities, listening to Dhamma, going to the temple, chanting; 3. Social health promotion activities, knowledge dissemination activities, and Dhamma practice activities. In addition to promoting the 3 health development activities for the elderly, the Ti-sikkha principle, Threefold Training, were applied to promote activities for health development of the elderly, consisting of 1. Sila, behavioral development, which is training and developing behaviors of the elderly that are applied in daily life and discipline in life; 2. Samadhi, mental development, which is training and developing mental health of the elderly and cultivating morality; 3. Panna, Wisdom, intellectual development, which is training or developing intelligence. Knowing the truth, having reason, to promote sustainable development of elderly health.

Keywords: Application; Ti-Sikka Principle; Promoting Activities; Development of Elderly Health

บทนำ

ในปี 2567 พบว่า มีผู้สูงอายุ จำนวน 14,027,411 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.0 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) วัยสูงอายุ เป็นช่วงวัยสุดท้ายของการพัฒนาด้านจิตใจและด้านสังคม หากผู้สูงอายุสามารถปรับตัวในช่วงวัยก่อนหน้ามาดี ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีชีวิตที่มีคุณค่า มีความพึงพอใจ และมีความสำเร็จในชีวิต ในทางตรงกันข้ามหากผู้สูงอายุผ่านประสบการณ์ชีวิตที่ไม่ดี รู้สึกล้มเหลว ผิดหวัง มีปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถผ่านพ้นไปได้ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง ท้อแท้ หดห่อกำลังใจ

วิตกกังวล และอาจจะหมกมุ่นกับเรื่องราวในอดีตที่ (สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย, 2563) ในบริบทสังคมไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความเชื่อว่าเมื่อบุคคลเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ไม่ควรเคลื่อนไหวร่างกายมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุหรือที่เรียกว่า “คนชรา” ถูกกำหนดให้อยู่นิ่ง ๆ ไม่ควรประกอบกิจกรรมใด ๆ เพราะจะเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งจะอันตรายถึงแก่ชีวิตหรือทุพพลภาพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ทำให้ขาดโอกาสมีกิจกรรมทางกายอย่างเพียงพอ ยังเป็นการลดทอนสมรรถภาพการทำหน้าที่ทางกายในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องเตรียมการเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ โดยค้นหาคำว่าความรู้สำคัญเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อนำพาสังคมในภาวะที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากนี้ ให้ดำเนินไปอย่างมีคุณค่าไม่เป็นอุปสรรคการพัฒนาศักยภาพของประเทศ (อัจฉรา ปุราคม, 2558)

ไตรสิกขา ถือเป็นข้อปฏิบัติที่มีหลักการสำคัญ สำหรับศึกษาไว้ 3 ประการ เพื่อทำการฝึกหัดอบรม กาย จิตใจ และปัญญา เพื่อให้พัฒนาขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ถือเป็นหลักสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ไตรสิกขา เป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อให้เกิดการกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย 2. ไตรสิกขาเป็นรากฐานที่สำคัญของพระวินัย 3. ไตรสิกขา เป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์ และเป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงควรมีส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การพัฒนาสุขภาพทางกาย การพัฒนาสุขภาพทางใจ และการพัฒนาสุขภาพทางสังคม โดยการนำหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล (การพัฒนาด้านพฤติกรรม) สมาธิ (การพัฒนาด้านจิต) และปัญญา (การพัฒนาทางด้านปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

1. การพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ

กองบริหารสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2565) ได้กล่าวถึงแผนปฏิบัติราชการแผนการบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือ “ผู้สูงอายุทั่วไทยสุขภาพดีแบบองค์รวม เข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างทั่วถึงด้วยพลังเครือข่าย นำประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมูลค่าสูงของภูมิภาค”

ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีแบบองค์รวม เป็นการดูแลสุขภาพประกอบด้วยทั้งด้านร่างกาย (มีร่างกายที่แข็งแรง) ทางด้านจิตใจ (มีสุขภาพจิตที่ดี) ทางด้านปัญญา (ความรู้รอบรู้ทางด้าน

สุขภาพที่สามารถดูแลสุขภาพตนเองในเบื้องต้นได้) และทางด้านสังคม (อยู่อาศัย ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี) โดยผู้สูงอายุในทุกที่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้โดยไม่มีข้อจำกัด ด้วยการบูรณาการกับเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง

การดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม

การดูแลผู้สูงอายุคนในครอบครัวต้องช่วยกันเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องของปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพ รวมถึงการดูแลให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ การดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม โดยสามารถยึดหลัก 5 อ. ใน การดูแลผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

1. อาหาร ดูแลเรื่องโภชนาการในผู้สูงอายุเพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและลดความเสี่ยงของโรคต่าง ๆ โดยผู้สูงอายุควรทานอาหารในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ โดยเน้นอาหารประเภทโปรตีนโดยเฉพาะเนื้อปลา ต้มยำให้เพียงพอ เลือกกินผลไม้รสไม่หวานจัด งดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เพราะอาจทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมาได้

2. ออกกำลังกาย ผู้สูงอายุควรออกกำลังกาย 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อเป็นการกระตุ้นจังหวะการเต้นของหัวใจ การบริหารร่างกายให้ได้ครบทุกส่วนของร่างกาย จะช่วยความยืดหยุ่นของร่างกาย และ ผีกล้ามเนื้อ ทำให้การทรงตัวและการเคลื่อนไหวดีขึ้น เป็นการป้องกันการหกล้มพลัดตกที่อาจเกิดขึ้นได้ง่าย การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น รำไม้พลอง ยืดเหยียด เดินเร็ว รำไทเก็ก โยคะ วายน้ำ เป็นต้น ไม่อยู่ในสถานที่ร้อนอบอ้าว กลางแดดจ้า หรืออากาศถ่ายเทไม่สะดวก

3. อนามัย ผู้สูงอายุควรเลิก ละ สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น บุหรี่ เหล้า รวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ สังเกตได้จากการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย โดยเฉพาะระบบขับถ่าย และควรทำการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี การจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพแวดล้อมที่มีความถูกต้องและเหมาะสม มีความปลอดภัย พื้นต้องไม่ลื่น อากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างพอเหมาะ

4. อารมณ์ ผูกควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำความเข้าใจตนเอง และรู้จักถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติจากวัยที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ ปล่อยวางกับเรื่องต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด ไม่เครียด ทำจิตใจให้ร่าเริง มองโลกในแง่บวก ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุขและมีคุณภาพที่ดี

5. อติเรก สร้างคุณค่าให้ตนเองโดยการหางานอดิเรกที่ตนเองชื่นชอบทำ เช่น เข้าวัดฟังธรรม ปลูกต้นไม้ เข้าร่วมชมรมต่าง ๆ เลี้ยงสัตว์ หาโอกาสพบปะสังสรรค์กับเพื่อนรุ่น

เดียวกันบ้างเป็นครั้งคราว ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำแก่คนรอบข้างและลูกหลาน การได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง ไม่เหงา และเกิดความอบอุ่น

2. ความต้องการของผู้สูงอายุ

สุภาภรณ์ สุตหนองบัว (2564) กล่าวว่า บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นวัยท้ายของชีวิตและเป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อแม่และผู้มีพระคุณ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม สังคมควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้สูงอายุเพราะเป็นวัยที่สภาพร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ

ความต้องการของผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการทางด้านจิตใจ และความต้องการทางด้านสังคม ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

1. ความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ต้องการมีผู้ช่วยเหลือได้มีการดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องการที่อยู่อาศัยที่สิ่งแวดล้อมดี สะอาด อากาศดี ต้องการอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะให้เหมาะสมตามวัย ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลให้การพยาบาลอย่างใกล้ชิดเมื่อยามเจ็บป่วย ต้องการได้รับการตรวจสุขภาพ และการรักษาพยาบาลที่ทันทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว ความต้องการได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ ความต้องการบำรุงรักษาทางด้านร่างกาย และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุไม่ให้เกิดขึ้น

2. ความต้องการทางด้านจิตใจผู้สูงอายุ

2.1 การรับรู้ ผู้สูงอายุจะยึดติดกับความรู้สึกรู้สึก ความคิดและเหตุผลของตัวเอง การรับรู้สิ่งใหม่ ๆ จึงเป็นไปได้ยาก และอาจความจำก็เสื่อมลง

2.2 การแสดงออกทางอารมณ์ การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ เป็นการสนองความต้องการของทางด้านจิตใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นความน้อยใจ ท้อแท้ใจ มีอารมณ์ไม่มั่นคง หากมีการกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อยจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเสียใจ โกรธง่ายหรือหงุดหงิด

2.3 ความสนใจสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุจะสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เฉพาะที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น

2.4 การสร้างวิถีดำเนินชีวิตของตนเอง การมีอายุมากขึ้นทำให้เป็นการเข้าใกล้กาลเวลาแห่งการสิ้นสุดของการใช้ชีวิต การยอมรับสภาพดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุบางคนมุ่งสร้างคุณงามความดีให้แก่ตนเองเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.5 ความผิดปกติทางจิตใจและในวัยสูงอายุ แยกเป็นอาการทางจิต 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือกลุ่มอาการผิดปกติด้านจิตใจและอารมณ์ และกลุ่มอาการทางจิตเนื่องจากสมองเสื่อม

3. ความต้องการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีความต้องการ ดังนี้ มีความต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่นต้องการการยอมรับ เคารพยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น และการแสดงออกถึงความมีคุณค่าของผู้สูงอายุโดยสมาชิกในครอบครัวและสังคมผู้สูงอายุ มีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว หมู่คณะและสังคม ต้องการช่วยเหลือสังคมและมีบทบาทในสังคมตามความสามารถความถนัด ต้องการสนับสนุน การได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมทั้งทางด้านความเป็นอยู่รายได้และบริการจากรัฐ ต้องการมีชีวิตชีวาในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมและชุมชน และต้องการลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ซึ่งจะไม่ต้องการความสงสาร ความเมตตา

ประเภทของกิจกรรมผู้สูงอายุ

1. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย

อัจฉรา ปุราคม (2558) อธิบายไว้ว่านักวิชาการกิจกรรมทางกายกำหนดรูปแบบกิจกรรมทางกายในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการมีสุขภาพดีไว้หลายรูปแบบดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางกิจกรรมทางกายในชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
1. กิจกรรมทางกายในชีวิตประจำวัน	การกวาดบ้าน ถูบ้าน รดน้ำต้นไม้ เดินเล่นภายในบ้าน
2. กิจกรรมการทำงาน	การทำสวน การเดินขึ้นลงบันไดในที่ทำงาน หรือการทำงานใด ๆ ที่มีเคลื่อนไหวในที่ทำงาน
3. กิจกรรมการเดินทาง	การเดินและการขี่จักรยานไปทำงาน ตลาด ห้างสรรพสินค้า หรือเพื่อการท่องเที่ยว
4. กิจกรรมการนันทนาการหรือยามว่าง	ตกปลา ปูกลดต้นไม้ ปั่นเขา
5. กิจกรรมทางกายแบบวางแผน	อาจอยู่ในรูปแบบการออกกำลังกายเป็นกลุ่ม

2. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางใจ

อรชร สุตสงวน และศศิธร พรศาลนุวัฒน์ (2563) ผู้ดูแลควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางใจดังนี้

1. กิจกรรมท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ และช่วยให้ผู้สูงอายุได้บริหารความคิดด้านการเตรียมตัว เกิดการตื่นตัวและสนุกสนานกับบรรยากาศใหม่ ได้สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อนฝูง และผู้ร่วมเดินทาง ได้บันทึกภาพความทรงจำทั้งในปัจจุบันและอดีตกับสถานที่ที่คุ้นเคย

2. กิจกรรมสร้างความบันเทิงให้ผู้สูงอายุชอบ เช่น การร้องเพลง การฟังเพลง การเต้นรำ การเล่นเกมดนตรีและมีการเคลื่อนไหวร่างกายให้เข้ากับจังหวะดนตรี เช่น การจัดกิจกรรมดนตรีแบบกลุ่ม

3. กิจกรรมงานอดิเรกหลังประกอบกิจวัตรประจำวัน เช่น การทำงานฝีมือ งานศิลปะ การวาดภาพ การถ่ายภาพ การทำสวนปลูกต้นไม้ การอ่านหนังสือ การบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน กิจกรรมงานอดิเรกบางอย่างอาจสร้างรายได้เสริมให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การถักหมวกไหมพรมทำให้ผู้สูงอายุได้บริหารมือ บริหารสมองและการฝึกสมาธิ เมื่อทำสำเร็จได้หมวกไว้ใช้เอง จำหน่าย หรือบริจาคให้ผู้อื่น ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขกับการเป็นผู้ให้

4. กิจกรรมทางศาสนาตามศรัทธาความเชื่อของแต่ละท่านในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งการสวดมนต์ การฟังธรรม การทำบุญตักบาตร การไปวัดหรือการได้ร่วมศาสนาพิธีตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุผ่อนคลาย และปล่อยวางอารมณ์ต่าง ๆ จิตใจสงบร่มเย็น สำหรับผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการทำสมาธิ สามารถทำกิจกรรมเจริญสติเพื่อพบหนทางสงบในช่วงท้ายชีวิต

3. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2561) กิจกรรมทางสังคมจะทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะกับผู้อื่นในวัยใกล้เคียงกัน จึงไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ยอมรับตัวเองและปรับตัวได้ง่ายขึ้น เพื่อป้องกันการเกิดภาวะเจ็บเหงาซึมเศร้า แนวทางการจัดกิจกรรมสังคมควรจะสามารถแก้ปัญหาของผู้สูงอายุได้ และมีความหลากหลาย เช่น มีความภูมิใจในชีวิต ทำให้จิตใจสดชื่น ช่วยดูแลสุขภาพ จัดการกับสภาวะอารมณ์ เป็นต้น

1. กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ กิจกรรมรูปแบบนี้ทำให้ผู้สูงอายุได้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองมากยิ่งขึ้น ผู้สูงอายุบางท่านมีความสามารถในงานวิชาชีพ เช่น การทำอาหาร งานฝีมือ การทำขนมสูตรโบราณ การเย็บปักถักร้อยการแกะสลัก เป็นต้น เป็น

การแบ่งปันความรู้ และช่วยสืบทอดวิชาชีพให้คงอยู่ต่อไป ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในกิจกรรมที่ทำ

2. กิจกรรมตามประเพณีและศาสนาที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาส และเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ หลังจากลูกหลานต้องแยกย้ายกันทำงาน ในโอกาสและเทศกาลสำคัญได้กลับบ้านทำการเยี่ยมเยียนญาติผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาที่จะได้พบปะครอบครัว ใช้เวลาพร้อมหน้าพร้อมตาทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างรonda ห่วง และร่วมกิจกรรมพร้อมกัน

3. กิจกรรมพัฒนาสังคมกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น การทำบุญตักบาตร บริจาคทรัพย์ ช่วยเหลือเด็กและผู้ยากไร้ ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ส่งผลดีต่อผู้ให้ในแง่ทำให้จิตใจเบิกบาน มีความสุขกลับมาด้วย

4. กิจกรรมธรรมปฏิบัติการปฏิบัติธรรม เช่น การถือศีล 5 การถือศีล 8 การสวดมนต์เพื่อระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ หรือ เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุมักจะปฏิบัติอยู่เป็นประจำ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสำรวมกาย วาจา ใจ ผูกให้มีการกำหนดรู้ในทุก ๆ ลมหายใจและอิริยาบถ ธรรมะจึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจความเป็นไปของโลก ทำให้เกิดการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น จึงเกิดความสุขสงบอย่างแท้จริง

หลักไตรสิกขา

1. ไตรสิกขาในพระไตรปิฎก

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎกว่า สิกขา 3 ประการ คือ 1. อธิศีลสิกขา 2. อธิจิตสิกขา 3. อธิปัญญาสิกขา (อง.ติก. (ไทย) 20/87/312, 20/90/318, ชุม. (ไทย) 29/10/48-49)

คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสองคำ คือ 1. ไตร หรือ ตริ เป็นภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่า ตติ แปลว่า สาม และ 2 สิกขา เป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศิกษา หมายถึง การศึกษา การอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์ และการปฏิบัติ (อง.ติก. (ไทย) 20/91/320.)

กระบวนการการศึกษา ได้แก่ สัมมาทิฐิ เมื่อสัมมาทิฐิเป็นแกนนำและเป็นหลักแล้ว ทำให้กระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ เรียกว่า ไตรสิกขา (สิกขา หรือหลักการศึกษา 3 ประการ) คือ

1. การฝึกฝนการพัฒนาในด้านความประพฤติ ด้านระเบียบวินัย ด้านความสุจริตทางกาย วาจา และด้านอาชีวะ จะเรียกว่า อธิศีลสิกขา (หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ศีล)
2. การฝึกฝนพัฒนาทางด้านจิตใจ ซึ่งจะมีการปลูกฝังทางด้านคุณธรรม การพัฒนาสมรรถภาพ การสร้างเสริมคุณภาพ และการพัฒนาสุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา (หรือเรียกง่าย ๆ ว่า สมาธิ)
3. การฝึกฝนพัฒนาทางด้านปัญญา เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามลักษณะความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุแห่งปัจจัย ที่ทำให้เกิดปัญหาไปตามแนวทางเหตุผลและหลักการ สามารถทำให้รู้ชีวิตและเท่าทันโลก จนทำให้จิตใจสามารถเกิดความรู้สึกละเลาะพ้นจากการยึดติดถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดการดับทุกข์ดับกิเลสได้ สามารถเป็นอยู่ด้วยจิตใจ ที่มีอิสระผ่องใสเบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญา สิกขา (เรียกง่าย ๆ ว่า ปัญญา)

สรุปหลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมในพระไตรปิฎกสิกขา 3 ประการ คือ 1. อธิศีลสิกขา 2. อธิจิตตสิกขา 3. อธิปัญญาสิกขา เป็นหลักธรรมที่นำมาพัฒนาทางด้านพฤติกรรมด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสุขอย่างยั่งยืน

2. ความสำคัญของไตรสิกขา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2567) ได้อธิบายว่าการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ทางพุทธศาสนามีหลักสำคัญเรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา นับได้ว่าเป็นการศึกษาที่ทำให้ทรัพยากรมนุษย์มีการพัฒนาอย่างบูรณาการ และทำให้มนุษย์เป็นองค์กรที่พัฒนาอย่างมีภาวะดุลยภาพ

1. ศีล คือ การฝึกฝนในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นพฤติกรรมที่เคยชินซึ่งจะมีเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือวินัย วินัยถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ โดยวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตโดยจัดความเป็นอยู่ให้มีระเบียบ ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา การอยู่ร่วมกันในสังคมและการดำเนินชีวิตให้มีความเหมาะสมกับการพัฒนาเพื่อให้เอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศีล ดังนั้น โดยสรุปวินัยจะมาในรูปของการฝึกพฤติกรรมเคยชินที่ดี เอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ การฝึกคนให้คุ้นกับพฤติกรรมที่ดีและการจัดสภาพแวดล้อม ที่จะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดี รวมทั้งการจัดระเบียบระบบทั้งหลายทั้งปวงในสังคมมนุษย์

2. สมาธิ คือ การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตหรือจิตใจ ทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้าน

ความสามารถของจิต เช่น สมาธิ ความมีสติ ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความแน่วแน่มั่นคง ความรับผิดชอบ และในด้านความสุข เช่น ความรู้สึกพอใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความอิ่มใจ ความสดชื่นผ่องใส พุดสัน ๆ ว่า พัฒนาสมรรถภาพ คุณภาพ และสุขภาพของจิต

3. ปัญญา คือ การฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความเข้าใจความรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักไตร่ตรอง วินิจฉัย ตรวจสอบ ความคิดสร้างสรรค์ เฉพาะเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง รู้เห็นตามที่เป็น ตลอดจนการรู้แจ้งความจริงที่ของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต ที่ทำให้ปลอดปัญหา มีจิตใจเป็นอิสระ ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

หลักไตรสิกขาทั้ง 3 ประการที่กล่าว เป็นองค์ประกอบของชีวิตที่ดีงาม ต้องฝึกคนให้เจริญอกงามในองค์ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้จะนำเข้าสู่การเข้าถึงสันติสุขและอิสรภาพที่แท้จริง ตัวการฝึกที่จะทำให้มีชีวิตที่ดีงามเป็นสิกขา

พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย (ปุ่นขันธ) และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า พุทธธรรมไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างสุขภาวะของตนและผู้อยู่รอบข้าง พบว่า ศีล เป็นการฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม ด้านอาชีพ การศึกษา การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง การสังคมสงเคราะห์ การถือศีลปฏิบัติธรรม ในวาระโอกาสต่าง ๆ ร่วมกันการจัดกิจกรรมสุขภาวะแบบองค์รวม พบว่า สมาธิ เป็นการพัฒนาจิตให้เป็นจิตใจมีความสุข ดีงาม มีเจตจำนงที่เป็นกุศล มีความเข้มแข็ง เช่นกิจกรรมการจัดดอกไม้ การร้อยพวงมาลัย การทำขนมไทย การถักไหมพรม การซ่อมแซมเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย การอ่านหนังสือ และพบว่า ปัญญาเป็นการพัฒนาในขั้นสูงสุด เช่นปราชญ์ชาวบ้าน นำภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมศูนย์สามวัยใจเกินร้อยให้ผู้สูงอายุ จัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพพึ่งพาตนเองจนเป็นที่พึ่งของคนอื่น ซึ่งการบูรณาการหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้มีความสุขได้อย่างแท้จริง

การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน สามารถสรุปตามตารางที่ 2 ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

หลักไตรสิกขา	กิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพ	ผลการนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้
1. ศีล การพัฒนาด้านพฤติกรรม เป็นการฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งทางด้านความมีระเบียบ วินัยในการใช้ชีวิต การปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามความเคยชิน	1. กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพทางกาย กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการทำงาน กิจกรรมการเดินทาง กิจกรรมการนันทนาการ กิจกรรมทางกายแบบวางแผน กิจกรรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	1. หากผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง มีวินัยในตนเอง จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ดูแลตนเองได้ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวันตามความเคยชิน ส่งผลให้มีการพัฒนาพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนในการใช้ชีวิต
2. สมาธิ การพัฒนาด้านจิตใจ เป็นการฝึกฝนพัฒนาทางด้านจิตใจ มีการปลูกฝังทางด้านคุณธรรม การพัฒนาสมรรถภาพ การสร้างเสริม คุณภาพชีวิต และการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ	2. กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพทางใจ เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจที่ผู้สูงอายุชอบ กิจกรรมงานอดิเรกหลังประกอบกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมทางศาสนาตามศรัทธาความเชื่อของแต่ละท่านเช่น การทำบุญตักบาตร การไปวัด การสวดมนต์ หรือการได้ร่วมพิธีตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ	2. ผู้สูงอายุสามารถฝึกการควบคุมอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุรู้จักและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติจากวัยที่เพิ่มขึ้นสามารถช่วยในการพัฒนาจิตใจ ผู้สูงอายุให้เกิดความสงบสุข ความผ่อนคลาย มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณาหากผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมหรือฝึกฝนกิจกรรมด้านจิตใจเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจวัตรประจำวัน จะทำให้มีการพัฒนาด้านจิตใจอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนทางอารมณ์และจิตใจ
3. ปัญญา (การพัฒนาด้านปัญญา) เป็นการฝึกหรือพัฒนาในด้านสติปัญญา การรู้ความจริง การมีเหตุผล รู้ความเข้าใจ การรู้จักไตร่ตรอง อันให้ได้ความจริงปรากฏ	3. กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมมาช่วยในการปฏิบัติตนทั้งผู้ดูแลและผู้สูงอายุเอง เช่น กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ กิจกรรมธรรมปฏิบัติ กิจกรรมพัฒนาสังคม กิจกรรมตามประเพณีและศาสนา	3. ผู้สูงอายุได้มีการใช้ความรู้ความสามารถ และสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และมีประโยชน์ในสังคม สามารถหารายได้ และช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ หากผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมหรือฝึกฝนกรรมด้านปัญญาอย่างต่อเนื่องหรือเป็นประจำ จะทำให้มีการพัฒนาด้านปัญญาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุปตารางที่ 2 เมื่อนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาประยุกต์ใช้ในการเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูง ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพทางกายแข็งแรง ทานอาหารถูกหลักอนามัย สุขภาพจิตใจดี มีความสุข มีสมาธิ มีจิตใจที่ดีงาม และสุขภาพสังคมดี มีความรู้มีความเข้าใจในการใช้ชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้คนรุ่นหลังทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

สรุป จากภาพแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม กิจกรรมในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ และ หลักไตรสิกขา เห็นได้ว่าการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย 5 อ. ประกอบด้วย อาหาร ออกกำลังกาย อนามัย อารมณ์ และ อติเรก โดยการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวมจะต้องมีกิจกรรมรองรับเพื่อการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพกาย การส่งเสริมสุขภาพทางใจ และการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม การส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนได้โดยการนำหลักพุทธธรรมคือหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล (การพัฒนาด้านพฤติกรรม) สมาริ (การพัฒนาด้านจิตใจ) และปัญญา (การพัฒนาด้านปัญญา) เมื่อนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ทำให้ผู้สูงอายุ มีการใช้ชีวิตที่มีความสุขทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจและสุขภาพสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขผู้สูงอายุ. (2561). *สร้างจิตใจที่แจ่มใสให้ผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมทางสังคม*. สืบค้น 12 มีนาคม 2568. จาก <https://multimedia.anamai.moph.go.th/help-knowledgs/social-activities-for-elders/>
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปุ่นพันธ์) และคณะ. (2560). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ สดหนองบัว. (2564). *การดูแลผู้สูงอายุ : สถานการณ์และคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *ความต้องการของผู้สูงอายุ*. สืบค้น 12 มีนาคม 2568. จาก <https://kinrehab.com/news/view/1035>.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2567). *จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร ?* สืบค้น 12 มีนาคม 2568, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/116
- สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย. (2563). *การอภิบาลผู้สูงวัยสำหรับผู้ดูแล*. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 ระดับจังหวัด*. สืบค้น 11 เมษายน 2568, จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail.
- อัจฉรา ปุราคม. (2558). *การส่งเสริมกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อรชร สุตสงวน และศศิธร พรศาลนุวัฒน์. (2563). *การอภิบาลผู้สูงวัยสำหรับผู้ดูแล*. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย.

สังคมนิยม : วิเคราะห์ในเชิงปรัชญาทางการเมือง*

SOCIALISM: A PHILOSOPHICALLY POLITICAL ANALYSIS

ทรงวุฒิ รัตน์ะ

Songwut Rattana

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Songwutratta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ (Marxist Socialism) เป็นหนึ่งในแนวคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อโลกอย่างมาก โดยมีรากฐานจากการวิเคราะห์ระบบทุนนิยมผ่านกรอบแนวคิดวัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectical Materialism) และวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) บทความนี้มุ่งศึกษาสังคมนิยมของมาร์กซ์ในเชิงปรัชญาทางการเมือง โดยวิเคราะห์หลักการสำคัญ เช่น แนวคิดเรื่องการต่อสู้ทางชนชั้น (Class Struggle) มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) และการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ การวิเคราะห์เหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจถึงวิธีที่มาร์กซ์เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้อย่างไร และเหตุใดเขาจึงเชื่อว่าการต่อสู้ระหว่างชนชั้นแรงงานและชนชั้นนายทุนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ ไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเข้าใจมุมมองของมาร์กซ์เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้เราพิจารณาความท้าทายและการตอบสนองที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันต่อแนวคิดทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เขานำเสนออีกด้วย

คำสำคัญ: ปรัชญาทางการเมือง; สังคมนิยม; คาร์ล มาร์กซ์

Abstract

This article presented Marxist Socialism, one of the most influential political and economic ideologies in the world. It is based on the analysis of the capitalist system through the framework of dialectical materialism and historical materialism. This article focused on Marx's socialism in terms of

* Received March 20, 2025; Revised April 11, 2025; Accepted April 18, 2025

political philosophy, analyzing its key principles such as the concepts of class struggle, surplus value, and the transition to communism. These analyses helped us to understand how Marx saw social and economic change taking place, and why he believed that the struggle between the working class and the capitalist class was the key mechanism driving history. This not only helped us to understand Marx's perspective but also allowed us to consider the challenges and responses that contemporary society has to his economic and political ideologies.

Keywords: Political Philosophy; Socialism; Karl Marx

บทนำ

สังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) เป็นแนวคิดทางปรัชญาการเมืองที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์โลก แนวคิดนี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ทฤษฎีทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่ยังเป็นวิพากษ์วิจารณ์เชิงลึกต่อสังคมนิยมและความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้น มาร์กซ์มองว่าประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติคือประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางชนชั้น โดยชนชั้นนายทุน (Bourgeoisie) กดขี่ชนชั้นแรงงาน (Proletariat) เพื่อแสวงหาผลกำไร โดยเน้นไปที่ประเด็นสำคัญ (Heilbroner, 1981) คือ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) แนวคิดที่มองว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางสังคมและการเมือง แนวคิดนี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อการพัฒนาทางสังคมและการเมืองในหลายประเทศ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 20 ซึ่งนำไปสู่การก่อตั้งรัฐสังคมนิยมในหลายแห่งทั่วโลก การต่อสู้ทางชนชั้น (Class Struggle) (Johnston, 2015) ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนและชนชั้นแรงงาน ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ได้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองที่มีอิทธิพลอย่างมาก โดยเฉพาะในประเทศที่ประสบปัญหาความไม่เท่าเทียมกันและความยากจน (Marx, 1902) ทำให้ทฤษฎีของมาร์กซ์ยังคงเป็นหัวข้อที่ถกเถียงและศึกษาอย่างต่อเนื่องในยุคปัจจุบัน มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) แนวคิดที่อธิบายว่านายทุนแสวงหาผลกำไรจากการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน โดยการจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่ามูลค่าแท้จริงของผลิตภัณฑ์ที่แรงงานสร้างขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์เศรษฐกิจทุนนิยมและความไม่เท่าเทียมกันในสังคม การปฏิวัติของชนชั้นแรงงาน (Proletarian Revolution) การล้มล้างระบบทุนนิยมโดยชนชั้นแรงงาน และการสร้างสังคมคอมมิวนิสต์ที่ไร้ชนชั้น ที่มาร์กซ์เห็นว่าเป็นเป้าหมาย

สูงสุดของการพัฒนาทางสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมและเสรีภาพสำหรับทุกคนในสังคม รัฐและอำนาจ (State and Power) บทบาทของรัฐในฐานะเครื่องมือของชนชั้นนายทุน และการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐในสังคมคอมมิวนิสต์ จะเป็นการสร้างสังคมที่ไม่มีการกดขี่และไม่จำเป็นต้องมีรัฐในรูปแบบเดิม เนื่องจากทุกคนจะสามารถทำงานร่วมกันอย่างเท่าเทียมและแบ่งปันทรัพยากรได้อย่างเสรี (มาร์กซ์ คาร์ล, ม.ป.ป)

การเข้าใจแนวคิดของมาร์กซ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีความท้าทายต่อการสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมทั่วโลก การประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้ในบริบทปัจจุบันทำให้เกิดการอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีความเท่าเทียมมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับปัญหาความไม่เสมอภาคทางสังคมที่ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในหลายประเทศทั่วโลก การศึกษาทฤษฎีของมาร์กซ์จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทุนนิยม แต่ยังเปิดโอกาสในการค้นหาแนวทางใหม่ ๆ ในการสร้างระบบที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น แนวคิด สังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ เป็นแนวปรัชญาการเมืองและเศรษฐกิจที่มุ่งวิพากษ์ระบบทุนนิยม โดยเน้นว่า ประวัติศาสตร์ของมนุษย์คือการต่อสู้ทางชนชั้น ระหว่างชนชั้นนายทุน (Bourgeoisie) และชนชั้นแรงงาน (Proletariat) แนวคิดสำคัญของมาร์กซ์ ได้แก่ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานที่กำหนดโครงสร้างสังคมและการเมือง การต่อสู้ทางชนชั้น เป็นแรงผลักดันของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ มูลค่าส่วนเกิน นายทุนเอาเปรียบแรงงานด้วยการจ่ายค่าจ้างต่ำกว่ามูลค่าที่แรงงานผลิต การปฏิบัติของชนชั้นแรงงาน เพื่อล้มล้างทุนนิยมและสร้างสังคมที่เท่าเทียม บทบาทของรัฐ เป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครอง และในระยะยาวจะหมดความจำเป็นเมื่อเข้าสู่ระบบคอมมิวนิสต์ แนวคิดของมาร์กซ์มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติและการจัดตั้งรัฐสังคมนิยมในหลายประเทศ โดยยังคงมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปัญหาความเหลื่อมล้ำในโลกปัจจุบัน และการแสวงหาระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมากขึ้น

รากฐานทางปรัชญาของสังคมนิยมตามมาร์กซ์

รากฐานทางปรัชญาของสังคมนิยมตามมาร์กซ์มีรากฐานในการวิพากษ์วิจารณ์ของทุนนิยมโดยเน้นการต่อสู้ชนชั้นและความเชื่อว่าการกดขี่ทางสังคมเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกลางและชนชั้นกรรมาชีพ ปรัชญาของสังคมนิยมตามมาร์กซ์กล่าว

ว่าความก้าวหน้าทางสังคมถูกขับเคลื่อนโดยความขัดแย้งและการต่อสู้โดยธรรมชาติระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ซึ่งในที่สุดนำไปสู่สังคมที่เท่าเทียมกันมากขึ้น (สมภาร พรหมทา, 2539)

1. แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้น มาร์กซ์เชื่อว่าประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติคือการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างผู้ที่ถือครองปัจจัยการผลิต (ชนชั้นนายทุน) และผู้ที่ถูกกดขี่ให้เป็นแรงงาน (ชนชั้นกรรมาชีพ) เขาได้ชี้ให้เห็นว่าทุนนิยมสร้างความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและการแย่งชิงอำนาจในรูปแบบของการควบคุมแรงงาน การต่อสู้这不仅ไม่เพียงแต่กำหนดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางการเมืองตลอดประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ความขัดแย้งนี้ช่วยให้เราเข้าใจกลไกที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงวิธีที่ชนชั้นต่าง ๆ ต่อสู้เพื่อสิทธิและอำนาจในระบบทุนนิยม การต่อสู้ระหว่างชนชั้นเหล่านี้ยังสะท้อนถึงความต้องการในการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียม ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญสำหรับการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคปัจจุบัน ผลกระทบของทฤษฎีความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์ยังคงสะท้อนกลับมาในปัจจุบันในขณะที่การเคลื่อนไหวทางสังคมต่าง ๆ มุ่งมั่นเพื่อความเท่าเทียมและความยุติธรรมเพื่อตอบสนองต่อความไม่เท่าเทียมกันในระบบที่ยังคงอยู่ในสังคม การวิเคราะห์นี้เปิดโอกาสให้เราได้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย ซึ่งไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงประเด็นทางเชื้อชาติ เพศ และสิทธิพลเมืองที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างลึกซึ้ง (ศุภชัย ศุภผล, 2560)

2. การลดความเป็นเจ้าของส่วนบุคคล มาร์กซ์มองว่า ทรัพย์สินส่วนบุคคลเป็นสาเหตุหลักของความไม่เท่าเทียม การกำจัดระบบทรัพย์สินส่วนบุคคลในระดับสถาบันจึงเป็นหัวใจของสังคมนิยมในอุดมคติของเขา การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่จะนำไปสู่การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างสมาชิกในชุมชนซึ่งสามารถสร้างสังคมที่มีความเป็นหนึ่งเดียวและยั่งยืนได้ การสร้างสังคมเช่นนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดการกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่ทุกคนในสังคม การสร้างความรู้ในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้คนสามารถเข้าใจถึงผลกระทบของระบบเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมและมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเพื่ออนาคตที่ดีขึ้น การสร้างความรู้เกี่ยวกับปัญหานี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาความคิดและอุดมการณ์ของคนรุ่นใหม่ในการต่อสู้เพื่อสิทธิและความยุติธรรมที่แท้จริงในโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทาย (Jenks, 1998)

3. มูลค่าแรงงานและการเอาเปรียบ ทฤษฎีมูลค่าแรงงานของมาร์กซ์ชี้ให้เห็นว่านายทุนใช้ประโยชน์จากแรงงานในการสะสมกำไร การวิเคราะห์นี้ตั้งอยู่บนความเชื่อว่าการเกิดจาก “มูลค่าส่วนเกิน” (surplus value) ที่สร้างขึ้นโดยแรงงานแต่ไม่ได้กลับคืนไปยังแรงงานอย่างเป็นธรรม การวิเคราะห์มูลค่าส่วนเกินนี้ทำให้เราเห็นถึงความไม่สมดุลในระบบทุนนิยม ซึ่งนายทุนสามารถสะสมทรัพย์สินและอำนาจได้โดยการเอาเปรียบแรงงานที่ทำงานอย่างหนัก แต่กลับได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าความเป็นจริงของคุณค่าที่พวกเขาสร้างขึ้น การเอาเปรียบนี้ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของแรงงาน ด้วยการสร้างสภาวะที่ทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในขณะที่นายทุนยังคงกอบโกยกำไรจากความพยายามของพวกเขา การเข้าใจถึงกลไกนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานโยบายที่สามารถลดความไม่เท่าเทียมและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคนในสังคม การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเท่าเทียมจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโครงสร้างและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับคุณค่าของแรงงานและการสนับสนุนสิทธิของผู้ใช้แรงงานอย่างแท้จริง การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหานี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม แต่ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาความคิดและอุดมการณ์ของคนรุ่นใหม่ในการต่อสู้เพื่อสิทธิและความยุติธรรมที่แท้จริงในโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทาย (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2558)

ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดของมาร์กซ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทางสังคมที่ตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อเราพิจารณาถึงผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ที่ยังคงส่งผลกระทบต่อชนชั้นแรงงาน การเข้าใจแนวคิดของมาร์กซ์จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเห็นภาพรวมของความขัดแย้งทางชนชั้นในอดีต แต่ยังเป็นเครื่องมือที่มีค่าสำหรับการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นวิพากษ์และข้อท้าทายของสังคมนิยมแบบมาร์กซ์

การวิพากษ์วิจารณ์และความท้าทายของสังคมนิยมมาร์กซ์มักมุ่งเน้นไปที่ความมีชีวิตทางเศรษฐกิจ บทบาทของรัฐ และศักยภาพในการเผด็จการในทางปฏิบัติ ผลกระทบของการวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้เน้นความซับซ้อนของการนำสังคมนิยมมาร์กซ์ไปใช้ในชีวิตทางสังคมและการเมืองที่หลากหลาย ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัว

และความยั่งยืนในเศรษฐกิจสมัยใหม่ ความท้าทายในการนำสังคมนิยมมาร์กซ์ไปใช้ในสภาพแวดล้อมร่วมสมัยก่อให้เกิดการอภิปรายที่สำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจในปัจจุบันและศักยภาพในการเผด็จการที่อาจเกิดขึ้นจากการควบคุมแบบรวมศูนย์ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541)

ข้อได้เปรียบ การลดช่องว่างทางชนชั้นและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อาจเป็นผลมาจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกันและการสร้างโอกาสที่ดีกว่าให้กับประชาชนทุกกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลและนวัตกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่งยั่งยืนในระยะยาว การสร้างระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นความยุติธรรมและประโยชน์ของส่วนรวม อาจต้องการการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับกลไกและนโยบายที่สามารถนำไปสู่ความสมดุลระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจและเสรีภาพส่วนบุคคล เพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาทางสังคมจะไม่ถูกจำกัดโดยโครงสร้างของระบบที่เข้มงวดเกินไป และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแรงงานในกระบวนการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ การสร้างความสมดุลนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้สังคมนิยมมาร์กซ์สามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในบริบทปัจจุบัน แต่ยังเป็นการส่งเสริมแนวทางที่ยั่งยืนในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (เมธี เอี่ยมวราร, 2549)

ข้อจำกัด ความท้าทายในการนำสังคมนิยมไปปฏิบัติในบริบทของสังคมที่ซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถสร้างโมเดลที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง ความเสี่ยงต่อการขาดเสรีภาพส่วนบุคคลในระบบที่รัฐมีบทบาทมากเกินไป อาจนำไปสู่การต่อต้านจากประชาชนและสร้างความไม่พอใจในหมู่ผู้คนที่ต้องการมีเสียงในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง การเปลี่ยนผ่านจากทุนนิยมไปสู่สังคมนิยมที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือวิกฤตทางเศรษฐกิจ อาจต้องการกลยุทธ์ที่ชัดเจนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม (Calhoun, 2002) เพื่อให้กระบวนการนี้เป็นไปอย่างราบรื่นและลดผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรจะช่วยสร้างความมั่นใจว่าทุกเสียงได้รับการรับฟัง และสามารถนำไปสู่การพัฒนา นโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการและคาดหวังของประชาชนอย่างแท้จริง โดยการสร้างช่องทางให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบ และลดโอกาสในการเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน (Lock, 1955)

ดังนั้น การวิพากษ์วิจารณ์และความท้าทายของ สังคมนิยมมาร์กซ์ มุ่งเน้นไปที่ข้อจำกัดด้าน เศรษฐกิจ เสรีภาพ และบทบาทของรัฐ ในทางปฏิบัติ แม้แนวคิดจะเน้นความเท่าเทียมและการลดความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ผ่านการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม แต่การควบคุมจากรัฐมากเกินไปอาจนำไปสู่การจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลและการขาดนวัตกรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วและความซับซ้อนของสังคมร่วมสมัย ทำให้เกิดคำถามถึงความสามารถในการปรับตัวของสังคมนิยมมาร์กซ์ในยุคใหม่ ข้อดี คือ สามารถส่งเสริมความยุติธรรมทางเศรษฐกิจและสร้างโอกาสที่เท่าเทียม แต่ข้อเสียคือมีความเสี่ยงต่อการเผด็จการและการต่อต้านจากประชาชน หากไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การสร้างระบบที่สมดุลระหว่างความยุติธรรมกับเสรีภาพ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และความโปร่งใสของรัฐ จึงเป็นหัวใจของการประยุกต์ใช้นโยบายสังคมนิยมให้มีความยั่งยืนในบริบทโลกปัจจุบัน

สังคมนิยมแบบมาร์กซ์ในบริบทปัจจุบัน

ความเกี่ยวข้องของสังคมนิยมมาร์กซ์ในบริบทปัจจุบันสามารถสังเกตได้ผ่านการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับทุนนิยมโดยเน้นประเด็นต่าง ๆ เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน รายได้ การแสวงหาผลประโยชน์ของคณา และ การสมาธิของความมั่งคั่งในหมู่ชนชั้นสูงขนาดเล็ก การวิเคราะห์เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ยุติธรรมและยั่งยืนมากขึ้น เพื่อสร้างโอกาสให้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2557)

ในยุคปัจจุบัน แนวคิดของมาร์กซ์ยังคงถูกหยิบยกมาใช้และปรับเปลี่ยนในบริบทต่าง ๆ เช่น การสร้างสังคมนิยมประชาธิปไตยที่รวมคุณค่าของเสรีภาพและความเท่าเทียมกัน หรือการพิจารณาทฤษฎีของมาร์กซ์ในแง่ของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจโลก การวิเคราะห์เหล่านี้ยังนำไปสู่การอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการควบคุมและจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น การตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้จึงต้องมาจากการร่วมมือกันระหว่างภาคประชาสังคม รัฐบาล และองค์กรต่าง ๆ ในการสร้างนโยบายที่ไม่เพียงแต่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทุกคนในสังคมด้วย การสร้างความยั่งยืนในเศรษฐกิจจึงไม่เพียงแต่ต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ทางการเงิน แต่ยังต้องคำนึงถึงคุณภาพ

ชีวิตและสิทธิพื้นฐานของประชาชน ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมในระยะยาว

การวิเคราะห์แนวคิดสังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ช่วยให้เราเข้าใจถึงวิสัยทัศน์และการท้าทายของระบบที่พยายามสร้างความยุติธรรมอย่างแท้จริง แม้ว่าความคิดเหล่านี้จะเผชิญกับการถกเถียงและการปรับเปลี่ยน แต่ก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของบทสนทนาทางการเมืองและเศรษฐศาสตร์ที่มีความสำคัญในปัจจุบัน

ดังนั้น ความเกี่ยวข้องของสังคมนิยมมาร์กซ์ในปัจจุบัน ยังคงเห็นได้ชัดจากการวิพากษ์ทุนนิยม โดยเฉพาะปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การกดขี่แรงงาน และการกระจุกตัวของความมั่งคั่ง แนวคิดของมาร์กซ์ถูกนำมาปรับใช้ในรูปแบบใหม่ เช่น สังคมนิยมประชาธิปไตย ที่ผสมผสานความเท่าเทียมกับเสรีภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ยั่งยืน และใส่ใจคุณภาพชีวิตของประชาชน บทบาทของรัฐในการจัดการทรัพยากรและการร่วมมือกับภาคประชาสังคมจึงมีความสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในยุคที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคม แนวคิดมาร์กซ์แม้จะถูกวิจารณ์และปรับเปลี่ยน แต่ยังคงเป็นพื้นฐานสำคัญในการถกเถียงเชิงนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความเสมอภาคและเสถียรภาพในระยะยาว

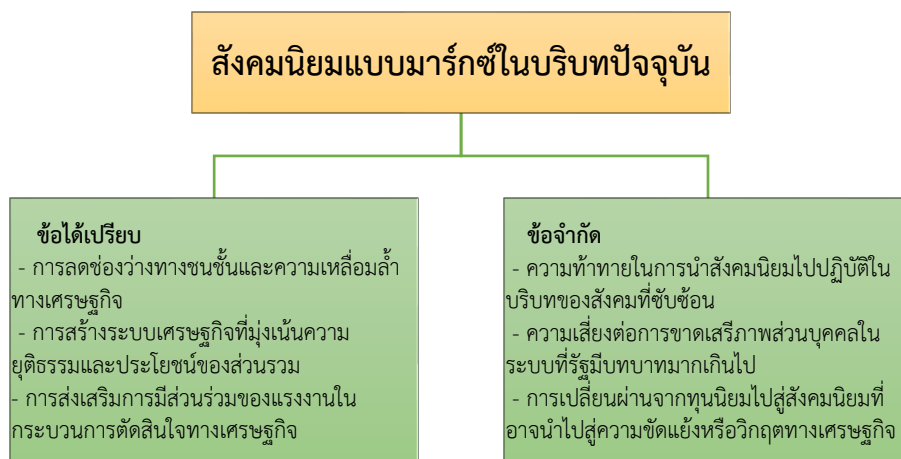
สรุป

สังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์เป็นแนวคิดที่มีรากฐานเชิงปรัชญาทางการเมืองที่ลึกซึ้ง และยังคงมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมและการกำหนดนโยบายของรัฐในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ แต่หลักการของมาร์กซ์เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและการขจัดการกดขี่ยังคงเป็นประเด็นสำคัญในการถกเถียงทางการเมือง การศึกษาสังคมนิยมของมาร์กซ์ช่วยให้เข้าใจถึงรากฐานทางทฤษฎีและศักยภาพของแนวคิดนี้ในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น การวิเคราะห์แนวคิดของมาร์กซ์ในบริบทสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การนำเสนอแนวทางใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักการของมาร์กซ์อาจช่วยให้เกิดวิธีแก้ปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างแท้จริง

การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและรัฐบาลจึงเป็นกุญแจสำคัญในการนำแนวคิดเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้

การพัฒนานโยบายที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและความเสมอภาคจึงต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้สามารถสร้างระบบเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การศึกษาแนวทางที่มีอยู่และการสร้างนโยบายใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การสร้างความตระหนักรู้ในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับแนวคิดเหล่านี้ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับหลักการของมาร์กซ์อย่างแท้จริง การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมจากประชาชนจะช่วยให้เกิดแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบวก ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรมได้ในระยะยาว การสร้างแนวทางที่ชัดเจนในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการของมาร์กซ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2541). *ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2558). *เศรษฐศาสตร์การเมืองและทฤษฎีสังคมนิยม*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พุทธทาสภิกขุ. (2557). *ธัมมิกสังคณนิยม*. กรุงเทพฯ: กรีนปัญญา, สนพ.
- มาร์กซ์ คาร์ล. (ม.ป.ป.) *คำประกาศพรรคคอมมิวนิสต์*. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสืออุดมทัศน์.
- เมธี เอี่ยมวราร. (2549). *ว่าด้วยทุน (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: จิรภัทรธนการพิมพ์ จำกัด.
- ศุภชัย ศุภผล. (2560). *เอกสารประกอบการสอนปรัชญาการเมืองเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมภาร พรหมทา. (2539). *ปรัชญาสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Calhoun, C.J. (2002). *Classical Sociological Theory*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Heilbroner, R.L. (1981). *Marxism for and Against*. USA: W.W. Norton & Company.
- Jenks, C. (1998). *Core sociological dichotomies*. New Delhi: Sage.
- Johnston, L. (2015). *Marxism, Class Analysis and Socialist Pluralism: A Theoretical and Political Critique of Marxist Conceptions of Politics*. New York: Routledge.
- Lock, J. (1955). *Two Treatises on Civil Government*. Chicago: The Great Books Foundation.
- Marx, K. (1902). *Wage –Labor and Capital*. trans by Harriet E. Lothrop. UK: New York Labor News Company.

ภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารองค์กร*

SERVANT LEADERSHIP OF ORGANIZATION EXECUTIVES

กำพล ศรีโท, พระครูปลัดสุวัฒนสิทธิคุณ (กิมกาย สุตญาโน), พระชาณรงค์ ประเสริฐศรี

Kampol Sritho, Phrakupalad Suwatthanasitthikun (Kimkai Sutthayano),

Phra Chanarong Prasertsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: S.Kampol2509@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบรับใช้ ซึ่งเน้นการพัฒนาผู้อื่นก่อนเป้าหมายส่วนตัว โดยผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้จะสนับสนุนทีม ให้เติบโตทั้งด้านศักยภาพ ความสำเร็จ และความเป็นอยู่ที่ดี แตกต่างจากผู้นำแบบดั้งเดิมที่ เน้นอำนาจและการควบคุม ผู้นำแบบรับใช้มุ่งสร้างความไว้วางใจ รับฟังความคิดเห็น เห็น ออกเห็นใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน จาก การศึกษาพบว่าคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ ได้แก่ การรับฟังอย่างตั้งใจเพื่อ สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น การเอาใจใส่ เข้าใจ และเปิดใจรับฟัง ความรู้สึกของทีม การพัฒนาผู้อื่น สนับสนุนศักยภาพผ่านการฝึกอบรมและให้คำปรึกษา ความอ่อนน้อมถ่อมตน เปิดรับความคิดเห็น ยอมรับข้อจำกัด และแบ่งปันความสำเร็จ การ มองการณ์ไกล คาดการณ์ผลกระทบของการตัดสินใจเพื่อความยั่งยืน การให้ความสำคัญกับ คน ส่งเสริมศักยภาพทีม สร้างสมดุลชีวิตและงาน การเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และทำงานร่วมกับทีม การสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ ผ่านการสื่อสารที่ เปิดเผยและความรับผิดชอบ การส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร พัฒนาบุคลากรและบริหาร ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพแนวทางนี้ช่วยสร้างทีมที่แข็งแกร่ง กระตุ้นแรงบันดาลใจ และพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำแบบรับใช้; ผู้บริหารองค์กร

* Received March 18, 2025; Revised April 17, 2025; Accepted April 21, 2025

Abstract

This article is an academic article. The purpose of this article is to study servant leadership, which emphasizes developing others before personal goals. The leader acts as a servant and supports the team to grow in terms of potential, success, and well-being. Unlike traditional leaders who emphasize power and control. Servant leaders aim to build trust, listen to opinions, empathize, and promote a culture of collaboration to develop the organization sustainably. The study was found that the important characteristics of servant leadership include listening attentively to build trust and strong relationships, caring, understanding, and being open to the feelings of the team, developing others, supporting potential through training and mentoring, being humble, open to opinions, accepting limitations, and sharing success, being foresight, anticipating the impact of decisions for sustainability, focusing on people, promoting team potential, creating work-life balance, being a good role model, demonstrating integrity, taking responsibility, and working with the team, building a culture of trust through open communication and responsibility, promoting sustainability in the organization, developing personnel and managing resources effectively. This approach helps build strong teams, motivating, and developing organizations for stable and sustainable growth.

Keywords: Leadership; Servant Leadership; Organization Executives

บทนำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการในทุกระดับทั้งในภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะในยุคที่โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในมิติของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถปรับตัวได้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กร ภาวะผู้นำไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะตำแหน่งหรืออำนาจ แต่หมายถึงกระบวนการที่บุคคลสามารถสร้างอิทธิพล นำพาผู้อื่นให้มุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ในทางทฤษฎี ภาวะผู้นำได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีแนวคิดหลากหลายที่เน้นมุมมอง

แตกต่างกัน เช่น ภาวะผู้นำแบบเผด็จการ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ตลอดจนภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) ซึ่งล้วนสะท้อนถึงแนวทางในการนำองค์กรและพัฒนาทุนมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ในบริบทของสังคมร่วมสมัยที่มุ่งเน้นคุณค่าของมนุษย์ ความโปร่งใส และความยั่งยืน ผู้นำที่สามารถหลอมรวมเป้าหมายขององค์กรเข้ากับการส่งเสริมศักยภาพของบุคคลในทีมได้อย่างสมดุล กลายเป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหนึ่งในแนวทางที่โดดเด่นและมีอิทธิพลในเชิงจริยธรรมและการบริหารคือ ภาวะผู้นำแบบรับใช้ ที่จะป็นหัวข้อการศึกษาในบทความนี้

ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) เป็นแนวทางการเป็นผู้นำที่เน้นการให้บริการแก่ผู้อื่นก่อนที่จะมุ่งหวังการแสวงหาอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตัว แนวคิดนี้ถูกนำเสนอครั้งแรกโดย Robert K. Greenleaf ในปี ค.ศ. 1970 ซึ่งเขาได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของผู้นำที่ดีว่า “ผู้นำที่แท้จริงคือผู้ที่เริ่มต้นจากการเป็นผู้รับใช้” กล่าวคือ ผู้นำควรมีความตั้งใจที่จะรับใช้ผู้อื่นก่อน เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของทีม องค์กร หรือชุมชนที่ตนรับผิดชอบ (Greenleaf, 1970) ลักษณะเด่นของภาวะผู้นำแบบรับใช้คือการมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของผู้อื่นและการส่งเสริมการเติบโตของสมาชิกในองค์กร โดยเฉพาะการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และความมั่นใจในตัวเอง ผู้นำที่มีลักษณะนี้จะมีความเห็นอกเห็นใจ การฟังที่ดี และความมุ่งมั่นในการสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม (Eva et al., 2019) ในบริบทของโลกปัจจุบัน ภาวะผู้นำแบบรับใช้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะโมเดลที่สามารถตอบสนองความซับซ้อนของการบริหารงานในยุคที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ องค์กรที่ใช้หลักการนี้มักจะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีพนักงานที่มีความสุข และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น การทำความเข้าใจและนำแนวคิดภาวะผู้นำแบบรับใช้ไปปรับใช้ ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความสำเร็จขององค์กร แต่ยังสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำในแบบที่ใส่ใจต่อผู้อื่นอย่างแท้จริง (Liden et al., 2008)

ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) หมายถึงการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความต้องการ และการพัฒนาของผู้อื่นก่อนที่จะให้ความสำคัญกับเป้าหมายส่วนตัวหรืออำนาจของตนเอง แนวคิดนี้มุ่งเน้นการทำหน้าที่เป็น “ผู้รับใช้” เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมสมาชิกในทีมให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านศักยภาพ ความสำเร็จ และความเป็นอยู่ที่ดี การปฏิบัติเช่นนี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเติบโตของบุคคล และองค์กรใน

ระยะยาว หลักการนี้แตกต่างอย่างชัดเจนจากภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นอำนาจและการควบคุม โดยภาวะผู้นำแบบรับใช้เน้นการสร้าง ความไว้วางใจ การฟังอย่างลึกซึ้ง การเห็นอกเห็นใจ และการสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ (Greenleaf, 1977)

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) คือแนวทางการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการรับใช้และพัฒนาผู้อื่นก่อนเป้าหมายส่วนตัว โดยมุ่งส่งเสริมศักยภาพ ความสำเร็จ และความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในทีม ภาวะผู้นำลักษณะนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน แตกต่างจากผู้นำแบบดั้งเดิมที่เน้นอำนาจและการควบคุม

คุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้

1. การรับฟัง (Listening)

ในภาวะผู้นำแบบรับใช้ หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้คือการรับฟัง ซึ่งเป็นทักษะที่เน้นการให้ความสำคัญกับความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่นอย่างแท้จริง การรับฟังในบริบทนี้ไม่ใช่เพียงการได้ยินคำพูดของผู้อื่น แต่หมายถึงการใส่ใจรายละเอียด การทำความเข้าใจเชิงลึก และการแสดงออกถึงความเคารพในมุมมองของผู้อื่น โดยผู้นำที่มีทักษะการรับฟังที่ดีจะสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับทีมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา (Greenleaf, 1977) ความสำคัญของการรับฟังในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือสร้างความเข้าใจลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้นำเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของทีมงานทั้งด้านงานและอารมณ์ เสริมสร้างความไว้วางใจ การรับฟังอย่างตั้งใจทำให้ทีมรู้สึกมีคุณค่าและเชื่อมั่นในผู้นำ ลดความขัดแย้ง เปิดใจรับฟังช่วยลดปัญหาและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือ ส่งเสริมการพัฒนาทีม ทำให้ผู้นำสามารถระบุปัญหาและโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของทีมได้อย่างแม่นยำ วิธีการรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ คือการฟังเชิงรุก ตั้งใจฟังและแสดงความสนใจต่อผู้พูด เลี่ยงการด่วนตัดสินใจ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นก่อนสรุป สะท้อนความเข้าใจ กล่าวซ้ำหรือสรุปความคิดเห็นเพื่อยืนยันความเข้าใจ ตัวอย่างการนำไปใช้ หากพนักงานกังวลเรื่องงานที่หนักเกินไป ผู้นำสามารถตั้งคำถามเพิ่มเติม เช่น “ส่วนไหนของงานที่ท้าทายที่สุด” และปรับงานหรือจัดสรรทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือ การรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และทำให้ทีมงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น องค์ประกอบสำคัญของการรับฟังในภาวะผู้นำแบบรับใช้ ได้แก่ (นภดล ร่มโพธิ์, 2563) การรับฟังอย่างตั้งใจ ฟังโดยให้ความสนใจเต็มที่ หลีกเลี่ยงการขัดจังหวะ ใช้ภาษากาย เช่น การพยักหน้า การสบตา เพื่อแสดงออกถึงความสนใจ

หลีกเลี่ยงการคิดหาคำตอบก่อนที่คู่สนทนาจะพูดจบ การสะท้อนกลับ การทบทวนหรือสรุปสิ่งที่ได้ยิน เพื่อให้แน่ใจว่าเข้าใจตรงกัน ตัวอย่างเช่น “คุณกำลังรู้สึกกังวลเกี่ยวกับกำหนดเวลาของโครงการใช่ไหม” การตั้งคำถามอย่างเหมาะสม ตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น เช่น “คุณสามารถอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหานี้ได้ไหม” หลีกเลี่ยงคำถามที่ทำให้คู่สนทนา รู้สึกถูกกดดัน การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจและใส่ใจในอารมณ์ของสมาชิกทีม แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจ เช่น “ฉันเข้าใจว่าคุณรู้สึกหนักใจกับสถานการณ์นี้” การแสดงออกถึงความขอบคุณ ยอมรับและให้เครดิตกับความคิดหรือข้อเสนอแนะของสมาชิกทีม ตัวอย่างเช่น “ขอบคุณสำหรับความคิดเห็นของคุณ มันช่วยให้เราเห็นมุมมองใหม่ ๆ”

สรุปว่า การรับฟังเป็นหัวใจของภาวะผู้นำแบบรับใช้ โดยเน้นความใส่ใจต่อความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นอย่างแท้จริง การรับฟังที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และเปิดทางให้ผู้นำเข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การตั้งใจฟัง สะท้อนความเข้าใจ ตั้งคำถามอย่างเหมาะสม รับรู้อารมณ์ และแสดงความขอบคุณ ซึ่งล้วนส่งเสริมความร่วมมือและความยั่งยืนขององค์กร

2. การเอาใจใส่ (Empathy)

ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ การเอาใจใส่เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ที่เน้นการเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึก ความต้องการ และมุมมองของสมาชิกในทีม แม้ว่าผู้นำอาจไม่ได้เห็นด้วยกับความคิดเห็นหรือการกระทำของสมาชิกเสมอไป แต่ความสามารถในการ “เข้าใจ” ความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่นเป็นพื้นฐานในการสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (Hunter et al., 2013) องค์ประกอบของการเอาใจใส่ ในภาวะผู้นำแบบรับใช้ ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นผ่านพฤติกรรม น้ำเสียง หรือท่าทาง การเข้าใจมุมมองของทีมโดยไม่ลำเอียง และการแสดงความเห็นอกเห็นใจด้วยการช่วยเหลือหรือให้กำลังใจในเวลาจำเป็น ผู้นำที่เอาใจใส่จะสามารถสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมแรงจูงใจและความผูกพันของทีม ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและยั่งยืน องค์ประกอบสำคัญของการเอาใจใส่ในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผู้นำต้องสังเกตอารมณ์ของทีมผ่านคำพูด น้ำเสียง และภาษากาย เช่น สอบถามเมื่อเห็นสมาชิกทีมเครียด การฟังอย่างลึกซึ้ง เปิดโอกาสให้ทีมแสดงความรู้สึก หลีกเลี่ยงการขัดจังหวะ และตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น การให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่น ตอบสนองด้วยความเมตตา เช่น ช่วยปฏิบัติงานหรือให้คำแนะนำเมื่อพนักงานมีปัญหา การพิจารณามุมมองของผู้อื่น เข้าใจเหตุผลเบื้องหลังข้อกังวลของทีม เช่น

วิเคราะห์ว่าทำไมนโยบายใหม่จึงสร้างความกังวล การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง สนับสนุนให้ทีมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระโดยไม่มีผลกระทบเชิงลบ การเอาใจใส่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในทีมและส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2562)

สรุปว่า การเอาใจใส่ (Empathy) เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ โดยผู้นำต้องเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึก มุมมอง และความต้องการของทีมอย่างแท้จริง แม้มีความเห็นต่างแต่ควรเปิดใจรับฟังและแสดงความเห็นอกเห็นใจผ่านการสังเกต การสนทนา และการสนับสนุนเมื่อจำเป็น การเอาใจใส่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความผูกพันของสมาชิกต่อองค์กร

3. การพัฒนาผู้อื่น (Development of Others)

องค์ประกอบสำคัญในภาวะผู้นำแบบรับใช้ ที่มุ่งส่งเสริมความเติบโตทั้งในด้านอาชีพ และชีวิตส่วนตัวของสมาชิกในทีม โดยการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้นำต้องแสดงความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เพื่อให้พวกเขาสามารถประสบความสำเร็จทั้งในระดับบุคคลและองค์กร (Liden et al., 2008) หลักการสำคัญของการพัฒนาผู้อื่น คือ การให้โอกาสเรียนรู้ ผู้นำควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรม โครงการใหม่ ๆ และการให้คำปรึกษา การสนับสนุนด้านจิตใจ ให้กำลังใจ ยอมรับในตัวตน และเสริมสร้างความมั่นใจให้กับทีม การมองเห็นศักยภาพของบุคคล – ระบุจุดแข็งและส่งเสริมให้ทีมพัฒนาทักษะตามความถนัด การเป็นที่ปรึกษา แนะนำ ชี้แนวทาง และแบ่งปันประสบการณ์เพื่อช่วยให้ทีมเติบโต การพัฒนาผู้อื่นเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ ช่วยให้ทีมมีศักยภาพในการทำงานที่ดีขึ้น พัฒนาในระดับอาชีพ และมีแรงจูงใจในการทำงานอย่างมั่นใจ องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาผู้อื่นในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือการให้โอกาสเรียนรู้ สนับสนุนการพัฒนาทักษะผ่านการฝึกอบรมและโครงการพิเศษ เช่น อบรมเทคโนโลยีใหม่ การให้คำปรึกษา ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและโค้ช เพื่อช่วยพนักงานพัฒนาสายอาชีพและแก้ปัญหาทางวิชาชีพ การมอบหมายงานที่ท้าทาย เปิดโอกาสให้พนักงานรับผิดชอบงานสำคัญ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสนับสนุนทางจิตใจ ให้กำลังใจ และช่วยพนักงานก้าวข้ามความกลัวหรือความท้าทายในงาน การมองเห็นศักยภาพของบุคคล ระบุและส่งเสริมพนักงานที่มีศักยภาพให้เติบโตสู่บทบาทผู้นำ การพัฒนาผู้อื่นช่วยให้พนักงานเติบโตทางอาชีพ มีแรงจูงใจ และสร้างทีมที่แข็งแกร่งพร้อมสำหรับอนาคต (พิชัย พิทักษ์สกุล, 2564)

สรุปว่า การพัฒนาผู้อื่น (Development of Others) เป็นหัวใจของภาวะผู้นำแบบรับใช้ โดยผู้นำมุ่งส่งเสริมการเติบโตของทีมทั้งด้านอาชีพและชีวิตส่วนตัว ผ่านการให้โอกาสเรียนรู้ การให้คำปรึกษา การสนับสนุนทางจิตใจ และการมองเห็นศักยภาพของแต่ละบุคคล การพัฒนานี้ช่วยเพิ่มศักยภาพ แรงจูงใจ และความพร้อมของทีมในการเติบโตอย่างยั่งยืน

4. ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility)

ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำแบบรับใช้ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้นำไม่มองตัวเองว่าอยู่เหนือผู้อื่น แต่ยอมรับในข้อจำกัดของตนเอง มีความเต็มใจที่จะเรียนรู้ และพร้อมร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Sendjaya et al., 2008) ความอ่อนน้อมถ่อมตนในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดใจรับคำแนะนำและไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเอง ให้คุณค่าแก่ผู้อื่น สนับสนุนให้ทีมมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มองว่าทุกคนเป็นครู และเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ แบ่งปันความสำเร็จ ให้เครดิตแก่ทีม ส่งเสริมความร่วมมือ ลดความขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ความอ่อนน้อมถ่อมตนช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในองค์กร ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืนองค์ประกอบสำคัญของความอ่อนน้อมถ่อมตนในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือการเปิดรับความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้นำที่อ่อนน้อมถ่อมตนจะรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทีม แม้จะเป็นมุมมองที่แตกต่างจากตนเอง ตัวอย่างเช่น ผู้นำเปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การยอมรับข้อจำกัดของตนเอง ผู้นำต้องยอมรับว่าตนเองไม่ได้มีคำตอบหรือความสามารถในทุกด้าน และพร้อมเรียนรู้จากผู้อื่นตัวอย่างเช่น หากผู้นำพบว่าตนเองไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเทคนิคบางอย่าง ก็สามารถขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในทีม การแบ่งปันความสำเร็จร่วมกัน แทนที่จะรับเครดิตความสำเร็จไว้คนเดียว ผู้นำควรให้เกียรติและให้เครดิตแก่ทีม ตัวอย่างเช่น เมื่อโครงการประสบความสำเร็จ ผู้นำยกย่องและให้รางวัลแก่ทีมที่ทำงานหนัก ผู้นำที่อ่อนน้อมถ่อมตนมองว่าทุกคนเป็นครู และพร้อมเรียนรู้จากประสบการณ์และข้อเสนอแนะของทีม ตัวอย่างเช่น ผู้นำที่เปิดรับฟังข้อผิดพลาดและเรียนรู้จากมัน เพื่อปรับปรุงตนเองและองค์กร การยอมรับข้อผิดพลาด เมื่อเกิดข้อผิดพลาด ผู้นำที่อ่อนน้อมถ่อมตนจะยอมรับความรับผิดชอบและไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น (สมชาย ศรีสุวรรณ, 2561)

สรุปว่า ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำแบบรับใช้ โดยผู้นำยอมรับข้อจำกัดของตน เปิดใจรับความคิดเห็น ไม่ยึดถือความคิดตนเองเป็น

ใหญ่ และให้เครดิตกับทีมเมื่อประสบความสำเร็จ ความอ่อนน้อมถ่อมตนช่วยส่งเสริมความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

5. การมองการณ์ไกล (Foresight)

ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ การมองการณ์ไกล เป็นความสามารถของผู้นำในการคาดการณ์และพิจารณาผลกระทบของการตัดสินใจและการกระทำในระยะยาว โดยอาศัยความเข้าใจจากประสบการณ์ในอดีต ข้อมูลในปัจจุบัน และการคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคต ความสามารถนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถวางแผนและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบเพื่อประโยชน์ของทีม องค์กร และสังคม (Greenleaf, 1977) การมองการณ์ไกล เป็นความสามารถของผู้นำในการวิเคราะห์ข้อมูลจากอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มอนาคต เพื่อตัดสินใจอย่างรอบคอบและยั่งยืน โดยองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน การเรียนรู้จากอดีต การคาดการณ์ผลลัพธ์ในอนาคต และการตัดสินใจที่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว ผู้นำแบบรับใช้ที่มีวิสัยทัศน์จะลงทุนอย่างมีเป้าหมาย พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส เพื่อลดความเสี่ยงและเสริมความยั่งยืนให้แก่องค์กรในอนาคต องค์ประกอบสำคัญของการมองการณ์ไกลในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือ (สุชาติ บุญเลิศ, 2560) การวิเคราะห์ข้อมูลในอดีตและปัจจุบันศึกษาบทเรียนที่ผ่านมาและแนวโน้มปัจจุบันเพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดเดิม การพิจารณาผลลัพธ์ในอนาคต คาดการณ์ผลกระทบของการตัดสินใจ เช่น การขยายตลาดต้องวิเคราะห์แนวโน้มอุตสาหกรรมและพฤติกรรมผู้บริโภคการบริหารความเสี่ยง เตรียมแผนสำรองรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น การใช้เทคโนโลยีใหม่ต้องมีแผนรองรับปัญหาทางเทคนิค การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ วางแผนระยะยาว เช่น การลงทุนในพลังงานสะอาดแม้มีต้นทุนสูง แต่สร้างผลดีต่อองค์กรและสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต พัฒนาโครงสร้างองค์กรและฝึกอบรมพนักงานให้พร้อมปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงการมองการณ์ไกลช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจอย่างรอบคอบ ลดความเสี่ยง และสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรในระยะยาว

สรุปว่า การมองการณ์ไกล (Foresight) คือความสามารถของผู้นำในการวิเคราะห์ข้อมูลจากอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อคาดการณ์ผลกระทบของการตัดสินใจ ผู้นำแบบรับใช้ใช้วิสัยทัศน์นี้ในการวางแผนระยะยาว บริหารความเสี่ยง และตัดสินใจเพื่อประโยชน์ที่ยั่งยืนขององค์กรและทีม ลดปัญหาเฉพาะหน้าและเสริมสร้างความมั่นคงในอนาคต

6. การให้ความสำคัญกับคน (People-Centered Leadership)

ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ การให้ความสำคัญกับคน หมายถึงแนวทางการเป็นผู้นำที่มุ่งเน้นการพิจารณาผลกระทบต่อบุคคลเป็นลำดับแรกก่อนที่จะให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางธุรกิจหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ผู้นำแบบรับใช้เชื่อว่าความสำเร็จของทีมและองค์กรขึ้นอยู่กับการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในทีมอย่างเต็มที่ การตัดสินใจใด ๆ ของผู้นำจะคำนึงถึงการสนับสนุนความเติบโต สุข และความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในทีม (Greenleaf, 1977; Liden et al., 2008) องค์ประกอบสำคัญของการให้ความสำคัญกับคน คือ การสนับสนุนการพัฒนา ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคนจะจัดหาโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับสมาชิกในทีม การสร้างสมดุลชีวิตและงาน ผู้นำจะสนับสนุนให้สมาชิกในทีมสามารถจัดการชีวิตส่วนตัวและงานได้อย่างสมดุล เช่น การมีนโยบายการทำงานแบบยืดหยุ่น การดูแลความเป็นอยู่ที่ดี ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคนจะมีความพร้อมที่จะรับฟังและให้การสนับสนุน เช่น การให้คำปรึกษาหรือช่วยหาทางออก การส่งเสริมวัฒนธรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม ผู้นำแบบรับใช้จะสร้างวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การให้ความสำคัญกับคนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สมาชิกในทีมรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการสนับสนุน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของทีม เมื่อสมาชิกในทีมมีความสุขและมีโอกาสพัฒนาเต็มที่ ประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กรจะเพิ่มขึ้น ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร การพัฒนาศักยภาพของคนช่วยให้เกิดความต่อเนื่องและการสืบทอดบทบาทในองค์กร การให้ความสำคัญกับคนเป็นแนวทางในการบริหารที่เน้นให้ บุคคลเป็นหัวใจหลักขององค์กร โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในทีม การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน และการสร้างวัฒนธรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมผู้นำแบบรับใช้จะให้ความสำคัญกับบุคคลก่อนเป้าหมายทางธุรกิจ เพราะเชื่อว่าความสำเร็จขององค์กรเกิดจากการที่พนักงานได้รับการสนับสนุน พัฒนา และดูแลอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในระยะยาว (อารยา จันทรสุข, 2563) ผู้เขียนมีความเห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของการให้ความสำคัญกับคนในภาวะผู้นำแบบรับใช้ ได้แก่ การสนับสนุนให้ทีมพัฒนาทักษะและความสามารถ เช่น การอบรมและการให้คำปรึกษา การสร้างสมดุลชีวิตและงาน โดยให้ความยืดหยุ่นในการทำงานและสนับสนุนสุขภาพจิตและกาย การดูแลสภาพแวดล้อมการทำงานให้ปลอดภัยและเป็นมิตร การส่งเสริมวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น และการสนับสนุนความสุขและแรงจูงใจของพนักงาน เช่น การยกย่องและให้รางวัลตามผลงาน

สรุปว่า การให้ความสำคัญกับคน (People-Centered Leadership) ในภาวะผู้นำแบบรับใช้ คือการมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพ ดูแลความเป็นอยู่ที่ดี และสร้างสมดุลชีวิตและงานของสมาชิกในทีม ผู้นำให้ความสำคัญกับบุคคลก่อนเป้าหมายธุรกิจ สร้างวัฒนธรรมที่เปิดกว้างและมีส่วนร่วม ส่งเสริมความสุข แรงจูงใจ และความยั่งยืนขององค์กร

7. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Leading by Example)

ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ การเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึงความสามารถของผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจ และอิทธิพลต่อทีมโดยใช้การกระทำที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ แทนการใช้อำนาจหรือการบังคับบัญชา ผู้นำแบบรับใช้จะมุ่งแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณค่าหลัก เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเห็นอกเห็นใจ เพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกในทีมยึดถือและปฏิบัติตาม (Greenleaf, 1977) ลักษณะสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดี คือ การแสดงความรับผิดชอบ ผู้นำแบบรับใช้ยอมรับผลลัพธ์ของการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง และไม่โยนความผิดให้ผู้อื่นในสถานการณ์ที่ยากลำบาก การแสดงความซื่อสัตย์ ผู้นำแบบรับใช้แสดงออกถึงความซื่อสัตย์และยึดมั่นในหลักการด้านผลลัพธ์ของการเป็นแบบอย่างที่ดี คือ สร้างแรงบันดาลใจ สมาชิกในทีมจะได้รับแรงบันดาลใจจากพฤติกรรมของผู้นำและปรับใช้ในวิถีการทำงานของตนเอง ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ การแสดงออกถึงความซื่อสัตย์และการลงมือทำร่วมกับทีมช่วยเพิ่มความไว้วางใจในตัวผู้นำช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีส่งเสริมค่านิยมร่วมในองค์กร เช่น ความรับผิดชอบและการช่วยเหลือกัน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของทีม และมีความสามัคคีมากขึ้น การเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจและมีอิทธิพลต่อทีมผ่านพฤติกรรมของตนเอง แทนที่จะใช้อำนาจหรือคำสั่ง ผู้นำแบบรับใช้จะปฏิบัติตัวตามค่านิยมที่ต้องการให้ทีมยึดถือ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกัน เมื่อผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี สมาชิกทีมจะเรียนรู้จากการกระทำของผู้นำและนำไปปรับใช้ ซึ่งช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความไว้วางใจและความร่วมมือ (วิชัย แก้วกาญจน์, 2562)

สรุปว่า การเป็นแบบอย่างที่ดี (Leading by Example) คือการที่ผู้นำแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับคุณค่าหลัก เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกัน แทนการใช้อำนาจ การเป็นแบบอย่างที่ดีช่วยสร้างแรงบันดาลใจ เสริมสร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

8. การสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ (Building Trust)

การสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ (Building Trust) หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจในองค์กรผ่านการสื่อสารที่โปร่งใส ความสม่ำเสมอในการปฏิบัติตามคำพูด และความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ในภาวะผู้นำแบบรับใช้ ความไว้วางใจถือเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกทีม เมื่อทีมรู้สึกว่าคุณมีความจริงใจและยุติธรรม พวกเขาจะมีความมั่นใจในการทำงานร่วมกันมากขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรและส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่ดี (จักรกฤษณ์ สงวนธรรม, 2561) ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ คือ การสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ เป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ ซึ่งผู้นำมุ่งมั่นสร้างความสัมพันธ์ที่มีความไว้วางใจผ่านการสื่อสารที่เปิดเผย โปร่งใส และการแสดงออกถึงความจริงใจ ความไว้วางใจนี้ไม่ได้เกิดขึ้นทันที แต่ต้องใช้เวลาและความพยายามในการสร้างและรักษา ซึ่งจะส่งผลต่อความผูกพันระหว่างผู้นำและสมาชิกในทีม รวมถึงความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (Reed et al., 2011) ผู้เขียนมองว่าองค์ประกอบสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ คือ การสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใส ผู้นำต้องสื่อสารอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ทีมสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกลัวผลกระทบ ความสม่ำเสมอในการปฏิบัติตามคำพูด การรักษาความลับสัญญาช่วยสร้างความมั่นใจและไว้วางใจในตัวผู้นำ การเคารพและยอมรับผู้อื่น ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและคุณค่าของสมาชิกทีมช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความรับผิดชอบต่อการกระทำ ผู้นำที่ยอมรับผลของการตัดสินใจและแก้ไขข้อผิดพลาดโดยไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น การสนับสนุนสมาชิกทีม ผู้นำที่พร้อมช่วยเหลือในช่วงเวลาสำคัญจะได้รับความไว้วางใจมากขึ้น และวิธีการสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ ได้แก่ ส่งเสริมการสื่อสารสองทาง ด้วยการเปิดโอกาสให้ทีมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ทำตามสิ่งที่พูดไว้เพื่อสร้างความเชื่อมั่น สร้างความโปร่งใสในการตัดสินใจ อธิบายเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจเพื่อลดความสงสัย แก้ไขข้อผิดพลาดอย่างรับผิดชอบ

สรุปว่า การสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ (Building Trust) เป็นรากฐานของภาวะผู้นำแบบรับใช้ โดยผู้นำต้องสื่อสารอย่างโปร่งใส รักษาคำพูด แสดงความรับผิดชอบต่อและเคารพสมาชิกในทีม ความไว้วางใจช่วยเสริมความผูกพัน ลดความขัดแย้ง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

9. การส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร (Sustainability in Leadership)

ในบริบทของผู้นำแบบรับใช้ การส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร เป็นแนวทางสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการเติบโตในระยะยาว

ทั้งในด้านบุคคล ทีมงาน และองค์กร แนวคิดนี้แตกต่างจากการบริหารที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ระยะสั้น โดยผู้นำแบบรับใช้จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (Eva et al., 2019) ผู้เขียนมีแนวคิดถึงองค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผู้นำแบบรับใช้มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถที่จำเป็นสำหรับอนาคต รวมถึงส่งเสริมการเติบโตทั้งด้านอาชีพและชีวิตส่วนตัว การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ผู้นำแบบรับใช้สร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมในองค์กร ซึ่งช่วยส่งเสริมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว การบริหารทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ การตัดสินใจของผู้นำจะคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การวางแผนระยะยาว ผู้นำมองการณ์ไกลและวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เช่น การรับมือกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

สรุปว่า การส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร (Sustainability in Leadership) คือแนวทางของผู้นำแบบรับใช้ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากร สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และบริหารทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ เพื่อการเติบโตในระยะยาว ทั้งในมิติของบุคคล องค์กร และสังคม โดยเน้นความสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและอนาคตที่ยั่งยืน

สรุป

ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) คือแนวทางการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความต้องการและการพัฒนาของผู้อื่นก่อนเป้าหมายส่วนตัว ผู้นำลักษณะนี้ทำหน้าที่เป็น “ผู้รับใช้” เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมสมาชิกในทีมให้เติบโตทั้งด้านศักยภาพ ความสำเร็จ และความเป็นอยู่ที่ดี แตกต่างจากผู้นำแบบดั้งเดิมที่เน้นอำนาจและการควบคุม โดยภาวะผู้นำแบบรับใช้มุ่งเน้นการสร้าง ความไว้วางใจ การฟังอย่างลึกซึ้ง การเห็นอกเห็นใจ และการส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาองค์กรในระยะยาว คุณสมบัติสำคัญของภาวะผู้นำแบบรับใช้ 1. การรับฟัง ผู้นำที่ดีต้องรับฟังความคิดเห็น ความรู้สึก และความต้องการของทีมอย่างตั้งใจ เพื่อสร้างความไว้วางใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น 2. การเอาใจใส่ ผู้นำต้องเข้าใจและใส่ใจในมุมมองและความรู้สึกของสมาชิกทีม แม้จะไม่เห็นด้วย แต่การเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังช่วยสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร 3. การพัฒนาผู้อื่น ผู้นำควรสนับสนุนศักยภาพของทีม ทั้งด้าน

อาชีพและชีวิตส่วนตัว ผ่านการฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการมอบหมายงานที่ทำทาย

4. ความอ่อนน้อมถ่อมตน ผู้นำต้องไม่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ยอมรับข้อจำกัดของตนเอง เปิดรับความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งปันความสำเร็จ และยอมรับข้อผิดพลาด 5. การมองการณ์ไกล ผู้นำต้องมีความสามารถในการคาดการณ์ผลกระทบของการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อนำองค์กรไปสู่ความยั่งยืน 6. การให้ความสำคัญกับคน ภาวะผู้นำแบบรับใช้ให้ความสำคัญกับบุคคลก่อนเป้าหมายธุรกิจ โดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของทีม สร้างสมดุลชีวิตและงาน และส่งเสริมวัฒนธรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม 7. การเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมผ่านการกระทำจริง แสดงความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และทำงานร่วมกับทีม เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใสและความร่วมมือ 8. การสร้างวัฒนธรรมของความไว้วางใจ ผู้นำต้องส่งเสริมความไว้วางใจผ่านการสื่อสารที่เปิดเผย การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การเคารพความคิดเห็น และการรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง 9. การส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร ผู้นำต้องพัฒนาบุคลากร สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี บริหารทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ และวางแผนเพื่อการเติบโตระยะยาว การนำคุณลักษณะเหล่านี้ไปใช้จะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างทีมที่แข็งแกร่ง สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิก และพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1 องค์กรความรู้คุณลักษณะของภาวะผู้นำแบบรับใช้

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้คุณลักษณะของภาวะผู้นำแบบรับใช้

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ สงวนธรรม. (2561). *วัฒนธรรมองค์กรที่สร้างความไว้วางใจและความมั่นคง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธุรกิจไทย.
- นภดล ร่มโพธิ์. (2563). *ภาวะผู้นำกับการบริหารองค์กรยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2562). *แนวทางการบริหารภายใต้ภาวะผู้นำแบบปรับใช้*. นนทบุรี: สถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- พิชัย พัทธสกล. (2564). *กลยุทธ์การบริหารองค์กรด้วยภาวะผู้นำแบบปรับใช้*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิชัย แก้วกาญจน์. (2562). *การสร้างแรงบันดาลใจผ่านภาวะผู้นำแบบปรับใช้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุชาติ บุญเลิศ. (2560). *การมองการณ์ไกลของผู้นำกับผลกระทบต่องค์กร*. กรุงเทพฯ: สถาบันบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย.
- อารยา จันทรสุข. (2563). *ภาวะผู้นำที่เน้นความเป็นมนุษย์ในองค์กรยุคปัจจุบัน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Eva, N. et al. (2019). Servant Leadership: A systematic review and call for future research. *The Leadership Quarterly*, 30(1), 111-132.
- Greenleaf, R.K. (1977). *Servant Leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. New Jersey: Paulist Press.
- Hunter, E.M. et al. (2013). Servant Leadership: A meta-analytic examination of constructs and consequences. *Academy of Management Journal*, 56(6), 1516-1544.
- Liden, R.C. et al. (2008). Servant leadership: Development of a multidimensional measure and multi-level assessment. *The Leadership Quarterly*, 19(2), 161-177.
- Reed, L.L. et al. (2011). A new scale to measure executive servant leadership: Development, analysis, and implications for research. *Journal of Business Ethics*, 101(3), 415-434.
- Sendjaya, S. et al. (2008). Defining and measuring servant leadership behaviour in organizations. *Journal of Management Studies*, 45(2), 402-424.

ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ : บทบาทของรัฐไทยในสังคมสมัยใหม่*

PUBLIC ACCOUNTABILITY: THE ROLE OF THE THAI STATE
IN MODERN SOCIETY

กนกกร อารีรักษ์

Kanokkorn Areerak

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: cherrykanokkorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเกี่ยวกับ “ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ : บทบาทของรัฐไทยในสังคมสมัยใหม่” โดยความรับผิดชอบต่อสาธารณะของรัฐไทยในสังคมสมัยใหม่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับประชาชนเป็นอย่างยิ่งดังนี้ 1. ความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจโดยรัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต โดยดำเนินนโยบายส่งเสริมธุรกิจและสร้างงาน รวมถึงการจัดโครงสร้างกฎหมายและรักษาการแข่งขันเพื่อให้ตลาดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ความรับผิดชอบทางการศึกษา สำหรับการศึกษามีความรับผิดชอบต่อทุกภาคส่วน โดยรัฐต้องสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษา คุณภาพและสร้างความปลอดภัยในการบริหาร โรงเรียนและครูมีหน้าที่พัฒนาคุณภาพการสอน 3. ความรับผิดชอบทางสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขเน้นยกระดับบริการสุขภาพให้เข้าถึงง่ายและลดความไม่เท่าเทียม โดยดำเนินนโยบายสำคัญ เช่น การปรับปรุงระบบ 30 บาทรักษาทุกที่ การแก้ไขปัญหายาเสพติด การพัฒนาการแพทย์ปฐมภูมิ และส่งเสริมเศรษฐกิจสุขภาพ 4. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลเน้นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยควบคุมมลพิษ ส่งเสริมพลังงานทดแทน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรับมือภัยจากภาวะภูมิอากาศแปรปรวน 5. ความโปร่งใสและการตรวจสอบ รัฐควรดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและป้องกันการทุจริต 6. บทบาทของเทคโนโลยี เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการให้บริการภาครัฐและการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ 7. ความรับผิดชอบในระดับนานาชาติ ในยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยเฉพาะด้านสันติภาพ การช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา

* Received May 4, 2025; Revised May 19, 2025; Accepted May 25, 2025

และการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศ ซึ่งนโยบายต่างประเทศมีผลต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนไทย

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ; บทบาทของรัฐไทย; สังคมสมัยใหม่

Abstract

This article was a study on “Public Responsibility: The Role of the Thai State in Modern Society”. The public responsibility of the state in modern society is an issue of great importance to the people as follows: 1. Economic Responsibility; The state plays an important role in creating an economic environment conducive to growth by implementing policies to promote business and create jobs, as well as structuring laws and maintaining competition to enable the market to operate efficiently. 2. Educational Responsibility; for education, all sectors are responsible for the state. The state must support access to quality education and create transparency in administration. Schools and teachers are responsible for developing the quality of teaching. 3. Public Health Responsibility; The Ministry of Public Health emphasizes improving health services to make them more accessible and reduce inequality by implementing important policies such as improving the 30-baht universal healthcare system, solving the drug problem, developing primary medical care, and promoting a healthy economy. 4. Environmental Responsibility; The government emphasizes environmental conservation by controlling pollution, promoting renewable energy, and managing natural resources to cope with the threat of climate change. 5. Transparency and Audit; The state should operate with transparency and auditability to build trust and prevent corruption. 6. The Role of Technology; Technology plays an important role in developing public services and efficiently collecting data. 7. International Responsibility; In the era of globalization, the state must be responsible to the world community, especially in terms of peace, assistance to developing countries, and solving

climate problems. Foreign policies affect the economy and well-being of Thai people.

Keywords: Public Accountability; Role of the Thai State; Modern Society

บทนำ

ในสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ความรับผิดชอบต่อสาธารณะเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่รัฐต้องยึดถือ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ยังไม่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่าภาคสาธารณะสนับสนุนความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของสาธารณะอย่างไร และบทบาทของความรับผิดชอบต่อสาธารณะในการดำเนินการดังกล่าว แม้ว่าจะมีทฤษฎีอยู่มากมาย แต่แนวคิด กรอบงาน หรือแนวทางที่ได้รับการยอมรับยังมีน้อย ก่อนที่จะเริ่มคิดเกี่ยวกับวิธีการวางแผนและจัดการความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ต้องเข้าใจให้ดีขึ้นก่อนว่าเหตุใดความรับผิดชอบต่อสาธารณะจึงมีความสำคัญ วิธีการจัดตั้งความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และระบบความรับผิดชอบต่อสาธารณะเสริมระบบการจัดการสาธารณะอย่างไร (Oag. Parliament, 2568)

ความรับผิดชอบมีความหมายต่างกันไปสำหรับแต่ละคน Haidt, J (2012) เชื่อว่าความรับผิดชอบต่อสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญในทุกช่วงเวลาที่คุณให้ความร่วมมือกับผู้อื่นที่พวกเขาไม่รู้จักร ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อสาธารณะจึงถือเป็นเรื่องของความสัมพันธ์พอ ๆ กับความรับผิดชอบต่อ (หรือภารกิจ) ในท้ายที่สุดแล้ว ความรับผิดชอบต่อสาธารณะก็คือการให้แน่ใจว่าผู้คนสามารถไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำสิ่งที่คาดหวังจากพวกเขา การพิจารณาความรับผิดชอบต่อสาธารณะจากมุมมองของความสัมพันธ์ หมายถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และในบริบทที่แตกต่างกันมากมาย ความรับผิดชอบต่อสาธารณะยังสามารถมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันได้หลายประการ ตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์ของความรับผิดชอบต่อสาธารณะที่สำคัญประการหนึ่งของผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพคือ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ป่วยของตนได้รับการรักษาทางการแพทย์ที่ดี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันยังเน้นย้ำถึงวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์ด้านความรับผิดชอบต่อสาธารณะหนึ่งสำหรับชุมชนชาวเมารีคือการทำให้แน่ใจว่าประเพณีและพฤติกรรมของพวกเขาได้รับการสืบสานและรักษาไว้ตลอดหลายชั่วอายุคน การทำงานเป็นทีม วัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบต่อสาธารณะอาจมีความสำคัญมากกว่าความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล

ในความเป็นจริง Katzenbach & Smith (1993) สังเกตว่า “ไม่มีกลุ่มใดเลยที่จะเป็นทีมได้จนกว่าจะสามารถรับผิดชอบต่อตนเองในฐานะทีมได้”

ความรับผิดชอบไม่ได้มีอยู่เฉพาะเมื่อจำเป็นต้องมีความร่วมมือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรับผิดชอบส่วนบุคคลด้วย เช่น ความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่ออื่น ๆ เป้าหมายการพัฒนาส่วนบุคคล หรือค่านิยมทางจริยธรรมและศีลธรรม บุคคลสามารถสัมผัสหรือรับรู้ถึงความรับผิดชอบได้หลากหลายวิธี ผู้คนสามารถสร้างความคาดหวังและทัศนคติส่วนตัวได้โดยการโต้ตอบโดยตรงกับผู้อื่นหรือเมื่อพวกเขาใช้บริการสาธารณะ 5 แนวคิดเรื่อง “ความรับผิดชอบที่รู้สึกได้” เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ซึ่งเป็นมุมมองที่ว่า “พฤติกรรมส่วนบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้ถึงความรับผิดชอบ” (Overman, et al, 2018) เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า การพิทักษ์ประโยชน์ของส่วนรวมถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของภาครัฐ แต่ในห้วงเวลาที่ผ่านมาการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงกิจกรรมขององค์กรภาคเอกชน และกลุ่มที่ผลักดันนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ได้เรียกร้องให้ภาคการผลิตต่าง ๆ แสดงจุดยืนในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประกอบการ เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐได้มีการออกกฎหมาย ระเบียบ และมาตรการทางภาษี ทั้งในเชิงบังคับและจูงใจให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ในอันที่จะปกป้องประโยชน์ของส่วนรวมและเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นบทความเกี่ยวกับ “ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ : บทบาทของรัฐในสังคมสมัยใหม่” จะเป็นการนำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสาธารณะ เกี่ยวกับ ความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบทางการศึกษา ความรับผิดชอบทางสาธารณสุข ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความโปร่งใสและการตรวจสอบ บทบาทของเทคโนโลยี ความรับผิดชอบในระดับนานาชาติ ว่ามีความสำคัญอย่างไร ทั้งนี้บทความฉบับนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากความรับผิดชอบของภาครัฐนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก แต่หวังว่าเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษา และเพื่อเป็นกรอบการสร้างนโยบายเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ

รัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสมช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

โดยรัฐต้องให้ความสำคัญกับการสร้างงาน การพัฒนาทักษะแรงงาน และการสนับสนุนธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตัวอย่างเช่น นโยบายการส่งเสริม SMEs ในประเทศไทยที่ช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ในชุมชน กิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคส่วนสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลกลาง รัฐบาลส่วนรัฐ และรัฐบาลท้องถิ่น ล้วนมีขอบเขตกว้างขวาง เราจะเริ่มต้นด้วยการอธิบายเกี่ยวกับหน้าที่ทางเศรษฐกิจของรัฐบาล บทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจคือ ประกอบด้วย 1. การจัดทำโครงสร้างทางกฎหมาย รัฐบาลเป็นผู้จัดเตรียมกรอบทางกฎหมายและบริการที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของเศรษฐกิจตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ กรอบทางกฎหมายกำหนดสถานะทางกฎหมายขององค์กรธุรกิจ รับรองสิทธิของเจ้าของส่วนบุคคล และอนุญาตให้มีการจัดทำและบังคับใช้สัญญา รัฐบาลยังกำหนด “กฎของเกม” ทางกฎหมายที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ ผู้จัดหาทรัพยากร และผู้บริโภค หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลทำหน้าที่ตัดสินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ค้นหาการเล่นที่ผิดกติกา และลงโทษ 2. การรักษาการแข่งขัน การแข่งขันเป็นกลไกการกำกับดูแลพื้นฐานในระบบตลาด เป็นแรงผลักดันให้ผู้ผลิตและผู้จัดหาทรัพยากรอยู่ภายใต้คำสั่งของอุปสงค์ของผู้บริโภค ในการแข่งขัน ผู้ซื้อเป็นเจ้านาย ตลาดเป็นตัวแทนและธุรกิจเป็นผู้รับใช้ของพวกเขา 3. การแจกจ่ายรายได้ ระบบตลาดไม่มีความเป็นปัจเจกบุคคลและอาจกระจายรายได้อย่างไม่เท่าเทียมมากกว่าที่สังคมต้องการ ระบบนี้ให้รายได้มหาศาลแก่ผู้ที่มีแรงงานซึ่งมีความสามารถโดยกำเนิดและได้รับการศึกษาและทักษะที่สั่งสมมา ซึ่งทำให้ได้รับค่าจ้างสูง ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีทุนและที่ดินอันมีค่าจากการทำงานหนักหรือได้รับมรดกก็จะได้รับรายได้จากทรัพย์สินจำนวนมากเช่นกัน 4. การจัดสรรทรัพยากรใหม่ ความล้มเหลวของตลาดเกิดขึ้นเมื่อระบบตลาดแบบแข่งขัน 1. ผลผลิตสินค้าและบริการบางประเภทในปริมาณ “ผิด” หรือ 2. ไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรใด ๆ เลยเพื่อผลิตสินค้าและบริการบางประเภทที่มีผลผลิตที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ความล้มเหลวประเภทแรกเกิดจากสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่าผลกระทบจากภายนอกหรือผลกระทบจากภายนอก และความล้มเหลวประเภทที่สองเกี่ยวข้องกับสินค้าสาธารณะ รัฐบาลสามารถดำเนินการเพื่อพยายามแก้ไขความล้มเหลวของตลาดทั้งสองประเภท (Harpercollege. Edu, 2568)

สรุปได้ว่า รัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต โดยดำเนินนโยบายส่งเสริมธุรกิจและสร้างงาน รวมถึงการจัดโครงสร้างกฎหมายและรักษาการแข่งขันเพื่อให้ตลาดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รัฐยัง

มีหน้าที่ในการแจกจ่ายรายได้และแก้ไขความล้มเหลวของตลาดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

ความรับผิดชอบทางการศึกษา

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาสังคม รัฐบาลไทยต้องมีนโยบายที่สนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มที่ด้อยโอกาส รัฐต้องลงทุนในการพัฒนาโรงเรียน สถาบันการศึกษา และการฝึกอบรมเพื่อให้ประชาชนมีทักษะที่เหมาะสมกับตลาดแรงงานในปัจจุบัน ความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง พันธะผูกพันในหน้าที่การงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งต่อเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ โดยมีระบบตรวจสอบที่ฝ่ายผู้มอบหมายเข้าตรวจสอบประเมินผลงานเพื่อให้รางวัล และบทลงโทษแก่ฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีการจัดการศึกษา รัฐบาลไทยมักมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดการศึกษาเองผ่านโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนรัฐบาลจึงต้องรับผิดชอบต่อรัฐบาลและต้องกำกับดูแลครูของตนให้สอนนักเรียนอย่างมีคุณภาพ ในเวลาเดียวกัน รัฐบาลจะรับผิดชอบต่อผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองในฐานะพลเมืองจะทำการเลือกตั้งและการเรียกร้องทางการเมืองเป็นกลไกกำกับควบคุมรัฐบาลเพื่อดำเนินนโยบายการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งหมดนี้ทำให้เกิด “สายความรับผิดชอบ” (Accountability Chain) จากพ่อแม่ผู้ปกครองไปยังรัฐบาล ต่อเนื่องไปจนถึงโรงเรียนและครู ปัญหาก็คือ สายความรับผิดชอบ “ผู้ปกครอง-รัฐบาล-โรงเรียน-ครู” ดังกล่าว หรืออาจเรียกว่า “ความรับผิดชอบสายยาว” (Long-Route of Accountability) มีความเสี่ยงที่จะขาดในช่วงใดช่วงหนึ่งได้ง่าย ประชาชนยังไม่สามารถกำกับกำกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาลได้อย่างใกล้ชิด นักการเมืองเองก็ไม่สามารถกำกับให้กระทรวงศึกษาธิการทำตามนโยบายของตนที่หาเสียงกับประชาชนได้ทุกเรื่อง ส่วนกระทรวงศึกษาธิการเองก็ยังมีปัญหากำกับดูแลการบริหารงานของโรงเรียนให้มีคุณภาพได้และโรงเรียนก็มักจะไม่สามารถกำกับการสอนของครูแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน (Tdri.or.th, 2568)

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2555) ได้เสนอยุทธศาสตร์การสร้าง ความรับผิดชอบสายสั้นไว้ดังนี้ 1. การปรับปรุงระบบสอบมาตรฐานและการประเมินคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง 2. การเปิดเผยข้อมูลผลการสอบมาตรฐานและผลประเมินคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองเลือกโรงเรียนตามคุณภาพและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนได้ 3. การกระจายอำนาจการบริหาร

ให้กับโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนแต่ละแห่งปรับปรุงการจัดการศึกษาได้อย่างคล่องตัวและเหมาะสมกับปัญหาของแต่ละโรงเรียน 4. การปฏิรูประบบผลตอบแทนของครูให้เชื่อมโยงกับผลสอบของนักเรียน 5. การจัดสรรงบประมาณในรูปแบบเงินอุดหนุนรายบุคคล เพื่อให้เงินอุดหนุนที่โรงเรียนได้รับเป็นไปจำนวนนักเรียนที่เลือกเข้าเรียน

ภายใต้มาตรการข้างต้น ผู้ปกครองจะใช้ผลการสอบและผลประเมินเป็นข้อมูลในการเลือกโรงเรียน โรงเรียนก็ต้องพัฒนาคุณภาพการสอนเพื่อดึงดูดนักเรียนและได้รับเงินอุดหนุน ขณะเดียวกันครูก็ย่อมจะเอาใจใส่นักเรียนและปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้น ส่วนโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินจะได้รับการช่วยเหลือให้สามารถปรับปรุงการจัดการการศึกษาได้

สรุปได้ว่า การศึกษามีความรับผิดชอบต่อทุกภาคส่วน โดยรัฐต้องสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาคุณภาพและสร้างความโปร่งใสในการบริหาร โรงเรียนและครูมีหน้าที่พัฒนาคุณภาพการสอน ขณะเดียวกัน ระบบความรับผิดชอบต่อความขาดตอน การสร้างความรับผิดชอบต่อสายสั้นผ่านการประเมินและเปิดเผยข้อมูลจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น

ความรับผิดชอบต่อทางสาธารณสุข

ในยุคที่มีการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ รัฐต้องมีบทบาทในการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยการจัดให้มีบริการสุขภาพที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้ง่าย การสร้างระบบการดูแลสุขภาพที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมในด้านสุขภาพของประชาชน สำหรับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2567–2568 เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของประชาชน มีดังนี้ (Theactive.thaipbs.or.th, 2568)

นโยบายสำคัญที่ต้องเร่งรัดดำเนินการ ให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม 5 ด้าน ได้แก่

1. การยกระดับ 30 บาทรักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว เชื่อมโยงระบบการรักษา เบิกจ่าย เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน เข้ารับบริการสุขภาพได้ทุกที่ทั่วไทย เพิ่มการเข้าถึง ลดค่าใช้จ่าย

2. การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างบูรณาการ พัฒนานิธินุญรักษ์ บูรณาการระบบการบำบัด รักษา พันฟูให้เป็นรูปธรรม ทบทวนกฎหมายให้เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้สังคม

3. การพัฒนาการแพทย์ปฐมภูมิส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพประชาชน จากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชนสนับสนุนการทำงานของพี่น้อง อสม. ให้มีกฎหมายรองรับ กองทุนสุขภาพตำบล และสะสางการถ่ายโอน รพ.สต.

4. การยกระดับเศรษฐกิจสุขภาพ ซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สำคัญ ที่เราจะผลักดันเข้าสู่ตลาดระดับโลก ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ยกย่องอุตสาหกรรม การแพทย์มูลค่าสูง แพทย์แผนไทย สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สุขภาพ พร้อมทั้งจัดตั้ง หน่วยงานเฉพาะเพื่อการขับเคลื่อนภารกิจนี้ให้สำเร็จเป็นรูปธรรม

5. เพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพ พลิกโฉมโรงพยาบาลชุมชนทั่วประเทศ เพิ่ม ศักยภาพบริการสุขภาพตามบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดน พื้นที่ เฉพาะและเขตเมืองพัฒนาระบบการส่งต่อให้รวดเร็วไร้รอยต่อ

นอกเหนือจากการเร่งรัดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ของนโยบายทั้ง 5 ด้าน ยังสานต่อการ ดำเนินงานสำคัญของกระทรวงสาธารณสุขอีก 5 ด้าน คือ

1. การพัฒนางานสาธารณสุข ตามแนวพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ ของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ซึ่งถือเป็นภารกิจอันสำคัญยิ่งของเราชาวสาธารณสุข

2. การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรและพี่น้อง อสม. ต้องสร้างความมั่นคง ให้กับบุคลากรสาธารณสุขทุกสายงานทั้งในด้านความก้าวหน้า ค่าตอบแทน สวัสดิการและ การแก้หนี้

3. การส่งเสริมสุขภาพกายและจิต ให้มีความสำคัญกับการดูแลสุขภาพจิต เพิ่มการ เข้าถึงการปรึกษาจิตแพทย์และนักจิตวิทยาผ่านทางระบบการแพทย์ทางไกล พร้อมจัดตั้ง หน่วยงานและกองทุนเฉพาะเพื่อการบริหารจัดการ

4. การพัฒนาสถานชีวาภิบาลและระบบการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง ไป จนถึงเตรียมความพร้อมในช่วงระยะสุดท้ายของชีวิต ให้มีความสำคัญกับการผลิตผู้ดูแล ให้พร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ จัดตั้งกฎชีวาภิบาล ในการดูแลพระภิกษุสงฆ์อย่างทั่วถึงทุก อำเภอ

5. การดูแลให้ทุกคนปลอดภัยจากโรคและภัยสุขภาพ ยกย่องระบบเฝ้าระวังและ ควบคุมโรคให้ทันสมัย พัฒนาการบริการทางการแพทย์ฉุกเฉินอย่างครอบคลุม จัดตั้ง กองทุนความปลอดภัยนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวทั้ง ชาวไทยและต่างชาติ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ต่อบริการทางการแพทย์ของประเทศไทย

สรุปได้ว่า กระทรวงสาธารณสุขเน้นยกระดับบริการสุขภาพให้เข้าถึงง่ายและลด ความไม่เท่าเทียม โดยดำเนินนโยบายสำคัญ เช่น การปรับปรุงระบบ 30 บาทรักษาทุกที่

การแก้ไขปัญหาหาเสพติด การพัฒนาการแพทย์ปฐมภูมิ และส่งเสริมเศรษฐกิจสุขภาพ รวมถึงเพิ่มความปลอดภัยและคุณภาพบริการในโรงพยาบาลชุมชน พร้อมสนับสนุนบุคลากรและดูแลสุขภาพจิตและผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

รัฐมีหน้าที่ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และยั่งยืน การดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวด เช่น การควบคุมมลพิษ การส่งเสริมพลังงานทดแทน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญ นโยบายของรัฐบาลใน “มิติด้านสิ่งแวดล้อม” ไม่ค่อยถูกพูดถึงมากนักเมื่อเทียบกับนโยบายด้านอื่น ๆ แต่ในสถานการณ์ที่ “ภัยจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวน” กำลังคุกคามความมั่นคงหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะ “ปรากฏการณ์เอลนีโญ” หรือ ภาวะภัยแล้ง ที่คาดการณ์ว่าจะส่งผลกระทบรุนแรงตั้งแต่ปลายปีนี้ไปจนถึงปีหน้าหรืออาจยาวนานขึ้น

นโยบายของรัฐบาล เริ่มจากการวิเคราะห์ว่ามีปัญหาและความท้าทายทั้งหมด 12 ด้านที่กำลังจะเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหนึ่งในนั้น ระบุว่า สภาวะอากาศสุดขั้ว (Extreme Weather) และปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) เป็นโจทย์ใหญ่ที่รัฐบาลต้องเตรียมรับมือ “ความแปรปรวนของสภาพอากาศและโรคอุบัติใหม่ นอกจากจะเป็นภัยพิบัติที่สร้างผลกระทบโดยตรงต่อมนุษยชาติแล้ว ยังส่งผลทางอ้อมให้เกิดกฎระเบียบ หรือข้อบังคับใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการค้าและการท่องเที่ยวของโลก สภาวะอากาศสุดขั้ว (Extreme Weather) ที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) และได้สร้างความเสี่ยง ให้กับพี่น้องเกษตรกรไทยจำนวนมากที่รัฐบาลจะต้องเตรียมความพร้อมรับมือ เพื่อลดผลกระทบที่รุนแรงต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชน” (Thaibps, 2568)

จะเห็นได้ว่าแนวทางจัดการด้านสิ่งแวดล้อม แยกไม่ออกจากนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยนโยบายเน้นเรื่องพลังงานสะอาดในนโยบายและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยระบุว่า “การผลิตและใช้ พลังงานสะอาด และพลังงานหมุนเวียน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ในการแก้ปัญหา ระยะกลางและระยะยาว นโยบายระบุว่า จะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ด้วย “อุตสาหกรรมสีเขียว” เช่นเดียวกับในด้านการสร้างผลิตภาพของภาคการเกษตร ระบุว่า “จะมีการบูรณาการองค์ความรู้ ด้านการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ” การ “สนับสนุน

ให้เปลี่ยนแปลงการปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเศรษฐกิจ” นอกจากนี้ ยังบรรจุไว้ในนโยบายฟื้นฟูอุตสาหกรรมประมงให้กลับมาเป็นแหล่งรายได้ โดยจะ “แก้ไขข้อกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายให้เหมาะสมอันเป็นการ บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลให้อยู่กับประเทศอย่างยั่งยืน” และส่งเสริมแนวทางสร้างรายได้จากผืนดินและสิ่งแวดล้อม”จากการเพิ่มพูนของระบบนิเวศ การขายคาร์บอนเครดิตอย่างยุติธรรม” “รัฐบาลจะสานต่อนโยบาย Carbon Neutrality เพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำของอาเซียนในด้านการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเปิดประตูบานใหญ่สู่การค้าโลก ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญของประเทศไทยและสร้างข้อได้เปรียบให้ผู้ผลิตสินค้าและบริการในประเทศ ทำให้รัฐบาลสามารถเจรจาการค้าระหว่างประเทศภายใต้กฎกติกาใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” (Thaipbs, 2568)

สรุปได้ว่า รัฐบาลเน้นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยควบคุมมลพิษ ส่งเสริมพลังงานทดแทน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรับมือภัยจากภาวะภูมิอากาศแปรปรวน เช่น เอลนีโญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรและเศรษฐกิจ นโยบายเน้นพัฒนาพลังงานสะอาด อุตสาหกรรมสีเขียว และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมทั้งสานต่อแนวทาง Carbon Neutrality เพื่อสร้างความได้เปรียบในการค้าระหว่างประเทศ

ความโปร่งใสและการตรวจสอบ

รัฐต้องมีความโปร่งใสในการดำเนินงานและการใช้งบประมาณเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ การมีระบบการตรวจสอบภายในและการตรวจสอบจากภายนอกจะช่วยลดการทุจริตและเพิ่มความเชื่อมั่นในรัฐบาล ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติกฏว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2556 นโยบายของรัฐบาล ข้อที่ 10 การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ รวมทั้งให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริตระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) และยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในภาครัฐ ซึ่งกำหนดให้เสริมสร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และพัฒนาความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐพร้อมทั้ง

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้ข้าราชการเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับความโปร่งใสและตรวจสอบได้ขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีรวมทั้งเป็นค่านิยมร่วมสำหรับองค์กรและบุคลากรทุกคนจึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่กับกฎ ข้อบังคับอื่น ๆ อย่างทั่วถึงนโยบายเกี่ยวกับความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีดังนี้

1. นโยบายด้านการบริหาร แนวปฏิบัติผู้บริหารทุกระดับมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุน และผลักดันให้เกิดความโปร่งใสในองค์กร
2. นโยบายด้านความโปร่งใส ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แนวปฏิบัติ 2.1 มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร และมีมาตรฐานการให้บริการประชาชน 2.2 มีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโดยยึดหลักความถูกต้อง เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ คำนึงค่าตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นระบบ และมีการตรวจสอบเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน 2.3 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก 2.4 สำรวจความคิดเห็นจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการให้บริการ 2.5 มีการตรวจสอบการทำงานภายในองค์กรที่ครอบคลุม ด้านการเงิน ด้านบัญชี ด้านงบประมาณ ด้านพัสดุ ด้านการประเมินผลระบบควบคุมภายใน และการติดตามประเมินผล 2.6 มีระบบจัดการเรื่องร้องเรียน และบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนด้วยความรวดเร็ว โดยยึดหลักความถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม (ธีระพงษ์ วงศ์ศิวัชโรตาส, 2560)

สรุปได้ว่า รัฐควรดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและป้องกันการทุจริต โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนดนโยบายเน้นเปิดเผยข้อมูล การดำเนินงานตามกฎหมาย และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม รวมทั้งมีระบบตรวจสอบภายในและรับเรื่องร้องเรียนอย่างเป็นธรรม

บทบาทของเทคโนโลยี

เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของรัฐในด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการประชาชน การจัดเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รัฐควรนำเทคโนโลยีมาใช้

เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะ พ.ร.บ. การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็น พ.ร.บ. เรื่องเทคโนโลยี ที่ทางภาครัฐพึงลงมติเห็นชอบให้หน่วยงานราชการสามารถทำงานผ่านระบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของหน่วยงานราชการให้ทันสมัย และเพิ่มความสะดวกให้กับประชาชนที่ต้องการติดต่อทางออนไลน์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้เรียกว่า “รัฐบาลดิจิทัล” หรือ “Digital Government” ที่ทั่วโลกต่างกำลังปรับใช้กัน ว่าแต่ รัฐบาลดิจิทัล คืออะไร แล้ว ความสำคัญของรัฐบาลดิจิทัลเป็นอย่างไร วันนี้ Ditto เตรียมข้อมูลมาให้คุณแล้ว

รัฐบาลดิจิทัล หรือ Digital Government คือ การที่หน่วยงานภาครัฐนำเอา เทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ภายในหน่วยงาน เพิ่มศักยภาพการทำงานขององค์กรรัฐให้รวดเร็ว ก้าวทันตามเทคโนโลยีขององค์กรเอกชนได้อย่างเทียบเท่า รวมถึงยังมีระบบการ เชื่อมโยงการเข้าถึงข้อมูล ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชน เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วให้กับผู้ที่ต้องการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ลักษณะรัฐบาลดิจิทัล สามารถแบ่งออกได้ 3 แบบดังนี้

1. Reintegration เป็นรูปแบบของการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ เชื่อมต่อข้อมูลเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการสร้างศูนย์ข้อมูล และยังง่ายต่อการ ควบคุมและการจัดการของหน่วยงานราชการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. Need-Based Holism เป็นรูปแบบการปรับปรุงองค์กรภาครัฐ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้บริการแก่สาธารณะ ซึ่งข้อดีของรูปแบบนี้คือการทำให้ หน่วยงานภาครัฐเข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะข้อมูลเหล่านี้อยู่ใน ศูนย์เก็บข้อมูลที่เดียวกัน

3. Digitalization และอย่างสุดท้ายคือหัวใจในการเสริมสร้างศักยภาพในการทำ ระบบบริหารสารสนเทศมาใช้ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการ รวมถึงประชาชนเองก็ใช้งานระบบ นี้ได้อย่างง่ายดาย ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต แทนการทำงาน แบบเดิม (Dittothailand, 2568)

สรุป เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการให้บริการภาครัฐและการจัดเก็บ ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสร้างรัฐบาลดิจิทัลที่ เชื่อมโยงข้อมูลและเพิ่มความสะดวกให้ประชาชน และมีรูปแบบการดำเนินงานในด้าน ต่าง ๆ เช่น การบูรณาการ การตอบสนองความต้องการ และการเสริมสร้างศักยภาพด้าน สารสนเทศเพื่อความทันสมัย

ความรับผิดชอบในระดับนานาชาติ

ในยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโลกด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างประเทศ เช่น การรักษาสันติภาพ การช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนา และการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นสิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญ มีนักวิชาการไทยได้อธิบายถึงการเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและรุนแรงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การเมือง เศรษฐกิจ และการแข่งขันที่โลกใบนี้กำลังเผชิญอยู่ ที่เรียกกันว่า VUCA world ซึ่งเป็นคำย่อของคำสี่คำ คือ V-volatility (ความผันผวน) U-uncertainty (ความไม่แน่นอน) C-complexity (ความซับซ้อน) และ A-ambiguity (ความคลุมเครือ) ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องมีนโยบายต่างประเทศและการทูตที่ทำให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายเหล่านี้ ต้องสื่อสารกับประชาชนให้ชัด ถึงแม้ว่านโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะเป็นเรื่องที่ฟังดูแล้วอาจเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับคนไทยทั่วไป แต่ในความเป็นจริงแล้วในโลกปัจจุบันนโยบายต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการผลักดันผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง (Thaipbs, 2568)

นอกจากนั้นพรรคการเมืองและนักการเมืองจำเป็นต้องสื่อสารให้คนในสังคมรับรู้ ว่าในโลกยุคโลกาภิวัตน์ นโยบายต่างประเทศเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อปากท้องของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ก็เป็นที่น่าสนใจว่า ในการเลือกตั้งทั่วไปที่ผ่านมา แทบไม่มีพรรคการเมืองไหนชูเรื่องนโยบายต่างประเทศในการหาเสียงอย่างจริงจัง แม้แต่นโยบายของพรรคส่วนใหญ่ที่ประกาศออกมาเว็บไซต์หรือในโซเชียลมีเดียก็พูดถึงนโยบายต่างประเทศน้อยมากหรือถ้ามีก็จะเป็นแนวคิดอย่างกว้าง ๆ จุดยืนทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของพรรคการเมืองส่วนใหญ่ถูกพูดถึงในเวทีอภิปรายที่ไทยพีบีเอสและองค์กรสื่ออื่น ๆ ได้จัดขึ้น ในเวทีเหล่านี้ตัวแทนทุกพรรคการเมืองยอมรับว่าความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่กำลังเกิดขึ้นในโลก ไม่ว่าจะเป็นการเผชิญหน้าในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสองมหาอำนาจ การแผ่อิทธิพลในด้านต่าง ๆ ของจีน การแข่งขันทางการค้าและเศรษฐกิจ สงครามในยูเครนซึ่งกำลังมีผลกระทบไปทั่วโลก ภาวะโลกร้อน และวิกฤตในเมียนมาเป็นโจทย์ใหญ่ที่รอรัฐบาลใหม่ของไทย (Thaipbs, 2568)

สรุปได้ว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยเฉพาะด้านสันติภาพ การช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา และการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศ ซึ่งนโยบายต่างประเทศมีผลต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนไทย นอกจากนี้พรรคการเมืองควรสื่อสารถึงความสำคัญของนโยบายต่างประเทศต่อประชาชนมากขึ้น แต่

ในช่วงเลือกตั้งที่ผ่านมา กลับมีการพูดถึงนโยบายนี้น้อยมาก เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงในเวทีโลกสร้างความท้าทายต่อประเทศไทยอย่างมาก

สรุป

ความรับผิดชอบต่อสาธารณะของรัฐในสังคมสมัยใหม่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับประชาชนเป็นอย่างยิ่งโดยสามารถแยกออกเป็นแต่ละด้านพอสังเขปได้ดังนี้ 1. ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจโดยรัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต โดยดำเนินนโยบายส่งเสริมธุรกิจและสร้างงาน รวมถึงการจัดโครงสร้างกฎหมายและรักษาการแข่งขันเพื่อให้ตลาดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รัฐยังมีหน้าที่ในการแจกจ่ายรายได้และแก้ไขความล้มเหลวของตลาดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและประโยชน์สูงสุดต่อสังคม 2. ความรับผิดชอบต่อทางการศึกษา สำหรับการศึกษามีความรับผิดชอบต่อทุกภาคส่วน โดยรัฐต้องสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาคุณภาพและสร้างความโปร่งใสในการบริหาร โรงเรียนและครูมีหน้าที่พัฒนาคุณภาพการสอน ขณะเดียวกัน ระบบความรับผิดชอบต่อสายยาวเสี่ยงต่อความขาดตอน การสร้างความรับผิดชอบต่อสายสั้นผ่านการประเมินและเปิดเผยข้อมูลจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น 3. ความรับผิดชอบต่อสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขเน้นยกระดับบริการสุขภาพให้เข้าถึงง่ายและลดความไม่เท่าเทียม โดยดำเนินนโยบายสำคัญ เช่น การปรับปรุงระบบ 30 บาทรักษาทุกที่ การแก้ไขปัญหาเฝ้าระวัง การพัฒนาการแพทย์ปฐมภูมิ และส่งเสริมเศรษฐกิจสุขภาพ รวมถึงเพิ่มความปลอดภัยและคุณภาพบริการในโรงพยาบาลชุมชน พร้อมสนับสนุนบุคลากรและดูแลสุขภาพจิตและผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน 4. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลเน้นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยควบคุมมลพิษ ส่งเสริมพลังงานทดแทน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรับมือภัยจากภาวะภูมิอากาศแปรปรวน เช่น เอลนีโญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรและเศรษฐกิจ นโยบายเน้นพัฒนาพลังงานสะอาด อุตสาหกรรมสีเขียว และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมทั้งสานต่อแนวทาง Carbon Neutrality เพื่อสร้างความได้เปรียบในการค้าระหว่างประเทศ 5. ความโปร่งใสและการตรวจสอบ รัฐควรดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและป้องกันการทุจริต โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนดนโยบายเน้นเปิดเผยข้อมูล การดำเนินงานตามกฎหมาย และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม รวมทั้งมีระบบตรวจสอบภายในและรับเรื่องร้องเรียนอย่างเป็นธรรม 6. บทบาทของเทคโนโลยี เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการ

พัฒนาการให้บริการภาครัฐและการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสร้างรัฐบาลดิจิทัลที่เชื่อมโยงข้อมูลและเพิ่มความสะดวกให้ประชาชน และมีรูปแบบการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การบูรณาการ การตอบสนองความต้องการ และการเสริมสร้างศักยภาพด้านสารสนเทศเพื่อความทันสมัย 7. ความรับผิดชอบในระดับนานาชาติ ในยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยเฉพาะด้านสันติภาพ การช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา และการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศ ซึ่งนโยบายต่างประเทศมีผลต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนไทย นอกจากนี้ พรรคการเมืองควรสื่อสารถึงความสำคัญของนโยบายต่างประเทศต่อประชาชนมากขึ้น แต่ในช่วงเลือกตั้งที่ผ่านมา กลับมีการพูดถึงนโยบายนี้น้อยมาก เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงในเวทีโลกสร้างความท้าทายต่อประเทศไทยอย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- ธีระพงษ์ วงศ์ศิวิลาส. (2560). *เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ: ประกาศสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2555). *ระบบการบริหารและการเงินเพื่อสร้างความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา*. (เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2554). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- Dittothailand. (2568). *รัฐบาลดิจิทัลคืออะไร สำคัญกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไรบ้าง?*. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.dittothailand.com/th/dittonews/gov-what-is-digital-government/>.
- Haidt, J. (2012). *The righteous mind: why good people are divided by politics and religion*. London: Penguin books.
- Harpercollege.edu. (2568). *ภาคสาธารณะ : บทบาทของรัฐบาล*. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <http://www2.harpercollege.edu/mhealy/econ212/econfcnsgovt18ch4.htm>.
- Katzenbach, J.R. & Smith, D.K. (1993). *The Wisdom of Teams*. New York: Harper Collins.
- Oag.parliament. (2568). *ความรับผิดชอบต่อสาธารณะหมายถึงอะไร*. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://oag.parliament.nz/2019/public-accountability/part2.htm>.

- Overman, S. et al. (2018). *Comparison of Governance, Agency and Accountability in 7 Countries*. CPA Survey Report. Rotterdam: Utrecht University School of Governance
- Tdri.or.th. (2568). หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่การปฏิรูประบบความรับผิดชอบ. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://tdri.or.th/2012/10/educational-reform-accountability/>.
- Thaipbs. (2568). นโยบายต่างประเทศของไทย ความท้าทายในโลกยุคแบ่งขั้ว-เลือกข้าง. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/333070>.
- Thaipbs. (2568). นโยบายสิ่งแวดล้อม พร้อมแค่ไหน รับมือยุคโลกเดือด?. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332974>.
- Theactive.thaipbs.or.th. (2568). เปิดนโยบายสาธารณสุข ปี 2567 - 2568 ยุค 'สมศักดิ์ เทพสุทิน'. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/publichealth-20240528>.

ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ กับการเมืองเชิงศีลธรรม*

THAI-STYLE DEMOCRACY AND MORAL POLITICS

พระมหาสมัค อติภโท, ภัคชดา พูนสุวรรณ

Phramaha Samack Atibhaddo, Pakchuda Poonsuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: samucknasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ๆ กับการเมืองเชิงศีลธรรมภายใต้ขอบเขตเนื้อหาที่เน้นการสำรวจการใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องมือของรัฐในการควบคุมและกำกับพื้นที่ทางการเมืองของพลเมืองในสังคมไทย บทความชี้ให้เห็นว่า แนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ๆ มิได้เป็นเพียงกรอบวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น หากแต่ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบอำนาจนิยมโดยผ่านการนิยามศีลธรรมที่ผูกขาดโดยรัฐหรือกลุ่มชนชั้นนำ ศีลธรรมในลักษณะนี้ถูกทำให้กลายเป็นมาตรฐานเดียวที่มีอาจตั้งคำถามได้ และถูกใช้อย่างแยบยลผ่านนโยบายสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมาย และวาทกรรมในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งนำไปสู่การลดทอนเสรีภาพทางความคิด ความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของพลเมือง การเมืองเชิงศีลธรรมในบริบทไทยเป็นกระบวนการทางอุดมการณ์ที่ไม่เปิดพื้นที่ให้เกิดการวิพากษ์หรือถกเถียงต่อชุดคุณค่าทางศีลธรรมที่รัฐนิยามไว้ นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงพุทธ เช่น ธรรมาธิปไตย ความไม่ยึดมั่นในอัตตา และการปลอดจากความกลัว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตั้งคำถามต่อการผูกขาดศีลธรรมของรัฐ และผลักดันให้ศีลธรรมกลับมาเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง วิพากษ์ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองอย่างแท้จริง องค์ความรู้ใหม่ผ่านเสาศีลธรรมทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยหลักความสามารถในการวิพากษ์ การมีส่วนร่วมที่ครอบคลุม การถ่วงดุลผ่านเหตุผลสาธารณะ และพื้นที่ปลอดภัยสำหรับความเห็นต่าง เสาทั้งสี่นี้สามารถใช้เป็นกรอบเชิงนโยบายในการออกแบบประชาธิปไตยที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลายดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืนในระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัย

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตย; การเมืองเชิงศีลธรรม; ความชอบธรรมทางอำนาจ

* Received April 18, 2025; Revised May 15, 2025; Accepted May 21, 2025

Abstract

Objectives of this academic paper were to analyze and critique the power relationship between the concept of Thai democracy and moral politics within the scope of the content that focuses on exploring the use of morality as a tool of the state to control and direct the political space of citizens in Thai society. The article pointed out that the concept of Thai democracy is not just an endemic cultural framework. Rather, it is used to legitimize authoritarian regimes through a definition of morality monopolized by the state or elite groups. Morality in this way has been made into a single unquestionable standard and is cleverly applied through public policy. This leads to a reduction in freedom of thought. Diversity and Equal Participation of Citizens Moral politics in the Thai context is an ideological process that does not open the space for criticism or debate on the set of moral values defined by the state. It presents Buddhist conceptual frameworks such as Dharma, non-attachment to the ego, and freedom from fear as a tool to question the moral monopoly of the state. and pushing morality back to the area of bargaining. Criticism and true citizen participation. New knowledge through the pillar of political morality, which consists of the principle of critical ability. These four pillars can be used as a policy framework for designing a democracy that allows for a diverse moral coexistence in a sustainable manner in contemporary democracies.

Keyword: Democracy; Moralized Politics; Legitimacy of Power

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยในความหมายร่วมสมัยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญหลายประการ ได้แก่ การยอมรับสิทธิเสรีภาพของพลเมือง ความเสมอภาคทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางของรัฐบาลผ่านการเลือกตั้งหรือกลไกอื่น ๆ ที่เปิดให้ถกเถียงได้อย่างเสรี รวมถึงระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Held, 2006) โดยมีหลักการพื้นฐานว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน และรัฐต้องปฏิบัติภายใต้ความชอบธรรมที่ประชาชนให้การยอมรับ อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายสังคมรวมถึง

ประเทศไทย ชี้ให้เห็นว่า ศิลธรรม ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือจำกัดความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทการเมืองไทย แนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ได้กลายเป็นกรอบวาทกรรมที่รัฐและชนชั้นนำหยิบยกขึ้นมาใช้อย่างกว้างขวาง (กาญจนพร เขยอักษร, 2565) โดยเฉพาะในช่วงที่สังคมเผชิญกับความไม่แน่นอนทางการเมืองและการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างอำนาจ วาทกรรมดังกล่าวมักถูกเสนอว่าเป็นประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นไทย โดยเน้นความสงบเรียบร้อย ความจงรักภักดี และความดีงามทางศีลธรรม มากกว่าการส่งเสริมเสรีภาพ การถกเถียง หรือการถ่วงดุลอำนาจ (Connors, 2008) แนวคิดนี้แม้ดูเหมือนจะเป็นเพียงการปรับให้ประชาธิปไตยเข้ากับบริบทไทย แต่แท้จริงแล้ว กลับถูกใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับโครงสร้างอำนาจแบบรวมศูนย์ และลดทอนบทบาทของพลเมืองในการกำหนดคุณค่าทางการเมืองด้วยตนเอง ซึ่งขัดแย้งกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่กำลังได้รับการสนับสนุนในระดับสากล (Held, 2006)

ขณะเดียวกัน การเมืองเชิงศีลธรรมในประเทศไทยก็กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐใช้ในการควบคุมพื้นที่ทางการเมือง ไม่ว่าจะผ่านการนิยามศีลธรรม การอ้างความดีแบบแผน หรือการใช้นโยบายที่อิงความเหมาะสมมากกว่าหลักสิทธิมนุษยชน (Chambers, 2012) การวิพากษ์อำนาจรัฐหรือเสนอคุณค่าทางเลือกจึงมักถูกตีความว่าเป็นภัยต่อศีลธรรม ความมั่นคง หรือความเป็นไทย ศีลธรรมในบริบทนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงจริยธรรมที่ส่งเสริมการเมืองที่ดี แต่กลับทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงอำนาจที่ทำให้การมีส่วนร่วมของพลเมืองถูกควบคุมอย่างแนบเนียนและถูกตีกรอบภายใต้ความดีที่รัฐนิยามไว้

ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่คำถามว่า ศีลธรรมควรดำรงอยู่ในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร? ควรเป็นกรอบคุณค่าที่รัฐกำหนดโดยไม่มีพื้นที่ให้ถกเถียง หรือควรเปิดพื้นที่ให้ศีลธรรมหลากหลายสามารถมีบทบาทอย่างเท่าเทียม? (โกวิท โพธิสาร, 2558) ในบริบทนี้ แนวคิดจากพระพุทธศาสนา เช่น หลักธรรมาธิปไตย ความไม่ยึดมั่นในอัตตา และอิสรภาพจากความกลัว อาจถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ศีลธรรมในฐานะพื้นที่แห่งการต่อรอง มิใช่ข้อบัญญัติที่ตายตัว (Swearer, 2010)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยแบบไทย ๆ กับการเมืองเชิงศีลธรรม โดยมุ่งวิเคราะห์บทบาทของศีลธรรมในฐานะเครื่องมือทางอำนาจ และตรวจสอบกระบวนการที่รัฐใช้ในการนิยามความดีเพื่อควบคุมพื้นที่ทางการเมืองของพลเมือง รวมถึงเสนอกรอบความเข้าใจใหม่ที่ไม่มองศีลธรรม

ในฐานะกรอบจริยธรรมแบบคงที่ หากแต่เป็นสนามการต่อรองทางอุดมการณ์ ที่เปิดให้เกิดการตั้งคำถาม วิพากษ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

ความหมายและพลวัตของประชาธิปไตยแบบไทย

ภายใต้การพัฒนาทางการเมืองของไทยที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและการต่อรองเชิงอำนาจ แนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ได้กลายเป็นวาทกรรมหลักที่รัฐไทยใช้ในการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทที่โครงสร้างประชาธิปไตยถูกปรับเปลี่ยนภายหลังวิกฤตการณ์ทางการเมือง หรือการรัฐประหาร แนวคิดนี้มักถูกอธิบายว่าเป็นประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยเน้นความสงบเรียบร้อย การเคารพผู้มีอำนาจ ความมีศีลธรรมของผู้ปกครอง และการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (Connors, 2008) อย่างไรก็ตาม ลักษณะดังกล่าวกลับกลายเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาโครงสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยเฉพาะการลดทอนเสรีภาพในการแสดงออก การมีส่วนร่วมของประชาชน และการตรวจสอบอำนาจของรัฐ

ในเชิงรัฐศาสตร์ ประชาธิปไตยแบบไทยสามารถจัดอยู่ในลักษณะของระบอบผสม (Hybrid Regime) หรือประชาธิปไตยแบบมีข้อจำกัด (Illiberal Democracy) ที่แม้มีรูปแบบของการเลือกตั้ง การมีรัฐสภา หรือการร่างรัฐธรรมนูญ แต่ในทางปฏิบัติก็มักมีข้อจำกัดที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงอำนาจรัฐหรือแสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างเสรี การยึดโยงกับแนวคิดเรื่องความดี หรือศีลธรรมของผู้นำ และการมองว่าพลเมืองต้องรู้ที่ต่ำที่สูง ล้วนเป็นลักษณะที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมที่แฝงอยู่ในประชาธิปไตยของไทย อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า แบบไทย ๆ มักไม่ได้ระบุความหมายเชิงเนื้อหาอย่างชัดเจน หากแต่ถูกใช้เป็นกรอบวาทกรรมที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางการเมือง กล่าวคือ ในขณะที่ประชาธิปไตยแบบสากลเน้นหลักสิทธิเสรีภาพ เสี่ยงขำน้อย และการถ่วงดุลอำนาจ ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ กลับเน้นความสงบเรียบร้อย ความดี และความเหมาะสมที่รัฐหรือชนชั้นนำเป็นผู้ตีความ โดยอ้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นเครื่องมือกำกับความชอบธรรม ทั้งนี้ การพยายามแปลงความหมายของประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับ ศีลธรรมแบบรัฐดังกล่าว กลายเป็นจุดตัดสำคัญที่นำไปสู่ประเด็นการเมืองเชิงศีลธรรมเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับข้อแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยในความหมายสากลกับประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบเชิงแนวคิด ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบประชาธิปไตยแบบสากลกับประชาธิปไตยแบบไทย ๆ

ประเด็น เปรียบเทียบ	ประชาธิปไตยแบบสากล	ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ
หลักการพื้นฐาน	เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค	ความสงบเรียบร้อย ความดี ความเหมาะสม
ผู้กำหนดนิยาม	ประชาชนผ่านรัฐธรรมนูญและกลไกการมีส่วนร่วม	รัฐ/ชนชั้นนำ/ผู้มีอำนาจตามวัฒนธรรมไทย
บทบาทของพลเมือง	ผู้มีสิทธิออกเสียง วิचारณ์ ถ่วงดุล	ผู้ปฏิบัติตาม ระบอบระบอบการใช้สิทธิ
ความสัมพันธ์กับ ศีลธรรม	ศีลธรรมเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่บังคับ รวมหมู่	ศีลธรรมถูกกำกับโดยรัฐ ใช้สร้าง ความชอบธรรม
ทัศนคติต่อความเห็นต่าง	เปิดพื้นที่ให้การถกเถียงและการ วิพากษ์	มองความเห็นต่างว่าเป็นภัยต่อ ความมั่นคง

จากตารางที่ 1 สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างเชิงโครงสร้างและเชิงวาทกรรมระหว่างประชาธิปไตยแบบสากลกับประชาธิปไตยแบบไทย ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ในประชาธิปไตยแบบสากล หลักการพื้นฐานเน้นที่สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประชาชน โดยมีกลไกการมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง เสรีภาพในการแสดงออก และการตรวจสอบถ่วงดุลเป็นองค์ประกอบสำคัญ พลเมืองในระบอบนี้ถูกมองว่าเป็นผู้มีสิทธิในการวิพากษ์อำนาจรัฐ และสามารถแสดงออกอย่างหลากหลายภายใต้กรอบของสิทธิมนุษยชน

ตรงกันข้าม ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ วางอยู่บนฐานของแนวคิดว่าความสงบ เรียบร้อย ความดี และความเหมาะสมเป็นคุณค่าหลักของระบอบการเมือง โดยเฉพาะเมื่อ ถูกตีความผ่านสายตาของรัฐหรือชนชั้นนำที่เป็นผู้กำหนดนิยามดังกล่าว ศีลธรรมในบริบทนี้ จึงมิใช่ชุดคุณค่าที่เปิดให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนด หากแต่ถูกสถาปนาเป็น มาตรฐานเดียวที่ใช้ตัดสินพฤติกรรมของประชาชนและควบคุมการแสดงออกอย่างเงียบงัน พลเมืองที่วิพากษ์ หรือตั้งคำถามต่อระบบ จึงมักถูกทำให้เป็นผู้เปี่ยงเบน จากบรรทัดฐาน ทางศีลธรรมที่รัฐวางไว้ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับ พลเมือง ซึ่งประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมในนาม ของความดีร่วม ขณะเดียวกันกลับจำกัดขอบเขตของความหลากหลายทางการเมืองและ อัตลักษณ์ทางสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยในความหมายสากล ดังนั้น

ศีลธรรมจึงไม่ได้อยู่เหนือการเมือง หากเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่ถูกช่วงชิงและถูกใช้งานอยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า แนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ๆ มิได้เป็นเพียงคำอธิบายเชิงวัฒนธรรมของรูปแบบการปกครอง หากแต่เป็นวาทกรรมที่รัฐหรือชนชั้นนำใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับโครงสร้างอำนาจแบบจำกัด และเพื่อลดทอนความสำคัญของหลักประชาธิปไตยตามแนวคิดสากล โดยเฉพาะในด้านสิทธิเสรีภาพ การถ่วงดุลอำนาจ และความหลากหลายทางความคิดเห็น ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ จึงมิใช่แค่รูปแบบของประชาธิปไตย หากเป็นกลไกเชิงอุดมการณ์ที่เชื่อมโยงกับการใช้อำนาจผ่านวาทกรรมเรื่องความดี ความเหมาะสม และความสงบเรียบร้อย ซึ่งไม่เพียงเป็นนามธรรมเชิงคุณค่าเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่รัฐนำมาใช้เพื่อกำกับพฤติกรรมพลเมืองและจำกัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

การเมืองเชิงศีลธรรมในวาทกรรมและนโยบายสาธารณะ

ในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ศีลธรรมมิได้ปรากฏอยู่ในฐานะคุณค่าอันเป็นกลางหรือเป็นคุณสมบัติของการเมืองที่ดีเท่านั้น หากแต่กลายเป็นเครื่องมือทางอำนาจที่ถูกใช้ในการกำกับนิยามของความชอบธรรมในระดับโครงสร้าง ศีลธรรมในที่นี้มิใช่การสอนให้คนมีเมตตาหรือยึดถือคุณธรรมโดยทั่วไป แต่เป็นศีลธรรมของรัฐ ซึ่งถูกนิยามโดยชนชั้นนำและนำมาใช้เพื่อกำกับความคิด พฤติกรรม และอัตลักษณ์ของพลเมืองให้สอดคล้องกับระเบียบที่รัฐต้องการ (Connors, 2008; Chambers, 2012) ศีลธรรมจึงไม่ได้เป็นเพียงคุณค่าที่อยู่เหนือการเมือง หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกทางอุดมการณ์ที่เบี่ยงเบนในการจัดระเบียบทางสังคมและควบคุมพลเมือง

วาทกรรมทางการเมืองในสังคมไทยจำนวนไม่น้อยจึงเต็มไปด้วยคำอ้างอิงถึงความดี ความเหมาะสม ความเป็นไทย ความกตัญญู ความสงบเรียบร้อย หรือแม้กระทั่งความรักชาติ ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นเกราะกำบังของรัฐเมื่อต้องเผชิญกับแรงต้านจากประชาชน ตัวอย่างเช่น การออกนโยบายควบคุมเนื้อหาในสื่อและศิลปะภายใต้กรอบความเหมาะสมทางวัฒนธรรม การจัดระเบียบสังคมในนามของคุณธรรม หรือการกล่าวหาผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยว่าเป็นพวกไม่รักสถาบัน ไม่เคารพศีลธรรมไทยหรือ ปลุกปั่นให้เกิดความแตกแยก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างกรอบวาทกรรมที่ตัดทอนความชอบธรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และลดทอนพลังของพลเมืองในการตรวจสอบอำนาจรัฐ

ภายใต้บริบทนี้ การเมืองเชิงศีลธรรมจึงมีลักษณะเป็นการเมืองของการควบคุมมากกว่าการเมืองของการปลุกฝังคุณธรรม รัฐไม่เพียงใช้นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือบังคับใช้ศีลธรรม แต่ยังสร้างการยินยอมผ่านวาทกรรมที่สื่อให้เห็นว่าผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามศีลธรรมทางการเมือง คือ ผู้ที่เป็นภัยต่อสังคม เช่น การออกนโยบายให้ตำรวจและฝ่ายปกครองตรวจสอบการแต่งกายของนักเรียนในนามของความเหมาะสม หรือการใช้ศีลธรรมเป็นเกณฑ์ในการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนองค์กรที่สอดคล้องกับแนวทางของรัฐ ขณะที่องค์กรที่มีแนวคิดเสรีกลับถูกเพิกเฉยหรือจำกัดการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ (Phongpaichit & Baker, 2004) สถานการณ์เช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ศีลธรรมไม่ได้ดำรงอยู่นอกการเมือง หากแต่ฝังแน่นอยู่ในโครงสร้างของอำนาจรัฐที่สามารถกำหนด ศีลธรรมที่ถูกต้อง ได้แต่เพียงฝ่ายเดียว ทั้งที่ในระบอบประชาธิปไตย ศีลธรรมควรเป็นพื้นที่ของการเจรจา การถกเถียง และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการกำหนดคุณค่าร่วม (Habermas, 1989) ไม่ใช่กรอบค่านิยมที่ถูกสถาปนาไว้ล่วงหน้าแล้วบังคับใช้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เปิดพื้นที่ให้ตั้งคำถาม

สรุปได้ว่า การเมืองเชิงศีลธรรมในบริบทไทยมิได้เป็นเพียงการยกระดับคุณธรรมเข้าสู่พื้นที่การปกครอง หากแต่เป็นกระบวนการที่รัฐใช้อำนาจในการนิยามศีลธรรมและนำมาใช้เป็นกลไกในการควบคุมความคิดและพฤติกรรมของพลเมือง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ความเห็นต่างและการตั้งคำถามต่ออำนาจรัฐเริ่มมีพลังมากขึ้น ศีลธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อจำกัดขอบเขตของประชาธิปไตย ทั้งในเชิงนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย และการผลิตวาทกรรมผ่านสื่อและสถาบันต่าง ๆ ผู้ที่ไม่สอดคล้องกับศีลธรรมในแบบที่รัฐนิยามมักถูกทำให้กลายเป็นบุคคลเปี่ยงเบนหรือเป็นภัยต่อระเบียบสังคม ซึ่งส่งผลให้การเมืองแบบมีส่วนร่วมและเสรีภาพของพลเมืองถูกลดทอนอย่างเป็นระบบ การเมืองเชิงศีลธรรมจึงควรถูกวิพากษ์ในฐานะพื้นที่แห่งการใช้อำนาจมากกว่าจะถูกยกให้เป็นคุณค่าที่อยู่เหนือความขัดแย้งและการต่อรองทางการเมือง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประชาธิปไตย ศีลธรรม และรัฐ

ในระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน การตั้งคำถามต่ออำนาจ และการต่อรองเชิงอุดมการณ์ควรเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ทำให้สังคมสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐนำศีลธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือกำกับความชอบธรรมของอำนาจ การเมืองในระบอบประชาธิปไตยอาจถูกบิดเบือนให้กลายเป็นการเมืองที่มีศีลธรรมผูกขาดเพียงชุดเดียว ซึ่งมักถูกกำหนดโดยรัฐหรือกลุ่มชนชั้นนำที่มี

อำนาจเหนือการนิยามคุณค่าทางสังคม ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดภาวะที่ Habermas (1989) เรียกว่า โครงสร้างทางการเมืองที่จำกัดความสาธารณะ โดยเปิดพื้นที่ให้ความชอบธรรมเพียงบางแบบ ในขณะที่ศีลธรรมแบบอื่นที่มาจากฐานล่างถูกกีดกันออกจากเวทีสาธารณะ

ในสังคมไทย ตัวอย่างของศีลธรรมที่ถูกสถาปนาโดยรัฐสามารถเห็นได้จากนโยบายการจัดระเบียบสังคม เช่น การตรวจสอบการแต่งกายของนักเรียน การจำกัดพื้นที่ของศิลปะเสียดสีการเมือง หรือแม้กระทั่งการใช้ความดีเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกคนเข้ารับตำแหน่งทางราชการหรือทุนการศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องมือควบคุมมากกว่าการส่งเสริมการเติบโตของจิตสำนึกเสรี (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2559) ในทางกลับกัน การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงปี 2563–2565 แสดงให้เห็นการต่อรองศีลธรรมทางเลือก ซึ่งมีได้ตั้งอยู่บนความสงบเรียบร้อยหรือความจงรักภักดีต่อระบอบเดิม หากแต่ตั้งอยู่บนหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม และการไม่เพิกเฉยต่อความอยุติธรรม ซึ่งเป็นการเสนอชุดศีลธรรมที่ไม่ยึดโยงกับการควบคุมของรัฐ แต่กับความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองต่อกันในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียม และเพื่อให้เห็นความแตกต่างทางโครงสร้างและเจตจำนงของศีลธรรมทั้งสองชุด สามารถสังเคราะห์ได้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบศีลธรรมที่รัฐใช้กับศีลธรรมที่ประชาชนสร้าง

ประเด็นเปรียบเทียบ	ศีลธรรมที่รัฐใช้	ศีลธรรมที่ประชาชนสร้าง
ผู้กำหนด	รัฐ กลุ่มอำนาจ ชนชั้นนำ	ประชาชน กลุ่มย่อย เครือข่ายพลเมือง
จุดเน้นของคุณค่า	ความสงบ ความดีตามแบบแผน	สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม เสรีภาพ
วิธีการบังคับใช้	ผ่านกฎหมาย วาทกรรม สื่อ และกลไกรัฐ	ผ่านการรณรงค์ การมีส่วนร่วม การสร้างพื้นที่สาธารณะ
บทบาทของพลเมือง	ผู้เชื่อฟัง ผู้ปฏิบัติตาม	ผู้วิพากษ์ ผู้ตั้งคำถาม ผู้ร่วมสร้าง
ความสัมพันธ์กับประชาธิปไตย	ควบคุมประชาธิปไตยให้อยู่ในกรอบที่รัฐยอมรับ	ขยายประชาธิปไตยให้รวมถึงความหลากหลายทางคุณค่าและอัตลักษณ์

ตารางที่ 2 นี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ศีลธรรมไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่ในฐานะคุณค่าที่เป็นกลางทางสังคม หากแต่เป็นกลไกที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน ฝ่ายรัฐมักใช้อำนาจโครงสร้างในการกำหนดกรอบคุณค่าที่พลเมืองควรปฏิบัติ

ตามโดยเฉพาะเมื่อคุณค่านั้นสอดคล้องกับการดำรงระเบียบเดิมของรัฐ เช่น ความจงรักภักดี ความสงบเรียบร้อย และความดีตามแบบแผน ในขณะที่ภาคประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ชายขอบของวาทกรรมกระแสหลัก กลับพยายามสร้างพื้นที่ของศีลธรรมที่ตั้งอยู่บนฐานของเสรีภาพ ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชน ซึ่งมักถูกกลดทอนความชอบธรรมในสายตาของรัฐ กล่าวได้ว่า ขณะที่รัฐใช้ศีลธรรมเพื่อควบคุมประชาธิปไตยให้อยู่ในขอบเขตที่รัฐยอมรับ ภาคประชาชนกลับใช้ศีลธรรมเพื่อขยายพื้นที่ของประชาธิปไตยให้ครอบคลุมถึงเสียงที่หลากหลาย อัตลักษณ์ที่แตกต่าง และความชอบธรรมทางคุณค่าที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้ระเบียบเดิม ความต่างเชิงโครงสร้างนี้นำไปสู่ข้อถกเถียงสำคัญว่า เราต้องการประชาธิปไตยที่มีศีลธรรม หรือประชาธิปไตยที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลาย

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตย ศีลธรรม และรัฐ มิได้เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นกลางหรือสมดุล หากแต่แฝงอยู่ภายใต้พลวัตของอำนาจที่รัฐใช้ในการนิยามและควบคุมชุดคุณค่าทางศีลธรรมอย่างเป็นระบบ การใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องมือในการจำกัดขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แทนที่จะส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย กลับทำให้ศีลธรรมกลายเป็นกรอบที่ถูกใช้ปิดกั้นความหลากหลายและตอกย้ำอำนาจรัฐ ในขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนได้เสนอชุดศีลธรรมทางเลือกที่ตั้งอยู่บนฐานของความเสมอภาค สิทธิมนุษยชน และการตั้งคำถามต่อระเบียบเดิม ซึ่งเป็นความพยายามขยายพื้นที่ที่ประชาธิปไตยให้เปิดกว้างยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ชัดว่าศีลธรรมมิใช่ชุดคุณค่าตายตัว แต่เป็นสนามทางการเมืองที่มีการต่อรองทางอำนาจอย่างต่อเนื่อง และประเด็นสำคัญที่ตามมาคือ เราควรมีประชาธิปไตยที่รัฐกำหนดกรอบศีลธรรม หรือควรมีประชาธิปไตยที่เปิดพื้นที่ให้ศีลธรรมที่หลากหลายมีโอกาสแสดงตนอย่างเท่าเทียม

ประชาธิปไตยที่มีศีลธรรมเป็นฐาน หรือประชาธิปไตยที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลาย

คำถามที่ว่า ประชาธิปไตยควรมีศีลธรรมหรือไม่ ดูเหมือนเป็นคำถามง่าย ๆ ที่ควรได้รับคำตอบว่า ควร แต่ในบริบททางการเมืองที่ศีลธรรมถูกใช้อย่างเลือกข้างและกำกับโดยอำนาจรัฐ คำถามนี้จึงมีน้ำหนักเชิงอุดมการณ์สูงกว่าที่เห็น ภายใต้กรอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ศีลธรรมมักถูกผูกโยงกับความดีในแบบแผน เช่น ความจงรักภักดี ความเรียบร้อย และการไม่ขัดขึ้น ซึ่งแม้จะถูกอ้างว่าเป็นคุณค่าแห่งชาติ แต่ก็มีลักษณะเป็นชุดศีลธรรมแบบ

ผูกขาดที่ไม่เปิดให้ความหลากหลายทางความคิดหรือวัฒนธรรมมีพื้นที่ในการดำรงอยู่ (Chambers, 2012)

ในทางกลับกัน ประชาธิปไตยในความหมายร่วมสมัย มิได้ปฏิเสธศีลธรรม แต่ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ศีลธรรมต้องสามารถถกเถียง วิพากษ์ และพัฒนาได้ตลอดเวลา ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียม ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Habermas (1989) ว่าพื้นที่สาธารณะควรเปิดให้เหตุผลสาธารณะ เป็นกลไกคัดกรองคุณค่าทางศีลธรรม มิใช่อำนาจรัฐหรืออารมณ์ของมวลชน การเมืองจึงไม่ควรยึดกับศีลธรรมที่ตายตัว แต่ต้องเปิดทางให้ศีลธรรมหลากหลายสามารถแข่งขันกันด้วยเหตุผล ความเห็นอกเห็นใจ และผลลัพธ์ทางสาธารณะ ไม่ใช่ด้วยกลไกของการตีตราหรือการลงโทษ กรณีศึกษาหลายประการในสังคมไทย เช่น การวิพากษ์กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ การรณรงค์เรื่องสิทธิของผู้หญิงและ LGBTQ+ หรือแม้แต่การเสนอปฏิรูปสถาบันทางการเมือง มักถูกตีกรอบว่า ไม่เหมาะสม หรือผิดศีลธรรม ทั้งที่เป็นประเด็นซึ่งมีฐานคิดทางจริยธรรมรองรับในระดับสากล และมีพลเมืองจำนวนมากให้การสนับสนุนอย่างมีเหตุผล ข้อเท็จจริงนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีประชาธิปไตยที่มีศีลธรรมเป็นฐานเดียว อาจเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของระบอบประชาธิปไตยเสียเอง เพราะสิ่งที่เรียกว่าศีลธรรม กลับกลายเป็นกรอบที่รัฐใช้เพื่อจำกัดพลเมือง แทนที่จะใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพวกเขา

ดังนั้น สิ่งที่สังคมไทยควรตั้งคำถาม คือ ประชาธิปไตยของเราควรมีศีลธรรมที่กำกับโดยรัฐ เป็นฐาน หรือควรมีพื้นที่ให้ศีลธรรมหลากหลาย สามารถปรากฏและแข่งขันกันในเชิงเหตุผลได้อย่างเปิดเผย หากเราเลือกประชาธิปไตยที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลาย ก็หมายความว่าเรายอมรับว่าความดีไม่ผูกขาดอยู่ที่ใคร และการเมืองที่ดีต้องมีความกล้าพอที่จะให้ประชาชนถกเถียงแม้กระทั่งในเรื่องที่สังคมเคยเชื่อว่าห้ามแตะต้อง ฉะนั้น คำว่าศีลธรรม ในระบอบประชาธิปไตยจึงไม่ใช่เพียงกรอบคุณค่าที่เป็นกลาง หากแต่ขึ้นอยู่กับว่าศีลธรรมนั้นถูกผลิตโดยใคร ถูกใช้เพื่อใคร และเปิดพื้นที่ให้กับใคร แนวคิดประชาธิปไตยที่มีศีลธรรมเป็นฐานเดียวย่อมแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับประชาธิปไตยที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลาย เพราะโมเดลทั้งสองสะท้อนความเข้าใจที่ต่างกันโดยสิ้นเชิงต่ออำนาจ คุณค่า และความเป็นเจ้าของระบอบของประชาชน เพื่อลงรายละเอียดให้ชัดเจนมากขึ้น สามารถจำแนกความแตกต่างเชิงแนวคิดได้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบประชาธิปไตยแบบศีลธรรมเดียว กับประชาธิปไตยแบบศีลธรรมหลากหลาย

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประชาธิปไตยแบบศีลธรรมเดียว	ประชาธิปไตยแบบศีลธรรมหลากหลาย
ผู้กำหนดศีลธรรมหลัก	รัฐ กลุ่มนำ อำนาจอสถาบัน	ประชาชน สังคม เครือข่ายอุดมการณ์
ฐานความชอบธรรม	ความดี ความเหมาะสม ความสงบตามแบบแผน	สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค เหตุผล
ทัศนคติต่อความเห็นต่าง	เป็นภัยต่อความมั่นคง ผิดศีลธรรม	เป็นสิทธิพื้นฐานในการถกเถียงร่วมกัน
บทบาทของพลเมือง	เชื่อฟัง ระวังการแสดงออก ปฏิบัติตามกรอบ	วิพากษ์ ถกเถียง สร้างชุดคุณค่าร่วมใหม่
โครงสร้างการมีส่วนร่วม	ปิดบางส่วน ควบคุมทางวาทกรรมและนโยบาย	เปิดกว้าง ถ่วงดุลด้วยเหตุผลและการมีส่วนร่วม
ผลต่อประชาธิปไตย	ตีกรอบจำกัด ลดทอนความหลากหลาย	ขยายขอบเขต เสริมพลังพลเมือง

ตารางที่ 3 ชี้ให้เห็นว่า ประชาธิปไตยแบบศีลธรรมเดียวนั้นมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบควบคุม (Managed Democracy) ที่รัฐเป็นผู้วางนิยามความดี และใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมอย่างเบ็ดเสร็จ ในขณะที่ประชาธิปไตยแบบศีลธรรมหลากหลายสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบถกเถียง (Deliberative Democracy) ที่เปิดให้พลเมืองเป็นเจ้าของการนิยามคุณค่าร่วม ซึ่งไม่ใช่สิ่งตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงได้ตามเจตจำนงและความสัมพันธ์ทางสังคม ความแตกต่างนี้สะท้อนถึงแก่นของประชาธิปไตยที่แท้จริง ว่าไม่ใช่ระบอบที่มีคำตอบเดียว แต่คือ ระบอบที่เปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้ร่วมตั้งคำถาม

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยกับศีลธรรมมีความสัมพันธ์ที่ต้องการการทำความเข้าใจในเชิงโครงสร้าง มิใช่เพียงเชิงคุณค่า ประชาธิปไตยที่มีศีลธรรมเป็นฐานเดียวนั้น แม้จะอ้างความดีงามและความเหมาะสมทางวัฒนธรรม แต่กลับมีแนวโน้มที่จะลดทอนพื้นที่ของความหลากหลายทางความคิด และจำกัดสิทธิในการวิพากษ์ของพลเมือง โดยเฉพาะเมื่อศีลธรรมดังกล่าวถูกกำกับและผลิตซ้ำโดยกลุ่มอำนาจรัฐ ในขณะที่ประชาธิปไตยที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลาย คือระบอบที่ยอมรับว่า คุณค่าทางสังคมไม่อาจมีคำตอบเดียวและการเมืองไม่ควรทำหน้าที่ปิดปากความแตกต่าง แต่ควรเปิดพื้นที่ให้การถกเถียงระหว่างศีลธรรมที่หลากหลายเกิดขึ้นได้อย่างเสรี เป็นธรรม และอยู่ภายใต้กรอบของเหตุผลร่วมและการตั้งคำถามว่า ประชาธิปไตยควรมีศีลธรรมแบบใด จึงนำไปสู่ข้อถกเถียงที่ลึกยิ่งกว่า

เรื่องจริยธรรมในทางนามธรรม ชี้ให้เห็นว่า ศีลธรรมก็เป็นโครงสร้างเชิงอำนาจ ที่รัฐสามารถผูกขาดหรือเปิดให้ต่อรองได้ ในแง่นี้ ศีลธรรมมิใช่เพียงกรอบพฤติกรรม แต่คือสนามการเมืองที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างของรัฐ การออกแบบนโยบาย และจิตสำนึกของพลเมืองโดยตรง จากแนววิเคราะห์ที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนจึงได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะของเสาศีลธรรมทางการเมือง ที่สามารถใช้เป็นกรอบเชิงนโยบายสำหรับการประเมิน และออกแบบประชาธิปไตยที่เปิดให้คุณค่าทางจริยธรรมหลากหลายสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีเสถียรภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตย ศีลธรรม และรัฐ ผู้เขียนเสนอว่า ศีลธรรมควรถูกนำกลับมาทบทวนในฐานะพื้นที่ทางการเมืองที่สามารถต่อรอง วิพากษ์ และปรับเปลี่ยนได้ตามบริบท มิใช่เป็นเพียงกรอบคุณค่าที่ถูกตรึงไว้โดยกลไกของรัฐ การออกแบบประชาธิปไตยในสังคมที่มีความหลากหลายทั้งทางอุดมการณ์ วัฒนธรรม และศีลธรรม จึงจำเป็นต้องมีเสาหลัก หรือองค์ประกอบพื้นฐานทางความคิด ที่คำจูงให้การเมืองไม่ล้มลงเมื่อเกิดความขัดแย้งทางคุณค่า

ภาพที่ 1 เสาศีลธรรมทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่เปิดกว้าง

จากภาพที่ 1 เสาศีลธรรมทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่เปิดกว้าง จึงสะท้อน Model ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักประชาธิปไตยสากล (เช่น เสรีภาพ การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค) กับลักษณะของการเมืองเชิงศีลธรรมที่ปรากฏจริงในบริบทไทย โดยชี้ให้เห็นว่า ช่องว่างระหว่างหลักการประชาธิปไตยกับศีลธรรมที่รัฐนิยมไว้อย่างตายตัวนั้น ไม่เพียงเป็นข้อจำกัดเชิงอุดมการณ์ แต่ยังเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางการเติบโตของประชาธิปไตย

Model นี้ จึงเสนอให้ประชาธิปไตยไม่ยึดอยู่กับศีลธรรมเดียวที่กำกับโดยรัฐ แต่พัฒนาไปสู่รูปแบบที่เปิดให้ศีลธรรมหลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีเหตุผล ผ่าน 4 เสาศีลธรรมทางการเมือง ได้แก่ 1. ความสามารถในการวิพากษ์ (Critical Capacity) 2. การมีส่วนร่วมของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลาย (Inclusive Participation) 3. การถ่วงดุลผ่านเหตุผลสาธารณะ (Public Reasoning) และ 4. พื้นที่ให้ความเห็นต่างอย่างปลอดภัย (Safe Space for Moral Dissent) ซึ่งทำหน้าที่ลดช่องว่างระหว่างหลักประชาธิปไตย กับการเมืองเชิงศีลธรรม ให้สามารถเชื่อมถึงกันได้อย่างเป็นธรรม และมีเสถียรภาพทางแนวคิดมากยิ่งขึ้น

สรุป

ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ เมื่อพิจารณาผ่านกรอบความสัมพันธ์กับศีลธรรมทางการเมือง กลับเผยให้เห็นกลไกของอำนาจที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความหมายของความดี ความเหมาะสม และความสงบเรียบร้อย ซึ่งรัฐนำมาใช้กำกับขอบเขตของสิ่งที่ประชาชนควรคิด พูด หรือแสดงออก การเมืองในลักษณะนี้ไม่เพียงปิดกั้นความหลากหลาย แต่ยังทำให้ศีลธรรมกลายเป็นเครื่องมือในการรักษาระเบียบเดิมแทนที่จะเป็นพื้นที่ของการเจรจา ร่วมทางคุณค่า บทความนี้จึงเสนอ Model ที่ชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างหลักประชาธิปไตยสากลซึ่งยึดโยงกับสิทธิเสรีภาพ เสียงที่หลากหลาย และเหตุผลสาธารณะ กับการเมืองเชิงศีลธรรมแบบรัฐนิยมที่จำกัดขอบเขตของการมีส่วนร่วมและผูกขาดคุณค่าทางจริยธรรม ความตึงเครียดระหว่างสองเส้นนี้สะท้อนว่า ศีลธรรมมิได้ดำรงอยู่ในฐานะกรอบคุณค่าที่เป็นกลาง หากแต่เป็นกลไกทางอำนาจที่รัฐใช้กำกับพื้นที่การเมืองของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อคลี่คลายช่องว่างนี้ ผู้เขียนจึงเสนอกรอบแนวคิดเสาศีลธรรมทางการเมืองทั้ง 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการวิพากษ์ การมีส่วนร่วมของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลาย การถ่วงดุลผ่านเหตุผลสาธารณะ และพื้นที่ให้ความเห็นต่างอย่างปลอดภัย ซึ่งไม่เพียงทำหน้าที่เป็นกรอบเชิงคุณค่าของประชาธิปไตยที่เปิดกว้าง แต่ยังสามารถใช้เป็นโมเดลทางโครงสร้างใน

การออกแบบระบบการเมืองที่ยึดโยงกับความเป็นเจ้าของของพลเมืองอย่างแท้จริง โดยไม่
ถูกตีกรอบด้วยศีลธรรมแบบผูกขาดของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนาพร เขยอักษร. (2565). *คนดีและความดีในทางการเมืองไทย : การต่อสู้ทาง
ความหมายทางการเมืองระหว่าง 2549-2557*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- โกวิท โพธิสาร. (2558). *วิจักขณ์ พานิช : ไม่ได้พูดว่ารัฐต้องไม่มีศาสนา*. สืบค้น 2 มกราคม
2568, จาก <https://thecitizen.plus/node/56>
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2567). *ประชาชนคืออะไร?*. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก
<https://www.sm-thaipublishing.com/content/7667/thanes-wong-people>
- Chambers, P. (2012). Superficial democracy in Thailand. *Asian Survey*, 52(6),
1020–1041.
- Connors, M. K. (2008). *Democracy and National Identity in Thailand*.
Copenhagen: NIAS Press.
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. USA:
MIT Press.
- Held, D. (2006). *Models of democracy* (3rd ed.). Cambridge: Polity Press.
- Phongpaichit, P. & Baker, C. (2004). *Thaksin: The Business of Politics in
Thailand*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Swearer, D. K. (2010). *The Buddhist World of Southeast Asia*. New York: State
University of New York Press.

การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต*

PUBLIC SECTOR MANAGEMENT TO ADDRESS CORRUPTION PROBLEMS

พัฒน์พงศ์ จันทร์เพชรพล

Phatthanaphong Chanphetphun

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phatchanphet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทยในปัจจุบัน ภายใต้ขอบเขตการวิจัย บทความ หรือการสำรวจดัชนี การรับรู้การทุจริตซึ่งมีคะแนนความโปร่งใสลดลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาเรื่องคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การไม่มีทริโอตตปะหรือความเกรงกลัวและละอายต่อบาป ประกอบกับการใช้มาตรการปิดล้อมทางสังคมยังไม่ได้ผลเพียงพอ เนื่องจากประชาชนยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับคุณค่าตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมเท่าที่ควร ทั้งที่องค์กรภาครัฐสามารถนำหลักจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในการบริหารราชการได้ตามหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดสำนึกแห่งความสุจริต โปร่งใส และมีความรับผิดชอบได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับองค์กร และการปฏิบัติได้ด้วยตนเอง การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนั้น ควรนำเรื่องจริยธรรมอันมีหลักพุทธธรรมเป็นส่วนประกอบมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตในระยะยาวด้วยวิธีการปลูกฝัง ทักษะคุณธรรม จริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในลักษณะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อสร้างทัศนคติแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้คำนึงว่าการทุจริตเป็นเรื่องของบาปบุญและเป็นหนทางแห่งความเสื่อม โดยสามารถประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่อันจะส่งผลให้องค์กรภาครัฐเกิดความโปร่งใสมีความเข้มแข็งในด้านคุณธรรมและจริยธรรม สามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; องค์กรภาครัฐ; ปัญหาการทุจริต; จริยธรรม

* Received March 14, 2025; Revised April 27, 2025; Accepted May 4, 2024

Abstract

This article was a study to find out the current state of corruption problems and situations in Thailand. Under the scope of research, articles, or surveys of the corruption perception index, which has a decreasing transparency score, which is caused by problems with morality, ethics, and sense of responsibility of government officials, lack of shame and fear, and social sanctions are not effective enough because people do not give enough importance to the values of Buddhist principles in terms of morality and ethics. Although government organizations can apply Buddhist ethics to their administration according to modern management principles to create tangible results in promoting honesty, transparency, and responsibility in the personnel systematically at the organizational level and in their own practice. The research results were found that solving corruption problems should use ethics with Buddhist principles as a guideline for managing government organizations to solve corruption problems in the long term by instilling morality and ethics in government officials as a tool for managing government organizations to create attitudes in government officials to consider that corruption is a sin and a path to deterioration. It can be applied to modern management principles, which will result in government organizations becoming more transparent, stronger in morality and ethics, and able to perform their duties in accordance with the organization's objectives or goals effectively and raise the level of transparency further.

Keywords: Management; Government Organization; Corruption Problems; Ethics

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันนั้นมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่สำคัญต่าง ๆ ของประเทศ โดยในสายตาของประชาคมโลกเมื่อขาดความเชื่อมั่นก็จะขาดแรงจูงใจในการลงทุนของต่างชาติ อันนำมาสู่การสูญเสียรายได้ที่จะนำมาเป็นงบประมาณแผ่นดินในการนำมาใช้ในการพัฒนาและบริหารประเทศ ทั้งนี้ การทุจริตคอร์รัปชันจะเกิดขึ้นจากผลโดยตรงในการ

ตัดสินใจของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในสถานการณ์ที่มีประชาชนหรือบุคคลเข้ามามีสัมพันธหรือเกี่ยวข้องด้วยการตัดสินใจซึ่งจะเป็นตัวช่วยกระตุ้นให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น (Tavits, 2005) ดังเห็นได้จากปัจจุบันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน โดยจากผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index หรือ CPI) ขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ได้ประกาศคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2024 (พ.ศ. 2567) ปรากฏว่าประเทศไทยได้ 34 คะแนน และถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 107 ของโลก จากจำนวน 180 ประเทศทั่วโลก ซึ่งในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยได้ 35 คะแนน อยู่ในลำดับที่ 108 ของโลก คะแนนในปี พ.ศ. 2567 ดังกล่าวจึงลดลงต่ำลง 1 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ปรากฏว่าประเทศไทยมีคะแนนมากกว่าประเทศฟิลิปปินส์และประเทศลาวซึ่งได้คะแนน 33 คะแนนอยู่ 1 คะแนนเท่านั้น และจากการศึกษาข้อมูลพบว่าในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยได้คะแนนลดลง 4 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2568) คือ 1. การให้สินบนและการทุจริตคอร์รัปชันยังคงมีอยู่หรือไม่ (IMD) ลดลงจากในปี 2566 ได้ 43 คะแนน เป็น 36 คะแนน 2. ระดับการจ่ายเงินสินบนเกี่ยวกับการนำเข้าส่งออก การเข้าถึงสาธารณูปโภค การประเมินภาษีประจำปี การได้รับสัมปทาน การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม และการนำเงินงบประมาณภาครัฐไปให้กับบริษัทบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด ๆ เพื่อการคอร์รัปชัน (WEF) ลดลงจากในปี 2566 ได้ 36 คะแนน เป็น 34 คะแนน 3. การตรวจสอบการใช้งบประมาณการใช้อำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความเป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบ (EIU) ลดลงจากในปี 2566 ได้ 37 คะแนน เป็น 35 คะแนน และ 4. ความเสี่ยงด้านทางธุรกิจ การตัดสินใจเจ้าหน้าที่ และการออกนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจบางธุรกิจ (GI) ลดลงจากในปี 2566 ได้ 35 คะแนน เป็น 32 คะแนน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2568)

การทุจริตคอร์รัปชันดังกล่าวนี้หากมองในมิติของหลักพุทธธรรมแล้วล้วนมีสาเหตุมาจากปัญหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกความรับผิดชอบและวินัยที่จะควบคุมบังคับตนเอง อันได้แก่การไม่มีหิริโอตตปปะ หรือความเกรงกลัวต่อบาปความละอายต่อบาป และมาตรการปิดล้อมทางสังคม (Social Sanction) ยังคงใช้ไม่ได้ผล ประกอบกับระบบตรวจสอบภายในขององค์กรภาครัฐขาดประสิทธิภาพ การให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม วัฒนธรรม ที่มีพื้นฐานที่มาจากหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนายังไม่เพียงพอ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจึงต้องให้

ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชนเสียก่อนเพราะสิ่งสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง จำเป็นต้องพัฒนาจิตใจคนก่อนเนื่องจาก การพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนั้นจะเท่ากับสูญเปล่าและเกิดผลเสียกลายเป็นการ กอบโกยทรัพย์สินเป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไปจนขาดความเมตตาปราณี (วศิน อินทสระ, 2555) การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่ได้ผลอย่างยั่งยืนนั้น คนในสังคมต้องมีค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งควรปลูกฝังและสร้างการรับรู้ค่านิยมที่ถูกต้องตั้งแต่วัยเด็ก ผู้ใหญ่ควร เป็นตัวอย่างที่ดี สื่อก็ต้องช่วยกระตุ้นและตอกย้ำให้คนในสังคมรับรู้ซึมซับอย่างสม่ำเสมอ (จรี วิจิตรวาทการ, 2559) แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าเป็นที่รับรู้รับทราบกันโดยทั่วไปว่าการ แก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันต้องใช้แนวทางดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหา แต่ประชาชนและ สังคมยังคงมองว่าเป็นวิธีการในลักษณะเพียงนามธรรมที่ยังไม่อาจนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง จึง จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางการพัฒนาจริยธรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็น รูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมากยิ่งขึ้น โดยการนำหลักการบริหารจัดการ สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การใช้ภาวะผู้นำและการ ควบคุมการทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จ (Bartol & Martin ,1997) เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานภายในองค์กรภาครัฐ ด้วยการนำจริยธรรมตามหลักพุทธ ธรรมมาปรับใช้ในการบริหารจัดการในระบบราชการ (Bureaucracy) ให้บรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือกระตุ้นและจูงใจผู้ปฏิบัติงานให้ บรรลุเป้าหมายในการสร้างความรู้สึกรักของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหุ้นส่วน ขององค์กรและมีจิตใจที่รับผิดชอบต่อส่วนรวมนำมาซึ่งการลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ได้โดยปริยาย

สรุปได้ว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยจะเกี่ยวข้องกับการให้และ การรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยมีการจ่ายเงินสินบนเกี่ยวกับการนำเข้าส่งออก การ เข้าถึงสาธารณูปโภค การประเมินภาษีประจำปี การได้รับสัมปทาน กระบวนการยุติธรรม และการนำเงินงบประมาณภาครัฐไปใช้เพื่อประโยชน์ของบริษัทโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจ่ายงบประมาณ อีกทั้งยังมีปัญหาในการตรวจสอบการ ใช้งบประมาณ การใช้อำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและความเป็นหน่วยงานตรวจสอบ ซึ่ง ปัญหาดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติคุณธรรม จริยธรรมของ เจ้าหน้าที่ของรัฐและปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐทั้งสิ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องนำ เรื่องการพัฒนาจิตใจให้มีจริยธรรมเข้ามาบริหารจัดการในองค์กรภาครัฐให้เกิดความ โปร่งใสยิ่งขึ้น

สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชัน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “ทุจริต” ไว้ว่า ความประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต, ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางใจ เรียกว่า มโนทุจริต และให้ความหมายของคำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” ไว้ว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งตรงกับ ความหมายของนิยามการทุจริตต่อหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ส่วนคำว่า คอร์รัปชัน (Corruption) นั้น มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruption เป็นคำที่รู้จักกันดีทั่วไปมานาน แต่ความหมายของคำนี้มีหลากหลายต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้ หลักการหรือมุมมองในทางศีลธรรม ทางการเมืองหรือทางเศรษฐศาสตร์ (Magavilla, 2012) ในมุมมองของพฤติกรรมหรือการกระทำนั้น คอร์รัปชัน อาจจัดเป็นอาชญากรรม (Crime) ประเภทหนึ่ง ในบางกรณีคอร์รัปชันอาจจะถูกมองในความหมายที่แคบและต่างจากการโกง ยักยอก ริดไถ การขู่ โดยมองว่าคอร์รัปชันเป็นการกระทำของคนสองฝ่ายที่หาประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายที่สาม เช่น การติดสินบน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2568) สำหรับประเทศไทยการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ จะสำเร็จผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายได้แก่ 1. หัวหน้า 2. ตัวแทน และ 3. ผู้ให้สินบน กล่าวคือ หัวหน้า (Principal) คือ นักการเมืองและผู้บริหารระดับสูง ตัวแทน (Agent) คือข้าราชการระดับผู้บริหาร และนักธุรกิจภาคเอกชนเป็นผู้ให้สินบน (Briber) ซึ่งทั้ง 3 ฝ่าย ได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการขนาดใหญ่ (Mega Project) เพื่อดำเนินงานครบวงจร จนบรรลุผลสำเร็จเรียกว่าเป็น “เจ้าของโครงการ” (ครองศักดิ์ สิงห์ตัน และบุญเลิศ โพธิ์ชา, 2561)

สาเหตุการเกิดทุจริตคอร์รัปชันนั้นเป็นเรื่องของการใช้อำนาจซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อมีอำนาจจากการได้รับตำแหน่งแล้ว จึงเป็นหนทางนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ตนเองและพวกพ้อง การทุจริตคอร์รัปชันนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อเกี่ยวข้องกับการมีอำนาจซึ่งหากมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็นอำนาจทางการเมือง อำนาจในการปกครอง หรืออำนาจทางการยุติธรรม ก็มีแนวโน้มที่จะเกิดการทุจริตคอร์รัปชันได้เสมอ ดังคำกล่าวของลอร์ด แอกตัน

นักปรัชญาชาวอังกฤษที่ว่า “Power Tends to Corrupt, and Absolute Power Corrupts Absolutely” คือ อำนาจมีแนวโน้มที่จะใช้โดยมิชอบ และอำนาจเด็ดขาดย่อมเกิดการกระทำที่มิชอบอย่างแน่นอน (Gary, 2019) สำหรับประเทศไทยนั้นพบว่ามีการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องโดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนบุคคลยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนรวม ระบบตรวจสอบภายในขององค์กรภาครัฐยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอและบุคลากรผู้มีส่วนได้เสียยังขาดความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบ ระบบการลงโทษไม่ก่อให้เกิดความเกรงกลัวในการกระทำความผิดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การทุจริตจะเชื่อมโยงกับภาคเอกชน ภาคการเมืองและภาคราชการ ซึ่งเกิดจากปัญหาด้านทัศนคติของคนในสังคมที่ไม่ได้แสดงถึงความรังเกียจการทุจริตคอร์รัปชันเท่าที่ควร (จรัสศักดิ์ สิงห์นต และบุญเลิศ โพธิ์ชา, 2561) และที่สำคัญปัญหาการทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรมนั้น ย่อมมีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม (วศิน อินทสระ, 2555)

แนวทางการป้องกันการทุจริตนั้นต้องผลักดันให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารราชการ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจ มีส่วนร่วม และควบคุมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ (Kurian, 2011) ซึ่งแนวความคิดความโปร่งใสของรัฐบาลเรียกว่า การตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and Balances) ที่ซ่อนอยู่ภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ที่ฝ่ายบริหารจะต้องถูกตรวจสอบการทำงานอยู่เสมอ (Wormuth, 1949) เนื่องจากรัฐบาลที่คอร์รัปชันที่มีรูปแบบการปกครองโดยมุ่งผลประโยชน์ตนเป็นเรื่องของการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของชนชั้นปกครอง การเกิดการคอร์รัปชันจากการรับสินบน (Venal Corruption) จึงหมายถึงการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวผ่านกระบวนการทางการเมือง (Economics Corrupts Politics) ดังนั้น การแก้ปัญหาคอร์รัปชันจึงทำได้ด้วยการออกแบบรูปแบบของรัฐบาลที่สามารถต้านทานการคอร์รัปชันเชิงระบบได้ เมื่อสามารถกำจัดการคอร์รัปชันเชิงระบบได้ ก็ช่วยบรรเทาปัญหาการคอร์รัปชันจากการรับสินบนได้ด้วยเช่นกัน (Wallis, 2006) เมื่ออำนาจนำมาซึ่งการฉ้อฉล การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันจึงจะต้องมีการถ่วงดุลการใช้อำนาจและมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละฝ่ายเพื่อนำมาซึ่งความโปร่งใсыิ่งขึ้นตามแนวทางของระบบประชาธิปไตย (สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ (2557) และจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรม อันเป็นค่านิยมซึ่งมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่ต้องยึดมั่นมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์เนื่องจากปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันนั้นสะท้อนถึงปัญหาการยึดมั่นในหลักพุทธจริยธรรมของสังคมไทยได้เช่นเดียวกัน (พิเชฐ ทังโต, 2559)

การทุจริตคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ และสร้างความเสียหายต่อประชาชน และสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง โดยเน้นการปลูกจิตสำนึกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนให้เกิดค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักแยกแยะผลประโยชน์ส่วนรวมกับส่วนตน มีความละเอียดรอบคอบในการรับสินบน รวมทั้งต้องรณรงค์ให้สังคมไม่ยอม ไม่ทน ไม่เฉยต่อการทุจริตทุกรูปแบบ ซึ่งปัจจุบันมีการผลักดันและติดตามการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) ซึ่งการขับเคลื่อนและบูรณาการความร่วมมือทางศาสนาในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามหลักการ “บวร” ประชาชน (บ้าน) ศาสนา (วัด) และหน่วยงานของรัฐ (โรงเรียน หรือราชการ) เพื่อสร้างความตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) และชี้ให้เห็นปัญหาการทุจริตที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมกระทบต่อประโยชน์สาธารณะอันเกิดจากการเอื้อประโยชน์แก่นายทุน ประชาชนจะไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ และคุณธรรมจริยธรรมจะก่อให้เกิดค่านิยมในทางที่ผิดและการใช้จ่ายงบประมาณไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ อันจะนำไปสู่ผลกระทบต่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและการพัฒนาจะเป็นไปอย่างล่าช้า ส่วนการเมืองก็จะขาดเสถียรภาพ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2568)

สรุปได้ว่า การทุจริตคอร์รัปชันนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีอำนาจและการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จก็จะนำมาซึ่งการโกง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจะต้องมีการถ่วงดุลการใช้อำนาจและมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละฝ่ายซึ่งกันและกัน โดยการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยนั้นพบว่ามีทั้งการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องและให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนบุคคลยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนรวม ประกอบกับระบบการตรวจสอบภายในขององค์กรภาครัฐขาดประสิทธิภาพและบุคลากรผู้มีส่วนได้เสียขาดความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันและยังไม่คำนึงหรือยึดโยงปัญหาการทุจริตเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องในเชิงศีลธรรมและจริยธรรมของประชาชนและสังคมเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามเมื่อปัญหาการรับสินบนมีผลมาจากภายในจิตใจของมนุษย์ การแก้ปัญหาคอร์รัปชันจึงทำได้ด้วยการออกแบบระบบขององค์กรภาครัฐให้สามารถต้านทานการคอร์รัปชันเชิงระบบให้ได้เนื่องจากปัจจัยสำคัญของการคอร์รัปชันของแต่ละ

บุคคลเป็นผลโดยตรงจากการตัดสินใจหรือทางเลือกส่วนบุคคลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการระดับผู้บริหาร และผู้ให้สินบน ซึ่งเป็นหัวหน้านักธุรกิจภาคเอกชน (Briber) ซึ่งหากไม่เร่งแก้ไขก็จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและสร้างความเสียหายต่อประชาชนในระยะยาว ดังนั้น จึงต้องผลักดันให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารราชการโดยนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรมซึ่งเป็นค่านิยมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชันตามความมุ่งหวังให้ได้ต่อไป

จริยธรรมตามหลักพุทธธรรม

เมื่อการทุจริตคอร์รัปชันเป็นผลโดยตรงจากการตัดสินใจทางเลือกและพฤติกรรมในระดับบุคคล ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับทัศนคติด้านคุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นหลักการที่มีคุณค่าทางจิตใจโดยตรงมาเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ยึดมั่นและเคารพ เนื่องจากจิตสำนึกทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม นั้นเป็นแหล่งกำเนิดของจิตซึ่งเป็นจุดป้องกันได้โดยตรงที่สุดโดยใช้จริยธรรมเป็นแนวทางของการกำกับพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2544) โดยที่จริยธรรมมีศีลธรรมเป็นส่วนประกอบของข้อประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีงามสำหรับทุกคนในสังคมรวมอยู่ด้วยเนื่องจากจริยธรรมอิงอยู่กับทั้งหลักคำสอนทางศาสนาและยังหยั่งรากอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรมจึงไม่แยกเด็ดขาดจากศีลธรรม แต่มีความหมายกว้างกว่าศีลธรรม เนื่องจากจริยธรรมมีที่มาจากหลักคำสอนทางศาสนา ปรัชญาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นระบบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องความประพฤติที่ถูกต้องดีงามทั้งกายและวาจาที่บุคคลสมควรจะประพฤติปฏิบัติก่อให้เกิดนิสัยที่ดี และต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ควบคู่กันไป คือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจและด้านพฤติกรรม (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2534) เนื่องจากตามหลักจริยศาสตร์นั้นจะทำให้คนหัวใจสูง มีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นมีความประพฤติดี ตรงกับคำว่า Ethics ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยศีลธรรม หลักศีลธรรม กฎ ที่ว่าด้วยความประพฤติและพฤติกรรม จริยธรรมจึงหมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมเพราะการทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์สังคมจะอยู่รอดด้วยจริยธรรม ดังนั้น เมื่อปัญหาการทุจริตที่มี

สาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมการแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงต้องยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิตเพราะเหตุว่าจริยธรรมเป็นกฎที่อธิบายได้ว่าอะไรดี อะไรที่ไม่ดี อันเป็นพื้นฐานทางพฤติกรรมที่สอดคล้องกับศีลธรรม (วิเชียร วิทยอุดม, 2554) เพื่อใช้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ว่า อะไรถูกอะไรผิดและเป็นความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุขขึ้นในสังคม (วศิน อินทสระ, 2555)

จริยธรรม ในทางศาสนาหมายถึง พรหมจรรย์ โดยมี “มรรค” คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง บางครั้งเรียกว่าไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา (บุญมี แทนแก้ว, 2552) โดยสามารถนำหลักโลกบาลธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่คุ้มครองรักษาระมัดระวังให้บุคคลตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตมาประกอบการพิจารณาทั้ง 2 ประการ คือ 1. หิริ หมายถึง ความละอายแก่ใจ ความละอายต่อบาป ต่อการทำความชั่วความผิด ต่อการประพฤติทุจริตทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง และความละอายใจตัวเองละเว้นไม่ทำชั่วเกิดความสงบสุขในสังคม และ 2. โอตตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อผลของความชั่วและมีจิตที่หวั่นไหวเมื่อจะทำความชั่ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2554) ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นกฎสำหรับประเมนพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้มาจาประสบการณ์ เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติซึ่งบุคคลพัฒนาขึ้น โดยสังคมจะตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด จริยธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อค่านิยมหรือคุณธรรมตั้งแต่ 2 ตัวขัดแย้งกัน ทำให้บุคคลต้องตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาในการเลือกที่จะปฏิบัติตามคุณธรรมหรือค่านิยมตัวใดตัวหนึ่ง บุคคลที่ตัดสินใจเลือกคุณธรรมหรือค่านิยมที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มักเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมสูง จริยธรรมจึงมีความหมายรวมถึงสาเหตุ กระบวนการและผลของการกระทำ ความดี ยกเว้นความชั่ว จริยธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีในบุคคล และทำให้คนทำความดีอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561)

สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดจากภายในจิตใจของแต่ละบุคคลนั้นต้องนำหลักจริยธรรมคือหลักแห่งความประพฤติดีงามสำหรับทุกคนในสังคม มาใช้ในการฝึกนิสัยที่ดีกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยโดยเน้นหลักคุณธรรมที่อยู่ในจิตใจมาประพฤติปฏิบัติที่ควบคู่กันไป เนื่องจากจริยธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อค่านิยมหรือคุณธรรมตั้งแต่ 2 ตัวขัดแย้งกัน ซึ่งการตัดสินใจเลือกคุณธรรมหรือค่านิยมที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนจะเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมสูง ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีในบุคคลเพื่อส่งเสริมให้ทำความดีอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ โดยต้องนำหลักโลกบาลธรรมซึ่งเป็นธรรมที่คุ้มครองรักษาระมัดระวังให้บุคคลตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต

มาประพุดิปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตโดยหลักโลกบาลธรรมประกอบด้วย 1. หิริ หมายถึง ความละอายแก่ใจ ความละอายต่อบาป และ 2. โอตตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัว ต่อผลของความชั่ว หรือผลของการทุจริตที่ทำไว้ เพื่อปลุกจิตสำนึกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนให้เกิดค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักแยกแยะผลประโยชน์ส่วนรวมกับ ส่วนตนและมีความละอายในการรับสินบนอันจะนำไปสู่การสร้างมาตรการปิดล้อมทาง สังคมต่อไป

ทฤษฎีการบริหารจัดการ

การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลจึง จำเป็นต้องนำหลักการบริหารจัดการในเชิงระบบเพื่อนำเรื่องจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ การบริหาร (Administration) ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ ส่วนการจัดการ (Management) มุ่งเน้นลงรายละเอียดไปถึงการปฏิบัติมักนำไปใช้ใน ภาคเอกชน ทั้งนี้ การบริหารเป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่นหรือการ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการอาศัยคน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นปัจจัยใน การปฏิบัติงานในกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน (Herbert, 1947) ซึ่งสามารถนำ เรื่องจริยธรรมมาปรับใช้ตามหลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Taylor's Principles) 4 ประการ ได้แก่ 1. ผู้จัดการควรจะพัฒนาแนวทางให้มีความแม่นยำโดยมีเรื่องจริยธรรมเป็น องค์ประกอบในการทำงาน 2. ผู้จัดการควรใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ในการคัดเลือก ฝึกอบรม สอนงาน และพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมให้มีจริยธรรมแต่ละคนเพื่อจัดวางคนให้ ถูกต้องเหมาะสมกับงาน 3. ผู้จัดการต้องร่วมมือกับผู้ปฏิบัติงานในการทำงานให้ตรงตาม แผนและหลักการที่มีจริยธรรม และ 4. ผู้จัดการควรจะมีใจได้ว่าการแบ่งงานและความ รับผิดชอบระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานนั้นให้มีจริยธรรมความเท่าเทียมกัน อันเป็นการ ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกคนดีที่สุดมาทำงานโดยให้การฝึกอบรมด้วยวิธีการดีสุดในการ ทำงานและให้ค่าตอบแทนเป็นธรรม ซึ่งเป็นที่หวังได้ว่างานจะมีประสิทธิภาพสูงสุด (Frederic ,1991) ทั้งนี้ การทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารมีความสำคัญมากกว่าการทำงานของ ฝ่ายพนักงานระดับล่าง และมุ่งเน้นไปยังวิธีการทำงานตลอดจนพฤติกรรมการบริหารงาน ของผู้บริหารระดับสูงเป็นหลัก ซึ่งเป็นที่รู้จักในระดับสากลนั้นก็คือ POSDCoRB ประกอบ ไปด้วยหน้าที่ 7 ประการ เพื่อนำหลักพุทธจริยธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้สามารถจัดการกับ ปัญหาการทุจริตได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ 1. P-Planning การวางแผน

2. O- Organizing การจัดองค์กร ตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนการกำหนดส่งงาน แบ่งงานทำอย่างเป็นระบบระเบียบ 3. S-Staffing การจัดการเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร 4. D-Directing การอำนวยการ ตั้งแต่หน้าที่ในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการออกคำสั่ง ไปจนถึงการมอบหมายภารกิจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนภาวะการณ์เป็นผู้นำ 5. Co- Co-ordinating การประสานงานตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ให้การทำงานบรรลุเป้าหมายด้วยดี 6. R-Reporting การรายงานการปฏิบัติงาน ตั้งแต่องานส่วนบุคคลไปจนถึงองค์กรเพื่อให้รู้ถึงการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ และควบคุมให้ดำเนินไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และ 7. B-Budgeting การบริหารงบประมาณ ใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด (Gulick, 1937) ดังนั้น การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรต่าง ๆ มาประกอบการดำเนินการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จเกิดความโปร่งใส โดยที่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก (Herbert, 1947) โดยต้องกำหนดเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากร และประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (Robbins ,1978) ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้วิธีการควบคุมแนวทางการส่งเสริมการป้องกันการทุจริตที่เน้นหลักพุทธจริยธรรมให้ประสบความสำเร็จได้ด้วย 4 ประการ คือ 1. การวางแผน (P-Planning) 2. การจัดองค์กร (O-Organizing) 3. ภาวะผู้นำ (L-Leading) และ 4. การควบคุม (C-Controlling) (Bartol & Martin ,1997)

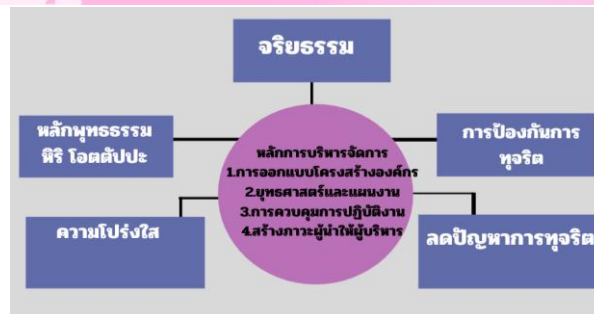
สรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่าผลการศึกษาพบว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยเกิดจากปัญหาภายในจิตใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนซึ่งเริ่มต้นที่ทิวี่ (Concern) กับการเจตนาตั้งใจ (Intention) ดังเห็นได้จากผลการสำรวจขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ดังกล่าวข้างต้นนั้น พบว่าคะแนนในส่วนที่ลดลงจะเกี่ยวข้องกับการให้และการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยมีการจ่ายเงินสินบน และการใช้เงินงบประมาณภาครัฐเพื่อเอื้อประโยชน์แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจ่ายงบประมาณ เป็นต้น ย่อมชี้ให้เห็นว่าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ได้คำนึงถึงหลักโลกบาลธรรมที่ประกอบด้วย 1. หิริ ความละอายแก่ใจ ความละอายต่อบาป และ 2. โอตตัปปะ ความเกรงกลัว ต่อผล

ของความชั่วหรือผลของการทุจริตเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทราบถึงผลกระทบของการทุจริตคอร์รัปชันที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและสร้างความเสียหายต่อประชาชนในระยะยาว ดังนั้น องค์กรภาครัฐจึงต้องนำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อนำหลักจริยธรรมมาแก้ไขปัญหการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุเป้าหมายโดยการอาศัยปัจจัยต่าง ๆ โดยนาระบบงานและพฤติกรรมของคนในองค์กรมาผสมผสานกับหลักการเรื่องจริยธรรม พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรโดยมีเป้าหมายให้องค์กรเกิดความโปร่งใสและประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนั้นสามารถทำได้ด้วยการออกแบบระบบขององค์กรภาครัฐให้สามารถป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันได้ด้วยการนำเรื่องจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ตามหลักการบริหารจัดการองค์กร ดังนี้ 1. นำหลักจริยธรรมและคุณธรรมมาใช้วางระบบในการตรวจสอบการใช้งบประมาณ การใช้อำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติคุณธรรม จริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐและปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อกำกับจิตใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้คำนึงว่าเมื่อถึงทางเลือกต้องมีสติ (Consciousness) จิตตะ โยนิโสมนสิการ ระวังกษาใส่ใจ รังใจ (Inspection) และสัมปชัญญะ (Conscience) มโนธรรม หิริโอตตปปะ ยั้งใจ (Inhibition) ละอาย (Shame) และเกรงกลัว (Fear) ต่อผลตามกฎหมายหรือกฎแห่งกรรมอย่างมีเหตุผล 2. ให้ความสำคัญกับหลักพุทธจริยธรรมโดยเน้นเรื่องความประพฤติดีประพฤติดชอบ เพราะจริยธรรมเป็นเรื่องของระบบอันมีศีลธรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญ ซึ่งสามารถเข้าใจได้โดยง่ายเพื่อให้เกิดการกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมอันเป็นการฝึกนิสัยที่ดีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยโดยพัฒนาคุณธรรมภายในจิตใจของบุคคลควบคู่กันไป ตามแนวทางการบริหารจัดการภายในองค์กรของรัฐสมัยใหม่เพื่อพัฒนาความประพฤติและเป็นแนวทางปฏิบัติงานให้แก่ผู้บริหารในหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3. พัฒนาหลักพุทธจริยธรรมด้วยแนวทางสายกลางตามหลักไตรสิกขา คือ 1. สีสสิกขา 2. สมาธิสิกขา และ 3. ปัญญาสิกขา โดยนำหลักโลกบาลธรรมซึ่งเป็นธรรมที่คุ้มครองรักษาระมัดระวังให้บุคคลตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต มี 2 ประการ คือ 1. หิริ ความละอายแก่ใจ ความละอายต่อบาป และ 2. โอตตปปะ ความเกรงกลัว ความสะดุ้งกลัวต่อผลของความชั่วต่อผลของความทุจริตที่ทำได้มาปรับใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการทุจริตคอร์รัปชัน 4. นำเรื่องจริยธรรมมาปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน หรือวิสัยทัศน์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความประพฤติของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน

หรือองค์กรภาครัฐ ให้เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงและยึดถือปฏิบัติสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยใช้กระบวนการการวางแผนเกี่ยวกับแผนปฏิบัติงาน (P-Planning) การจัดองค์กรหรือการออกแบบโครงสร้าง (O-Organizing) ภาวะผู้นำของผู้บริหารหรือหัวหน้า (L-Leading) และการควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในองค์กรให้อยู่ในกรอบของระเบียบและกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพุทธจริยธรรมความประพฤติดีประพฤติชอบ (C-Controlling) 5. ต้องบริหารจัดการภายในองค์กรเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของพฤติกรรมของคนในองค์กรโดยอาศัยความเชื่อศรัทธาในความประพฤติดีประพฤติชอบและการใช้วิจารณ์ญาณการตีความและความคิดเห็นรังเกียจการทุจริต ประพฤติอย่างถูกต้องเหมาะสม และประพฤติชอบด้วยสติปัญญา อันจะสามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน 6. การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระยะยาวของประเทศไทยนั้นผู้บริหารในหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐต้องปลูกฝังทัศนคติจริยธรรมคุณธรรมของบุคลากรในภาครัฐให้มีความเข้มแข็งอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน โดยสร้างสิ่งแวดล้อมของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรภาครัฐให้เน้นปลูกฝังจิตสำนึกแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต และต้องกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ และแผนงาน (P-Planning) เพื่อสร้างกระบวนการปรับทัศนคติและค่านิยมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเน้นหลักความคิดพุทธจริยธรรมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันตามหลักสากลและต้องผลักดันให้เกิดมาตรการปิดล้อมทางสังคม (Social Sanction) โดยกำหนดมาตรการในการรณรงค์การสร้างค่านิยมและความคิดการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่องให้เกิดจิตสำนึกความรับผิดชอบและวินัยที่จะควบคุมบังคับตนเองของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีหิริโอตตัปปะหรือความเกรงกลัวและละอายต่อบาป 7. ต้องสร้างภาวะผู้นำให้แก่ผู้บริหารในหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ (L-Leading) ในการนำหลักความคิดพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติงาน (P-Planning) การจัดองค์กร (O-Organizing) การจัดการเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร (S-Staffing) การอำนวยการ (D-Directing) การตัดสินใจ การวินิจฉัย การสั่งการออกคำสั่ง โดยคำนึงถึงความถูกต้องมีภาวะการเป็นผู้นำทางจริยธรรม มีการประสานงาน (Co-ordinating) สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบและวินัยการทำงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยดีมีจริยธรรม จัดให้มีการเก็บข้อมูลและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมคนดีมีคุณธรรม และจัดให้มีการบริหารงบประมาณ (B-Budgeting) แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความเป็นธรรม และทั่วถึงเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต

การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐให้สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระยะยาวได้จำเป็นต้องใช้วิธีการปลูกฝังทัศนคติคุณธรรมและจริยธรรมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนให้มองว่าการทุจริตเป็นเรื่องของบาปบุญและเป็นหนทางแห่งความเสื่อมและต้องบริหารจัดการองค์กรภาครัฐให้ส่งเสริมหลักความคิดเกี่ยวกับพุทธจริยธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย แผนงาน หรือกระบวนการงานที่เกี่ยวข้องกับคน เงิน และวัตถุสิ่งของที่เป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและสร้างให้เกิดวัฒนธรรมความโปร่งใสกลายเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งสร้างมาตรการปิดล้อมทางสังคม (Social Sanction) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันตามความมุ่งหวังให้สำเร็จต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จรรยาภรณ์ สึงหนัด และบุญเลิศ โพธิ์ชา. (2561). *คู่มือมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในมหาวิทยาลัย*. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.

จรัส วิจิตรวาทการ. (2559). *ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก ปี 2558*. สืบค้น 8 เมษายน 2568, จาก <http://thaipublica.org/2016/01/corruption-perceptions-index-2015-thailand/>.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์. ฟรินติง แมสโปรดักส์.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2534). *ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระเมธีธรรมาภรณ์. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์และจริยศึกษา ความรู้คู่คุณธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิเชษฐ์ ทังโต. (2559). พุทธธรรมกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 22(43), 1-15.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้น 8 เมษายน 2568, จาก https://dictionary.orst.go.th/lookup_domain.php
- วศิน อินทสระ. (2555). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- วิเชียร วิทย์อุดม (2554). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนัช การพิมพ์ จำกัด.
- ศิวกร อินญา และคณะ. (2567). การบูรณาการพุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการ และหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(2), 562-579.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ (2557). *คำและแนวคิดในประชาธิปไตยสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการ ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน*. สืบค้น 9 เมษายน 2568, จาก https://www.ocsc.go.th/?post_type=knowledge&p=15269
- สำนักงานคณะกรรมการกํากับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2568). *การทุจริตคอร์รัปชัน (Anti-corruption)*. สืบค้น 8 เมษายน 2568, จาก <https://www.sec.or.th/cgthailand/TH/Pages/corruption.aspx>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขับเคลื่อนและบูรณาการความร่วมมือทางศาสนา เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมการป้องกันและปราบปราม การทุจริต*. สืบค้น 8 เมษายน 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/20180831184638361/20240306154022?>
- _____. (2568). *ดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย 2567*. สืบค้น 8 เมษายน 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/20180831184638361/20250211151004>

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2568). รายงานผลการวิเคราะห์ดัชนีการรับรู้การทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2567. สืบค้น 8 เมษายน 2568, จาก https://www.pacc.go.th/pacc_2015/cpi/assets/files/cpi-2024.pdf

Bartol, K.M. & Martin, D.C. (1997). *Management*. New York: McGraw-Hill.

Frederic, W.T. (1991). *The Principles of Scientific Management*. New York: Harper.

Gary, M. (2019). *Power tends to corrupt, and absolute power corrupts absolutely*. Retrieved April 9, 2025, from <https://www.phrases.org.uk>.

Herbert, A.S. (1947). *Administrative Behavior*. New York: Macmillan.

Kurian, G.T. (2011). *The encyclopedia of political science*. Washington: CQ Press.

Robbins, S.P. (1994). *Essentials of Organization Behavior* (4th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Tavits, M. (2005). *Causes of Corruption Testing Competing Hypotheses*. Retrieved April 8, 2025, from <https://www.nuffield.ox.ac.uk/Politics/papers/2005/Tavits%20Nuffield%20WP.pdf>

Wallis, J.J. (2006). *The Concept of Systematic Corruption in American History*. Retrieved April 9, 2025, from <https://www.nber.org/system/files/chapters/c9977/c9977.pdf>

Wormuth, F.D. (1949). *The origins of modern constitutionalism*. New York: Harper & Brothers.

การบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังแผ่นดินไหว แนวทางการวางแผน และตอบสนองเชิงป้องกันในประเทศไทย*

SYSTEMIC RISK MANAGEMENT AFTER EARTHQUAKES: PLANNING AND PREVENTIVE RESPONSE STRATEGIES IN THAILAND

นันทยา รื่นกลิ่น

Nantaya Ruenklin

บริษัทเอเชีย คอนเน็ค คอร์ปอเรชั่น จำกัด

Asia Connect Corporation Co., Ltd.

Corresponding Author E-mail: Nantaya.r99@gmail.com

บทคัดย่อ

แผ่นดินไหวเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นโดยไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า และส่งผลกระทบรุนแรงต่อชีวิต ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ แม้ประเทศไทยจะมีได้ตั้งอยู่ในแนวรอยเลื่อนแผ่นเปลือกโลกหลักของโลก แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านอยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะแผ่นดินไหวครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งมีขนาด 7.7 แมกนิจูด จุดศูนย์กลางอยู่ในประเทศเมียนมา แรงสั่นสะเทือนสามารถรับรู้ได้ในหลายจังหวัดของประเทศไทย รวมถึงกรุงเทพมหานคร เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเครื่องยืนยันว่า ประเทศไทยยังคงมีความเปราะบางและจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงระบบให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังเกิดแผ่นดินไหวในประเทศไทย โดยมุ่งวิเคราะห์แนวทางการวางแผนและตอบสนองเชิงป้องกันอย่างเป็นระบบ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีแบบวิเคราะห์เอกสาร และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากแหล่งข้อมูลวิชาการ งานวิจัย และกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารความเสี่ยงในประเทศไทยยังขาดการบูรณาการเชิงระบบ โดยเฉพาะในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ บทความเสนอแนวทางเชิงระบบที่เน้นการวางแผนเชิงป้องกัน การเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่น การพัฒนาเทคโนโลยีเตือน

* Received April 2, 2025; Revised May 20, 2025; Accepted May 25, 2025

ภัย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ
ไทยในการรับมือกับแผ่นดินไหวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: แผ่นดินไหว; การบริหารความเสี่ยง; การวางแผนเชิงป้องกัน; การตอบสนองต่อ
ภัยพิบัติ; การบริหารจัดการเชิงระบบ

Abstract

Earthquakes are natural disasters that occur without warning and cause severe impacts on lives, properties, and national infrastructure. Although Thailand is not located on a major tectonic plate boundary, the country has experienced significant impacts from earthquakes in neighboring countries over the past decade. Notably, the most recent earthquake on March 28, 2025, with a magnitude of 7.7 and an epicenter in Myanmar, was strongly felt in several provinces of Thailand, including Bangkok. This incident reaffirms Thailand's vulnerability and underscores the need to develop an efficient and sustainable systemic risk management framework. This article aimed to examine systemic risk management models for post-earthquake scenarios in Thailand, focusing on planning and preventive response strategies. The study employed documentary research and content analysis methodologies, utilizing academic literature, research reports, and both domestic and international case studies. The findings revealed that Thailand's current risk management practices lack systemic integration, particularly in inter-agency coordination, community engagement, and the application of information technology in disaster management. This article proposed a systems-based approach that emphasized preventive planning, capacity building at the local level, the development of effective early warning technologies, and the establishment of participatory collaboration networks. These measures aimed to enhance Thailand's long-term resilience and preparedness for responding to future earthquake events.

Keywords: Earthquake; Risk Management; Preventive Planning; Disaster Response; Systemic Management

บทนำ

แผ่นดินไหวเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดและส่งผลกระทบรุนแรงต่อชีวิต ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐาน เกิดจากการเคลื่อนตัวของแผ่นเปลือกโลกที่ปลดปล่อยพลังงานเป็นคลื่นไหวสะเทือน (กรมทรัพยากรธรณี, 2566) แม้ประเทศไทยไม่ได้อยู่บนแนวรอยต่อแผ่นเปลือกโลกหลัก แต่มีรอยเลื่อนมีพลังหลายแห่ง เช่น รอยเลื่อนแม่จัน แม่ทา พะเยา ศรีสวัสดิ์ และคลองมะรุ่ย ซึ่งกระจายอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ นอกจากนี้ ไทยยังได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากรอยเลื่อนสะกายในเมียนมาที่มีความยาวกว่า 1,200 กิโลเมตร (PPTV, 2568)

เหตุการณ์แผ่นดินไหวเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 ขนาด 7.7 แมกนิจูด ที่จุดศูนย์กลางอยู่ในพื้นที่ของประเทศเมียนมา ตามแนวรอยเลื่อนสะกาย ส่งแรงสั่นสะเทือนถึงหลายจังหวัดในไทยรวมถึงกรุงเทพฯ (Thai PBS, 2568) สะท้อนถึงความเปราะบางของไทยในการรับมือภัยพิบัติและความจำเป็นในการพัฒนา “ระบบบริหารความเสี่ยงเชิงระบบ” ที่มีประสิทธิภาพ ผลกระทบจากแผ่นดินไหวครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ จิตใจ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และระบบบริการสาธารณะ สะท้อนให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะไม่ได้อยู่ในเขตเสี่ยงหลัก แต่ยังมีความเปราะบางที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ

บทความนี้มุ่งศึกษาการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังเกิดแผ่นดินไหว โดยมีวัตถุประสงค์ของบทความนี้คือ 1. วิเคราะห์สถานการณ์แผ่นดินไหวที่มีผลกระทบต่อไทย 2. ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ควรพัฒนา และ 3. เสนอแนวทางการวางแผนและตอบสนองเชิงป้องกันที่ยั่งยืน ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากบทความนี้ คือ ความเข้าใจในภัยพิบัติจากแผ่นดินไหวในบริบทประเทศไทย แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ และข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงระบบบริหารจัดการภัยพิบัติในทุกระดับ ทั้งในเชิงนโยบาย การปฏิบัติ และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Theory)

ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Theory) เป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการกับเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมายขององค์กร หน่วยงาน หรือชุมชน แนวคิดนี้เริ่มต้นจากการบริหารธุรกิจ การเงิน และอุตสาหกรรม วิศวกรรม ซึ่งต่อมาได้ขยายเข้าสู่ภาคสาธารณะและการจัดการภัยพิบัติ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดผลกระทบจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนและเพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับมือ

กับสถานการณ์ฉุกเฉิน (Demco Public Company Limited, 2564) ตามแนวทางของ COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) การบริหารความเสี่ยงประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การกำหนดบริบทและวัตถุประสงค์ขององค์กร 2. การระบุความเสี่ยง 3. การประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยง 4. การตอบสนองต่อความเสี่ยง และ 5. การติดตามและประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ความเสี่ยงจากแผ่นดินไหวไม่ใช่เพียงการสูญเสียทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาของประชาชนในวงกว้าง จากหัวข้อทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงสรุปได้ว่าทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงเป็นแนวคิดสำคัญที่พัฒนาจากภาคธุรกิจสู่การจัดการภัยพิบัติ มุ่งลดผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่แน่นอนและเพิ่มความพร้อมรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน

แนวคิดระบบ (System Thinking) กับการจัดการภัยพิบัติ

แนวคิดระบบ (System Thinking) เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้เข้าใจปัญหาในเชิงโครงสร้าง โดยเน้นการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ภายในระบบหนึ่ง ๆ แทนที่จะวิเคราะห์แบบแยกส่วน แนวคิดนี้เหมาะอย่างยิ่งกับการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การประยุกต์ใช้แนวคิดระบบในงานจัดการภัยพิบัติช่วยให้สามารถวางแผนเชิงรุกได้อย่างครอบคลุม ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ระบบเตือนภัยล่วงหน้า ระบบขนส่งในกรณีฉุกเฉิน และบทบาทของชุมชนในการเตรียมความพร้อม แนวคิดนี้ยังช่วยชี้ให้เห็นว่าหากระบบใดระบบหนึ่งล้มเหลว เช่น การสื่อสารในภาวะวิกฤต ก็อาจส่งผลกระทบต่อระบบอื่น ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียที่มากขึ้น (ทศพล อัครพงษ์ไพบูลย์ และคณะ, 2563)

กรอบแนวคิดของการตอบสนองเชิงป้องกัน (Preventive Response)

การตอบสนองเชิงป้องกัน (Preventive Response) หมายถึงการดำเนินมาตรการที่จำเป็นล่วงหน้าเพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะในกรณีของแผ่นดินไหว ซึ่งเป็นภัยที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า มาตรการป้องกันเชิงรุก เช่น การบังคับใช้กฎหมายอาคาร การจำลองเหตุการณ์แผ่นดินไหว การจัดทำแผนฉุกเฉิน การอบรมและซักซ้อมหน่วยงานและประชาชน ล้วนเป็นการลดความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2555) แนวทางการตอบสนองเชิงป้องกันยังรวมถึงการประเมินความเปราะบางของพื้นที่ การใช้ข้อมูลแผนที่ความเสี่ยงในการกำหนดมาตรการ

และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนเชิงป้องกันที่สามารถลดความสูญเสียทั้งในเชิงชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

การบริหารจัดการในประเทศไทยยังขาดการบูรณาการเชิงระบบ โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลความเสี่ยง การวางแผนเชิงพื้นที่ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับท้องถิ่นที่ยังไม่ต่อเนื่องและทั่วถึง ในระดับนานาชาติ ญี่ปุ่นได้พัฒนาแนวคิด Earthquake Early Warning (EEW) ที่บูรณาการเซ็นเซอร์ตรวจจับแรงสั่นสะเทือนกับระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลก่อนแรงสั่นสะเทือนถึงพื้นที่เป้าหมายภายในไม่กี่วินาที สามารถลดการเสียชีวิตและความเสียหายได้อย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank, 2020) เกี่ยวกับระบบเตือนภัยแผ่นดินไหวในฟิลิปปินส์ชี้ว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันแบบ real-time พร้อมแผนรับมือระดับชุมชนช่วยให้ประชาชนอพยพและตัดสินใจได้รวดเร็ว ลดอัตราการบาดเจ็บและความเสียหายจากอาคารถล่มได้อย่างชัดเจน องค์การสหประชาชาติ (UNDRR) ได้เสนอกรอบแนวคิด Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 ซึ่งมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงเชิงระบบ การสร้างความยืดหยุ่นให้โครงสร้างพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบูรณาการข้อมูลความเสี่ยงเข้าสู่การวางแผนเชิงนโยบายระดับประเทศ (UNDRR, 2020)

สถานการณ์แผ่นดินไหวและการบริหารจัดการในประเทศไทย

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากการเคลื่อนตัวของแผ่นเปลือกโลกอินโด – ออสเตรเลีย และยูเรเชีย แม้ไม่ได้ตั้งอยู่บนรอยเลื่อนระดับโลก แต่มีรอยเลื่อนที่ยังมีพลังหลายแห่ง เช่น รอยเลื่อนแม่จัน แม่ทา พะเยา ศรีสวัสดิ์ และคลองมะรุ่ย ซึ่งสามารถก่อให้เกิดแผ่นดินไหวตั้งแต่ระดับเล็กถึงปานกลาง ประเทศไทยเกิดแผ่นดินไหวเฉลี่ยปีละ 30-50 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นแผ่นดินไหวขนาดเล็กที่ไม่สามารถรู้สึกได้ แต่มีเหตุการณ์สำคัญ เช่น แผ่นดินไหวขนาด 6.3 ที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2557 ซึ่งเป็นแผ่นดินไหวที่รุนแรงที่สุดในรอบหลายสิบปีที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ในประเทศ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2567)

ระบบบริหารจัดการปัจจุบันของหน่วยงานรัฐและท้องถิ่น

ระบบบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศไทยดำเนินการภายใต้กรอบของ พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(ปก.) เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผน ประสานงาน และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรธรณี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ระดับจังหวัดและอำเภอ ในระดับพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดทำแผนรับมือภัยพิบัติ การเตรียมพร้อมชุมชน และการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว รวมถึงการแจ้งเตือนภัยในกรณีฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม ระบบการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ขาดงบประมาณและอุปกรณ์ และขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานกลางกับท้องถิ่น (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550, 2550)

ปัญหาและข้อจำกัดจากกรณีตัวอย่าง

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาระบบเตือนภัยและแผนรับมือภัยพิบัติในระดับหนึ่ง แต่เมื่อเกิดภัยแผ่นดินไหวจริงในพื้นที่ภายในประเทศ กลับพบว่ามีข้อจำกัดทั้งในด้านการตอบสนองเบื้องต้น การเตรียมพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เสี่ยง เหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นจริงจึงเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของระบบการจัดการในหลายมิติ ซึ่งสามารถนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อปรับปรุงระบบในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เชียงราย ปี 2557

แผ่นดินไหวเชียงรายปี 2557 ขนาด 6.3 แมกนิจูด มีศูนย์กลางลึกเพียง 7 กิโลเมตร เกิดจากรอยเลื่อนกลุ่มแม่ลาวหรือพะเยาเหนือ สร้างความเสียหายใน 7 อำเภอ 45 ตำบล 519 หมู่บ้าน กระบะ 18,488 ครัวเรือน บ้านเสียหายทั้งหมด 12 หลัง และบางส่วน 8,371 หลัง รวมถึงสถานที่สำคัญหลายแห่ง โดยเฉพาะวัดร่องขุนที่เกิดรอยร้าวชัดเจน มีผู้บาดเจ็บกว่า 20 ราย การประเมินโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การแจ้งเตือนล่าช้า ขาดแผนที่ความเสี่ยงระดับพื้นที่ การสื่อสารไม่ทั่วถึง และขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์ภาคสนาม (Paipibat.com, 2557)

แผ่นดินไหว 28 มีนาคม 2568

แผ่นดินไหวเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 ในเมียนมา ขนาด 7.7 แมกนิจูด ส่งแรงสั่นสะเทือนถึงหลายจังหวัดของไทยรวมถึงกรุงเทพมหานคร ก่อให้เกิดความเสียหายครั้งแรกในเมืองหลวง ประชาชนตื่นตระหนก ระบบรถไฟและทางด่วนต้องปิดใช้งานชั่วคราว อาคารสูง 30 ชั้นที่ทำการ สตง. แห่งใหม่ซึ่งอยู่ระหว่างก่อสร้างด้วยงบประมาณ 2,136 ล้านบาทถล่มลงมา กรุงเทพมหานครประกาศเป็นพื้นที่ประสบสาธารณภัยระดับ 2

และเปิดสวนสาธารณะให้ประชาชนพัก 24 ชั่วโมง โรงพยาบาลหลายแห่งต้องปิดให้บริการ (Thai PBS, The Active, 2568) การบริหารจัดการเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ระบบแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชันและโซเชียลมีเดียที่มีขั้นตอนมากเกินไปทำให้ข่าวสารถึงประชาชนล่าช้า การขาดแผนอพยพที่ชัดเจน และประชาชนขาดความเข้าใจในการรับมือภัยพิบัติ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความโกลาหลในพื้นที่ การพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงจำเป็นต้องนำแนวคิดทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงมาประยุกต์ใช้ โดยพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงในพื้นที่เสี่ยงสูงและบูรณาการเข้ากับระบบเตือนภัยและแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่น ต้องสร้างระบบความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ให้สามารถสื่อสารและปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการทำงานแยกส่วน เน้นการสร้างความรู้ให้ประชาชน การฝึกซ้อมอพยพสม่ำเสมอ และการเตรียมความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานทั้งในเขตเมืองและชนบทให้สามารถรับมือกับแรงสั่นสะเทือนได้

การวิเคราะห์เชิงระบบ (System Analysis)

การวิเคราะห์ระบบการจัดการแผ่นดินไหวในประเทศไทยในภาพรวมพบว่ามีจุดอ่อนหลัก ๆ ดังนี้ 1. การบูรณาการข้อมูล หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังคงทำงานแบบแยกส่วน ไม่มีฐานข้อมูลกลางที่สามารถเข้าถึงได้แบบเรียลไทม์ ทำให้การตอบสนองไม่ทันทั่วถึง 2. ขาดการฝึกอบรมและซักซ้อม ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงจำนวนมากไม่มีความรู้หรือแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อเกิดแผ่นดินไหว การฝึกซ้อมจำกัดเฉพาะบางพื้นที่ 3. โครงสร้างพื้นฐานไม่รองรับภัยพิบัติ อาคารจำนวนมาก ไม่ได้รับการออกแบบให้ทนทานต่อแรงสั่นสะเทือน 4. ช่องว่างเชิงนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านภัยพิบัติไม่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของท้องถิ่น การปรับปรุงระบบบริหารจัดการแผ่นดินไหวจึงต้องอาศัยการวางแผนเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงโครงสร้าง (กฎหมาย งบประมาณ องค์กร) และมิติเชิงพฤติกรรม (การรับรู้ของประชาชน ความร่วมมือระหว่างภาคส่วน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ)

แนวทางการวางแผนและตอบสนองเชิงป้องกัน

จากสถานการณ์และระบบจัดการแผ่นดินไหวในประเทศไทยที่ผ่านมา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการจัดการแบบรับมือเฉพาะหน้า (Reactive) สู่การจัดการเชิงระบบที่เน้นการป้องกันล่วงหน้า (Preventive) และการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นรูปธรรม การตอบสนองเชิงป้องกันครอบคลุมทั้งการพัฒนาแผนกลยุทธ์ในมิติกายภาพ สังคม และเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างความร่วมมือบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทุกระดับ

แนวทางสำคัญในการบริหารจัดการแผ่นดินไหวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การวางแผนความเสี่ยง การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานและชุมชน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการพัฒนาโมเดลเชิงระบบที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับการจัดการภัยพิบัติระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ทั้งเชิงกายภาพและสังคม

การวางแผนความเสี่ยงอย่างเป็นระบบควรมีการบูรณาการทั้งในมิติทางกายภาพและทางสังคม โดยในมิติกายภาพนั้นครอบคลุมถึงการประเมินโครงสร้างพื้นฐาน การวางแผนผังเมือง การกำหนดเขตพื้นที่เสี่ยงภัย การจัดทำแผนที่ความเสี่ยง (Hazard Maps) การพิจารณาพฤติกรรมแผ่นดินไหวในอดีต รวมถึงการออกแบบกฎหมายควบคุมอาคารที่สามารถต้านทานแรงสั่นสะเทือนได้ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2565) ในขณะที่มิติสังคมควรพิจารณาถึงความเปราะบางของประชากร เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงสถานะทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรในการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ

การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานและชุมชน

หน่วยงานภาครัฐควรมีแผนเผชิญเหตุที่มีการทบทวนและปรับปรุงเป็นประจำ พร้อมกับจัดการฝึกซ้อมรับมือเหตุการณ์ภัยพิบัติในระดับต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล หรือสำนักงาน เพื่อสร้างความเคยชินให้กับบุคลากร (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565) ส่วนในระดับชุมชนควรเน้นการสร้างองค์ความรู้แก่ประชาชน การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการรับมือแผ่นดินไหว การอพยพ และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น นอกจากนี้ การซ้อมแผนอพยพประจำปีในพื้นที่เสี่ยงภัยยังเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมพร้อมและลดความตื่นตระหนกเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนรับมือภัยพิบัติยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายช่วยเหลือในระดับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในช่วงแรกก่อนที่จะหน่วยงานภาครัฐจะเข้าถึงพื้นที่ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

การใช้เทคโนโลยีและฐานข้อมูลในการตอบสนองภัยพิบัติ

การจัดการความเสี่ยงในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้ระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) ในการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยง การพัฒนาแอปพลิเคชันเตือนภัยผ่านมือถือ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการคาดการณ์แรงสั่นสะเทือนและผลกระทบ รวมถึงการเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมผ่านระบบคลาวด์เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบตรวจจับแผ่นดินไหวอัตโนมัติและเครือข่ายเซ็นเซอร์ที่ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงยังช่วยลดระยะเวลาในการแจ้งเตือนและเพิ่มความแม่นยำในการประเมินความรุนแรง ปัจจุบันหลายประเทศได้พัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ที่สามารถส่งสัญญาณเตือนไปยังประชาชนผ่านโทรศัพท์มือถือได้ ภายในไม่กี่วินาทีหลังจากตรวจพบการเกิดแผ่นดินไหว ซึ่งเป็นเวลาที่มีค่าสำหรับการอพยพและหลบภัย การบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สถานีตรวจวัดแผ่นดินไหว ข้อมูลโซเชียลมีเดีย และรายงานจากประชาชน ยังช่วยให้ศูนย์บัญชาการสามารถติดตามสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและตอบสนองได้อย่างเหมาะสม (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

การประสานงานแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน

แนวทางการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพควรมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยภาครัฐทำหน้าที่กำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณ ภาคเอกชนมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากร เทคโนโลยี และเครือข่ายการกระจายข้อมูล ส่วนภาคประชาชนเป็นผู้รับผลกระทบโดยตรงจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถร่วมวางแผนได้อย่างแท้จริง การตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาคส่วน (Multi-Sectoral Committees) การลงนามความร่วมมือ (MOU) และการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเป็นวิธีการที่ส่งเสริมความร่วมมือ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565) การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในระดับท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางช่วยให้การติดตามสถานการณ์และการแจ้งเตือนภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การจัดทำฐานข้อมูลร่วมของทรัพยากรที่สามารถระดมได้ในกรณีฉุกเฉิน เช่น เครื่องมืออุปกรณ์ยานพาหนะ และบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะ จะช่วยให้การประสานงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Plan) ที่สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเพิ่มขีดความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนและเศรษฐกิจโดยรวม (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

โมเดลเชิงระบบเพื่อบริหารความเสี่ยงอย่างยั่งยืน

โมเดลเชิงระบบที่เหมาะสมควรเป็นโครงสร้างแบบวงจรที่ครอบคลุมทั้งก่อนระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. การประเมินความเสี่ยงโดยใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และสถิติ 2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกับแผนปฏิบัติการของท้องถิ่น 3. การติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่เหมาะสมและเข้าถึง

ประชาชนได้รวดเร็ว 4. ระบบการสื่อสารฉุกเฉินที่ใช้ได้ในทุกพื้นที่ แม้ในภาวะขาดสัญญาณ
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้ การอบรม และการ
มีบทบาทในกลไกการตัดสินใจ แนวทางนี้สอดคล้องกับกรอบ Sendai Framework ของ
UNDRR ที่เน้นการลดความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ การลงทุนในความยืดหยุ่น และการ
เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (UNDRR, 2020)

ข้อเสนอเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้

จากการศึกษาสถานการณ์แผ่นดินไหวในประเทศไทย พบว่ามีช่องว่างสำคัญด้าน
ความไม่ต่อเนื่องในระดับท้องถิ่น การขาดการบูรณาการข้อมูล ความเปราะบางของชุมชน
และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีแจ้งเตือนภัยแนวทางพัฒนาควรมุ่งเน้น 1. การลงทุนใน
โครงสร้างพื้นฐานทนทานต่อแผ่นดินไหวในพื้นที่เสี่ยงสูง 2. การปรับปรุงและบังคับใช้
กฎหมายก่อสร้างให้สอดคล้องมาตรฐานสากล 3. การจัดตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับการ
เตรียมพร้อมและฟื้นฟู 4. การพัฒนาศูนย์ประสานงานเชื่อมโยงข้อมูลแบบเรียลไทม์
นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเฝ้าระวัง ร่วมมือกับ
สถาบันการศึกษาเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ จัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครที่ได้รับการฝึกอบรม
และบรรจุความรู้การรับมือแผ่นดินไหวในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ

การปรับปรุงนโยบายระดับชาติและระดับท้องถิ่น

เพื่อให้การบริหารจัดการแผ่นดินไหวมีประสิทธิภาพมากขึ้น รัฐบาลควรปรับปรุง
และยกระดับนโยบายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับชาติให้มีความ
ครอบคลุมทุกมิติ โดยเฉพาะการบูรณาการแนวคิดการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบเข้าไปใน
แผนยุทธศาสตร์ของประเทศ ขณะเดียวกันในระดับท้องถิ่นควรได้รับการกระจายอำนาจใน
การวางแผนและตัดสินใจ พร้อมสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณอย่าง
เพียงพอ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

แนวทางเสริมสร้างความตระหนักรู้ของชุมชน

การสร้างความตระหนักรู้เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการ
รับมือของประชาชนในพื้นที่เสี่ยง แนวทางหนึ่งที่เหมาะสมคือการจัดกิจกรรมให้
ความรู้ เช่น ค่ายความปลอดภัยในโรงเรียน เวทีชุมชน การใช้สื่อท้องถิ่น และการฝึกซ้อม
จำลองสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เคยประสบภัยในอดีต เพื่อให้
ประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเมื่อเกิดเหตุ
ฉุกเฉิน (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย, 2561)

การพัฒนาเครื่องมือและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ

รัฐบาลควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเตือนภัยที่สามารถประมวลผลข้อมูลจากระบบเซนเซอร์และคลื่นแผ่นดินไหวได้แบบเรียลไทม์ พร้อมระบบแจ้งเตือนผ่านหลายช่องทาง เช่น SMS, แอปพลิเคชันมือถือ, วิทยุชุมชน และเสียงตามสาย การเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับระบบบัญชาการส่วนกลาง (Command Center) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เพิ่มความแม่นยำและลดความสูญเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของภาคประชาสังคมในการเสริมสร้างการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพ

ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยสามารถเป็นกลไกในการเผยแพร่ข้อมูล การสร้างเครือข่ายอาสาสมัคร และการระดมทุนสนับสนุนภารกิจช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน องค์กรชุมชนและอาสาสมัครภาคประชาสังคมควรได้รับการส่งเสริมและบรรจุไว้ในแผนจัดการภัยพิบัติของพื้นที่อย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจะช่วยเสริมความสามารถในการตอบสนองและฟื้นฟูในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน (UNDRR, 2020)

องค์ความรู้ที่ได้จากบทความ

การบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังแผ่นดินไหวเป็นแนวทางที่ครอบคลุมการจัดการทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อลดผลกระทบและความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ยังส่งเสริมการฟื้นฟูและพัฒนาความยืดหยุ่นของชุมชนในระยะยาว

ภาพที่ 1 การบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังแผ่นดินไหวในประเทศไทย

ภาพที่ 1 แสดงภาพรวมของการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบหลังแผ่นดินไหวในประเทศไทย ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่พบ และแนวทางการวางแผนเชิงป้องกันที่มีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. วงจรการจัดการความเสี่ยงเชิงระบบส่วนบนของแผนภาพแสดงถึงกระบวนการจัดการความเสี่ยงที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก 1. ก่อนเกิดแผ่นดินไหว การประเมินความเสี่ยง การเตรียมความพร้อม การวางแผนรับมือ
2. ระหว่างเกิดแผ่นดินไหว การเตือนภัย การอพยพ การช่วยเหลือฉุกเฉิน
3. หลังเกิดแผ่นดินไหว การฟื้นฟู การเยียวยา การประเมินความเสียหาย และ 4. การปรับปรุงระบบ

การนำบทเรียนมาพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลูกศรทั้งสองด้านแสดงว่ากระบวนการนี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงอยู่เสมอ

2. สถานการณ์และปัญหา ส่วนซ้ายของแผนภาพแสดงสถานการณ์แผ่นดินไหวในประเทศไทยและปัญหาที่พบในระบบการจัดการปัจจุบัน

1. รอยเลื่อนในไทย ระบุรอยเลื่อนที่มีพลังในประเทศไทย ซึ่งกระจายตัวอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ และ 2. กรณีศึกษา นำเสนอตัวอย่างเหตุการณ์แผ่นดินไหวสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และ 3. ปัญหาที่พบ ระบุปัญหาสำคัญในการจัดการความเสี่ยง เช่น การขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการขาดการฝึกซ้อมและความรู้ในระดับชุมชน

3. แนวทางการวางแผนเชิงป้องกัน ส่วนขวาของแผนภาพเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและการวางแผนเชิงป้องกัน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านนโยบาย 2. ด้านเทคโนโลยี และ 3. ด้านชุมชน

4. แนวคิดสำคัญ ส่วนล่างของแผนภาพระบุแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบ

- 1 ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ประเมิน และจัดการความเสี่ยง
2. แนวคิดระบบ การมองปัญหาในภาพรวมและเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และ
3. การตอบสนองเชิงป้องกัน: การเน้นมาตรการป้องกันล่วงหน้าแทนการรอแก้ไขปัญหาหลังเกิดเหตุ แผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารความเสี่ยงจากแผ่นดินไหวอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการในทุกภาคส่วน และการนำแนวทางเหล่านี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยลดความสูญเสียจากภัยพิบัติแผ่นดินไหวและสร้างความยืดหยุ่น (Resilience) ให้กับสังคมไทยในระยะยาว

สรุป

การวิเคราะห์สถานการณ์แผ่นดินไหวในประเทศไทยพบว่ายังมีข้อจำกัดสำคัญในการจัดการความเสี่ยง ทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร การประสานงานระหว่างหน่วยงาน

การเตรียมความพร้อมชุมชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่นเห็นได้จากกรณีแผ่นดินไหว เชียงรายปี 2557 และเหตุการณ์ในเมียนมาปี 2568 ที่สะท้อนช่องว่างในระบบการแจ้งเตือนและการตอบสนอง ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการรับมือเฉพาะหน้าไปสู่การบริหารความเสี่ยงเชิงระบบที่บูรณาการข้อมูล การวางแผน และการเตรียมพร้อมในทุก ระดับ โดยมุ่งเน้นการประเมินความเสี่ยงเชิงพื้นที่ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และการประสานงานระหว่างทุกภาคส่วน ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การพัฒนานโยบายระดับชาติ ที่สนับสนุนท้องถิ่นอย่างจริงจัง การสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนผ่านการฝึกอบรม และฝึกซ้อม การพัฒนาเทคโนโลยีเตือนภัยที่ทันสมัยใช้ AI และ GIS และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะกับภาคประชาสังคม แนวทางการบริหารความเสี่ยงเชิงระบบนี้จะช่วยลดความสูญเสียและเสริมสร้างความยืดหยุ่นให้สังคมไทยเผชิญกับภัยพิบัติ แผ่นดินไหวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2566). *ประวัติแผ่นดินไหวในประเทศไทย*. สืบค้น 30 มีนาคม 2568, จาก <https://www.dmr.go.th>
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2567). *รายงานสถานการณ์แผ่นดินไหวประจำปี*. สืบค้น 30 มีนาคม 2568, จาก <https://earthquake.tmd.go.th>
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2565). *ข้อบัญญัติควบคุมอาคารและมาตรฐานด้านแผ่นดินไหว*. สืบค้น 31 มีนาคม 2568, จาก <https://www.dpt.go.th>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2565). *คู่มือการจัดทำแผนเผชิญเหตุภัยพิบัติ*. สืบค้น 30 มีนาคม 2568, จาก <https://www.disaster.go.th>
- ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย. (2561). *รายงานการประเมินความพร้อมชุมชนต่อภัยพิบัติ*. สืบค้น 30 มีนาคม 2568, จาก <https://www.adpc.net>
- ทศพล อัครพงษ์ไพบูลย์ และคณะ. (2563). การบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในยุค 4.0. *Journal of Administrative and Management Innovation*, 8(3), 14-23.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2555). *แผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2555-2559*. สืบค้น 31 มีนาคม 2568, จาก https://www.rmu.ac.th/file/disaster55_59.pdf
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550, 7 กันยายน) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 52 ก หน้า 1-23.

- Asian Development Bank. (2020). *\$500 Million ADB Loan to Boost the Philippines' Disaster Resilience*. Retrieved March 30, 2025, from <https://www.adb.org/news/500-million-adb-loan-boost-philippines-disaster-resilience>
- Demco Public Company Limited. (2564). Risk management manual. Retrieved March 30, 2025, from <https://www.demco.co.th/storage/downloads/corporate-policies/20210113-demco-risk-management-manual-th.pdf>
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2558). รายงานผลการจัดการภัยแผ่นดินไหว จังหวัดเชียงราย. Retrieved March 30, 2025, from <http://www.disaster.go.th>
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2565). คู่มือการจัดทำแผนเผชิญเหตุภัยพิบัติ. สืบค้น 31 มีนาคม 2568 จาก <https://www.disaster.go.th>
- Department of Mineral Resources. (2566). ประวัติแผ่นดินไหวในประเทศไทย. สืบค้น Retrieved March 30, 2025, from จาก <https://www.dmr.go.th>
- Department of Public Works and Town & Country Planning. (2565). ข้อบัญญัติควบคุมอาคารและมาตรฐานด้านแผ่นดินไหว. Retrieved March 30, 2025, from <https://www.dpt.go.th>
- Meteorological Department. (2567). รายงานสถานการณ์แผ่นดินไหวประจำปี. Retrieved March 30, 2025, from <https://earthquake.tmd.go.th>
- PPTV. (2568). รอยเลื่อนสะตันท่อเหตุแผ่นดินไหวความรุนแรง 7.7. สืบค้น 31 มีนาคม 2568 จาก <http://pptv36.news/1pEQ>
- Paipibat.com. (2557). แผ่นดินไหวเชียงราย 5 พ.ค. 57. สืบค้น 31 มีนาคม 2568 จาก https://paipibat.com/?page_id=24468
- Space Technology and Geo-Informatics Development Agency (Public Organization). (2564). ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ. สืบค้น 31 มีนาคม 2568, จาก <https://gistda.or.th>
- Thai PBS. (2568). แผ่นดินไหวเมียนมา 7.7 กระทบถึงกรุงเทพฯ. สืบค้น 31 มีนาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news>

- Thai PBS. (2568). *The Active*, สรุปสถานการณ์แผ่นดินไหว 28 มี.ค. 68 สืบค้น 31 มีนาคม 2568, จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/disaster-20250328-3>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2020). *Sendai Framework for disaster risk reduction 2015–2030*. Retrieved March 30, 2025, from <https://www.undrr.org>

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น

1.1 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.2 กฤษฎา แซ่หลี่ (2562) กล่าวว่า...

1.3 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.4 Krisada Saelee (2019) explains to...

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อ คัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “คูกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโกศทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง, 2560)

2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวิญญู หนัมนีและคณะ, 2560)

2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, ทัศนวิทย์และวิวิทย์ของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดา ภูมิ หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภานุ กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี.// จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.// (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ).// ราชกิจจานุเบกษา.// เล่ม ตอน.// หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์, วัน เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียร์พระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุงค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt)

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิดิวิทย์ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.
2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings)

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt)

Operational Recommendations (16 pt)

Recommendations for Next Research (16 pt)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, “I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.”

References (18 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features multiple sets of horizontal lines designed to guide handwriting. Each set consists of three lines: a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line. These sets are repeated vertically down the entire page, providing a template for practicing letter formation and alignment. The paper is otherwise blank, with no margins or additional markings.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

(16 pt.) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน การเขียนบทความวิชาการ.....

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of multiple sets of three horizontal dashed lines, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page, which is otherwise blank.

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

ສຮູບ (18 pt)

_____ (16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

_____. (16 pt).

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.